AUREL MIHALE

un mesaj de dincolo de mormînt

cartea românească

AUREL MIHALE

UN MESAJ DE DINCOLO DE MORMÎNT

AUREL MIHALE

UN MESAJ DE DINCOLO DE MORMÎNT

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Coperta de *Vasile Olac*

Acest roman face parte din ciclul „ARGUS", închinat ofițerilor de miliție și securitate, din a căror activitate este inspirat.

I

După ce ieșiseră dintre păduri și munți la șoseaua de asfalt de pe ulucul văii, noaptea le apăru ca despicată de-un evantai de lumină deschis înspre cer. Prin parbrizul înclinat al mașinii se întrezăreau acum, departe, cîteva stele. Drumul cobora și o tăia pieziș înspre cîmpie, acolo unde noaptea părea, de la o margine la alta, difuz luminată... „Trebuie să fie luminile rafinăriilor de la Ploiești !" își spuse Tudor Comșa, dar abia după încă o vreme, cînd zvîcniră pe tipsia cîmpiei, își dădu seama că lumina aceea clăbucită, de mărgean alburit, venea de sus de pe bolta lipsită aici de nori. Desigur, nu putea fi decît luna, aflată undeva pe cer, în dreapta și deasupra lor, încît n-o putea vedea din mașină. Tudor Comșa coborî geamul portierei, scoase capul și-l tot suci pînă dădu cu privirile de lună. Da, uite că existau și minunea asta a luminii ce învăluia pămîntul, și vîntul care îi mîngîia fruntea și-i înfiora părul aspru și rar, albit înainte de timp, și tăcerea nopții, și răsuflarea firii, și aroma de iarbă crudă și proaspătă a lunii mai, atîtea lucruri de care el uitase, dar care toate pulsau de viață neogoită în jur. Poate că Elena avusese totuși dreptate, cînd, acum în primăvară, după deschiderea șantierului din munți, se agățase aproape desperată de el... „Dorule, — așa îi spunea ea, — cît o s-o mai duci astfel ? Nu vezi, doar ochii ți-au

mai rămas și fruntea, încolo pielea și osul ! Ai albit la treizeci și opt de ani ! N-o să poți duce mai departe și catedra, și institutul, și șantierul ! Renunță la ceva !"... „N-am cum, că toate sînt legate ! Și-apoi, timpul mi-e împărțit : două zile la facultate, două la institut, două pe șantier. Dac-aș rămîne într-un singur loc, le-aș face pe toate acolo ; ar fi mai ușor poate, dar n-ar mai fi același lucru ! Adică, n-aș mai vedea în fapt, ceea ce gîndesc, ceea ce vreau să fac [illegible]... „Bine, zilele ! Dar nopțile ?"... „Trebuie să și studiez, nu ?!"... „Și duminicile ?"... „Păi, e singurul timp în care nu mă mai deranjează nimeni și pot lucra nestingherit, din plin. Altfel, mă descalific... și vreau să rămîn totuși inginer !"... „De tine să nu uiți, îi spusese cu lacrimi în ochi... că de noi, de mine și de copii, ai uitat de mult !"... „Lenuș !" murmurase el, izbit de brutalitatea acestui adevăr.

Duritatea acelei discuții îl surprinsese, așa cum îl surprinsese acum descoperirea neașteptată a lumii din jur, a lunii, a pămîntului, a firii, care existaseră în tot acest timp și de care el uitase cu adevărat... „Bine, hai să ne gîndim amîndoi, ce trebuie să fac ! încercase el o alinare. Dar asta numai după ce pun șantierul pe picioare ! Doar e vorba de proiectul meu ! Și-abia am instalat stația-pilot, încerc acum experimental aplicarea cercetărilor, ceea ce înseamnă că va dura... Dar să știi, atîta timp cît sînt ocupat cu ale mele, cît visez la ele și mă zbat pentru înfăptuirea lor, nici nu simt cum trece timpul !"... „Păi, tocmai asta este !... Bine, atunci. Ne mutăm cu toții în munți, pe șantier ! Stăm acolo împreună, doi-trei ani, cît ține construcția șantierului. O casă, oricît de modestă, se va găsi și pentru noi !..." Și ochii ei, albaștri-platinați, luciseră, încălziți de-o fărîmă de speranță... „Dorule, trebuie să ieși un timp din acest angrenaj ! Acolo totul îți va prii : și șantierul, și mișcarea, și aerul... altfel ai să cazi în genunchi ! Și-atunci ?"... „Uite, recunoscuse, cînd stau și mă gîndesc, că altfel nu-mi dau seama, nu am timp, mă simt într-adevăr obosit, aproape sleit... Nu ți-am mai spus, să nu te mai sperii, dar, de la un timp, nu-mi trec deloc durerile de cap, de la ceafă... nici ziua, nici noaptea... și-am ajuns să nu pot dormi decît

trei-patru ore, şi încă cu somnifere !... Dar m-am obişnuit şi cu apăsarea asta de la ceafă, am uitat de ea ! Proiectul ăsta mă face să uit de toate !"... „Şi de noi !"... „Lenuş !" îngăimase, vinovat... „Uite, insistase ea, dacă venim şi noi acolo, n-o să mai uiţi !..." „Da ! rămăsese el surprins de simplitatea intuiţiei ei de femeie. Dar copiii ? Cornelia e-n prima clasă, Eugen în a treia... Meditaţiile la engleză şi germană le-ar întrerupe, dar şcoala ? !"... „Or să facă şi ei ce fac copiii celorlalţi oameni de pe şantier !"... „Ai dreptate !" recunoscuse şi îi sărutase ochii străvezii, şi apoi vîrfurile degetelor, pe rînd, aşa cum făcea pe timpul studenţiei, cînd ea bătea la maşina de scris pentru el, pînă noaptea tîrziu, cu degetele umflate, înţepate de mii de ace şi cădea istovită pe claviatura maşinii... „Trebuie cel puţin tu să răzbeşti !" se zbuciuma ea, atunci, fulgerată de speranţă. A doua zi pleca înaintea lui, la biroul de copiat acte al doamnei Fabian, iar seara se întorcea cu un alt braţ de manuscrise... Cu gîndul la Elena, i se păru că maşina merge prea încet şi se suci spre şofer :

— Năstase, parcă ţi-e frică, aşa mergi ! Sau te-a ameţit luna ?

— Vai de mine, tovarăşe inginer ! se apără şoferul, un omuleţ negricios, ghemuit la volan... Mă gîndeam la domnişoara inginer Elvira... doarme acum liniştită, crezînd că mîine îi batem în geam, să meargă cu noi...

— Da, tresări Comşa... ar fi trebuit s-o anunţăm că ne-am răzgîndit şi am plecat din seara asta !... Ţinea să fie mîine neapărat acasă ! Dar o ia la prînz tovarăşul Martes...

— Nu-i place cu tovarăşul director, că se poartă cu dumneaei de parcă ar fi fost căsătorită odată... „N-am apucat, domnule director, zice... am avut noroc !"... Într-o chestie d-asta, filozofă şoferul, nu e bine să te amesteci ! Fiecare cu viaţa şi soarta lui ! Mai ales, dacă nu ştii !... Păi, eram pe celălalt şantier, la Combinatul chimic de lîngă Ploieşti, cînd au apărut — dumneaei şi dom' inginer Buzea — direct de la facultate. Erau ca şi luaţi, şi la repartiţie d-aia i-au trimis pe amîndoi la noi... dumneaei la laborator, la analize, iar dumnealui la piroliză... aşa cum doriseră, că terminaseră bine amîndoi !... Şi-o

pereche ! Ce era dom' inginer Buzea, dar ce era dumneaei... trecea așa, ca o lumină prin combinat... însă rece, ca luna asta de pe cer !... Buzea, și-atît !... Pînă cînd a pus ochii pe ea unul dintre străini, un inginer de la utilaje... Aici, eu zic că dom' inginer Buzea a greșit... deștept, dar oltean, cam pădureț ! Începuse să-i facă scene în public, să se țină jandarm după ea... Păi, domnule, după una ca asta trebuie să te ții în genunchi, nu s-o iei în vîrful opincii !... „Ascultă, Buzea, i-a zis... tu ce crezi, c-o să mă ții legată de piciorul patului ?!" Și-odată a rupt-o cu el ! Pe cît e de drăgăstoasă, pe-atît e de hotărîtă... face ce vrea !... La urma urmei, ce dacă murea englezul după ea ? Ce, îi tăia o mînă, un picior ?... Se bucura și el, iar ea poate numai se juca ! Femeie !... Așa, Buzea singur a împins-o spre englez !... Dar uite, că nici cu el n-a plecat ! Și āla îi scrie de doi ani, în fiecare săptămînă cîte o scrisoare... Pînă la urmă, ce crezi ? Ori îl aduce ea aici, ori pleacă ea acolo !... Ce ziceți, tovarășe inginer ?

— Cine știe ?! se detașă Comșa, pe gînduri.

Apoi se lăsă în scaunul mașinii, moale și comod, cu ceafa care și acum îl durea, pe marginea spătarului. Ochii urmăreau luna care alerga pe cer odată cu ei, gîndurile îi erau la Elvira. Cînd o luaseră ultima dată cu ei, îi spusese că îl doare ceafa și ea îi apucase capul în brațe, căci stăteau pe banca din spate, și îi făcuse aproape un sfert de ceas masaj, pe frunte și la ceafă... „Trebuie să vă reorganizați viața, tovarășe inginer !" îi spusese și ea... Elvira era o bună chimistă și el o adusese la laboratorul stației-pilot din munți, la rugămintea Elenei... „Ia-o, dragă, acolo... că Buzea a ajuns șef de secție în combinat și îi face o atmosferă imposibilă din cauza englezului ei ! Închide-o în laborator, să nu vadă decît munții, poate-i trece !"... Elvira era fiica Doinei Marian, o fostă prietenă de-a Simonei Trandafir, cu care Elena lucrase la biroul de copiat acte al doamnei Fabian în timpul războiului. Doina dispăruse încă de atunci, se zice că într-un bombardament al aviației anglo-americane, și Elvira fusese crescută de-o mătușă și ajutată, pînă căpătase bursă, de Simona Trandafir. Între timp Elena uitase de ea, și abia acum, cînd el îi povestise de Buzea și de englez, își amintise de tot... Tînăra inginer însă

le adusese aminte de anii de război și mai ales de cei de după război, de tinerețea lor plină de lipsuri, cînd împărțeau pe măsuța mașinii de scris bucata de pîine cu tărîță sau turtoiul de mălai uscat, sfărîmicios. Tot împreună împărțiseră și cămăruța ei de la mansardă, în care, după ce ea bătea la mașină pînă i se umflau buricele degetelor și începea să vadă împînzit, se apuca el să conspecteze și să memoreze miile de pagini și de formule ale cursurilor de la politehnică. Ea era cu totul singură pe lume, din clipa absolvirii liceului, cînd îi murise și tatăl, un biet funcționar, iar el, Tudor Comșa, nu putea primi nimic de la ai săi, care trăiau într-o sărăcie lucie în satul lor din munți... „Doamne — se întreba el de la un timp, acum cînd nu le lipsea nimic și se puteau bucura de toate — cu ce aș mai putea răsplăti dragostea și abnegația Elenei de atunci ?"... Cînd avusese în sfîrșit în mînă diploma de inginer, alergase ca un nebun la ea, în cămăruța ei de la mansardă, îi întinsese hîrtia cu chenar aurit și numele lui scris cu tuș negru, își culcase fruntea fierbinte pe genunchii ei și-i sărutase degetele care nu obosiseră niciodată pentru el. Și mai îngenunchiase o dată, cînd găsise de lucru și îi ceruse să meargă și să se cunune, căci își putea lua de acum răspunderea vieții lor. Fusese o clipă sublimă, în care ea căzuse dintr-o dată în extaz, transfigurată de fericire ! Apoi urmase lupta lui spre realizare, un efort neîntrerupt, făcut an după an, pentru a-i dovedi că dragostea ei de atunci nu fusese în zadar. Pe unii dintre colegii lui, la fel de săraci dar sclipind de inteligență, îi ținuseră în facultate fete de moșieri sau mari industriași, de negustori cu avere, care realizaseră adevărate investiții în ingineria lor pentru anii grei care urmaseră. Ea nu avusese ca avere decît mîinile de aur, ochii albaștri și inima copleșită de dragostea pentru el.

De ce își aducea aminte tocmai acum de astea ? Numai pentru că Năstase luase apărarea Elvirei și îi amintise de ea ?...

La început, cînd a trebuit să se angajeze ca inginer stagiar într-o întreprindere potrivită pentru el, s-a temut că Elena l-ar urma mai greu departe de București...

„Lenuș, eu trebuie să învăț cu adevărat meserie, ca să pot realiza ceea ce am în gînd. Și asta nu o pot face decît în fabrică, într-o întreprindere chimică !"... „Mergem și-n junglă, dragul meu !" se oferise ea... N-a fost însă vorba de nici o junglă ! În 1947, începuse reorganizarea producției de petrol și găsise repede un post potrivit pentru el la o rafinărie, chiar aici, pe drumul de acum, la marginea Ploieștilor. Primii patru ani de căsnicie aici și-i petrecuseră, aici avuseseră primul copil, — pe Eugen, în 1948 —, și de aici se întorseseră la București, în toamna lui 1951, cînd el fusese chemat la institut. Se mutaseră repede, căci Elena era însărcinată cu al doilea copil, cu Cornelia, pe care o născuse în februarie 1952. Pentru ea, începuseră astfel iarăși greutățile ; copiii erau mici amîndoi, iar el ajunsese din nou un fel de student, căci, pe lîngă munca-i de asistent, se înscrisese la doctorat și începuse să-și publice primele lucrări. Apoi își luase doctoratul, ajunsese conferențiar, în 1958 fusese la specializare în străinătate, după care fusese numit profesor și director de institut, iar acum șef de proiect al marelui obiectiv din munți. N-ar fi putut realiza desigur toate acestea fără Elena, căci ea singură avusese grijă și de casă, și de copii, și de el. Și pe deasupra, tot ea îi rînduia lucrările, căci îi plăcea să le bată la mașina de scris, aducîndu-și aminte de anii lor de început... Și iată, tot ea se trezise și acum, aproape desperată, îngrijorată de starea în care ajunsese el !... Simți durerea din ceafă, puternică și persistentă, ca pe o lovitură ce-i încenușa mintea și gîndurile...

— Năstase, o luăm pe centură...

Așezările Ploieștiului rămaseră în stînga, lipite de pămînt, argintate de lună. Mașina apucă panglica de asfalt ce ocolea orașul, luînd în bot adierea răcoroasă a nopții, încărcată cu miros greu de petrol, miros pe care Tudor Comșa îl purtase ani întregi aici, în nări și în sînge. Curînd însă, adierea nopții veni cu aromă proaspătă de floare de salcîm ce-i înfiora simțirea. Și-n minte îi apăru dintr-odată o veche imagine de care uitase atîta timp. În 1948, cînd găseau vreme și pentru el, aici veneau uneori, la aer, în pădurice de salcîmi ce flanca șoseaua...

Tudor Comșa apucă mîna șoferului, așteptă să oprească mașina și coborî cu inima tulburată. Trecu șanțul cu pași impleticiți și intră în pădure, ametit de parfum și de lumina vie, aproape orbitoare din gîndurile lui. Și se și revăzu alergînd după Elena spre adîncul pădurii. Într-una din seri, cînd ea rămăsese fără putere, o apucase în brațe și o purtase pînă la un tăpșan ascuns între salcîmi, cu iarba atinsă doar de vînt. Apoi o îngropase între buchete mari de flori proaspete și albe, rupte din salcîmii din jur. Pînă la urmă, Elenei nu-i rămăseseră descoperiți decît ochii umezi. Nu, nu mai simțea mirosul de petrol. Pămîntul întreg dormita sub discul de platină al lunii, ametit de parfum. Ciorchinii florilor, albi, abia plesniseră ; poate chiar în noaptea asta... Și Tudor Comșa începu să aplece crengile de pe poale și curînd se întoarse la mașină cu brațul încărcat de flori. Se așeză pe scaun cu ele pe genunchi.

— Gata, Năstase, motor...

La ora asta, în miez de noapte, și șoseaua Bucureștilor era la fel de pustie. Mașina alerga singuratică, parcă luată de vînt, dar înaintea ei goneau gîndurile lui. Cînd se va trezi, ametită de-atîta parfum, își va aduce desigur aminte și Elena de ziua ceea de atunci. Și el se bucura de pe acum că-i va face surpriza asta, mai ales că ea abia mîine dimineață îl aștepta. De obicei sîmbăta, după prînz sau seara oricît de tîrziu, se întorcea oricum acasă. Duminica își pregătea cele două cursuri pentru săptămîna care urma, revedea planul ședinței de lucru din fiecare luni dimineața de la institut și numai după-amiaza le rămînea să stea împreună. De data asta însă plecase vineri seara, pentru că a doua zi avea o întrevedere cu ministrul, cerută de el cu o săptămînă în urmă... „Dragă Comșa, îi spusese ministrul la telefon în cursul zilei, hai să ne vedem mîine la prînz, c-altfel nu mai apucăm toată săptămîna ! E sîmbătă și după ora douăsprezece, nu ne mai deranjează nimeni. Rămînem singuri și putem discuta oricît !" Ministrul fusese directorul rafinăriei de la Ploiești, în anii în care el, Comșa, nu era decît inginer stagiar și nu renunțase la relațiile lor colegiale de atunci. Pentru întrevedere, însă, Comșa trebuia să-și revadă referatul, căci între timp adunase și alte date pentru

susținerea noii lui idei de restructurare a combinatului abia început în munți. Această nouă idee ducea la o nouă tehnologie a procesului de producție, care, deși cerea instalații mai economicoase, asigura o producție și o rentabilitate mult mai mari. Teoretic, totul era clar ; practic însă lucrurile abia trebuiau dovedite. Așa trecuse, între timp, și la experimentarea procesului în stația-pilot, construită chiar pe șantier, departe de orice priviri indiscrete. Dar nu putea face pasul următor fără aprobarea ministerului. În fond, era vorba nu doar de îmbunătățirea, ci de schimbarea fundamentală a proiectului întocmit după o licență străină, potrivit ideii sale mai ingenioase și mai moderne, ceea ce putea însemna să se renunțe eventual la asistența tehnică a firmei și a specialiștilor săi. „Putem face mai mult și mai bine, cu efort propriu și mijloace reduse, susținuse el. Și încă, putem construi combinatul și cu o anumită deschidere, în perspectivă, pentru unele necesități legate de apărarea țării !"... „Cum ?" sărise ministrul, interesat... Îi dezvăluise ideea și așa căpătase aprobarea pentru stația-pilot ! Acum, verificată experimental, ideea trebuia aplicată în noua construcție a combinatului. Și ideea asta era a lui !

Spre seară, după ce vorbise cu ministrul, hotărîse să rămînă peste noapte la șantier, să-și poată definitiva referatul în liniștea cămăruții lui din munți. A doua zi urma să plece înainte de a se lumina, pentru ca Elena să aibă timp să bată totul la mașină. De obicei, lucrările pe care nimeni altcineva nu trebuia să le cunoască și care nu reprezentau la început decît niște idei ale lui, le transcria la mașina de acasă. Uneori, Elena pierdea zile întregi cu ele, dar îi plăcea, îi rămăsese această bucurie de a-l ajuta și acum, la fel ca în anii studenției și primei lor tinereți. Poate și pentru că era încă măgulită, chiar fericită cînd el îi săruta la sfîrșit fiecare deget, tot ca atunci... „Vino acum !" se rugase ea, cînd îi telefonase că îl chemase ministrul... „Mă tem că nu voi termina mîine dimineață la timp. Așa, vin cu referatul gata întocmit și, cît fac baie, mă bărbieresc și mă schimb, tu îl bați repede la mașină !"... „Ce costum și ce cravată să-ți pregătesc ?"... „Care vrei tu !"... „Unul închis te face și mai palid ! se arătă ea, îngrijorată de starea de epuizare în

care ajunsese el. Ți-l pregătesc pe cel nou, *gris-fer*, și o să-ți iau o cravată *grenat*, așa cum se poartă acum, groasă ca un fular, care să dea sînge feții !"... „Copiii ?" întrebase el la sfîrșit... „Sînt la ora de engleză, cu domnul Obreja. Lasă-i acum, îi vezi mîine... Te aștept !"

Revederea și completarea celor cinci pagini ale referatului nu-i luaseră însă decît două ceasuri, pentru că totul îi era absolut clar, iar el — încă entuziasmat de idee. Mai mult căutarea unei formulări cît mai discrete, sub care ideea de bază a noii tehnologii să rămînă totuși ascunsă, pentru a nu fi prinsă din zbor de cineva, îi luase acest timp. Ministrul cunoștea oricum problema, iar ceea ce va trebui să dezvolte încă va face doar pentru el, între patru ochi. După ce terminase de scris, se culcase grăbit, sleit de oboseala care acum, la sfîrșitul săptămînii, îl dobora dar nu putuse adormi. Și nu din cauza întîlnirii de a doua zi, ci a durerilor din ceafă, dincolo de care somnul nu mai voia să vină. Acasă, dormea de cele mai multe ori cu somnifere, pe care le tot schimba, ca să nu le diminueze efectul, și ale căror tuburi le ținea la îndemînă în sertarul noptierei. Cînd pleca pe șantier, însă, Elena i le scotea din servietă, obligîndu-l să se lase răpus de oboseală și de aerul tare al munților, să se reînvețe să doarmă neîntors, ca-n tinerețe... „Ar fi bine, într-adevăr, să mă trag pentru un timp aici pe șantier !" gîndise pentru prima dată cu seriozitate la asta. „Pînă mi se face somn, revenise apoi, aș putea ajunge acasă !"... Așa hotărîse, pe loc, să plece de cu seară. Se îmbrăcase și bătuse grăbit în geamul barăcii, la șoferi...

— N-ai adormit, Năstase ? se suci spre șofer.

— Nu... dar sînt gata ameții de flori... Uite, că se văd și luminile Bucureștiului... Mîine dimineață ?

— La opt... întîi la institut și de acolo la minister...

Acasă, Tudor Comșa descuie ușa pe nesimțite, cu servieta la subsuoară și brațul încărcat de flori. Era după miezul nopții și nu mai avea nici un rost s-o trezească pe Elena. De copii n-avea grijă, căci ei dormeau oricum dulce și adînc în camera lor de dincolo de dormitor și baie. Lăsă servieta și florile pe masa din hol, pe întuneric, zîmbind cu gîndul la Elena... „Cînd o să ajungă parfumul ăsta la ea, ori se trezește, ori visează cine știe

ce minuni !" Geamul uşii dinspre balcon, mare, lucea alburiu în lumina lunii. Se întoarse în vestibul, aprinse mica lampă din perete şi se dezbrăcă. Apoi străbătu holul, doar în cămaşă şi papuci, la baie, unde îşi îmbrăcă pijamaua. Se întoarse cu un pahar de apă în mînă, să-l aibă pe noptieră, dacă va trebui să ia totuşi o tabletă de dormit. După ce stinse lumina din vestibul, se opri în uşa dormitorului. Holul se şi umpluse de parfum şi mirosea la fel de proaspăt ca pădurîcea de salcîmi sub lună. O clipă fu ispitit să lase uşa dormitorului deschisă, dar se gîndi tot la somnul Elenei şi se strecură înăuntru pe vîrfurile picioarelor, pînă la pat. Dormitorul era în penumbra geamului aprins de lună. Elena dormea cu chipul parcă clăbucit, fără să i se simtă nici răsuflarea. Mîinile le avea ca de obicei, întinse peste pledul tras pînă peste sîni. Tudor Comşa lăsă paharul pe noptieră, cu ochii încă la ea, şi intră sub pătură cu aceleaşi mişcări stinse de umbră însufleţită. Patul era răcoros şi moale şi ar fi vrut să adoarmă repede şi adînc, dar simţi iar apăsarea aceea cumplită, dealtfel permanentă, din ceafă, şi-şi întoarse palmele sub cap, prinzîndu-şi gîtul ca într-o menghină, poziţie în care uneori adormea fără somnifere. Închise ochii şi începu să numere în gînd, ca mintea să-i poată ajunge la un fel de vid în care să năvălească somnul. Se trezi însă curînd în vidul acesta, cu ochii minţii încă deschişi şi parcă plutind într-un gol amorf. Era tîrziu şi nu-i rămăsese decît să ia, ca de obicei, tableta salvatoare. Întinse mîna, trase uşor sertăraşul noptierei şi începu să pipăie tuburile pe rînd, căutîndu-l pe cel de metal, un ultim somnifer străin, din care o singură pastilă îl putea adormi pînă la ziuă. Nu dădu însă de tub, cineva schimbase ordinea lor, şi se ridică într-un cot, să-l caute mai bine. Bîjbîind pe întuneric, însă, lovi paharul cu apă şi acesta căzu cu zgomot, în ţăndări, pe parchet. Coborî, alergă la baie după o cîrpă, strînse apa şi cioburile şi duse totul sub chiuvetă. Veni cu un nou pahar, dar numai ce intră iar în aşternut şi o simţi pe Elena alunecînd încet spre el. Se suci şi întinse palma încă umedă peste braţele ei.

— Acum, dacă tot te-am trezit...

Brațele Elenei însă erau înțepenite și reci și el își trase mîna, instinctiv, cu simțurile zburlite ca de atingerea unui șarpe. Îi apucă apoi palma, grăbit, și-și lipi buzele de degetele ei, cu obișnuitele-i gesturi de tandrețe. Degetele Elenei însă erau ca de lemn, lipsite de orice fior de viață.

— Lenuș, o scuturăă... Lenuș !

Aprinse veioza și se întoarse iar într-un cot, deasupra Elenei. Ea însă stătea mai departe rigidă, cu fața în sus și ochii închiși, cu mîinile pe pled. Avea obrazul palid, cu un început de umbră sidefie în colțul buzelor și pe pleoape, fruntea dezgolită, cu pielea uscată, iar părul răsfirat și încurcat ca de un zbucium al capului pe pernă. Îi apucă umerii, și o smulse îngrozit din așternut :

— Lenuș... !

Capul Elenei căzu pe spate, parcă tras de firele de păr cu care era legat de pernă... „Doamne !" își spuse Tudor Comșa, abia acum speriat cu adevărat. Începu să-i bată ușor obrajii, s-o zgîlțîie iar... „Apă !" îi veni în gînd și întinse mîna spre noptiera ei. Paharul era însă gol, iar alături, răsturnat și deschis, tocmai tubul de metal pe care îl căutase el, fără nici o tabletă... „Salvarea !" se hotărî pe loc și sări pe deasupra ei la telefonul din hol... Prin ușa deschisă, parfumul suav și proaspăt al florilor de salcîm năvăli și în dormitor. Comșa bîjbîi prin întuneric pînă sună întrerupătorul și formă apoi numărul spitalului de urgență, cu receptorul la gură, ca amețit. O clipă rămase încă lîngă telefon, încercînd să-și adune gîndurile, dar numai unul, cu totul nelămurit se închega... „De ce ? Pentru ce ? Cum a ajuns aici ? !"... Se întoarse în dormitor și începu s-o scuture ca într-o nebunie, în hohote de plîns :

— Lenuș... Lenuș !

Ce putea să facă, în minutele ce le mai avea pînă la sosirea Salvării ? Nu știa și nici medicul de gardă nu-i spusese. Îl întrebase doar ce anume somnifer luase, cîte tablete și cînd. Tubul de metal era pe noptieră, fusese aproape întreg, iar ora... Începu să socotească iar, cu ochii la ceasul de la mînă... vorbise cu ea la telefon după șase, căci Obreja, meditatorul copiilor pentru germană și engleză, era încă aici... alergă, deschise ușa copiilor,

și-i văzu cu capetele răsturnate pe pernă, bătute de lună... la șapte jumătate le dăduse desigur să mănînce și, tot ca de obicei, îi culcase la opt și jumătate... un ceas cel puțin, sau chiar două, îi trebuise să se pregătească... schimbase așternutul, schimbase cămașa care avea încă proaspătă urma fierului de călcat pe mîneci, așa că numai pe la zece, sau chiar zece jumătate, se culcase... iar acum era douăsprezece și cincizeci de minute... „Doamne, de ce întîrzie atît ?" se gîndi desperat la Salvare... Cu ochii încă la ceas, alergă în vestibul, unde își îmbrăcă hainele peste pijama și trase pantofii în picioarele goale... Apoi ieși în balcon, să vadă mașina Salvării de departe, dar strada, jumătate în umbră, era pustie și se întoarse iar în dormitor... Elena parcă zăcea, pierdută cu adevărat în somnul ei fără de hotar... „Copiii" își aminti iar de ei. Nu trebuia să-i trezească, dar trebuia să-i lase cu cineva și alergă pe scară, la mansardă, unde avea o cameră femeia de serviciu care se îngrijea de bloculețul lor. Tot ea ajuta în casă, cît putea, și la menajul celor trei familii care locuiau aici : a lor, a profesorului de la parter și a directorului de deasupra. Zoia însă avea poate pe cineva, căci coborî tîrziu, sau poate numai lui i se păru că trecuse atîta timp pînă ce o văzu în ușa dormitorului.

— Doamne... dom' inginer ! ingăimă femeia, cu mîna la gură și ochii îngroziți la fața Elenei, care abia acum observă și Comșa, părea copleșită de tristețe... Zoia își mută privirile la tubul de pe noptieră și apoi la două plicuri vîrîte sub talpa veiozei... Da' de ce dom' inginer ? Nu scrie ?

Da, Tudor Comșa se zăpăcise cu totul, dacă nu văzuse pînă acum cele două plicuri pe care Elena le lăsase anume pentru el. Le trase repede, tocmai în clipa în care se auzi soneria și Zoia se repezise să deschidă. Și încă citea, încremenit, cînd lumina lămpii din tavan, aprinsă de medic, umplu dintr-o dată dormitorul. Medicul își lăsă geanta neagră lîngă pat, privi fața Elenei și apucă grăbit încheietura unei mîini. Apoi îi cercetă ochii, atent, desfăcîndu-le pleoapele pe rînd, cu degetele. Ochii Elenei erau ca aburiți, cu lumina tulbure și uscată. Îi trase pledul pînă sub genunchi și își lipi urechea de pieptul care abia

se mai mişca. O lăsă apoi pe sora cu care venise, să-i ia pulsul, iar el cercetă tubul de metal sub lumina veiozei.

— Cînd ? se sui spre Tudor Comşa.

— ...în mod sigur n-ar fi putut mai devreme de zece ! murmură Tudor Comşa care rămăsese cu cele două scrisori în mînă... Ora cea mai probabilă însă este zece şi jumătate... Cînd am venit, acum o jumătate de ceas, am crezut că doarme...

Medicul privi cam încruntat coloana de mercur a aparatului lipit de braţul Elenei, cercetă iar tubul de metal pe care îl vîrî în buzunarul halatului şi alese din geantă o fiolă pe care o dădu sorei să facă injecţia. Braţul Elenei, cu încheietura vînătă la cot, nici nu tresări sub înţepătura acului siringii. Medicul făcu apoi semn şoferului, care aştepta în hol cu ochii mai mult la florile de salcîm de pe masă, să intre cu targa. Comşa însă nu-l lăsă să se apropie de pat, o cuprinse singur pe Elena, pe după mîini şi piept, şi tot singur o mută ca pe un copil pe targă. Trupul Elenei, altădată subţire şi mlădios, părea acum de trestie coaptă, înţepenită. Cînd îl lăsă din braţe, inert, îl părăsiră în sfîrşit puterile şi dădu în plîns. Medicul îi ţinu umărul în pumn pînă ce şoferul şi sora ieşiră cu targa, pe uşile deschise înaintea lor de Zoia.

— Lua de obicei somnifere ? îl întrebă.

— Nu... eu luam, aproape regulat...

— E în comă, şopti medicul, profesional. Ar fi bine să mergeţi cu noi...

— Neapărat, tresări Comşa. Numai să anunţ mai întîi miliţia...

— O să telefonăm de la spital, cînd vom şti poate mai mult...

La spital, însă, odată intrat în camera de reanimare după cei cu targa, medicul nu mai ieşi pînă spre ziuă. Tudor Comşa luase florile de salcîm cu el, sperînd în grabnica trezire a Elenei şi aşteptă pe coridor, cînd prăbuşit pe-un scaun, cînd lipit în picioare de tocul uşii. Uitase de mult sensul întrebării de la început, dar ea îi răsuna încă în minte, ca într-un pustiu... „De ce ? Pentru ce ?"... Durerea din ceafă îl apăsa ca un şuvoi de apă ce-i umfla vinele şi-i cuprinsese capul întreg, şi totul în mintea lui se învălmăşise, şi nu mai simţea decît

un gol imens, în care el se risipise ca o pulbere plutitoare, din care nu se mai putea aduna. Într-un timp se trezise chiar şi fără chipul Elenei în gînd şi atunci crăpă uşa şi o văzu iar, înţepenită în pat, cu masca de oxigen pe faţă. Clipele în care sperase totuşi într-o trezire trecuseră şi el căzuse într-o desperare afundă în care nu i se mai lega nici un gînd. Acum, nici cînd îşi arunca privirile pe scrisoarea din pumn, lăsată pentru el, nu mai tresărea. Pe cealaltă, lăsată autorităţilor, prin care cerea să nu învinuiască pe nimeni de nesăbuinţa ei o luase medicul pentru dosar.

Spre ziuă însă, cînd începu să desluşească iar lucrurile, redescoperi cu ochii uimiţi şi scrisoarea. Parcă un val de apă rece tocmai trecea peste el. Scrisul Elenei era rotund şi subţire, discret ca însăşi firea ei.

Dragul meu,

Iartă-mă că n-am avut putere să mai lupt, în primul rînd cu mine, într-un joc care, chiar dacă nu este adevărat era pierdut de mult. Am ajuns la gestul acesta desperat numai pentru a îndepărta de tine şi de copii primejdia lui murdară. Tocmai dragostea mea pentru tine şi pentru ei m-a înclinat spre această hotărîre. Am vrut ca nimic să nu umbrească viaţa şi împlinirea ta, viitorul copiilor noştri. N-am avut timp să mă gîndesc prea mult, dar cred că e mai bine aşa. Mi-e greu să-mi dau seama şi mai ales să recunosc, dar poate am greşit cîndva, destul de grav.

Iartă-mă, dragul meu, şi nu mă învinovăţi. Ar fi prea grav pentru un lucru pe care nici eu nu mi-l pot explica. Plătesc asta cu viaţa mea, dar nu mi se pare prea mult pentru ceea ce vreau să salvez : amintirea fericirii noastre, onoarea şi munca ta. În această neagră clipă, nu mai am decît o rugăminte : ai grijă de tine şi de copii ! La despărţire, pe ei i-am îmbrăţişat ca o nebună. Pe tine n-am avut cum, dar am să-ţi simt şi moartă buzele fierbinţi, în vîrfurile degetelor pe care nimic altceva nu le înfiora mai mult.

Încă o dată, iartă-mă, dragul meu !

Lenuş

Era prea puțin pentru a înțelege ceva. El așteptase toată noaptea clipa unei explicații mai adînci, dar abia acum își dădu seama cu adevărat că Elena nu s-ar mai putea trezi din somnul acesta negru niciodată. Simți cum i se umflă și cum îi plesnește capul, cum dincolo de puterea mîilor de corzi ale simțurilor doar ceafa îi mai zvîcnea și mintea i se încenușa. Lăsă florile pe scaun și dădu buzna, năuc, în camera de reanimare. În patul alb, Elena parcă plutea, în neființă, într-un val de abur încremenit. Împinse medicul și sora deoparte și se prăbuși peste ea. Era însă într-o stare de epuizare aproape totală și se zbătu în neputința asta pînă izbucni în hohote de plîns. Cînd se liniști, medicul îi apucă brațul și-l conduse afară pe coridor.

— Dacă trebuie să ne ocupăm și de dumneavoastră, nu ne mai rămîne timp destul pentru doamna...

— Nu de mine, de ea ! tresări Comșa, speriat... Vă rog ! murmură și îl împinse pe medic înapoi pe ușă.

După asta porni ca ametit spre fereastra din capătul coridorului, în care creștea lumina de plumb a dimineții. Aici îl găsi, sleit cu totul de puteri, căpitanul de miliție Petre Barna care se apropiase cu pașii stinși.

— Tovarășe inginer, v-aș ruga să mergem pînă acasă... Deși destul de limpede, scrisoarea soției dumneavoastră ne neliniștește... A, mai aveți una ? Vă rog, insistă și apucă și cea de a doua scrisoare. Poate ne lămurește asta...

II

Pentru căpitanul Petre Barna un lucru fu clar de la început : primul şi singurul om care intrase în casă, după ce Elena Comşa coborîse în somnul ei de moarte, fusese Tudor Comşa. Se convinsese de asta din chiar spusele inginerului, în maşină, pe drumul de la spital. Uşile — şi cea de la intrare şi cea de la balcon — nu prezentau nici o urmă de efracţie, iar ultimele amprente digitale din dormitor, luate de plutonierul ce-l însoţea cu trusa de serviciu, erau ale lui Comşa. În hol, cu toate că uşa de la balcon rămăsese deschisă şi aerul dimineţii de mai înviorase toată încăperea, se simţea încă parfumul suav al unor flori de salcîm, desigur al celor pe care le văzuse pe scaunul de lîngă uşa camerei de reanimare. Pe Comşa şi pe plutonier îi lăsă în hol şi el trecu singur, vreme de aproape un ceas, prin încăperile apartamentului. În camera copiilor viri doar capul pe uşă, să nu-i trezească, iar dormitorul îl lăsă anume la sfîrşit. O primă întrebare, după aceste observaţii fugare, se impunea : dacă Tudor Comşa fusese primul care dăduse de Elena, după intrarea ei în somn, cine fusese atunci ultimul care o văzuse, cu care se întîlnise în oraş sau care trecuse pe aici înainte de ireparabilul ei gest ? Apoi, ce anume fapt sau lucru, oricît de mărunt, i-ar putea indica sau sugera cauza care o împinsese pe Elena spre acest sfîrşit ?

Petre Barna luase astfel toate încăperile, pe rînd. După ce deschidea ușa, înfundînd-o pentru o clipă cu trupul lui voinic, nu făcea decît un pas înăuntru și se oprea, cu mîinile în buzunare și șapca împinsă mult pe creștet, de parcă el era cercetat de cineva dinăuntru și nu-i plăcea. Mai întîi, cuprindea cu o singură privire toată încăperea ; apoi își purta ochelarii cu ramă groasă de baga peste fiecare lucrușor de la o margine la alta, insistent, să cunoască totul în amănunt. Părea greoi în gîndire. — ardelean ! glumeau colegii —, dar de fapt era meticulos și exact, sigur pe lucrul făcut odată pentru totdeauna. În baie, nu-i atrase atenția decît perla de păr și pieptenele din material plastic azuriu, uitate pe marginea chiuvetei, precum și cioburile paharului de sub chiuvetă, despre care știa din povestirea inginerului. De perie atîrnau cîteva fire de păr castaniu, subțire, mai degrabă din părul fetiței pe care desigur că o pieptănase — cine știe cît de mult ? — înainte s-o ducă la culcare. În biroul inginerului, cu pereții căptușiți de rafturi de cărți și masa de lucru împinsă pînă sub fereastră, era o ordine neobișnuită. Era clar că numai Elena — care știa rostul fiecărei hîrtiuțe — păstra ordinea asta, în locul inginerului, totdeauna în criză de timp. Pe masă, o mașină de scris, cu o singură filă albă cu marginea scoasă doar de un deget peste sul... „O fi vrut mai întîi să-și bată scrisorile la mașină !“ bănui Barna, dar își aminti de cele ce-i povestise inginerul despre referat și înțelese că ea lăsase mașina anume pregătită pentru el... Alături de mașina de scris nu mai era decît o mapă de hîrtie, nouă, cu niște plicuri... Scoase cele două plicuri din buzunarul tunicii albastre și le compară cu cele din mapă : erau la fel, din hîrtie albă cretată, înguste și lungi. Din mapă însă lipseau nu două, ci trei plicuri !... „O fi greșit prima scrisoare !“ bănui Barna, dar în coșul de răchită de sub masă nu era nici o hîrtie mototol... „Sau a mai scris cuiva !“ îl încercă un gînd...

— Putea să mai lase cuiva o scrisoare ? îl cercetă pe inginer.

— Nu văd cui... îl asigură acesta.

— Dar mașina de scris... așa o țineți mereu ?

— Nu... o pregătise, cred, să-i dictez referatul pentru ministru !

— Fără copie ?

— Deocamdată, fără... este un referat mult prea *personal !* căută Comșa cuvîntul... Vă așteaptă cafeaua ! arătă apoi spre ceștile care abureau pe masă.

— Să văd și bucătăria ! amînă căpitanul... Ene, se adresă plutonierului, dumneata poți intra în dormitor... Doar urmele, atît !

În bucătărie, Petre Barna dădu de femeia de serviciu, somnoroasă și plînsă, veghind ca laptele copiilor, care se puteau trezi din clipă în clipă, să nu dea în foc. Femeia tresări de cum îl văzu în ușă, se uită mult la uniforma lui și dădu iar în plîns. Era tipul femeilor tinere și singure, de țară, crescute în neștiință și slugărind, pînă ce răsturnarea lumii ei, zguduită de colectivizare ca de un cataclism, o împinsese spre oraș. Cu trupul mătăhălos și fața lătăreață, cu ochii albi și mari, arăta cam prostuță, dar se vedea că avea inima moale și bună, gata să dea de îndată în lacrimi.

— Cînd ai luat laptele ? o întrebă Barna.

— Aseară... că azi sînt la dom' derector, de sus...

— De cînd erai și cît ai stat aici... cînd te-ai despărțit de doamna Comșa, aseară ?

— Păi, seara nu trec decît să las laptele la frigider și plînea... Aseară însă doamna m-a oprit ; era îmbrăcată de oraș și m-aștepta... Zoie, mi-a zis, rămîi și fă tu domnului consul — domnul, care vine să-nvețe copiii ! — o cafea... că eu trebuie să cumpăr ceva domnului inginer și mă tem să nu se închidă magazinele...

— Cît era ceasul ?

— Păi, dom' consul vine totdeauna la șase... e mai ceas ca ceasul ! Și era aici...

— Cînd s-a întors doamna ?

— Destul de tîrziu... că rămăsesem singură cu copiii și ei ar fi vrut să iasă, dar nu i-am lăsat decît pe balcon...

— Ai observat ceva la ea... cum arăta ?

— Grăbită... și-avea fața și ochii ca de pămînt, și parcă tremura... Zoie, mi-a spus, dă-le și să mănînce... la copii, adică !... Mănîncă și tu cu ei, că eu am o treabă și mănînc poate mai tîrziu... Apoi a intrat în birou, la

domnu, şi-acolo am lăsat-o şi cînd a trebuit să plec... scria !... Bine, Zoie ! a zis. Lasă, că-i culc eu pe copii, acuma... Asta a fost, tot !... Pe urmă m-a trezit dom' inginer, în puterea nopţii... Ai, tovarăşe căpitan, da' scapă ?

Şi fără să mai aştepte răspunsul, Zoia se şi puse pe plîns, cu lacrimile gîrlă. Se opri însă repede, trezită de laptele care dăduse în foc. Barna aşteptă să tragă oala deoparte şi-i puse ultima întrebare, aproape şoptind :

— După ce-ai plecat, n-ai auzit, nu ştii, n-a mai venit nimeni la dumneaei ?

— Vai de mine, tovarăşe căpitan ! sări femeia, ca arsă. Da' se poate ?... Vă faceţi un păcat !

Petre Barna presupuse, deci, că Elena Comşa fusese obligată de ceva sau de cineva, care amenința direct persoana inginerului, să facă un lucru care ţinea de ea şi ea refuzase, plătind acest refuz cu viaţa. Se întoarse în hol şi se apucă să-şi soarbă cafeaua, încet şi pe gînduri, cu ochii la Tudor Comşa.

— Cînd aţi vorbit la telefon ?

— Imediat, după şase...

— Părea neliniştită ?

— Nu într-atît ! Oricum, nerăbdătoare... Mă aştepta...

„Poate că în oraş, cît lipsise de acasă, fusese constrînsă la ceva ? se întrebă Barna, privind zaţul cafelei din ceaşcă... Cum putea trece, însă, aşa de repede, la gestul ăsta desperat ? O hotărîre ca asta cere, oricum, timp mai mult. Şi atunci, de cînd începea totul cu adevărat ?"

— Nimic deosebit, tovarăşe căpitan ! îşi arătă plutonierul dezamăgirea. Doar urmele doamnei şi ale tovarăşului inginer, în tot dormitorul...

— Bine... fă şi fotografiile... dormitorul complet... în baie doar chiuveta, iar în birou doar masa... La prînz să le am !

După plecarea plutonierului, Barna îl rugă pe Tudor Comşa să-şi scrie declaraţia în hol, iar el luă un scaun şi se aşeză în dormitor, la un pas de uşă. Împinse iarăşi şapca şi mai pe creştet, pentru ca tot cîmpul lentilelor să-i fie complet liber şi rămase cu mîinile moi pe servieta

de pe genunchi. Trecu însă o jumătate de ceas și se trezi intrigat, căci nu descoperise în plus decît căpăcelul tubului de metal în care fuseseră tabletele, jos lîngă noptieră. Șterse lentilele ochelarilor, de parcă ele erau de vină, și începu să-și poarte iar privirile prin încăpere, chiar pe lîngă el. Și trecu încă o jumătate de ceas pînă descoperi o batistă de-a Elenei, mototol sub colțul pernei. Se ridică și pipăi batista ; era încă umedă... „Doamne, cît o fi plîns ! își spuse, cu inima încercată de-un val de duioșie și amărăciune. Și cînd, înainte sau după ce a luat tabletele ? A intrat însă lucidă în somn ; altfel, îi rămînea batista în mînă sau o găseam pe pled !"... Pe pernă și în așternut, locul capului și al trupului subțire i se păru asemenea unui cuib singuratic și pustiu din care Elena fusese smulsă fără de voie... „Dacă aflu și ora la care a înghițit pumnul de tablete, deocamdată n-am ce mai știi !"

— Eu am cam terminat, tovarășe inginer, reveni în hol... doar pe la spital trebuie să mai trec o dată !... Îi luă declarația și o vîrî în servietă fără s-o mai citească. Dar înfățișarea tulbure și rătăcită a inginerului îl sperie... Dacă vă mai aduceți aminte de ceva, sau descoperiți ceva, sau vă de-ran-jea-ză cineva, chemați-ne...

Clopoțelul soneriei țîrîi lung în vestibul, după care se auzi ușa de la intrare trosnind și apoi plînsul Zoiei. Răzbătură și cîteva vorbe despre „coniță", „salvare" și „spital", și Tudor Comșa lămuri, cu ochii la ceas...

— ...șoferul !

În hol păși pe vîrfuri, ca năuc, un omuleț subțire și negricios, cu toată viața în ochii mici și vii, cît două boabe de piper. Murmură, cu ochii aceia mici scînteind :

— Tovarășe inginer...

— Năstase, șopti Tudor Comșa, adunîndu-se pentru o clipă... azi nu mergem decît la spital...

Și abia după alte cîteva clipe, Tudor Comșa se ridică la telefon și anunță la cabinetul ministrului că nu putea veni la întîlnirea fixată din cauza unui „accident în familie". Ceru, totuși, ca întîlnirea să fie doar amînată, la începutul săptămînii următoare, luni sau marți. Acum abia se auziră și glasurile copiilor, treziți din somn, și

Barna salută, grăbit să plece, pentru ca uniforma lui să nu le trezească nici o suspiciune.

— Spuneți-le că doamna este bolnavă la spital... se adresă celor trei și răsuci singur cheia în ușa dormitorului.

* * *

La acest prim ceas al dimineții, cînd soarele de mai, vioriu și cald, îneca în lumină și cîmpia de vest, la unul din punctele de trecere a frontierei, un vameș făcu semn unuia dintre străinii care intrau în țară, să tragă mașina pe dreapta. Mașina, din noua serie a „Ford"-ului englez, „Cortina", galbenă-tutunie, atrăsese desigur atenția prin încărcătura ei. Toată banca din spate era plină de geamantane, pachete și cutii de carton, lăsate cam în neorînduială de la controalele atîtor frontiere străbătute pînă aici. Străinul, singur la volan, se așteptase la asta, căci surîdea ironic, cu pipa fumegîndu-i leneș între dinți. Avea fața prelungă, roșie-aprinsă, iar ochii albaștri și reci, dar umezi, de gheață care se topește. Văzînd că vameșul așteaptă cu pașaportul lui în mînă, coborî, lung și viguros, cu mișcări domoale, parcă gîndite de altcineva. Era un flăcău tomnatic, după pașaport născut în 1930, adică de exact treizeci de ani, de-o frumusețe nordică ciudată.

— *Do you want to move to us ?* [1] zîmbi vameșul.

— Nu, începu străinul, silabisind lung și stîlcit, dar agreabil în românește... mă lo-go-desc la tum-nea-foastră !... *Gifts for the bride !* [2] ridică umerii parcă stingherit.

— O ! surîse vameșul încîntat, fără să-și arate surpriza... Și cine e fericita ?

— *With pleasure, sir !* [3] se arătă străinul foarte dispus și scoase din buzunarul hainei de catifea reiată, tot tutunie, croită larg, ca o bluză de călătorie, o hîrtie gata pregătită, o copie după actul de naștere al viitoarei logodnice, și o fotografie, pe care mai mult el, străinul, o privea cu fața aprinsă și ochii topiți... *Beautiful girl !* [4]

[1] Ce faceți, vă mutați la noi ? [2] Daruri pentru mireasă. [3] Cu plăcere domnule ! [4] O frumusețe !

— *Just so... beautiful indeed !* [1] recunoscu vameşul, un tînăr cam de vîrsta străinului, ceva mai scund şi cu faţa smeadă... Vă fe-li-cit ! surise şi arătă iar spre încărcătura din maşină... Trebuie, totuşi, să vedem !

— *Do, please !* [2] sări străinul galant.

Şi chiar el începu, după ce deschise portiera din spate, să desfacă pe rînd cutiile de carton şi pachetele de hîrtie, ridicînd în ochii vameşului; cînd o rochie, cînd nişte pantofi, cînd o poşetă, cînd lucruri de cea mai fină lenjerie, cu o mîndrie pe care nu şi-o ascundea. Era de fapt o repetiţie a momentului în care el va face acelaşi lucru, folosind acelaşi ritual în faţa logodnicei sale. Vameşul nici nu-l mai urmărea, rămăsese cu ochii la fotografia fetei, parcă întristat... „Ce, aici n-ai găsit pe nimeni ?" părea a-i spune privirea. Fata, trecută şi ea de vîrsta măritişului, era într-adevăr o *„young lady"*, cu făptura atletică a noii generaţii, cu părul lung şi ochii adînci şi adormiţi, seducători mai mult prin ceea ce ascundea privirea lor înrobitoare, umbroasă şi mătăsoasă.

— *Thank you, sir... sufficient !* [3] tresări vameşul... Aţi adus şi verighete... *Wedding ring ?*

— *Yes, certainly !* [4] întări străinul şi scoase din buzunarul pantalonilor lungi şi înguşti, din aceeaşi catifea reiată, o cutiuţă vişinie pe care o deschise grăbit sub privirile vameşului.

— *I am sorry, sir... this... no admittance !* [5]

— *Never mind !* [6] cedă străinul repede, parcă speriat că n-ar mai putea intra în ţară... Las aici ! urmă grăbit, pe româneşte. La... *return*... iau cu El-vi-ra !

— *One moment* ! se arătă vameşul încurcat şi dispăru cu paşaportul şi cutiuţa în clădirea vămii.

Şi cît timp străinul reaşeză cutiile şi pachetele pe bancheta din spate, de data asta mai îngrijit, căci nu mai avea de trecut nici o frontieră, fură gata şi formalităţile de intrare în ţară. La întoarcere, vameşul — care arăta iar surîzător — îi întinse mai întîi paşaportul, deschis, — pentru ca străinul să vadă actul de naştere

[1] Chiar aşa... frumoasă într-adevăr ! [2] Cum de nu, vă rog, [3] Mulţumesc, domnule... destul ! [4] Da, desigur ! [5] Regret, domnule... asta nu se admite ! [6] Nu-i nimic !

și fotografia viitoarei soții —, apoi și cutiuța, cu cele două verighete lucind. Salută cu mîna la chipiu și arătă șoseaua :

— *I wish you a good journey, sir !* [1] Și să vă fie de bine !

— For-te mul-tu-mesc ! silabisi străinul, fericit... *Glad to meet You, sir !* [2]

* * *

Era tocmai vremea cînd maiorul Liviu Burada se apucase de lucru, grăbit să rezolve cîteva hîrtii care se adunaseră în mapa lui în cursul săptămînii. Fusese prins zile în șir într-o acțiune de teren, timp în care nu mai trecuse decît în fugă pe la sediu. Se dezvățase să fumeze, dar nu să și strîngă mușteiucul țigaretului de chihlimbar afumat între dinți. Mai ales hîrtiile care îl sustrăgeau de la acțiune, îl iritau cel mai mult. Pierderea timpului cu ele îl exaspera. „Mai bine stau și mă gîndesc la ceva, și tot sînt mai cîștigat !" exagera el, ca să-și motiveze aversiunea. Așa că, se bucură ca un copil cînd auzi telefonul țiriind. Spera într-o acțiune care l-ar scoate din birou. În receptor desluși însă glasul „Bătrînului", al colonelului Ștefan Varduca.

— Ordonați, tovarășe colonel !

— Vedeți c-a apărut Bob...

— În sfîrșit, izbucni Burada, cu vorba repezită, căci întărînd prea mult consoanele, acestea sunau ca dinții unui fierăstrău în gura lui... În sfîrșit ! repetă. Era de două ori bucuros ; o dată pentru că intra oricum în acțiune, iar a doua oară, pentru că nu se înșelase, nu-l așteptase pe Robert Field degeaba... Vă ascult, tovarășe colonel !

— Peste un sfert de oră trebuie să iasă din Arad... Doar țineți-i urma, atît !... Eliberează-l pe Lupșa de orice altă sarcină... să-și reia misiunea... parcă-i plăcea !

— Da, mai ales dezinvoltura lui Bob... Am înțeles, tovarășe colonel !

Liviu Burada vîrî dosarul la care lucra în sertar și dădu pe loc telefoanele necesare : unul după căpitanul Ion Lupșa, iar altul la Arad, pentru ca Robert Field să

[1] Drum bun, domnule ! [2] Încîntat de cunoștință, domnule !

călătorească nestingherit. Apoi se ridică, deschise seiful și apucă alt dosar. După ce suflă praful de pe el într-o parte, se reașeză la masă. Pe dosar scria mare și frumos caligrafiat, cu tuș negru, „Cazul ALFA", adică prima mutare a unui viitor joc posibil care doar începuse cîndva... „Tot te-au scos de la naftalină, *master Bob* ! mormăi, încercat ca de-o mulțumire... Ia să vedem noi, cum mai stăm !" urmă, vesel de reîntîlnire și deschise dosarul...

Și, tot mușcînd capătul țigaretului de chihlimbar, Liviu Burada începu să întoarcă filele. Din cînd în cînd, rămînea cu dinții strînși pe țigaret și cu ochii negri, parcă lustruiți, ațintiți la însemnările lui de pe margine, făcute cu doi ani în urmă. Reintra astfel în problemele cazului, metodic și definitiv, fără să mai întoarcă nici o filă înapoi. Țintea spre o siguranță a lucrurilor, făcute o dată pentru totdeauna și înțelese de la început în esența lor. Le întrezărea ultima formă, curățată de spanul aspectelor de suprafață, deprindere ce-o avea din tinerețe, de pe cînd era strungar și vedea în bucata de oțel, de la început, piesa proiectată. În fața ultimei file, scrisă în întregime de el, își lăsă capul între palme, cu degetele viguroase îngropate în părul ușor încrețit. La propunerea lui de atunci, problema lui Robert Field, prinsă în „Cazul ALFA", rămăsese deschisă. Și iată că intuiția nu-l înșelase !

Robert Field lucrase atunci ca specialist la montajul instalațiilor celei mai mari uzine de anvelope din țară și apoi la dezvoltarea și modernizarea unei vechi rafinării, de lîngă Ploiești, ca șef secund al grupului de montori trimis de firma străină. Aici fusese dibuit adunînd informații, tehnice mai ales, despre unele obiective industriale, iar într-un anumit moment chiar susținînd planșă cu planșă schemele instalațiilor și ale proceselor tehnologice ale acestor noi obiective. O întrebare firească îl neliniștise atunci pe Burada : la ce-i trebuiau, dacă licența era chiar a firmei pentru care lucra ? Ar fi putut să-l prindă cu planșele la piept, sau în servietă, sau în geamantan la plecare, să-i pună mîna în gît sau, cel puțin, să-l dea pe mîna firmei de care era plătit ! Dar, nu ! Ceea ce luase de aici, Robert Field oricum știa sau putea lua din altă parte, unde firma livra aceleași instalații. Im-

portant era că nu firma aceasta avea nevoie de scheme, ci o alta sau altcineva, pentru care Bob lucra pe ascuns. Şi dacă Bob lucra pentru un *centru*, în plasa căruia se lăsase prins ? Atunci nu se putea ca acest *centru* să facă totul atît de gratuit ! Era probabil că el încerca să înfiripe aici o reţea sau să-l lege pe Bob de una poate existentă, sau să-l „agaţe" prin „înrudire" de o alta, al *altui centru*, poate concurent... „Să-l lăsăm deocamdată în pace, doar să veghem ! ceruse Burada. Să vedem ce ne dezvăluie acţiunea asta a lui mai tîrziu !"... „Ce ne costă ? îşi recitea el argumentarea de atunci. Schemele unei tehnologii deja cunoscute în vest şi livrată de firmă şi altor ţări !... Ce putem însă spera ? Să prindem firul unui început de acţiune la noi, obiectivul major al viitoarei sale activităţi, pentru care Bob nu-şi face acum decît ucenicia, folosit doar ca un pion. Cu atît mai mult, dacă centrul urmăreşte o acţiune de perspectivă, în care tocmai Bob poate deveni piesa de bază, de şoc !"... Singurul care îi susţinuse propunerea şi se bătuse apoi pentru ea fusese Ştefan Varduca, şeful lui. Ba încă, Varduca fusese şi mai expeditiv ; redusese totul la o singură frază... „Dacă nu e aşa şi Bob pleacă pentru totdeauna, pagubă-n ciuperci, bine că pleacă ! Dar dacă e aşa, şi el se întoarce ? !"... „Şi iată, că s-a întors !" fu gata aproape să strige Burada.

Uite, de asta îi plăcea lui să lucreze cu „nenea Fane" ! Colonelul nu se grăbea să prindă mingea, nu alerga după un succes de moment sau de conjunctură. Dacă succesul întîrzia, nu dezarma ; acţiona încă şi aştepta, sigur că nu-l putea pierde aşa de uşor. Pe ce se baza siguranţa asta a lui ? Pe-o intuiţie surprinzătoare a realului, a bunului-simţ, izvorîtă dintr-o îndelungată experienţă a vieţii, a activităţii lui din ilegalitate, din timpul insurecţiei din august şi apoi ca activist de partid în primii ani de după Eliberare. Îşi autodisciplinase de mult, cu răbdare şi stăruinţă, viaţa, reflexele, munca, gîndirea. În mai toate acţiunile era răbdător şi liniştit, tovarăş de muncă şi de drum lung, fără să uite ţinta principală spre care dezlănţuise mişcarea... „Acum, de ce v-aţi grăbit ?" îi domolea el cîteodată, bătrînește... Pentru ca tot el, în alte momente, decisive, să sară repede, ca aprins : „Gata, *arde*... imediat !"...

Tresări, întrerupt din gînduri de telefon ; era căpitanul Petre Barna, de la Miliție.

— Te ascult, Petrică... Ce vorbești ! Unde ești acuma ?

— Pentru a doua oară, degeaba, la spital ! se auzi destul de desluşit în receptor. E încă în comă şi aş fi vrut să-i smulg cel puțin un cuvînt !... M-am gîndit, însă, că poate vă interesează !

— Neapărat ! îl asigură Burada. Știu că faci totul aproape perfect, dar vin şi eu acolo...

— Nu aici, tovarăşe maior... La sediu, peste un sfert de ceas... Acolo, la birou, am totul : declarații, analize, buletinul medical, fotografii... tot !

Liviu Burada lăsă receptorul în furca aparatului, cu ochii la Ion Lupşa, care tocmai intra. Îi făcu semn să se apropie, îi întinse dosarul cu urme încă vizibile de praf pe copertă şi-i arătă scaunul să se aşeze.

— Poftim, ți-era dor de Bob... nu mai aveai cu cine vorbi englezeşte !

Căpitanul Ion Lupşa, tînăr încă, făcea parte din noua generație de ofițeri, „mai înşcolați" — cum spunea „Bătrînul". Aceştia nu aveau, desigur, experiența celorlalți, dar erau la fel de însetați de adevăr şi dreptate. Uneori, vedeau lucrurile mai mult în sine ; socialismul, aproape închegat, nu mai era o problemă de viață şi de moarte, ci urmarea firească, inevitabilă a unei logici sociale inexorabile, riguros motivată şi poate prea exact făurită în minte, poate prea sigur sperată. Ioan Lupşa începuse să răsfoiască dosarul, mult aplecat — căci era înalt şi bine legat, jucase în echipa de baschet a şcolii.

Burada întîrzie încă, în picioare, formînd un număr de telefon de cîteva cifre.

— Ileana... vino, te rog, la mine... pregătită de plecare !

Sună însă celălalt telefon şi ridică grăbit, cu stînga, şi receptorul acestuia :

— Da, Liviu Burada... ascult... Bine, mulțumesc ! Raportați, vă rog, regulat, la acest telefon...

Lăsă receptorul, îşi luă pălăria din cuier şi se întoarse la Ion Lupşa :

— Era vorba de Bob... Acum îşi ia *Frühstück*-ul la Arad... Rămîi de veghe, arătă spre telefoane şi apoi spre

dosar... și împrospătează-ți memoria ! De Elvira îți mai amintești ?

— Vai de mine, tovarășe maior... de cînd aștept eu misiunea asta !

— Vezi unde e acum... și ghicește-le locul de întîlnire !

În încăpere intră, în sfîrșit, și locotenentul-major Ileana Dragomir, mai tînără și decît Ion Lupșa, subțire dar vinoasă, cu ochii mari cuprinzîndu-i aproape toată fața, ca două oglinzi albastre circulare, și părul lins, legat la ceafă cu o panglică verde, la fel ca rochia de flanel.

— Ileana, o măsură Burada, pe gînduri... tot te plîngeai tu că nu te las să acționezi niciodată singură !... Poftim, ai prilejul... vei merge cîteva zile la spital ! Elena Comșa, soția profesorului Tudor Comșa, director de institut și șef de proiect al obiectivului „Hercules" din munți, este în comă... afli tot ce se mai poate afla și mai ales, răspunzi de securitatea ei !

— Am înțeles, tovarășe maior... tresări Ileana Dragomir, cu ochii măriți.

— Mergi cu mine... te las în poarta spitalului !

*

* *

Spre prînz, Ion Lupșa socoti că cele două mașini, a lui Robert Field și a directorului George Marteș, în care era și Elvira, erau la distanțe aproape egale de București. Bob tocmai intra în Craiova, pe Calea Severinului, căci de la Arad apucase drumul prin Timișoara, iar „cocoșelul pleșuv" — cum îi spunea lui Marteș șoferul Stoica — tocmai ieșea din munți și cobora spre sud. Curînd, însă, i se raportă că Bob oprise la Craiova, la restaurantul „Coroana", și că nu se arăta prea grăbit... „Pentru cîte a comandat, reținu Lupșa, atent, îi trebuie cel puțin două ore să le înghită !"... „Ce să facă ?" sări Lupșa, deși înțelese... „Să le în-gur-gi-te-ze !" repetă senin un bărbat, de la celălalt capăt al firului... „A-ha ! Nu-i înumărați însă dumicații !"

Mașina lui Marteș în schimb, o „Volgă" neagră din noua serie, cu căpriorul de metal în salt încremenit pe botul ei, îi fu semnalată doar peste un ceas, vuind prin fața postului de control de pe șoseaua de centură a Ploieștiului. Poate numai se nimerise, dar și sîmbăta trecută Elvira venise tot cu Marteș acasă, la București... „A ales pîn-a cules !" zicea de ea Stoica, șoferul de pe mașina directorului... Iar despre Marteș, bombănea... „S-a prostit de tot, tremură numai cînd îi vede genunchii goi, sticlind lîngă ai lui pe bancă ! Păi, nu-și dă seama, nu vede ? !"... „Și ce ai tu cu el ? îl luase Lupșa la rost. El singur, ea singură ; poate își dau mîna cu adevărat și ne scapă Dumnezeu de o grijă !"... „Phă ! sărise Stoica. Păi, ei de cocoșul ăsta gata jumulit, pleșuv și fără dinți, îi arde ? Dar numai așa, să-mi strice mie socoteala !"... „Care socoteală ?"... „Ei, speram și eu, să sar de aici drept într-o mașină ministerială ! Că, ce mai este ? Un pas și gata !"... „Dar, dacă tocmai asta speră și ea ?"... „A, nu ! Nu-i arde ei de el !"... „Dar, de cine ?"... „Ehe, ce n-ar da ea ! se grozăvise Stoica, mucalit. De dom' inginer Comșa ! Păi, de ! Profesor, director, inginer-șef... toate dintr-o dată ! Și pe deasupra, tînăr... Auziți, izbucnise Stoica, cu răutatea-i nevinovată satisfăcută... să vă spună Năstase, cum tremură ca o frunză lîngă el ! I se usucă gura, și numai înghite în sec, cu ochii ăia de noapte, ca o șerpoaică, la el !... Năstase însă, dat dracului ! Stă cu privirile mai mult în oglindă, și-odată pune frîna... și ea se rostogolește drept pe genunchii domnului inginer și rămîne acolo, ca o gîsculiță beată... „Dar de ce frigi așa, Elviro ? zice dom'inginer Comșa. Ai febră ?"... „Nu !" se înecă ea... Apoi, dom' inginer îi apucă umerii și o ridică alături, pe bancă, zîmbind. „Sînt cu hainele de șantier și te murdărești !"... „Păi, vezi !" sărise Lupșa, „Vai de mine, tovarășe căpitan ! îl domolise Stoica. Ziceți, ferească Dumnezeu ! Una ca ea învie și-un mort ! Dumneavoastră numai ați văzut-o, dar ia să stați alături și să-i simțiți piciorul cald, întins ca o coardă ? Și sfîntul duh intră în păcat !... Da, zău dacă e păcat ! Uite, eu unul mă întorc și zic, că nu e nici un păcat ! Dimpotrivă, e mai păcat s-o lași să se treacă

singură, ca o floare !"... „Să se mărite, cine-o oprește !"... „Ei, asta e altceva ! Poate cu englezul, poate cu altcineva, pînă la urmă se mărită ea !... Da' ce-i al ei, e-al ei, dom' căpitan ! își arătase Stoica iarăși știința. Numai să vrea, că te-nghite cu pene cu tot !"

Și iată, tocmai Stoica îl căută grăbit la telefon, cînd Robert Field nu ieșise încă din restaurantul din Craiova. Ion Lupșa rămase cu receptorul la ureche, contrariat. După ce-l înștiință de sosirea Elvirei, șoferul arătă o îngrijorare suspectă față de starea în care ajunsese tînăra și irezistibila ingineră... „Tovarășe căpitan, urmă în felul lui mucalit, e ca o poamă coaptă, stă gata să cadă !"... „Ce vorbești ?" își trădă Lupșa interesul... „Și cînd te gîndești că tocmai «cocoșelul pleșuv» o să-i cînte în poiată, parcă-ți pare rău !"... „Oi fi înțeles dumneata greșit !"... „Vai de mine ! se ofensă Stoica. Ia ascultați... El : „Nu mai poate omul să te vadă decît pe drum. Te-a închis Comșa în colivia lui !"... Ea : „Da, dar cheia e la mine !"... El : „Nu cred. Poate asta de acasă !"... Ea : „Asta, oricum ! Poftim !" zice și scoate o cheie din geantă... El, cu ochii aprinși : „N-ai două ?"... Ea : „Dar, ce-ți trebuie ? O pierzi, și-o găsește altcineva !"... El : „Cine s-o găsească, Comșa" ?... Ea : „El mă are în colivie, n-ai spus" ?... El : „Acolo, la laborator... dar aici ?"... Ea : „Aici sînt liberă ca o pasăre, deschid eu, cui vreau !"... El : „Nu cred. Uite, încerc să bat în ușă după prînz, ca cocoșul din poveste în poarta casei !"... Ea : „Știu, însă, că cocoșul acela a venit cu punguța în cioc !"... El : „E clar, doar n-o să vin cu mîna goală... Am hîrtiile la mine !"

— Ce hîrtii ? tresări Lupșa.

— Asta e, c-aicea s-au oprit ! își arătă Stoica dezamăgirea.

— Dar, de ce crezi c-a ajuns aici ?

— A, nu v-am spus ! E de-mo-la-tă rău !

— De-zo-la-tă ! vrei să zici !

— Totuna e ! Dimineața, a venit la mine aproape plîngînd... „Iar a fugit Comșa de mine, luați-mă tot cu voi !"... „Vorbiți cu dom' director !"... „Desigur, a zis, că tot trebuie să-mi dea ceva !"

— Bine, Stoica ! încheie Lupșa. Mulțumesc, ține-mă la curent !

Și numai peste un ceas, cînd Ion Lupșa fu anunțat că Bob urcase iar la volan și apucase drumul Bucureștiului, să cadă desigur pe drum de seară în pragul Elvirei, plecă și „cocoșelul pleșuv" de acasă. Era proaspăt bărbierit și costumul nou, *bleu-petrole*, îi împrospăta obrazul cam fleșcăit. Merse în pas întins, pe vîrfuri, pînă la colțul străzii, unde sări în primul taximetru pe care îl întoarse spre locuința Elvirei. În drum, opri la o florărie și apoi la o cofetărie, așa că apăru în fața Elvirei care deschise repede ușa micului său apartament, cu un braț încărcat de flori, iar cu celălalt de-o sticlă de șampanie, și un carton de prăjituri. Elvira luminase o clipă în prag, într-un complet de casă de mătase gălbuie, cu pantalonii largi și bluza strînsă pe piept, cu părul negru revărsat pe umeri și spate. și apoi dispăru în casă după el, grăbită să închidă ușa...

Ion Lupșa sună la Miliție după Burada, dar acesta plecase la spital și de acolo spre sediu, încît îl așteptă ca pe ghimpi, pînă ce-l zări în prag. Liviu Burada însă era și mai grăbit ; îl opri de departe cu degetul ridicat și apucă receptorul. Vorbi cu serviciul sanitar, căruia îi comunică numele străin al tabletelor înghițite de Elena Comșa și ceru, de urgență, un nou antidot.

— Dacă n-avem noi, aduceți-l, vă rog, cu primul avion, de peste granță... de la cea mai apropiată escală !

Maiorul îl ascultă apoi pe Ion Lupșa, cu mîna pe telefon și ochii bătînd departe. Spusele căpitanului însă îl treziră și-i aduseră gîndurile toate înapoi. Ion Lupșa trăsese pe-o hîrtie două linii, pe care, tot lungindu-le, le întîlni în dreptul unui cerc în care scrisese numele Elvirei Marian. Peste două-trei ore, intra acolo în mod sigur și Robert Field, și-i putea prinde pe toți trei cu mîinile pe hîrtii. Raportă colonelului Ștefan Varduca, cerîndu-i, cu prudența obișnuită, să nu realizeze acest posibil flagrant.

— Bine că nu v-ați pierdut tocmai acum răbdarea ! aprobă „Bătrînul". Vegheați mai departe, numai atît !...

Pînă acum însă, îi certă bătrînește, trebuia să știm oricum și ce anume hîrtii a dus Marteș acolo !

Liviu Burada îl asigură că va lua măsuri să afle și îi raportă de încercarea de sinucidere a Elenei Comșa.

— ...pare destul de suspectă, tovarășe colonel !

— Poate nu într-atît, dacă ne gîndim la obiectivul „Hercules" !... Și numai peste o clipă, glasul „Bătrînului" căpătă un accent de îngrijorare, neobișnuit... Vino încoace, cu tot ce ai !

III

Spre seară, în timp ce Liviu Burada şi Ion Lupşa aşteptau ca Robert Field să le fie semnalat trecînd bariera Bucureştiului, pînă la care, după socoteala lor, nu mai avea decît un sfert de oră, sună parcă obosit telefonul de oraş. O voce dezamăgită îi anunţă că George Marteş părăsea „cam plouat" cuibul Elvirei Marian, condus iarăşi de inginer, în mod vădit grăbită, pînă în prag. Aici, „cocoşelul pleşuv" încercă să mai întîrzie, dar ea îi întinse mîna să i-o sărute şi el îşi ţinu buzele prea îndelung lipite de degetele ei, cu pălăria în mînă... „O vizită convenţională !" conchise vocea dezamăgită.

— Treaba lor ! se detaşă Burada.

— Da, dar au rămas hîrtiile ! observă Lupşa, cu ochii albaştri măriţi.

— Da, hîrtiile ! îşi aminti şi Burada. Informează-te, te rog, şi află cu ce hîrtii putea pleca Marteş de acolo...

Curînd, sună acelaşi telefon şi Liviu Burada ridică grăbit receptorul, convins că nu putea fi vorba decît de apariţia lui Bob. Îşi spuse numele, dar se înşelase ; nu era ofiţerul care supraveghea casa Elvirei, ci Tudor Comşa.

— Inginer Tudor Comşa la telefon, răsună clar în receptor... Da, cu dumneavoastră ! Am vrut numai să vă mulţumesc pentru salvatoarea dumneavoastră bunăvoinţă...

Vin de la spital... noul antidot începe să-şi facă efectul... soţia mea nu mai are nevoie de masca de oxigen...

— Mă bucur cu adevărat, tovarăşe inginer... Noi nu ne-am făcut decît datoria ! La rîndul meu, aş fi vrut să vă deranjez, dar m-am gîndit că momentul n-ar fi poate cel mai nimerit...

— Am început să sper că totul se va sfîrşi cu bine, aşa că...

— Bine, atunci... într-un sfert de oră sînt la dumneavoastră !

Liviu Burada îl lăsă iar pe Lupşa „de gardă", cum numea el permanenţa acţiunii, să urmărească apropiata apariţie a tomnaticului mire în pragul Elvirei Marian, şi alergă, mai interesat decît se arătase la telefon, acasă la Tudor Comşa. Inginerul îl aştepta în holul umbrit de înserare, cu uşa dinspre balcon deschisă. De acolo venea adierea răcoroasă a serii de mai. Era înalt şi subţire, slab pentru statura lui, cu faţa palidă, în mod vizibil suptă de-un efort continuu, exagerat, cu fruntea netedă şi înaltă, aproape adolescentină, dar părul în întregime alb. Capul parcă ilumina, trădînd un spor de spiritualitate discretă... „Un copil mare, gîndi Burada, cu care femeile ar fi foarte dispuse să se joace !" Şi maiorul întrezări aievea în spatele lui, în primul rînd, ochii de şarpe încinşi ai Elvirei Marian... Inginerul îi arătă fotoliul, să se aşeze, şi apoi sticla şi păhărelele cu picior de pe măsuţă :

— Am băut atîta cafea astăzi, încît am zis că n-ar fi rău să simt şi gustul coniacului... mai ales că, singur beau foarte rar... dumneavoastră ?

— La fel, mărturisi Burada... puţin dar tare, să-i simt flacăra pe dinăuntru...

Se treziră astfel apropiaţi dintr-o dată, parcă sorbind aceeaşi gură de aer curat, inginerul — atît de naiv în trăirea lui adolescentină, Burada — deschis sincer relaţiilor dintre ei care abia se închegau. Spre deosebire de lumea lui ştiinţifică, în care ajungea să urmărească reacţiile chimice pînă şi la microscopul electronic, în cealaltă lume, Tudor Comşa se lăsa supus micilor congruenţe ale vieţii fără să le mai cerceteze. Liviu Burada fu astfel obligat să se manifeste la fel, pentru a putea încerca şi poate chiar ajunge la înţelegerea de care avea nevoie. Altfel, dacă

n-ar fi fost umbrită de amintirea dramei ce plana în casa aceasta, întîlnirea lor i-ar fi produs o adevărată plăcere. După ce gustară coniacul, Burada începu deschis, hotărît să nu abuzeze de credulitatea inginerului :

— V-aţi închipuit, cred, că am fost obligaţi să ne sesizăm şi noi... Gestul desperat al doamnei ar putea fi legat de cercetările dumneavoastră, de marele obiectiv din munţi... Desigur, prima întrebare pe care ne-am pus-o a fost : „de ce ?"... Dar nu ne-am putut încă răspunde în nici un fel ! Poate ne puteţi ajuta dumneavoastră...

— De unde ? se zbuciumă Comşa, cu ochii de copil gata înlăcrimaţi... De azi-noapte, numai la asta mă gîndesc şi nu găsesc nici o explicaţie... E-aşa, pur şi simplu, ca un trăsnet din senin !

— Ştiţi, însă, că şi trăsnetele astea vin dintr-o îndepărtare înnourată, nevăzută de noi...

— Da, dar nu întrevăd nimic, nici o urmă oricît de îndepărtată de nor...

Tudor Comşa arăta într-adevăr ca un copil depăşit de împrejurarea gravă în care se trezise pe neaşteptate. Burada apucă păhărelul de coniac şi-l tot răsuci, pe gînduri, pînă ce-şi opri privirile negre, lucioase, în ochii inginerului.

— Iertaţi-mă, începu el cu cea mai grea dintre întrebări... noi sîntem obişnuiţi să pornim la drum prin eliminarea treptată a tot ceea ce ne-ar putea împiedica să facem paşi siguri mai departe...

— Aşa e şi în ştiinţă... Vă rog !

— Undeva, nu mai ştiu unde, reluă Burada cam stingherit, Tolstoi spune că „cea mai grea tragedie a vieţii omului în toate timpurile a fost, este şi va fi tragedia dormitorului..."

— Se poate, se arătă inginerul la fel de naiv... dar nu e cazul... în mod sigur, nu !

— Nu că ascund, că gurile rele spun totuşi despre domnişoara Marian că ar fi irezistibilă...

— Poate, cedă Tudor Comşa... dar Elena e superbă ! Superbă şi stăpînă definitiv pe inima mea de şaisprezece ani !

— Atunci ?

Tudor Comșa ridică umerii, deconcertat de întrebare și parcă zîmbind cu îngăduință și sarcasm de presupunerile maiorului.

— Sîntem obligați să nu ne scape nimic, se scuză acesta... Înlăturăm deci această ipoteză, reveni hotărît, și facem împreună pasul următor... Ar putea exista vreo legătură cu cercetările dumneavoastră, cu obiectivul din munți ?

— Nu văd cum ! se arătă Comșa, mirat.

— Doamna știe cîte ceva ?

— Din ceea ce gîndesc, aproape tot... doar ea îmi dactilografiază notele de început, cînd nu am la îndemînă decît o idee, un gînd... pe urmă, cînd trec la cercetare, nu mai are cum !... În mod sigur, nu știe ce anume, concret, am început în munți !... Știa însă ideea. Chiar astăzi urma să mai afle ceva, căci trebuia să-mi bată referatul la mașină... Mergeți, oricum, prea departe !... N-o interesa direct, ci doar în măsura în care eu mă realizam, descopeream ceva... Și-apoi, pentru cine, pentru ce ?

Întrebarea, revendicativă și sinceră, aruncată drept în fața lui Burada, rămase plutind în aer, asemenea unui balon ce se tot umfla fără să se spargă. Și, cum tăcerea se așeza între ei, Tudor Comșa ieși brusc în balcon și privi strada, într-o parte și alta, lung. Se întoarse, în înserarea îndesită din hol, îngrijorat :

— Am trimis copiii cu profesorul, să-și facă lecțiile de germană și engleză în parc... Am zis, să-i scot din casă, să mai uite, că-ntreabă mereu de ea... De fapt, ea îi crește, eu...

— Profesor ?

— Nu, un pensionar, fost consul în diplomație... bătrîn acum, dar foarte bine pregătit... cunoaște la perfecție patru limbi !... Elena l-a găsit, ea știe cum, cu ajutorul familiilor pe la care predă de ani de zile... a fost foarte greu să-și rezerve niște ore și pentru noi, căci este prins, mai ales cu cei care vor să se perfecționeze... din presă, de pe la externe, din comerțul exterior...

— Cînd l-ați văzut ultima dată ?

— Săptămîna trecută... Acum învăț și rusa, domnule profesor ! mi-a spus. Dacă ar fi alte timpuri, aș putea

deschide un institut... În alte timpuri, i-am spus, nu s-ar fi învățat atît !... Și asta e adevărat ! a recunoscut el...

— Vă traduce ceva ?

— Nu... cît am eu nevoie, mă descurc...

— De doamna... știe ?

— A trebuit să-i spun, să se ferească de-o discuție inoportună cu copiii... A fost de-a dreptul buimăcit ! Are o stimă deosebită pentru ea... și poate chiar afecțiune !...

Zîmbiră amîndoi și Liviu Burada goli păhărelul de coniac, ridicîndu-se. Faptul că Tudor Comșa uitase sau poate chiar nu voise să aprindă lumina, îl luă ca o invitație de rămas bun. Îi întinse mîna :

— Vă mulțumesc și să nu fiți surprinși, dacă ne veți simți cîteodată prea aproape în jur... Nu vă ascund, că pe noi actul desperat al doamnei ne-a pus pe gînduri... Sperăm că vom afla curînd mai multe, și noi și dumneavoastră, cînd doamna se va trezi !

— V-aș fi recunoscător, dacă n-ați forța lucrurile în nici un fel... știți, în starea în care se găsește ea acum... și-apoi, mie îmi va spune, oricum !

— Personal, sînt convins de asta, îl asigură Burada... aștept numai un semn !

Întors la sediu, Liviu Burada află mirat de purtarea „cam rece" a Elvirei Marian și față de Robert Field. Deși se văzuse că îl așteptase, căci se arătase de cîteva ori la fereastră, cercetînd strada, nu-i permisese lui Bob să ia din mașină nici un singur pachet. Ieșise pînă în stradă, cu un pardesiu pe umeri care îi acoperea trupul de flacără galbenă, și nu-l lăsase să mai deschidă portiera mașinii. Îl condusese grăbită în casă, dar nu-l ținu decît cam un ceas, cît să se spele pe mîini, să bea o cafea și să povestească ceva despre drum, poate primele sale noi impresii despre România. Ieșiseră apoi împreună ; Elvira îmbrăcată toată numai în alb, cu rochia și pardesiul din aceeași stofă subțire, cu gulerul mare ca de pelerină pe umeri, și doar cu o geantă, albă și ea, în mînă, ceea ce însemna că nu puteau pleca la un drum prea lung. Robert Field fusese condus, într-adevăr, la un hotel, la „Lido", proaspăt renovat și deschis doar pentru turiștii străini. Pînă ce el asistase să i se descarce mașina de-atîtea

geamantane, cutii și pachete, Elvira luase cheia și urcase în garsoniera reținută dinainte de ea.

— Cel puțin știe să-l joace, domnule ! se arătă Lupșa entuziasmat.

— Ți-ar place, văd ! îl tachină Burada.

Și într-adevăr, tot cam peste un ceas, cei doi coborîră la restaurant. Elvira, tot așa, ca o floare de nufăr negru, albă și rece, dar cu miezul de întuneric adînc, tulburător ; el, elegant și suplu, proaspăt bărbierit și complet schimbat, pînă la cămașă. În noul costum, Bob fusese recunoscut mai mult după pipa ce-i fumega leneș în gură și de care abia la masă se despărți, lăsînd-o pe marginea scrumierii.

Tîrziu, Liviu Burada îl trimise pe Lupșa s-o dubleze pe Ileana la spital, iar el așteptă încă, nu doar pînă află că Elvira plecase singură acasă, ci și pînă primi răspunsul ofițerului de la șantierul din munți. Răspunsul acesta îi luminase, dar îi și încurcase, deopotrivă, nodul firelor pe care crezuse că le avea în pumn. George Marteș plecase cu două hîrtii : una, potrivit căreia Elvira Marian intra imediat în concediul de odihnă, iar alta, prin care se atesta că întreprinderea „nu avea în principiu nici o obiecție la cererea Elvirei Marian, de a i se aproba căsătoria cu cetățeanul englez Robert Field..."

— Bravo, domnule Marteș, izbucni Burada, și lovi supărat cu țigareta în dosar... scurt și cuprinzător : unu, doi !

*

* *

Seara tîrziu, după ce adormi copiii, Tudor Comșa alergă din nou la spital, nerăbdător să vadă efectul noului antidot asupra Elenei. De cum deschise ușa camerii de reanimare, Elena îi apăru albă și străvezie, ca înviată din morți. Rămase în prag fără de cuvînt, paralizat de gîndul că ar fi putut și spera degeaba. Dar Elena era vie cu adevărat, și se zbătea ca o pasăre istovită, în așternut. Lovea cu pumnii în cearșaf, smucindu-se într-o parte și alta din mîinile medicului, îngăimînd : „De ce m-ați trezit ? De ce m-ați trezit ?"... Obosi însă repede și se întinse liniștită în așternut, cu privirile tulburi ațintite

în tavan... Tudor Comșa dădu să se apropie, dar medicul îi apucă brațul și îl conduse repede pe coridor.

— Vă rog, nu acum ! insistă el. O să vă lăsăm, oricum, dumneavoastră plăcerea, de a-i da și cîteva la spate... Veniți, mîine dimineață, cu cea mai frumoasă rochie, și-o luați acasă... Uneori, trezirea e mai amară ca fierea și femeile mai ales au nevoie de curaj, de un aer sărbătoresc, să reintre în viață...

Și, cuprins încă de-o bucurie adolescentină, Tudor Comșa se lăsă condus pînă la lift. Nu putea nici măcar presupune, cît de prețioase erau aceste prime clipe de trezire pentru cea de a doua soră pe care o văzuse lîngă patul Elenei. El zîmbea numai, îngăduitor, ascultînd filozofarea cam gratuită a medicului. Avea însă gîndurile învălmășite, orbite de lumina faptului că Elena trăia, și drumul pînă acasă, lung, îl făcu numai pe jos.

Dimineața se trezi totuși odihnit, cu ochii la lumina vie din geam și gîndurile limpezite. Se simțea ca în pragul unui zbor pe care nu-l făcuse niciodată pînă acum. Trebuise însă să vină o întîmplare ca asta, al cărei sfîrșit fatal fusese oprit doar de întoarcerea lui neașteptată, pentru ca să-și dea seama că viața mai este și altceva decît neîntreruptul lui efort, aproape epuizant, că și altfel se poate trăi din plin și, încă, fericit. Ocrotindu-i pînă și cel din urmă minut, Elena îl menajase și el umblase cu capul forfotind de gînduri, ca pe deasupra unei ape în care trupul lui se mișca de la sine odată cu cele din jur. Trezit de zguduire, se redescoperi fericit, așa cum de fapt și trăise, uitînd tocmai de asta, la fel ca de aerul pe care îl respira. Dar nu-i trebuise decît o clipă, clipa de aseară în care o văzuse vie în patul spitalului, spre a reevalua dintr-o dată că fericirea asta sigură și firească o datora tocmai Elenei. Fericirea asta fusese însă și a ei, și atunci ? Ce o făcuse să ajungă la un gest atît de desperat ?... Maiorul Liviu Burada îi amintise de Elvira Marian ! Să o fi simțit oare Elena prea mult în jurul lui, prea aproape de el ? Ar fi fost o copilărie, pentru că doar ea îl rugase s-o ia la laboratorul stației-pilot, și-apoi, el umblase și pe lîngă Elvira ca pe lîngă toți cei din jur, cu capul ca un balon alb plutind pe deasupra !

„Și totuși", recunoscu vinovat... Tresărise și el de cîteva ori, încălzit de genunchii Elvirei în mașină sau încins de privirile ei noptatice ca de o flacără neagră, tulburătoare. Ba încă, ultima dată i se făcuse rău în mașină tocmai cînd intrau în București și el fusese nevoit s-o conducă de braț, acasă, pînă în vestibul. Aici, i se lăsase în brațe, cuprinsă de un tremur adevărat, dar tot ea se desprinsese singură, curînd, cu ochii aproape bolnavi... „Vă așteaptă șoferul !" îi șoptise... Și dacă nu era cu șoferul, și-ar fi adus-o singur acasă ? !... Te pomenești că ceva tot ajunsese la urechile Elenei și ea... proasta, poate crezuse !

Se îmbrăcă repede și se apucă să cotrobăiască în dulap, printre rochiile Elenei, să aleagă una mai potrivită pentru o asemenea zi. Descoperi astfel, surprins, că Elena avea rochii pe care el nici nu le cunoștea, nu le văzuse încă sau uitase cu totul de ele, că cele mai multe arătau ca noi, așteptînd poate de ani întregi să le îmbrace. Dar unde să iasă cu ele, dacă el tocmai sîmbăta și duminica lucra mai cu spor, uitînd de toți și toate și bucurîndu-se doar de prezența ei și a copiilor ? Redescoperi totuși rochia azurie, cu floarea de liliac alb prinsă pe pieptul stîng, încă de anul trecut, uscată și uitată acum în dulap ca într-un ierbar. O luase o singură dată, în ziua în care, fericită deopotrivă că i se aprobase anteproiectul marelui obiectiv din munți, ieșiseră la un local cu terasă, cu muzică și dans. Și de atunci ? O frîntură de concediu la mare, de unde el fusese chemat într-o noapte, apoi sărbătoarea anului nou cu copiii, acasă, și încă o zi cu ei pe șantier, în februarie, cînd îi adusese cu săniuțele, și-atît !... Trase rochia din dulap, alese și niște pantofi, și o geantă, și niște ciorapi, și... se zăpăci. Nu știa, ce i-ar mai fi trebuit ! Pînă la urmă aruncă totul și încă alte lucruri într-un geamantan, să-și aleagă ea, urcă la Zoie, de-i lăsă cheia și o rugă să coboare înainte de a se trezi copiii, și plecă. Pe drum opri taximetrul la cîteva florării, pînă găsi o nouă floare de liliac alb, la fel de frumoasă, și zori apoi spre spital, dar abia acolo, în fața ceasului mare de la poartă, își dădu seama că era prea de dimineață.

Cu ajutorul sorei Ileana Dragomir, reuși totuși să intre, dar venise degeaba. De cum crăpă ușa, sora îi și

sări înainte, potrivindu-şi boneţica peste părul cînepiu şi lins, legat la ceafă, şi trăgîndu-şi halatul pe şoldurile lungi, bine legate. Elena dormea cu răsuflarea liniştită şi mîinile întinse ca de obicei peste cearşaful alb, cu flacăra părului răsfirată pe pernă.

— N-o puteţi încă lua acasă, şopti sora... Tovarăşul maior Burada, care mi-a spus că-l cunoaşteţi, a zis că trebuie s-o mai ţinem cîteva zile, în care, afară de dumneavoastră, toată lumea să ştie că este încă în comă...

— Dar de ce ? se nelinişti Comşa.

— Eu ştiu ? ! ridică sora umerii. Apoi îi luă geamantanul şi-l lăsă după uşă, firul de liliac îl puse într-o cană de metal de pe noptieră, îi apucă braţul şi-l conduse pe coridor, cum făcuse şi medicul în ajun... Nu vă neliniştiţi ! îl asigură, cu voce tare. E numai obosită...

— N-a spus nimic ? insistă Comşa.

— Nimic... nici un cuvînt... poate acum, cînd se trezeşte iar şi vă vede pe dumneavoastră !... Aşteptaţi, îi arătă acelaşi fotoliu de pe coridor... cum o mişca, vă chem !

— Îţi mulţumesc, soră !

Rămase însă pe gînduri, deconcertat.

„...Oare maiorul ştie într-adevăr ceva ? Sau numai bănuieşte ? Sau numai aşteaptă ?... Ce ? !"

Pe coridor începuse şi se şi stinsese zarva ceasului de dimineaţă din spital. Şi tocmai cînd Tudor Comşa îşi pierdu iar răbdarea, sora deschise uşa şi-l chemă înăuntru. Elena îl aştepta nemişcată, cu ochii tulburi încremeniţi în tavan. Cînd îi văzu ochii de aproape, Tudor Comşa înţelese că încremenirea şi tăcerea ei se datorau nu atît epuizării sau derutei în care se trezise, cît simţămîntului de vinovăţie faţă de el. Şi la fel de tăcut, el îi apucă mîinile care acum frigeau, să le sărute, dar ea îl trase deasupra ei şi-i îmbrăţişă capul, strîngîndu-l tare la piept într-o amară şi mută desperare. Nu găsise încă putere să-i spună nici un cuvînt, dar, în această primă clipă, nu-i trebuia nici lui mai mult. Se regăsiseră, ca după un cataclism, şi asta le era deocamdată de ajuns. Tîrziu, cînd îi simţi scîncetul înăbuşit, Comşa deschise ochii şi-i văzu lacrimile şiroind pe obrazul imobil şi palid

— Lenuş...

Ea însă îl opri, grăbită, apăsîndu-i din nou gura pe piept. Și abia după ce obosi și de plîns, îngăimă :

— Atunci n-ai mai așteptat dimineața, așa-i ?

— N-am putut deloc să adorm... la miezul nopții eram acasă...

— Mi-am închipuit ! murmură, încercată deopotrivă de mîndrie și tandrețe. Dacă nu veneai...

— Lenuș, dar...

— Iartă-mă, n-ai să înțelegi... Copiii ?

— Întreabă mereu de tine... le-am spus că ești bolnavă la spital...

— Aș putea, cred, să plec... dar medicul nici nu vrea să audă...

— Rămîi, nu-ți face griji !

— La minister ai fost ? întrebă ea pe neașteptate.

— Mîine dimineață, la prima oră...

— Vezi că ți-am pregătit costumul, cămașa, cravata, tot... Și deodată, ochii îi sticliră, ca speriați : Treci mai întîi pe la mine, să văd cum arăți !... Și referatul ? Să nu-l bată altcineva !

— Nu, am să-l scriu singur, de mînă...

După asta, Elena Comșa încremeni din nou, cu ochii iarăși în tavan și capul lui la piept. Tudor Comșa simți că nu mai coborîse afund, ci dimpotrivă, gîndurile îi săltaseră deasupra a toate din jur, ațintite într-un gol ce n-o mai înfricoșa. Era momentul s-o întrebe, în sfîrșit, pentru ce ajunsese la acel gest nesocotit, dar ea îi aminti, din depărtarea ceea în care se refugiase iarăși ca o străină, că îl aștepta a doua zi dimineața. O lăsă, încercată iar de rușine și vinovăție, zbătîndu-se tăcută și ascunsă între îndîrjire și teamă, între dezamăgire și speranță.

— Ai răbdare... se rugă de el.

* * *

Întors acasă, Tudor Comșa își bău ceaiul — pentru prima dată de la un timp încoace — împreună cu copiii. Îl chinuia încă tăcerea Elenei și abia într-un tîrziu își dădu seama cît de tăcuți erau și copiii. Eugen, mai mare, cu capul întreg ca al Elenei, mînca respectîndu-i tăcerea

și privindu-l îngrijorat, căci îi simțise frămîntarea. Cornelia, în schimb, mai mică cu trei ani, abia în primul an de școală, cu ochii ca ai lui, ai lui Tudor Comșa, își pierdu în cele din urmă răbdarea și începu să întrebe de Elena, ori de cîte ori lăsa cana de lapte din mînă. După masă, copiii plecară cu Zoia tocmai la pădurea Băneasa, la grădina zoologică deschisă de curînd, iar el rămase singur, să transcrie în liniște, caligrafic, referatul.

În casă se păstră o vreme un pustiu ca de biserică, timp în care, absorbit de ideile lui, Comșa uită pînă și de sine. De Elena însă — care îl scutise atîția ani de acest efort — tot își mai aducea aminte, ori de cîte ori începea o pagină nouă. Apoi uitase și de ea, așa că tresări ca dintr-o altă lume cînd auzi sunînd telefonul. Nu putea fi căutat, desigur, decît de la spital și, temîndu-se parcă de cine știe ce veste, abia în ultima clipă se grăbi să ridice receptorul... „Te pomenești că este chiar Elena !" nădăjdui pentru o clipă.

— Bună dimineața, tovarășe inginer...

Glasul de femeie, hotărît și cald, îl crispă. Era Elvira Marian. Plecase iarăși fără ea — nu pentru că dorise neapărat, ci pentru că așa se nimerise — și ar fi fost firesc să-i fi dat un telefon, cum de asemenea era firesc ca ea să-l întrebe de ce, cel puțin, n-o prevenise. Glasul ei cîntat, cu un fior de șegălnicie agresivă, încă necunoscut, asta și prevestea.

— Bună, Elvira... știi, a trebuit să...

— O, m-ați recunoscut ! se alintă ea, rîzînd parcă fericită. Ce bine că v-am găsit ! răsuflă apoi lung. Știți, voiam să vă spun de ieri, dar nu v-am mai prins... iar ați fugit ! Am cerut să plec în concediu de odihnă...

— Dar nu arăți chiar atît de obosită... îndrăzni Comșa.

— De unde știți ? ciripi Elvira.

— Cu domnul director Marteș ai vorbit ? reveni Comșa, după o clipă.

— Da, am hîrtia... trebuie însă semnată și de dumneavoastră... Doar sînteți șeful meu direct ! îl măguli ea.

— Bine, dar de ce atîta grabă ?

— Am-să-vă-spun ! silabisi Elvira, alintîndu-se... Vin să-mi semnați hîrtia și vă spun...

— Elvira, dar știi că...

— Doar cîteva minute, se rugă ea... în trecere, că plec la drum...

Tudor Comșa rămase cu receptorul mut la ureche, pe gînduri și parcă speriat. Apoi formă numărul inginerului Marteș și îl întrebă, cu o undă de reproș în glas, dacă aprobase „tocmai acuma" cererea ei de concediu...

— I-a venit englezul, domnule ! mormăi Marteș, supărat... O să ne-ncuscrim cu Marea Britanie, asta e ! Mîine depun actele de căsătorie la Externe... Doar nu era să stăm cu ea în combinat și cu englezul la poartă ! Așa, pînă se hotărăște într-un fel, e ca și plecată !

Mormăi și Tudor Comșa ceva, înțelegînd totuși că era mai bine așa, apoi îi spuse lui Marteș că va lipsi cîteva zile, Elena fiind la spital, bolnavă, iar întîlnirea cu ministrul — amînată pentru a doua zi. Cînd reveni în birou, rămase pe gînduri, în minte doar cu imaginea concretă a lucrului pe care îl făcea Elvira în laboratorul stației-pilot din munți. Analizele ei, destul de importante, nu reprezentau însă decît o fază din taina viitorului proces tehnologic pe care el îl așternea acum pe hîrtie... „Păcat, își spuse, era cea mai bună chimistă pe care o aveam ! Și eu mă gîndeam să las pe mîna ei toată stația-pilot, să mă pot ocupa de acum în principal de șantier !"... Se opri în fața ușii de la balcon, întredeschisă și cu perdeaua trasă, căci îi plăcea să lucreze în adierea aerului de afară. În geamul întunecat se vedea întreg, înalt și suplu, cu pantalonii lungi și un pulovăr de lînă subțire — ales de Elena — de culoarea cenușii, așa încît capul său tînăr și alb parcă lumina într-un potir de întuneric destrămat. Auzi o mașină frînînd în fața casei și făcu un pas în balcon, să privească în stradă. Era o mașină galbenă-tutunie, străină, iar din ea țîșni Elvira, toată în alb. Pînă ce el făcu drumul din balcon la ușa de la intrare, soneria și zbucnise de cîteva ori. Tudor Comșa îi deschise, ea intră pe vîrfuri, dar cum se văzu doar cu el în hol, ciripi cu șăgălnicia de la telefon :

— A, erați singur... și vă era frică să nu vă mănînc !

Tudor Comșa îi luă tăcut hîrtia și se întoarse în birou, unde avea stiloul. Elvira se ținu de el, ca o egretă ce doar atingea pămîntul, cu aripile gata de zbor. În cele cîteva clipe în care parcurse hîrtia iscălită de Marteș,

Comșa îi simți răsuflarea caldă în ceafă, iar în nări parfumul proaspăt-amărui, răcoritor. Lăsă stiloul și se suci spre ea cu hîrtia în mînă. Privirile Elvirei, moi, se întunecară cînd îi văzu de aproape obrazul pămîntiu.

— Sînteți cam abătut... se întristă ea.

— ...și obosit, adăugă Comșa.

— Acum pot să vă spun de ce a trebuit să vă deranjez : Elvira își plecă privirile, ca o școlăriță, și glasul i se frînse.

— Am aflat de la Marteș, o scuti Comșa de explicații, cu o umbră de reproș în glas. Sper că v-ați gîndit îndeajuns...

— Asta numai după o viață de om o poți ști cu adevărat ! deveni ea serioasă, împăturind hîrtia.

Urmă un moment penibil, în care el o privi drept în față, ca în clipa unei despărțiri inevitabile, iar ea, știind că trebuie să plece, nu se putea încă desprinde din loc. Simțea nevoia de a mai spune ceva, dar nu găsi nici un cuvînt.

— Sper c-o să ne mai vedem înainte de plecare, murmură Comșa și îi întinse mîna...

* * *

După prînz spitalul își deschise porțile, ca-n orice duminică, pentru vizitarea bolnavilor. Primul val de lume pestriță, încărcată cu pachete și flori, luă cu asalt scările și, în mai puțin de un sfert de ceas, se risipi în saloane. Urmă un zumzet de stup aproape stins, în care doar din cînd în cînd se mai auzeau pașii grăbiți ai cîte unui întîrziat pe coridor. Ileana Dragomir urmări forfota aceasta de dincolo de ușă, din fotoliul în care veghea cu o carte în mînă. După ieșirea din comă și, mai ales, după întîlnirea din zori cu Tudor Comșa, umbrită de ciudata ei tăcere, Elena Comșa se zbuciumase singură, cu lacrimile șiroindu-i iar pe fața imobilă ca o mască de ceară. Ileana nu reușise s-o ajute, decît respectîndu-i această tăcere ce-o chinuia și apărîndu-i singurătatea amară în care se trezise. Îi suspectase desigur mișcările, de departe, căci Elena nu scăpa încă de teama pe care privirile ei, tot

mai iscoditoare în jur, o ascundeau. Ileana știa că ea va ajunge singură la nevoia unei mărturisiri și că orice efort de a grăbi sau smulge această mărturisire o va îndepărta de această clipă, așa că încă aștepta încrezătoare și supusă. La prînz, Elena băuse un ceai și căzuse apoi într-un somn sănătos și adînc, în care, parcă instinctiv, ființa sa se răzbuna. Răsuflarea ei liniștită era mai ușoară ca a unei pisici, iar trupul întins în penumbra subțire a perdelei din geam, devenise iar ca al unei trestii trezite la viață.

Uitase de zarva neobișnuită de pe coridor, cînd Ileana auzi un ciocănit discret în ușă. Lăsă cartea și se grăbi să ajungă la ușă, înainte ca un nou zgomot s-o trezească tocmai acum pe Elena. Pe coridor, în fața ușii, aștepta un bărbat în vîrstă, dar încă în putere și cu obrazul alb-trandafiriu încă plin, pe care croiala impecabilă a pardesiului de modă veche, pe corp, îl făcea și mai important. Pantalonii reiați, cu dunga proaspătă, cădeau peste pantofii de lac puțin ascuțiți, fără nici o cută, iar melonul ușor bombat, cu marginea borului întoarsă, îi întărea linia distinsă a feței și îi deschidea privirea ageră și stăruitoare. În stînga ținea un buchet superb de numai cinci trandafiri roșii, iar în dreapta o umbrelă subțire, neagră, cu mînerul de argint, cu care bătuse desigur în ușă. Ileana se opri cam fistichie în fața unui asemenea personaj, care sugera oricum respect și demnitate, și își încheie instinctiv halatul alb, prea strîmt pentru pieptul și pulpele ei lungi.

— Doctor Titus Obreja, se prezentă necunoscutul, cu melonul ridicat... Stimată duduiță, sînt consternat de cele auzite despre doamna Comșa... eu predau copiilor familiei Comșa engleza și germana... Și, dacă nu deranjez, aș fi vrut să prezint doamnei omagiile mele...

— Regret, domnule, dar încă nu se poate, murmură Ileana Dragomir, încurcată... doamna e încă în comă!

— O! tresări prea elegantul domn, izbit de veste... Nici măcar s-o văd? reveni cu ochii mei de rugă...

Ileana Dragomir îl măsură încă o dată, tăcută, privi pe coridor într-o parte și alta și îi făcu apoi semn cu degetul la gură, complice, să se apropie de ușă.

— O clipă, doar ! șopti și crăpă ușa, atît cît Titus Obreja întrezări silueta Elenei în penumbră, pierdută în somn.

— Vă mulțumesc ! murmură el îndatorat și sărută, ceremonios, mîna Ilenei... Dar sînt speranțe, nu ? o întreabă apoi, vizibil emoționat.

Ileana Dragomir șopti, cu umerii ridicați :

— O minune, domnule...

— ...doctor Titus Obreja ! repetă distinsul vizitator și scoase o carte de vizită pe care i-o întinse odată cu buchetul de flori... Fiți amabilă, vă rog ! Sînt din grădina mea, primii trandafiri !

Apoi salută, ridicînd iar melonul și arătîndu-și tîmplele ninse, cu părul parcă periat fir cu fir. Se îndepărtă, înalt și drept, cu pasul întins și egal și sprijinindu-se doar din deprindere în bastonul umbrelei care avea și vîrful de argint, dar care nici el nu se auzea pe coridor. Întoarsă în cameră, Ileana formă numărul de telefon al lui Liviu Burada și citi în șoaptă scrisul de pe cartea de vizită : „Doctor Titus Obreja, fost consul al României la Paris, Berlin și Berna".

Seara tîrziu, după ce ascultă dezamăgit raportul ofițerului pe care Elvira Marian și Robert Field îl purtaseră toată ziua după ei, pe Valea Prahovei, Burada primi și telefonul așteptat de la hotelul „Lido". De necrezut, dar cei doi se despărțiseră la fel ca în ajun, în pragul hotelului, după ce serviseră masa. Pe deasupra, se trezi și cu Ion Lupșa, obosit și scîrbit, lac de apă.

— Să vezi și să nu crezi ! începu tînărul căpitan, intrigat, dar parcă și invidios pe fostul consul, pe urmele căruia alergase tot restul zilei... Un *don Juan* adevărat, domnule, la șaizeci de ani ! Pensionar holtei, niciodată însurat. Toată viața un solitar, un celibatar convins. Înainte de război a lucrat într-adevăr în diplomație și a fost mai mult plecat... O fișă ireproșabilă, în care nu e notat decît „foarte bine" și „excepțional"... Ascultați ! În 1930 doctor în drept la Paris... apoi funcționar la Ministerul de Externe, post obținut prin concurs... apoi curier diplomatic pentru Liga Națiunilor la Geneva... mai tîrziu secretarul comisiei diplomatice care a tratat cu guvernul englez în 1939, obținerea garanțiilor cerute de guvernul român... În 1940, consul la Paris ; aici îl

prinde invadarea Europei de vest de către Hitler... apoi tot consul, în 1942, la Berlin, iar în 1943, doar pentru o lună, la Berna... Din 1943, din nou în centrala Ministerului de Externe, la direcția cifrului, pînă încoace, după război...

— Și acum ?

— Meditator și crai... învață tot copii din „lumea bună", cu tătici ocupați și cu lefurile mari și mămici de treizeci-treizeci și cinci de ani... doar la șase familii, atît... trei dimineață, trei după-amiază, de cîte două ori pe săptămînă... asigurat pe viață !... La două însă, după ce termină cu copiii, rămîne cu mamele, și cîte un ceas întreg... doamnele, coapte, tinere și singure... bărbații lor cu funcții importante, ocupați din noapte în noapte... și el culege... distins, manierat, elegant... povestindu-le fascinant despre viața saloanelor din vest, de altădată, în care el strălucea în fracul lui impecabil...

— Nu ți se pare că bîrfești ? îl repezi Burada.

— Da ?... Poftim ! izbucni Lupșa și-i desfăcu niște hîrtii pe masă... Stați, să vedeți ! Ajung și la familia Comșa și dau de Zoia și o întreb, pe departe, tot despre el... „A, domnul consul, sare ea, cu ochii galeși și mari... așa om mai vă !... *Șarman !* zicea conița, că vorbeau numai franțozește... Să nu uit, domnule consul ! se ruga mereu de el. Și cîteodată îi găseam la cafea și după ce mă întorceam cu copiii de la plimbare !"

— Și ce-i cu asta ? se arătă Burada și mai aspru. Mergi prea departe !

— Eu ? se miră Lupșa. Adică, reveni, s-ar putea... pardon !... Dar dacă nu eu, tresări, ci ea a mers mai departe... un pas, și încă unul, pînă a ajuns la hapuri ?

— Termină, odată ! își pierdu răbdarea Burada și se aplecă supărat peste hîrtiile de pe masă... Nu știam că poți fi și vulgar !

IV

A doua zi dimineaţa, Liviu Burada întîrzie aproape un ceas la Ştefan Varduca, cu dosarul şi toate aceste ultime hîrtii între ei, ca în faţa unei table de şah. Situaţia asta de început le oferea o mulţime de mutări posibile, fără ca vreuna dintre ele să le sugereze principala idee de atac sau cel puţin ţinta, oricît de îndepărtată sau înceţoşată, spre care jocul era deja deschis... Bob se întorsese la Elvira... Ei, şi ? O să vedem !... Elena Comşa ajunsese „la hapuri", cum spusese Lupşa. Pînă la urmă o să vedem şi de ce !... Elvira însă lucra în laboratorul staţiei-pilot din munţi, în subordinea lui Tudor Comşa... Iar Bob sosise tocmai în ziua cînd Elena Comşa înghiţise pumnul de tablete... Exista vreo legătură între acestea ? Şi dacă exista, însemna că ei nu se aflau la începutul jocului, ci într-unul din momentele desfăşurării lui, după cinci, zece sau chiar douăzeci de mutări ? Ce le-ar fi putut indica firul, oricît de subţire şi de precar, al unui asemenea drum ? Mişcarea următoare trebuia să-i apropie de ţesătura celorlalte mutări, să urnească iarăşi jocul, dar ea întîrzia.

— Prea mult nu va mai putea... spuse colonelul, convins că n-aşteptaseră degeaba.

Evident, că nu mai putea întîrzia ! Dar ei cunoşteau numai poziţiile unor piese din joc, ale celor descoperite

pînă acum ; nu însă jocul şi nici celelalte piese, drumurile lor, firele care le legau pe ascuns. Şi chiar jocul, putea fi oricînd stricat, iar piesele reaşezate într-o altă situaţie, gîndită de alţii poate mai demult.

— Toate s-au amestecat ca într-o apă bălăcită, se plînse Burada. E greu să desluşeşti ceva...

— Elena Comşa a bălăcit-o, cu gestul ei desperat ! observă colonelul. Dar tocmai asta ne va ajuta să deslu-şim poate ceva... Căci ceea ce ştiam, deşi destul de limpede, era totuşi puţin... pe Robert Field îl aşteptam, iar Elvira era aici, sub privirile noastre... Ştiam şi că Field vine s-o ia... atît !... Au depus actele ?

— Da, azi-dimineaţă... ei au deschis Ministerul de Externe...

— Şi-acum ?

— În călătorie de nuntă, spre mînăstirile din Moldova... să nu le pună vreun popă verighetele în degete mai devreme !

— S-ar putea. Dar nu cred că la vîrsta ei, Elvira să fie atît de naivă. Doar n-a aşteptat doi ani degeaba... Poftim, trase una dintre hîrtii, iată ce i-a spus aseară domnului logodnic în uşa hotelului... „Actele, iubitule, şi-s a ta ! Nu fi nerăbdător, avem toată viaţa în faţă !"

Singurul lucru cu adevărat nou, petrecut între timp, fusese vizita lui Titus Obreja la spital. Ştefan Varduca parcurse încă o dată biografia fostului consul, care într-adevăr de ani întregi îşi petrecea viaţa liniştit şi demn, prins aproape complet de desfăşurarea strictă a orelor sale de meditaţii. Cînd dădu de însemnările căpitanului Lupşa, colonelul tresări.

— Ce poţi să faci ? mormăi. Femeile simt mai bine că timpul trece şi nu vor să-l piardă... Mai important mi se pare faptul că „domnul consul" s-a oprit cam la acelaşi fel de familii, cu oarecare situaţie materială şi socială, cu bărbaţii mai toţi în funcţii importante, uneori răspunzători direct de realizarea unor obiective naţionale... pe alese ! Dacă în vizita lui de ieri am putea descifra ceva, nu doamna, ci domnul Tudor Comşa a fost direct vizat... Ştia altcineva, ce anume urma să spună ieri la minister ?

— Nimeni. Numai Elena Comșa ar fi știut, dacă ar fi apucat să-i bată referatul la mașină...

— Asta e, reveni colonelul, Elena Comșa a tulburat apa... și pînă nu aflăm pentru ce, nu cred că vom putea desluși ceva. N-avem încotro, începem să pescuim în acest cerc de apă tulbure... Ileana n-a mai transmis și altceva ?

— Atîta, doar... că Elena Comșa e o sfîntă, Tudor Comșa un înger, iar dragostea lor o poveste fascinantă !

— Ce ți-e și cu femeile...

— Ieri, urmă Burada, Elena Comșa a dormit toată după-amiaza... seara a fost mutată din camera de reanimare într-o „rezervă" din capătul coridorului și toată noaptea au povestit... Nici o fisură, nimic ! Ba încă, Ileana — cît e ea de tare — mi-a și miorlăit la telefon... „Atunci de ce ați ajuns aici ?" a întrebat-o... „Tocmai pentru că nu mi-am putut explica ceva foarte important și am vrut să-mi apăr soțul și copiii !"

— Asta bănuim și noi, murmură Varduca, cu răbdarea sporită, pregătit pentru un drum ce se anunța destul de lung... Trebuie să găsim totuși ceva, chiar în apa asta tulbure, care ne-ar putea indica mutarea următoare... E punctul de impact în care trebuie să aibă loc și precipitarea... Nu neglijați nimic din celelalte, dar fiți cu ochii aici !

Colonelul nu se aștepta, desigur, la o nouă mutare atît de apropiată în acest punct de impact, dar în chiar aceeași dimineață situația fu iarăși agitată tot de Elena Comșa. Ea însăși aruncase un nou pietroi în același ochi de apă tulbure care apăru de îndată nebănuit de adînc. Peste noapte nu putuse închide ochii, nu pentru că dormise în ajun, ci pentru că fusese chinuită de-o grijă nemărturisită. Și probabil numai pentru a putea suporta mai ușor trecerea timpului, își povestise viața, ca de una singură, Ilenei Dragomir. În orice caz, grija aceasta o făcu să aștepte cu nerăbdare ora opt și jumătate, moment în care știa că — după ce trimitea copiii la școală — Tudor Comșa pleca la minister. Coborî din pat la telefon și, sub ochii Ilenei, formă numărul de acasă :

— Dorule, eu sînt... Da, mă simt mai bine şi aş fi putut să ies ! Rămîn, dacă zici şi tu... N-ai uitat, însă, să treci pe aici ! Acum, te rog ! gemu aproape speriată... Ce costum ai îmbrăcat ? Aşa... ţi-am spus, doar, că vreau să te văd înainte, neapărat !

— Am să încerc... dacă n-am să mai apuc, cum ies de la minister, alerg la tine !

Elena Comşa se linişti o clipă, dar nu se mai întoarse în pat ; rămase la fereastră, desculţă şi în cămaşa albă şi lungă, scorţoasă de spital, cu ochii la poartă. Ileana Dragomir îşi făcu de lucru pe lîngă ea, pregătită s-o apuce la nevoie repede în braţe. Curînd însă, Elena Comşa se repezi la geamantanaş, îl deschise pe pat şi începu să scormonească agitată în el, după lucruri de îmbrăcat.

— N-a mai avut timp, explică Ilenei Dragomir, şi trebuie să-i ies înainte...

— N-aveţi cum ! Şi-apoi, de ce atîta grabă ?

Elena Comşa încremeni, cu rochia în mînă, făcînd desigur nişte socoteli în gînd. Apoi îşi fixă ochii albaştri şi mari, cuprinşi de-o lucire stranie, drept în ochii Ilenei.

— Atunci telefonează dumneata, să-i iasă neapărat cineva înainte...

— Unde să telefonez ? se detaşă Ileana.

— Lasă că ştii dumneata... doar nu mă păzeşti de două zile degeaba !... Să-i iasă cineva înainte, la minister, reluă Elena, logic dar încă speriată, şi să-i ia scrisoarea... în buzunarul drept al hainei are o scrisoare lăsată de mine... să n-o piardă sau să cadă în mîinile altcuiva !

Ilenei Dragomir nu-i rămăsese decît să telefoneze, ceea ce făcu în aceeaşi clipă. Apoi întîrzie cu mîna pe receptor, mută şi cu ochii bănuitori la Elena Comşa care intra ceva mai liniştită în aşternut. Liniştea ei însă ascundea tensiunea grozavă a clipei în care cineva aruncă totul pe o ultimă carte de joc. Oare, cînd simţise ea că era într-adevăr păzită ? Poate chiar în clipa în care se trezise în camera de reanimare ! Ileana îşi aminti pe dată, cum cercetase totul în jur, c-o intuiţie şi o insistenţă feminină, şi cum se lăsase apoi moale în aşternut, într-o împăcare resemnată cu sine. Intrase singură în curgerea alinoasă a deznădejdii. Era însă o deznădejde iluminată difuz, oricum mult mai aproape de viaţă decît de neantul

din care ieșise, înfricoșată și mută. Atunci luase, desigur, și hotărîrea de a-și răscumpăra în orice chip bucuria amară, dar atît de înrobitoare a întoarcerii la viață.

— Nu te mai uita așa, o înfruntă Elena Comșa, adeverindu-i gîndurile, că dumitale aveam de gînd să-ți dau scrisoarea...

— Vă mulțumesc pentru încredere... ripostă Ileana Dragomir și se așeză pe celălalt pat, cu ochii la ceas.

Tot cu ochii la ceas era în clipa aceea și Liviu Burada, care intra grăbit pe poarta ministerului. Holul, măturat de valul funcționarilor care năpădiseră ca furnicile liftul și scara, abia se pustiise. Nu avu timp nici să-l întrebe pe portar despre Tudor Comșa, că acesta și apăru în ușă, preocupat și abstras, cu mapa de piele sub cotul sting. În costumul *gris-fer*, atît de bine ales de Elena, părea o lumînare de cenușă pietrificată, cu flacăra albă a părului plutind pe deasupra, iar fața palidă împurpurată de jarul cravatei.

— Vă conduc pînă sus, tovarășe inginer... îl întîmpină Burada.

Tudor Comșa abia în lift ieși din gîndurile lui, cu ochii aproape speriați la maior. Acesta îi ceru zîmbind permisiunea și trase cu două degete din buzunaru-i drept un plic asemănător cu celelalte două lăsate de Elena pe noptieră. Era cel de-al treilea plic, care, după socoteala căpitanului Petre Barna, lipsea din mapa de pe birou. Plicul, adresat personal lui Tudor Comșa, era bine lipit și avea scrisul Elenei, caligrafiat cu grijă pe el.

— Dumneaei ne-a telefonat, lămuri Burada, mărind astfel uimirea de copil a inginerului... Vi-l păstrez, numai, pînă ce coborîți ! îl asigură, ieșind din lift... Vă aștept în hol ! se desprinse apoi de Tudor Comșa și apucă scara, în pas liniștit și cu țigaretul de chihlimbar între dinți, căci, deocamdată, nu putea sări peste timp...

*

* *

Ileana Dragomir fu din nou surprinsă de schimbarea prin care trecuse iar pacienta sa. Elena Comșa intrase din nou în aceeași tăcere încăpățînată dintru început.

Sentimentul de eliberare ce-o încercase, cînd dezvăluise existența scrisorii, i se risipise ca luat de vînt, cînd Burada telefonase că avea scrisoarea. O teamă nedesluşită, poate aceeaşi care o adusese la desperare cu două seri în urmă, pusese stăpînire pe ea. Se ghemuise sub pătură, covrig, parcă ferindu-se de toate din jur. Avea senzația ciudată că se dezgolise singură şi rămăsese goală în văzul tuturor, fără posibilitatea de a găsi un nou acoperămînt. Cine-i putea lua apărarea şi-n ce ajutor ar fi putut spera, dacă ea însăşi nu ştia mai mult decît ceea ce dezvăluia în noua-i scrisoare ? Tocmai incertitudinea asta cu care nu mai putuse lupta şi convingerea că fusese prinsă într-un labirint fără ieşire o împinseseră la gestul acela nesăbuit. Dispărînd, însă, şi-ar fi putut salva cel puțin soțul şi copiii. Nu s-ar mai fi putut folosi nimeni de ea. Dar stafia rămînea mai departe pe urmele ei şi Doru trebuia prevenit ; de aceea îi lăsase scrisoarea ! Peste noapte abia, cît povestise Ilenei despre viața lor, îşi dăduse seama că nu mai era vorba doar de ea, şi nici numai de el, ci şi de ceea ce voia să facă el acolo în munți. Se încredințase astfel singură că aveau nevoie de ajutor, de-o putere mai mare ca a lor, şi de aceea dezvăluise existența scrisorii. Se închistase însă iar, încercată de teamă, căci ce-ar fi putut face tovarăşii Ilenei, dacă ea însăşi nu le putea spune destul ? Poate nici nu vor crede, că ştia atît de puțin !

Se trezise astfel, iar, lipsită de puterea pe care atîția ani la rînd i-o dăduse încrederea în nevinovăția ei. Nu putea decît spune, ci nu dovedi aceasta ! Cel puțin dacă *madame* Fabian ar mai fi trăit ! Şi oare, dacă trăia, ar fi recunoscut ceva ? Poate nici ea nu ştia totul ; ştia însă, oricum, mai mult ! Şi dacă greşise în 1944, că nu spusese nimănui, pentru că nu ştiuse ce era mai bine să facă şi cui anume să spună, de ce greşise în 1951 ! Pentru că purtase grija doamnei Fabian, care o ajutase atît de mult în trecut !... Dar chiar în 1951, ce-ar fi putut spune mai mult ? Şi-ar fi vîrît singură capul într-un juvăț, din care, în anii de atunci, nu l-ar mai fi putut scoate nicicum ! Ea ca ea, dar era vorba de Doru, de copii !... Şi, la urma urmei, ce făcuse ? În 1944, totul se petrecuse ca într-un

vîrtej, iar în 1951 dusese doar un plic doamnei Fabian, care abia se descurca vînzînd țigări într-o tutungerie !

Iată însă că trecuseră iar niște ani, în care ea ajunsese cu adevărat la fericirea pe care o visase, și venise această ultimă săptămînă, cînd primejdia apăruse iar, teribilă, cu scadența de o singură zi. Asupra ei se abătuse iar amenințarea acelorași strigoi din 1944, din 1951... De ce nu anunțase miliția, securitatea ? Dacă n-o făcuse în 1951, cum era s-o facă acum ? Ce-avusese de ascuns ? Prea puțin, aproape nimic ! Dar cine-o putea crede atît de nevinovată ?... „Alege ! i se șoptise. Ori îmi dai, ori un simplu denunț... și gata !"... Numai că, ea alesese cu totul altceva !... Acum, după această ultimă noapte de chin lucid și rece, știa că greșise iar și că greșeala asta ar fi putut să-i fie fatală... și nu doar ei... și nu doar lui Doru și copiilor, care puteau fi mai departe amenințați și șantajați... și nu doar celor cu care Doru lucra în munți, și despre care ea știa atît de puțin... fatal, mai ales, pentru ceea ce ea ar fi dus pentru totdeauna în mormînt !... Lăsase, e adevărat, cea de a treia scrisoare ! Dar ce putuse scrie în ea și, oare, nu-i ceruse ea lui Doru cu limbă de moarte, s-o distrugă imediat ?

— O, Doamne, de ce întîrzie atît ? se zbuciumă fără putere și dădu în plîns.

Ileana Dragomir, ea însăși chinuită de timpul care trecea atît de greu, veni și se așeză tăcută pe marginea patului ei. Simțise că Elena trecuse prin valuri de îndoială și zbucium, și că nu mai avea decît un pas spre a scăpa de teama aceea ascunsă, spre a sălta pe un țărm pe care îl dorea atît de mult mai sigur sub picioare. Nu putu însă decît să-i apuce mîinile între palme, strîns, și s-o privească lung în ochii mari și albaștri, încremeniți în lacrimi.

— Cel puțin, Doru dacă m-ar ierta ! murmură Elena pe gînduri, detașată de sine, de parcă între gîndurile și lacrimile ei nu exista nici o legătură... Doamne, cum am putut renunța la el, la copii ? !

Era clar, acest ultim pas Elena Comșa nu-l putea face decît ajutată de Tudor Comșa. El trebuia să-i întindă mîna și s-o tragă definitiv pe țărmul dorit de amîndoi. Pasul acesta trebuia să fie o nouă cucerire a lor, comună.

o nouă deschidere spre un orizont nou al vieții lor, neumbrit de nici un nor între ei. Așa că, în clipa în care Elena tresări, desluşind încă de pe coridor pașii lui Tudor Comșa, Ileana se ridică, tăcută încă, la fereastră. Elena își șterse repede lacrimile, dar numai ce-l văzu în pragul ușii, luminînd cu adevărat, și dădu iar în plîns. Tudor Comșa, vrînd să pară degajat și vesel, nu-și putea ascunde febrilitatea gesturilor. Graba imperceptibilă a mișcărilor îi trăda nerăbdarea cu care alergase aici, neliniștit nu de sine, ci de amenințarea sub care stătuse Elena. Era însă și mulțumit că sosise, parcă la timp, la capătul unei curse lungi, în apărarea ei. Și puterea nu-i mai ajunse, decît pînă o apucă în brațe, de-a valma cu așternut cu tot. Elena însă plîngea mai departe, stins și parcă temătoare, cu ochii în aceeași încremenire, așteptînd. Citise desigur și el scrisoarea, și știa acum și el ceea ce îi ascunsese atîta timp. Adică destul ca să-și explice ceva și prea puțin ca să fie liniștit. Numai că, din aceeași clipă, știau și tovarășii Ilenei și ei se găseau acum sub protecția lor.

— Lenuș... șopti el, speriat de încremenirea din ochii ei.

Deocamdată, n-avea rost s-o întrebe despre ceea ce știa acum chiar atît de puțin de scrisoare. Voia, în primul rînd, s-o liniștească, s-o scoată de sub apăsarea umbririi în care el abia acum intrase, arătîndu-i aceeași încredere neștirbită. Acesta era singurul lucru cu care o putea într-adevăr ajuta, acum. Îi sărută ochii, pe rînd, și se lăsă strîns în îmbrățișarea ei mută și neagră, aproape desperată. Elena se agățase de el, de parcă o scotea dintr-o apă în clipa unui înec. Cînd își regăsi însă răsuflarea, își regăsi și gîndurile și, cum era hotărîtă ca nimic să nu mai întunece înțelegerea dintre ei, găsi puterea să înfrunte această clipă.

— Acum știi ! îi căută ochii, vinovată... Și nu mă certi ? !

— Și dacă n-ai mai fi fost ? murmură el.

— Bine, dar...

— Sînt convins că n-ai putut face nici un rău ! o încredință, cu glas ferm. În clipa cînd ți-ai dat seama,

te-ai împotrivit cu toată ființa ta și îmi este de ajuns !... Despre altceva însă trebuie neapărat să vorbim... În primul rînd, de faptul că nu mi-ai spus...

— Ce ? Nici eu n-am știut destul... și nici acum nu mi-e totul clar... e așa, ca un fel de vis din care o parte e totuși adevărată...

— Cu atît mai mult !... Și-apoi, de ce a trebuit să ajungi aici ?

— Asta, da ! recunoscu Elena, deschis... Acum știu că am greșit... dar încă n-am cum să-ți explic... Am făcut-o însă pentru tine, pentru copii....

— Păi, așa ? Medicul spunea că trebuie să-ți dau cîteva la spate...

— O, sînt gata să îndur oricît ! se luminară și ochii ei... Ce-ai făcut la minister ?

— Bine... Ministrul a fost entuziasmat, crede că vom aplica totul din mers... depinde totuși de-o aprobare superioară și mi-a cerut și primele rezultate obținute la stația-pilot... Așa că, tot trebuie să mai rămîn o zi, două acasă !

— I-ai spus și de...

— A, nu... că ești bolnavă, atît !

După astea, Elena ieși de sub apăsarea aceea lăuntrică, într-adevăr ca dintr-o apă. Își încolăci brațele pe după gîtul lui lipindu-se de el, cu degetele lungi și subțiri îngropate în părul lui alb. Ileana Dragomir ar fi vrut să iasă din încăpere, dar își dădu seama că era prea tîrziu și trecu după perdea. Își lipi fruntea de geamul rece, cu privirile plecate ; pe poarta spitalului tocmai intra o mașină de-a „Salvării", cu nuca de lumină galbenă plesnind mereu deasupra. În spatele ei, șoapta Elenei Comșa se reîmplinise :

— Nici nu-ți închipui ce greu mi-a fost... eram hotărîtă să nu mai cedez, dar nu vedeam nici o posibilitate de-a mă împotrivi... nu știam cum !... O clipă Elena Comșa retrăi, frămîntîndu-se, încurcătura gravă prin care trecuse atunci... Numai cînd am văzut tabletele tale, m-am oprit la ele... credeam c-o să-mi fie mai ușor !... O, dar pînă le-am luat, am murit și-am înviat de zece ori ! De zece ori m-am oprit cu pumnul la gură... apoi am închis ochii, c-o mînă le-am aruncat în gură, iar

cu cealaltă am răsturnat repede paharul cu apă !... După asta mi-a fost şi mai greu, c-am avut încă timp să-mi dau seama de prostia pe care o făcusem, dar n-am mai avut curajul să ţip... aş fi vrut să mor într-un minut, dar somnul întîrzia... şi-mi venea să vomit... pînă cînd am început să văd tot mai puţin şi am simţit cum începusem să cobor în întuneric... şi eram încă trează, cînd mi s-a făcut frică... nu doar frică, ci o adevărată spaimă că n-am să mă mai trezesc !... În clipa asta abia mi-am dat seama că voi muri într-adevăr şi m-am gîndit ultima dată la tine şi la copii... Am încercat să mă smulg din întunericul acela, să alerg la baie şi să vomit, dar n-am mai putut... am coborît şi mai adînc... întunericul devenise un mîl nesăţios care, după ce-mi năpădise ochii, îmi astupa şi gura... am început să te strig şi să plîng, dar era prea tîrziu... nici eu nu mă mai auzeam !

Murmurul i se stinse şi-i cuprinse capul iarăşi la piept, ca desperată. Se gîndea, desigur, la fericirea ce-ar fi pierdut-o şi-n a cărei reîmplinire gravă şi tulburătoare se regăsiseră acum pentru totdeauna. O clipă, o încercă iar încremenirea în care o găsise el, dar tresări, cu glasul încărcat de dor şi duioşie :

— Ai slăbit şi mai mult, Dorule... Copiii ?

— Întreabă mereu de tine... Cornelia, mai ales... Eugen deschide uşa dormitorului, dimineaţa, vede că n-ai venit şi tace...

— Vezi că el e altă fire... nu-l sili cu nimic... face exact ceea ce trebuie, fără să-l împingi... gîndeşte singur tot !... Pe Cornelia însă trebuie s-o mai ajuţi... Dar, poate pot totuşi să ies ?

— Nu încă... în nici un caz acum !... Oricum, sînt sigur că nu te vei plictisi cu tovarăşa locotenent-major...

Şi, aducîndu-şi abia acum aminte de Ileana Dragomir, Tudor Comşa pierdu un timp pînă ce-i descoperi silueta albă după perdea, lipită de geam...

*

* *

Liviu Burada ieşise de la minister, însoţindu-l pe Tudor Comşa ca pe un prieten. Făcuse semn acestuia

înspre mașina lui, o „Pobedă" albastră, și-l așteptase apoi lîngă portiera deschisă, pînă ce spusese șoferului, lui Năstase, să se țină de ei. În mașină, dăduse plicul lui Tudor Comșa, și așteptase liniștit, ca mai întîi el să citească scrisoarea. Inginerul rupsese plicul nerăbdător și scosese o singură filă, cu zece-cincisprezece rînduri scrise destul de îngrijit, dar în aceeași grabă ca și celelalte două scrisori. Era tot scrisul Elenei Comșa, rotund și subțire, discret ca însăși firea ei. Tudor Comșa citise scrisoarea, întunecîndu-se treptat, și i-o întinse apoi, cu fața pămîntie și dinții strînși. Lui Liviu Burada, scrisoarea îi spusese și mai mult, trezindu-i un sentiment acut de redescoperire gravă a unui adevăr abia întrezărit. Ea aprinsese în mintea lui o rază de lumină care, deși încă firavă, însemna un sîmbure de speranță, cu totul altceva decît teama nedeslușită, tulbure, ce-l încolțise pe inginer. Recitise scrisoarea pe îndelete, întîrziind asupra fiecărui cuvînt și oprindu-se apoi asupra ultimelor rînduri. Cînd își ridicase ochii, surprinsese privirile inginerului, mute și speriate.

— Vă spune ceva ? îl întrebase.

— Nu... nimic ! ridicase Comșa umerii. Și nu pot face nici o cît de simplă asociație...

— Gîndiți-vă bine...

— Un lucru ca ăsta nu s-ar putea uita !... Nu, absolut nimic !

— Nici de acum și nici din trecut ?

— Nici... îl încredințase după o clipă de gîndire inginerul.

— Mai citiți-o o dată, îl rugase... că nu v-o putem lăsa ! Doamna ne-a încredințat-o nouă, bănuind desigur importanța ei...

Tudor Comșa recitise scrisoarea, la fel de încet cum o rectitise maiorul, și i-o înapoiase cu umerii iarăși ridicați.

— Nici cuvîntul acesta ? arătase Burada spre sfîrșitul scrisorii.

— Nici.

— Și nici numele acesta ?

— Nici.

— Și doamna nu v-a spus nimic din toate astea pînă acum ?

— Nu... se înțelege, doar, că de aceea mi-a lăsat scrisoarea !

— Da, aveți dreptate, recunoscu Burada... Atunci vă las la spital. N-o dezamăgiți în nici un fel, îl rugase, mai ales că va mai petrece acolo un timp... Și nici nu pomeniți nimănui de scrisoare... Doamnei, mulțumirile noastre ! Să aștepte liniștită, o s-o vizităm curînd ! Poate nici nu-și închipuie despre ce mare blestemăție este vorba...

* * *

Întors la sediu, Liviu Burada nu mai avu răbdare să aștepte liftul ; urcă la al treilea etaj, unde avea biroul. pe scară, sărind cîte două trepte și strîngînd între dinți mușțucul țigaretului de chihlimbar. În birou merse direct la seiful din spatele său, rupse sigiliul, deschise și scoase pe masă dosarul „cazului Alfa" de pe care abia scuturase praful cu două dimineți în urmă. Lăsă scrisoarea Elenei Comșa pe el, cercetă un repertoriu și formă un număr scurt de telefon :

— Maior Liviu Burada... nea Costică, am nevoie urgentă de două dosare : al „Operațiunii Ochean" și al „Cazului Cronos"... te rog mult !

Așteptă dosarele ceva mai liniștit, cu ochii la scrisoarea Elenei Comșa și țigaretul de chihlimbar în mînă. Curînd intră în birou un om în vîrstă, bondoc și chel, doar c-o coroniță de păr alb în jurul capului mare și puțin colțuros, scuturînd un dosar pe care îl ținea cu filele în jos și din care curgea încă o pulbere vînătă, irizată de lumină.

— Cazul „Operațiunii Ochean"... celălalt dosar, al „Cazului Cronos", e la tovarășul colonel Varduca... Nici nu știu dacă a stat vreodată în arhivă ..

Liviu Burada iscăli hîrtia de primire și trase și acest dosar în față. Întoarse filele, cîte șapte-opt deodată, pînă aproape de sfîrșit, de unde dădu cîteva înapoi, cîte una. pînă se opri. Citi, cu privirile alergînd peste rînduri și mărgelușele negre ale ochilor strălucind adînc. Apucă grăbit un creion albastru din paharul de ebonită de pe masă și sublinie un singur cuvînt. Se întoarse la scri-

soarea Elenei Comșa și sublinie cu același creion, tot un singur cuvînt, unul din cele pe care le arătase lui Tudor Comșa, cu degetul, în mașină. Cu alt creion, roșu, sublinie cel de-al doilea cuvînt. Era puțin surescitat de descoperire și lăsă să mai treacă o clipă, pînă ce ridică receptorul.

— Maior Liviu Burada, să trăiți... tovarășe colonel, *arde* !

— Păi, dacă zici dumneata că *arde*, se auzi vocea potolită a lui Ștefan Varduca... poftim !

Pe Ștefan Varduca îl găsi cuprins de liniștea lui obișnuită, din care nu-l văzuse ieșind decît de cîteva ori în toți cei patru ani de cînd lucrau împreună. Îndelunga-i experiență de viață — din timpul ilegalității, a insurecției din august, a luptei pentru marile cuceriri revoluționare a anilor 1944-1945 și apoi a începutului reconstrucției socialiste — dădea „bătrînului" o siguranță proprie, neascunsă, care mărea încrederea celorlalți. Ștefan Varduca nu se precipita, nu-și pierdea firea și nici firul gîndurilor aparent domoale, căci acolo unde acestea nu i se mai legau intra în joc intuiția lui robustă, a fostului muncitor, asupra realității, intuiție care rareori greșea. Adevărul este că, ferindu-se conștient de aspectele de suprafață ale lucrurilor, rămînea cu ambele picioare înfipte în terenul solid al realității, pe linia factorilor fundamentali ai acesteia. Îl ispiteau nu momentele de conjunctură, ci starea de perspectivă a lucrurilor, a cărei desfășurare o aștepta cu aceeași răbdare ca a timpului. La cincizeci de ani, pe care tocmai în primăvara asta îi împlinise, avea fața brăzdată ca de plugurile cîtorva vieți, fruntea încutată mult, iar părul aspru, tuns mărunt, înspicat pînă spre creștet. Avea însă inima, și mare, și grea, și caldă, și necruțătoare la nevoie, asemenea unui pietroi cald și viu care îi zvîcnea cu putere în piept... „Legea compensației !" glumea pe propria-i seamă, cîteodată. În inima aceasta se răsfrîngea adînc tot ceea ce nu lăsa să răbufnească în afară, să treacă peste propria-i stăpînire, încît nimic nu se pierdea, ci ardea acolo, potolit, ca sub un clopot de bronz. Alarma dată de Burada îl adusese totuși în pragul unei tensiuni presimțite, trădată de privirile-i cenușii, întrebătoare, de dorința de a asculta totul imediat.

— S-auzim ! îl întîmpină de departe pe Burada.

— E vorba de o nouă scrisoare de-a Elenei Comșa...

Liviu Burada întinse hîrtia, cu ochii încă lucind, și așteptă în picioare, cu cele două dosare sub brațul stîng. Simțămîntul de surpriză ce-l încercase pe el se înfiripa și pe fața brăzdată a „bătrînului". Ștefan Varduca însă citea scrisoarea și mai pe îndelete decît o citise el în mașină, parcă așteptînd ca înțelesul fiecărui cuvînt să trezească pe rînd cercuri tot mai largi în amintirea lui. De aceea, nu mai avu nevoie s-o citească încă o dată, cum ar fi cerut neapărat o asemenea scrisoare, și rămase pe gînduri, cu ochelarii în mînă sprijiniți de ea și pupilele cenușii parcă pulsînd.

— Sună ca un mesaj de dincolo de mormînt... murmură după o clipă, mișcat de sinceritatea scrisorii.

— Numai că ea, Elena Comșa, n-a mai ajuns acolo, iar noi ne-am ales cu scrisoarea ! reflectă Liviu Burada și puse degetul pe unul din cuvintele subliniate de el... Nu vă spune nimic acest cuvînt ?

— Cum să nu ? ripostă Varduca, parcă ofensat. E vorba de „Operațiunea Ochean", din 1951...

— Dar acesta ? Nu vă amintește de „Cazul Cronos" ?

— Mai mult decît vouă, oricum ! Dar parcă tot nu-mi vine să cred...

— Dosarul e la dumneavoastră...

— Știu... Ei, ia să vedem !

Liviu Burada puse sub scrisoare dosarul „Cazului Alfa", despre așteptata vizită a lui Robert Field și întîlnirea acestuia cu Elvira Marian, iar alături deschise cel de-al doilea dosar, al „Operațiunii Ochean", cerut de la arhivă, în dreptul filei pe care subliniase unul dintre cele două cuvinte dezvăluite de scrisoare.

— Cine-ar fi putut crede ! murmură Varduca. Uite, reveni mulțumit, că n-am așteptat degeaba... trebuia s-ajungem aici, dar asta ar fi putut veni și mai tîrziu...

— Deocamdată, avem în mod sigur întrezărite două puncte de impact, își dezvălui Burada descoperirea, plasate pe-o traiectorie care ne duce înapoi. Primul, la momentul din 1951...

— Și, într-adevăr, al doilea și mai înapoi, la „Cazul Cronos" din 1944 ! completă colonelul... O traiectorie întinsă peste ani ca un curcubeu negru, subteran, pînă azi !... Iată, că n-am păstrat degeaba nici dosarul „Cazului Cronos" ! șopti cu satisfacție, mai mult pentru sine. Timpul are legile lui ! A fost o datorie la care n-am renunțat niciodată ! E vorba oricum de sîngele morților noștri !

Și, sub privirile lucioase ale maiorului, Ștefan Varduca rupse sigiliul unui dulap blindat de după ușă, din care trase direct, fără să mai caute, un nou dosar. După ce-l scutură de praf, îl puse și pe acesta, în rînd cu celelalte două, pe birou. Apoi ocoli biroul, deschise dosarul și subliniе și el pe una dintre primele file, cel de-al doilea cuvînt cuprins de scrisoare. Cîteva clipe rămase cu ochii mijiți la toate cele trei dosare, ascultîndu-și gîndurile sau poate numai privind departe, în timp... „Unde, înainte sau înapoi ?" Burada îi surprinse pupilele iarăși pulsînd, parcă zbătîndu-se imperceptibil să scape de lacrimi.

— Ai să preiei dumneata întreaga acțiune ! hotărî colonelul pe neașteptate. În acest prim caz, „Cazul Cronos", arătă spre dosarul adus de el, cu care cred că trebuie să începi, pornind tocmai de la scrisoarea Elenei Comșa, sînt, într-o oarecare măsură, și eu implicat... Și poate, tocmai pentru că am știut ceva, sau poate orbit de patimă, de dorința de a descoperi eu, neapărat eu adevărul, ca o împlinire a datoriei mele față de tovarășii din ilegalitate, n-am reușit să descopăr tot... mi-a scăpat cu siguranță ceva ! Acum, dumneata vei avea și mărturia Elenei Comșa și ai oricum, cel puțin punctată, traiectoria care ar putea lega aceste trei momente... Iar cazul Elenei Comșa le-ar putea lega și de constelația din jurul lui Tudor Comșa, al obiectivului „Hercules" din munți... Vechiul dumitale „prieten" Robert Field ar putea fi capătul de astăzi al lanțului, sau cel puțin una din zalele lui !... E clar însă că lanțul pornește de atunci, din 1944, așa că iei totul de la început, ca și cînd n-ai ști încă nimic ! Mergi, fără să faci nici un pas nelămurit, pe îndelete și totuși urgent, căci nici Field și nici lucrările din munți nu ne așteaptă pe noi ! Constelația de azi rămîne sub ochii mei : mă voi îngriji personal de Tudor Comșa, o am pe Ileana Dragomir la spital, iar pe Ion Lupșa pe urmele

lui Field ! Încolo... *A propos !* Vezi că, cercetînd momentul din 1944, vei ajunge și la mine... Te aștept !

— Am înțeles, tovarășe colonel ! se ridică Burada, îngîndurat dar și măgulit de încrederea colonelului.

— O clipă ! reveni Ștefan Varduca, amintindu-și repede de ceva. Ridică receptorul telefonului de oraș și formă un număr... Simona, eu sînt !... „O, nene Fane ! izbucni un glas de femeie, cam afectat, în receptor. Ți-ai adus aminte iar de mine !"... Simona, iartă-mă, dar știi ce e aici ! Uite, am ajuns și eu să gîfîi !... „Știu, dar mă simt mai puțin singură, cînd te mai văd !"... Ei, nu ești chiar singură ! Doar o ai pe Tina !... „Acum e și ea mare, nene Fane !"... Uite, îți promit că am să trec foarte curînd... Pînă atunci, vei fi deranjată din nou, de data asta de maiorul Liviu Burada... El poate va avea mai mult noroc ! Amintește-ți și spune-i totul, de la început, la fel cum mi-ai spune iarăși mie ! La revedere, te sărut !... După ce lăsă receptorul, Ștefan Varduca arătă spre cel de al treilea dosar din mîinile lui Burada... Ai să vezi, e vorba de Simona Trandafir !

V

Cu toate că orice întîrziere îl exaspera, modalitatea majoră a existenței sale fiind doar acțiunea, o acțiune — desigur — și în gîndire, Liviu Burada se apucă să citească încă o dată, singur, ultima scrisoare a Elenei Comșa. Pe birou nu oprise deocamdată decît cel de-al treilea dosar, pe care Ștefan Varduca i-l încredințase atît de tulburat. Cu el trebuia să înceapă, pentru că lucrurile erau legate oricum între ele pe firul lor grav și ascuns. Rămăsese cu privirile ațintite asupra scrisorii, stupefiat și aproape intrigat de felul cum aceste cîteva rînduri, care nici nu dezvăluiau cine știe ce, aruncau o singură lumină, nouă, asupra a trei momente dramatice, toate funeste, pe care le lega în timp pe o traiectorie atît de sigur presupusă, dar care abia trebuia de el descoperită. Cele două cuvinte aproape magice din scrisoarea Elenei Comșa le dezvăluiseră dintr-o dată că pe această traiectorie, care lega întîmplări ciudate atît de diferite și încă la distanțe atît de mari în timp, acționase din umbră, sistematic, cu o bătaie lungă de artilerie grea, un centru străin, mereu același sau altele de fiecare dată, apelînd însă la același mecanism ascuns, folosind poate aceeași piesă în mutările supreme de șah-mat. Care era acest centru și care era piesa aceasta, cum rezistase ea

atîția ani uzurii ? Rezistase tocmai pentru că fusese folosită atît de rar, la intervale mari și numai în momente decisive, pentru niște obiective fundamentale, care meritau un risc eventual. În primele două momente din 1944 și 1951, impactul acesta fusese evitat, cu sacrificarea — voită desigur — a unor oameni, pe care tocmai el, Burada, trebuia s-o dezvăluie și s-o dea pînă la capăt în vileag. Acum însă impactul se produsese fără ca explozia să aibă totuși loc, din cauza unei piese în mod sigur prea puțin însemnată — a Elenei Comșa... „Ce i-a adus pe ei în pragul acestui eșec, care abia trebuie dovedit și forțat să se producă pînă la capăt ? se întrebă Burada. Două lucruri. Primul, prevăzut de noi : tactica noastră de a aștepta, de a sta la pîndă, socotind sau cel puțin intuind că ei, cei de la centrul sau centrele străine, vor reveni neapărat, prin persoana lui Robert Field. Al doilea, neprevăzut de ei : credința și puterea de sacrificiu a Elenei Comșa, asigurate de ceva neluat în seamă în calculele lor, de dragostea ei sublimă pentru Tudor Comșa. Că a făcut bine sau nu, oprindu-se la acest gest desperat, asta e altă poveste, dar el trebuie oricum estimat, poate în primul rînd din acest punct de vedere. Și asta cu atît mai mult, cu cît ea singură a ajuns și la înțelegerea necesității de a dezvălui imediat existența scrisorii ! Căci ce se întîmpla, dacă Tudor Comșa nu ne-o arăta sau o distrugea ? Am fi ajuns oricum la explozia unui viitor moment de impact, cele prevăzute de noi urmînd cu necesitate, dar cine știe cînd și cu cîte alte sacrificii !"

Scrisoarea nu arăta destul, dar reieșea clar din ea că Elena Comșa fusese obligată de ceva, sau de cineva — care o ținuse sub o veche și gravă amenințare, într-o culpă nedeslușită îndeajuns nici de ea — să se apere, sau mai precis să-l apere pe Tudor Comșa, pe el și pe copii, și ceea ce făcea el acolo în munți, prin sacrificiul său suprem... „De ce n-a apelat atunci, în acel moment, la noi ? Mai ales că nu se știa într-atît de vinovată ? !... Tocmai pentru că nu se știa, nu putea dovedi aceasta !" se încurcă și Liviu Burada și reluă scrisoarea...

Dorule drag,

Scrisoarea aceasta o scriu numai pentru tine. Dragostea noastră, suprema mea bucurie pe acest pămînt, mă obligă să-ţi spun ce m-a împins la acest ultim gest. Situaţia însă este prea încurcată şi nu-ţi pot explica totul acum, în amănunt. Chiar dacă aş încerca, n-aş şti ce să-ţi spun cu adevărat, pentru că nici eu nu ştiu prea multe. Totul începe din iulie 1944, cînd se pare că am fost martoră (acuzatorii ar putea spune chiar părtaşă !) la o presupusă crimă, a unui tînăr ilegalist, FLORIN MĂNOIU. Bizuindu-se pe asta, ei m-au prins ca într-un labirint, în care m-au obligat să fac ceva neînsemnat în 1951, dar de a cărui gravitate mi-am dat seama mai tîrziu. Lucrul acesta au vrut să-l repete şi acum, cerîndu-mi date despre ceea ce faci tu în munţi, adică referatul pe care trebuia să-l bat la maşină a doua zi.

Asta e tot ! Fii însă absolut sigur că nu mă ştiu cu nimic vinovată, dar n-am cum a mă apăra, cum dovedi că acuzarea lor nu este adevărată. M-am gîndit, însă, că dacă totuşi este ceva, e oricum mai bine să duc totul cu mine în mormînt, să dispar pentru totdeauna, decît să vă ştiu — pe tine şi pe copii — mereu sub această ameninţare ! Crede-mă, doar pentru tine şi pentru ei am ajuns aici !

Îţi mulţumesc pentru tot. Pentru dragostea noastră îţi cad în această ultimă clipă în genunchi. Nu mă condamna, pentru că eu ştiu mai bine, cît am fi fost încă de fericiţi ! Dacă aş putea să mai am o viaţă, ţi-aş dărui-o încă o dată, pînă la capăt, tot ţie ! N-am decît o singură rugăminte : ai grijă de tine şi de copii !

Şi acum, ultimul meu mesaj : fereşte-te de tot ce-ar putea fi legat de cuvîntul SPUK,

sub a cărui amenințare am fost și care, tu știi, în nemțește înseamnă stafie !

Te îmbrățișez și te sărut, a ta și dincolo de mormînt !

Lenuș

P.S. Rupe, te rog, imediat scrisoarea !

Liviu Burada ajunsese să știe scrisoarea pe de rost, o avea în minte și nu mai avea nevoie de ea în dosarul de pe masă, pe a cărui primă filă sta scris mare și apăsat : „Cazul Cronos". Un caz căruia, în concepția „Bătrînului", timpul trebuia să-i dea neapărat dezlegarea. Se ridică, încuie scrisoarea în seif și se întoarse la birou, nerăbdător să cerceteze dosarul dat de colonel. Dar rămase încă pe gînduri și parcă obsedat nu de numele fostului ilegalist Florin Mănoiu, pe care îl cunoștea, ci de cel de-al doilea cuvînt. Scoase o foaie de hîrtie din sertar și îl scrise caligrafic : *SPUK*. Știa, din scrisoare, ce însemna în nemțește... „Poate că însemnează ceva și în englezește !" își spuse, cu gîndul dintr-o dată la Robert Field. Îl chemă pe Ion Lupșa, „englezul" lor, și-l întrebă mai întîi de călătoria de nuntă a celor doi.

— Să știți că Elvira e dată dracului ! începu Lupșa cu oarecare prețuire. În felul ei, știe, domnule, ce vrea ! Ori tot, ori nimic ! Îl ține pe Bob încă departe de ea... „Bob, dragă, actele și gata ! Doar plec cu tine !"

— Altceva ?

— Nimic suspect, îl asigură căpitanul, dezamăgit. Singuri pe drum, singuri la hotel, și încă în camere separate... E ca o căsătorie de probă, în stil scoțian ! rîse el. Zău așa !

— Bine, fiți mai atenți și nu obosiți înainte de vreme. Nu e deloc de rîs ! Spune-mi, te rog, îi puse apoi hîrtia în față, înseamnă asta ceva în englezește ?

— Sigur că da... dar numai se pronunță așa, mai exact *spuik*... corect se scrie *SPOOK* ! Lupșa caligrafie alături cuvîntul și în englezește și urmă pe gînduri... Asta înseamnă fantomă, dar într-un fel mai familiar...

— ...adică, stafie !

— Exact, întări căpitanul... Corect însă se spune *ghost... It is a honest ghost !* zice Hamlet...

— ...adică ? stărui Burada.

— „E o fantomă cumsecade !... un strigoi cinstit !"

— Cinstit, pe dracu ! mormăi maiorul, încercat de-o nemulțumire ascunsă. Bine, *good-bye !*

— *With pleasure, sir !* salută Ion Lupșa și plecă.

Privirile lui Burada se fixară apoi, parcă străpungînd hîrtia. Un sentiment ciudat, ai satisfacției pe care i-o dădea această nouă descoperire, amestecat cu unul de teamă, al presimțirii că lucrurile sînt totuși mai dure și mai complicate, cel puțin la prima vedere, îi încremenise parcă și gîndurile. Mintea-i rapidă însă, strîns legată de real, închegă repede o ipoteză oricum posibilă. *Spuk* fusese sau încă era slugă la doi stăpîni. Sau îi schimbase doar, pe rînd, după cum vremurile trecuseră în tot acest timp de pe-un picior pe altul. Sau, fără să știe el, centrele se încuscriseră între ele, își dăduseră mîna pe deasupra lui, și-l preluaseră pe rînd. Dar dacă nu era vorba decît de un cuvînt de recunoaștere, de o parolă folosită de același centru sau de ambele centre, împrumutată în momentele de impact ale acțiunilor lor atît de îndepărtate în timp ! Un cuvînt magic, care răsuna cu o nebănuită putere în gura cuiva și o înfricoșătoare amenințare în urechile Elenei Comșa și a altora. Un cuvînt care circulă de-atîta timp pe ascuns, dispărînd și întrupîndu-se doar la zile mari, producînd dintr-o dată neliniște și spaimă, o paralizie generală în jur, într-adevăr ca o stafie ! Și căruia Elena Comșa i se împotrivise totuși prin desperatul său gest !

„Hei, nene Fane, mi-ai pus totul în brațe !" tresări Burada, parcă copleșit dar și atît de-atîtea posibile drumuri ce i se deschideau în față. Oricum, sfatul colonelului era cel mai înțelept. În aglomerarea și suprapunerea aceasta neașteptată a atîtor date și întîmplări atît de diferite și de îndepărtate în timp, trebuia să ia totul de la început, metodic și cu un ochi străin, ca și cînd n-ar fi știut nimic și abia acum ar fi vrut să descopere tot. Burada mută țigaretul de chihlimbar în colțul gurii, ca pe un capăt de țeavă prin care respira și de care nu se putea despărți, mai ales în clipele de concentrare care urmau, și trase dosarul în față... Dintre toate dosarele, deși se referea la cea mai veche dintre întîmplări, cea din

1944, dosarul acesta părea cel mai clar închegat. Dar Ştefan Varduca nu putuse duce cercetările decît pînă într-un anumit punct, în care firul lor rămăsese ca retezat, parcă suspendat în văzduh. Şi oricare pas următor nu-l putea face, deocamdată, decît în gol...

*

* *

În iulie 1944, în împrejurări rămase încă nedezlegate, dispăruse fără urmă tînărul comunist ilegalist Florin Mănoiu. Încercările tovarăşilor săi, atunci şi după insurecţia din august, precum şi cele imediate ale serviciului de Siguranţă nu duseseră la nici un rezultat. În 1948, odată cu înfiinţarea noilor organe de securitate, Ştefan Varduca, proaspăt căpitan de securitate, el însuşi ilegalist şi încă direct legat, atunci în 1944, de momentul acelei importante acţiuni, reluase cercetările, metodic şi cu calm, cu o îndîrjire proprie şi cu un dor încă proaspăt, dacă nu de răzbunare, cel puţin de răscumpărare a sîngelui celui ucis. „Bătrînul", atunci de numai 34 de ani, era unul din *tehnicii* comitetului central şi Florin Mănoiu ajunsese să lucreze din iunie direct cu el. Acesta fusese unul dintre tinerii cei mai înzestraţi ai micii sale „constelaţii", în care devotamentul şi fermitatea lui, deosebite, intuiţia şi curajul în acţiune erau mascate de-o puritate adolescentină, dezarmantă în faţa lumii pe care învăţase s-o urască, să-i dorească sfîrşitul. Iar pe deasupra tuturor, un visător, un pătimaş visător al lumii ce trebuia să vie !

Florin Mănoiu lucrase pe o treaptă imediat inferioară treptei pe care se aflase Ştefan Varduca. Fusese una dintre cele mai importante albine ale acestuia, care îi aducea polen şi miere de la un stup în care numai el ştia cum pătrunsese. Drumul îi era atît de ascuns, încît nici măcar Ştefan Varduca nu-l cunoştea îndeajuns. Iar întîlnirile lor aveau de cele mai multe ori un aspect întîmplător. Ştefan Varduca ştia însă, oricum, de unde trebuia să-i aducă materialul. Florin Mănoiu, în schimb, nu avea nici măcar idee unde le ducea el, ca *tehnic* al comitetului

central. Importanța acestui material crescuse în mod subit în perioada premergătoare insurecției, organizării și pregătirii acesteia, în toată complexitatea sa.

În iunie, după constituirea comitetului militar, îi adusese primul teanc de manifeste care prevesteau în fond insurecția, căci apelul comitetului central era cutezant și categoric, ultimativ în dezvăluirea primejdiei de moarte care amenința țara. Urmase o altă întîlnire, în care Ștefan Varduca primise materialul redacțional al numărului din „România liberă" ilegală, care apăruse apoi în iulie și care strigase întregii țări că se află pe marginea prăpastiei, număr pe care Florin Mănoiu nu mai apucase să-l vadă. Asta pentru că ultima lor întîlnire, tocmai cea despre care era vorba în dosar, nu mai avusese loc. Ștefan Varduca urcase degeaba, în Gara de Nord, în primul vagon de după locomotivă al unui anume tren de persoane care plecase seara tîrziu spre Ploiești. Florin Mănoiu, care trebuia să-i aducă unul dintre cele mai importante materiale ce ar fi putut concura la fixarea datei insurecției din august, nu mai venise la întîlnire, nici atunci și nici la întîlnirea de control de a doua zi. Tot sistemul de legături al micii sale constelații intrase imediat în alarmă, în sus și în jos, în toate direcțiile din jur, de teama unei căderi masive tocmai în această cumplită situație care se prefigura. Fusese vorba de o copie a ultimelor mesaje cifrate ale Ministerului de externe — unele oficiale, altele mai puțin oficiale — ale tratativelor de pace sau armistițiu din acel moment, pe care atît Palatul, cît și Antoneștii, cît și partidele „istorice" le începuseră cu „puterile aliate" la Cairo, Stockholm și Ankara. Florin Mănoiu însă dispăruse în mod misterios tocmai în această acțiune ! Cînd anume, înainte sau după ce primise materialul ? Fusese prins în momentul primirii materialului, atras într-o capcană și capturat, sau poate chiar distrus ? De către cine ? De poliție, de Siguranță, de *Gestapo*, sau de agenții altor centre interesate în mod capital de poziția și adevăratele intenții ale țării din această clipă ? Dar dacă dispăruse, cu materialul la piept în bombardamentul aerian, anglo-american, care tocmai în seara aceea avusese loc în chiar zona primirii materialului ? Lucrul acesta era poate mai posibil decît oricare altul, pentru că la dosar

se găsea declarația din 1948 a Ortansei Fabian, luată de Ștefan Varduca, prin care fosta patroană a biroului de copiat acte, cu legături încă necunoscute îndeajuns la Ministerul de externe de atunci, afirma că înmînase personal materialul lui Florin Mănoiu, în chiar timpul prealarmei aeriene... „E mai bine așa, reproducea Ortansa Fabian cuvintele lui Florin Mănoiu. În timpul prealarmei, mă pot strecura mai ușor, căci toată lumea fuge spre adăposturi și patrulele n-au timp de control. Și-apoi, trebuie să ajung oricum la gară !"... Atunci de ce se interesaseră, după asta, de Florin Mănoiu, atît de insistent, agenții serviciului de Siguranță ? De unde știau ei de el și încă tocmai în acest important moment ? ! De la Ortansa Fabian ? Nu se dovedise. De la Simona Trandafir, care ajunsese aproape voit în mîinile Siguranței ? Cu atît mai puțin, mai ales că Simona nu cunoștea drumurile lui ! Oricum, Florin Mănoiu fusese înghițit într-adevăr ca de pămînt !

Ștefan Varduca refăcuse în dosar drumul din ziua aceea al lui Florin Mănoiu, pas cu pas și minut cu minut. Important era că, numai cu o jumătate de ceas înainte de întîlnirea cu Ortansa Fabian în casa acesteia, din zona Atelierelor Griviția, se despărțise de Simona Trandafir în Cișmigiu, de la care preluase o servietă cu ultimele manifeste, multiplicate de aceasta. Manifestele trebuia să le predea și el altcuiva, în tramvai. În clipa dezlănțuirii prealarmei însă tramvaiele se opriseră pe traseu și al treilea purtător al ștafetei întîrziase astfel la întîlnire. Florin Mănoiu purtase desigur servieta mai departe, și la Ortansa Fabian, la care nu putuse ajunge decît cu un taxi... „Da, avea asupra lui o servietă neagră, plină, care se vedea că este grea !" confirma în declarația sa Ortansa Fabian... La acest ultim pas și la acest ultim minut, ca la un capăt de drum retezat deasupra unei prăpăstii, se opriseră cercetările lui Ștefan Varduca. După acest moment nimeni nu-l mai văzuse pe Florin Mănoiu și nici nu mai auzise nimeni despre el. E adevărat că Siguranța o înhățase pînă la urmă pe Simona Trandafir, dar și ea, care se vede că știuse de drumul acesta al lui, voise să afle ceea ce se întîmplase cu el tot în acest sau după acest moment.

Numai că, nici cu acest sacrificiu al căderii sale aproape voite în mîinile Siguranței, nu putuse afla nici ea nimic...

Liviu Burada ajunse la sfîrșitul dosarului cu capul între palme, cu privirile încețoșate și gîndurile înghesuite ca într-un labirint. Același labirint în care se trezise, poate, și Elena Comșa. El însă nu putea orbecăi mai departe așa, trebuia să iasă oricum la lumină. Și asta imediat, luînd totul de la început, cum hotărîse Ștefan Varduca, mai ales că el știa acum, pornind de la scrisoarea Elenei Comșa, ceva mai mult. Închise dosarul în care lăsase și foaia de hîrtie cu cuvintele *Spuk* și *Spook*, vîri țigaretul cu mușcul ros de dinți în buzunarul vestei și formă un număr de telefon, după agenda sa.

— Tovarășa directoare Simona Trandafir ?... Sărut mîinile ! Maiorul Liviu Burada vă deranjează, din ordinul tovarășului colonel Ștefan Varduca...

— Da, văd că nenea Fane m-a dat pe mîinile dumitale... Bine, cînd vreți să veniți ?

— Dumneavoastră hotăriți... vă pot spune, totuși, că lucrurile au acum un caracter de oarecare urgență...

— Atunci, poftim după-prînz... spre seară, ca să putem rămîne oricît !

* * *

Liviu Burada însă era grăbit tocmai de timp și nu-l putea pierde degeaba pînă după-prînz. Cum trebuia să ajungă, în primul rînd, la înțelegerea exactă a momentului din 1944, în care dispariția lui Florin Mănoiu era ascunsă ca de o perdea de fum, se gîndi că poate n-ar strica s-o vadă mai întîi pe Elena Comșa. „Poate că a mai prins ceva putere, speră el, și aș putea să și schimb de pe acum cîteva vorbe cu ea !"

În noua „rezervă" a Elenei Comșa din capătul coridorului, însă, nu putu intra decît recunoscut de Ileana Dragomir, care primise între timp un ordin sever în acest sens, direct de la Ștefan Varduca. Răspunsese în șoaptă la salutul Ilenei, care nu se ferise să-i spună „tovarășe maior", și se prelinse fără zgomot pe ușă. Spre surprinderea lui, Elena Comșa nu mai era în pat, ci îmbrăcată, pe unul din-

tre cele două fotolii din fața ferestrei deschise, în dulcea și înmiresmata adiere de mai care mișca perdeaua. Elena Comșa arăta și acum, la treizeci și cinci de ani, în rochia-i azurie adusă de Tudor Comșa în ajun, ca o fetișcană. Își regăsise acel statornic echilibru interior care o păstrase atît de proaspătă atîția ani, dar nu ieșise încă de sub umbrirea zguduirii crîncene prin care trecuse. Și tot ca o fetișcană, care se simțea oricum vinovată, parcă aștepta să fie certată și de el. Liviu Burada însă se ori o clipă, ca fascinat. Tudor Comșa avusese dreptate : Elena era, într-adevăr, superbă ! Avea un farmec diafan, pe care i-l dădea nu atît obrazul ei alb de înger trist, nici numai ochii albaștri-platinați, limpezi și străvezii, nici numai lumina de aur moale a părului revărsat pe umeri și spate, ci întreaga-i făptură, iluminată discret dinăuntru, transfigurată de ceea ce Liviu Burada știa acum că era dragostea ei pentru inginer.

— Vă așteptam... îi întrerupse ea uimirea, arătîndu-i celălalt fotoliu.

Liviu Burada făcu semn Ilenei Dragomir să rămînă și abia după ce aceasta se așeză pe marginea patului, mai într-o latură, se așeză și el pe fotoliu, cu servieta pe genunchi. Cum nu putea vorbi cu țigaretul de chihlimbar între dinți, începu să-l frămînte între degetele-i puternice și lungi, pe gînduri, pentru că seninătatea Elenei Comșa era totuși tăcută și rece. Îi despărțea încă o sticlă subțire și străvezie, prin care se vedeau perfect, dar care s-ar fi putut dovedi imediat impenetrabilă și dură. Elena Comșa nu ieșise încă din cochilia tăcerii.

— Am venit în primul rînd să vă mulțumesc pentru scrisoare, începu maiorul, profesional... ne-a fost în mod real de mare folos !... O să vedeți ! o asigură, devenind dintr-o dată familiar.

— Și în al doilea rînd ? îl readuse Elena la tonul dintru început.

— Păi, să deslușim împreună ceea ce s-a întîmplat cu adevărat... Mai întîi, aș vrea să deslușim întîmplarea din iulie 1944...

— Dar ați văzut, se detașă Elena Comșa, că nici eu nu știu mai mult...

Liviu Burada se hotărî să atace direct, nu forțîndu-i gîndurile, destăinuirea, ci trezindu-i interesul, aţiţîndu-i uimirea. Vîrî ţigaretul în buzunarul vestei, scoase o fotografie din servietă şi o puse pe neaşteptate pe cristalul măsuţei dintre ei. Privirile Elenei Comşa, limpezite, îngheţară dintr-o dată. Fotografia era a unei tinere fete, la fel de tînără cum fusese şi ea, atunci.

— O ! gemu Elena Comşa şi-şi lăsă capul între palme, parcă izbită după ceafă şi cu faţa ascunsă de lumina părului, îngheţată şi ea.

Liviu Burada suci încet fotografia, pînă ce privirile fetei ajunseră drept în privirile ei :

— ...nu se împliniseră nici trei săptămîni de cînd se logodiseră... pe el îl chema într-adevăr Florin Mănoiu, iar pe ea, Simona...

— Simona Trandafir ? tresări Elena Comşa şi amuţi, cu privirile-i de gheaţă în ochii lui... Cînd înţelese că era vorba într-adevăr de Simona, scînci, cutremurată : Doamne ! Păi, am lucrat un timp împreună la *madame* Fabian...

— Ştiu... tocmai de aceea trebuie să-mi înlesniţi înţelegerea mai adîncă a celor petrecute atunci... gîndiţi-vă, că nu e doar sarcina mea... şi nu e nici vorba numai de a răscumpăra într-un fel sîngele morţilor, ci de mai mult... Doar aţi simţit asta pe pielea dumneavoastră !

— Va să zică, aşa ? şuieră Elena Comşa şi iarăşi amuţi. Aşteptă pe gînduri, pînă ce maiorul trase fotografia şi începu să muşte răbdător muştucul ţigaretului... Numai că nu văd cum...

— Încercaţi... o să vedem împreună...

— Uite, cum era ! se hotărî apoi destul de repede Elena Comşa... Uneori, doamna Fabian mă lua să-i bat cîte ceva la maşină şi acasă... de obicei, acte pe care unii le doreau încheiate în cel mai mare secret... Ce nu se putea face în timpul războiului ? Afaceri ascunse cu nemţii, cumpărări fictive de la evrei, testamente false, tot lucruri învîrtite de avocaţi necinstiţi care veneau şi lăsau ciorna actelor doar doamnei Fabian... „Numai dacă dumneata personal poţi, *madame* Fabian !" o avertizau... „Ar trebui să le bat eu, dar n-am timp !" se scuza fiecare... Apoi o

trăgeau deoparte, cu un deget lipit de buze : „Însă, *madame* Fabian... !" ...„Nimeni, noi și pămîntul, atît !" îi asigura ea.

— Asta înseamnă că doamna Fabian ajunsese să știe destul de multe...

— O, era un adevărat birou secret de informații... și poliția venea s-o întrebe, cîteodată, cîte ceva... „Nu știu, domnule comisar ! se apăra. Și chiar dac-aș ști... mai vine cineva pe la mine ? Păi, asta e pîinea mea, nu biroul care e bun doar de plătit impozite !"

— Și nu le dădea ?

— Vai de mine, cum să nu ! Dar numai ceea ce voia și atît cît să-i oblige s-o lase în pace !... Ei, cînd se adunau asemenea acte, îmi dădea cheia de acasă și servieta și mă petrecea pînă la ușă : „Lenuș, du-te că vin și eu !"... Și mă duceam și băteam și după ce venea ea, uneori pînă ce terminam, tîrziu... Lucrările astea mi le plătea pe deasupra și pe loc, așa că aveam aproape regulat încă o chenzină...

— De ce se oprise la dumneata ?

— Știa că am nevoie... O, aș fi spălat și scîndurile ca Tudor să se poată realiza, să iasă inginer ! încremeniră în lacrimi ochii Elenei Comșa. Știam ce are în cap și, mai ales, ne iubeam...

Tăcu și Liviu Burada, pînă se auzi între ei țigaretul de chihlimbar, trosnindu-i între dinți. Elena Comșa își întoarse privirile uscate din fereastră și urmă :

— Într-o astfel de zi, spre seară — era 5 iulie, știu exact ! —, mă trezesc cu ea mai devreme acasă... „Lenuș, zice, încheie pagina și lasă totul așa, termini mîine dimineață !... Repede, m-a grăbit cu ochii la ceas, că am ceva urgent de bătut !"... Și a lăsat geanta chiar pe măsuță, lîngă mașina la care băteam, și pînă să termin pagina a și apărut, în halat, în spatele meu... Mi-a dat banii, dar, cînd am ajuns la ușă, au început sirenele să sune prealarma antiaeriană... Ea s-a înnegurat dintr-o dată, cu ochii iarăși la ceas... „Rămîi, a zis. Unde să mai pleci ? Lasă jaluzelele, trage draperia și aprinde lumina. Dacă sună cineva, deschid eu !"... „Trebuie să fie un act și mai important !" mi-am spus și m-am așezat în hol, pe canapea, cu geanta pe genunchi și auzul afară, la geamătul de fier al sirenelor... Ea parcă nici nu le auzea... și-a aprins o țigară

din care a tras cîteva fumuri, a lăsat-o în scrumieră și s-a așezat la masă... și-a potrivit hîrtia la mașină, c-o singură copie, și-a început să bată repede ceva, cu ochii la o hîrtiuță cît palma, desfăcută alături...

— Ce ?

— Nu puteam ști... acum însă bănuiesc... trebuia să fi fost ceva ascuns, de pe la Ministerul de externe, unde fusese ea dactilografă înainte de război și unde încă avea cunoscuți de-ai fostului ei soț, curier diplomatic, mort într-un accident de avion cînd Hitler a atacat Franța în mai 1940... Era oricum ceva deosebit, că bătea litere și numere în șir, amestecate, cîteodată și două de același fel... n-a atins niciodată bara de jos, adică pauza dintre cuvinte — cum făcea ea, doar cu degetul mare —, ci numai clapele claviaturii, fără oprire, de parcă bătea un singur cuvînt... Afară, sirenele nu mai conteneau, ceea ce însemna că putea fi într-adevăr bombardament... „*Madame* Fabian, am zis, hai mai bine în adăpost !"... „Du-te în pivniță, dacă ți-e frică !" m-a repezit, fără să-și ridice privirile de pe hîrtiuță și degetele de pe clape... Mi-era frică, dar nu m-am dus ! Curînd însă sirenele au încetat și orașul a coborît într-o liniște de mormînt. Eu am rămas cu ochii la degetele ei, fascinată, căci îi dansau pe clape ca într-un vîrtej... pînă m-a trezit soneria...

— Cum a sunat ? Ar fi putut fi, adică, un semnal ?

— Cred că da... o dată lung și apoi scurt, ca retezat... o liniuță și un punct... și asta de trei ori, la rînd !... Mi-a făcut semn să stau locului și nu s-a ridicat, pînă n-a terminat și a vîrît cele două exemplare în sertar... Și-n timp ce soneria a început să sune a doua oară, la fel, a ținut hîrtiuța în jurul țigării pînă i s-a făcut scrum în mînă... Apoi a lăsat totul în scrumieră, mi-a făcut semn să trec în dormitor și s-a îndreptat spre ușă... În dormitor era semiîntuneric, căci se înserase, și am ținut ușa întredeschisă, să văd și să aud... A intrat un tînăr bine legat și drept, cu fața rotundă și plină, deschisă, cu gulerul cămășii alb, descheiat și scos peste gulerul hainei... Avea o servietă neagră în mînă... „Doamna Fabian ? a întrebat. Trebuie să iau ceva pentru *Haiduc* !"... Doamna Fabian l-a adus fără nici un cuvînt pînă lîngă masa de scris, unde i-a dat una dintre cele două file bătute de ea

la mașină... Tînărul a lăsat servieta la picioare, a împăturit hîrtia și a ascuns-o la betelia pantalonilor, sub privirile ei... Acum au început din nou sirenele și s-a auzit pentru prima dată vuietul îndepărtat al avioanelor de bombardament... Tînărul a pornit spre ușă, dar doamna Fabian l-a oprit îngrijorată... „O să fii singur pe stradă, și-or să te oprească oricum patrulele sau nemții ! Rămîi aici, pînă s-o termina !"... El a mai ascultat o clipă sirenele, pe gînduri, și abia apoi s-a așezat într-un fotoliu. S-a așezat și doamna Fabian, pe canapea, fumînd încă, liniștită. Era o fire rece, nu s-a pierdut așa nici cînd am auzit primele bombe trosnind și am simțit că se clatină casa cu noi. Bombardamentul însă era încă destul de departe, cred că pe la Gara de Nord... După primul val de avioane s-a făcut iar liniște și tînărul s-a ridicat să plece, cercetîndu-și grăbit ceasul de buzunar... Acum, însă, am auzit din nou soneria, lung și cu putere, de parcă voia să sară din zid... Tînărul s-a uitat mai întîi la doamna Fabian și apoi în jur, la fereastră și la ușa dormitorului după care stăteam eu ascunsă... Doamna Fabian nu s-a pierdut nici acum ; l-a luat de mînă și l-a împins și pe el în dormitor, peste mine... „Cine ești ?" m-a întrebat el, neliniștit... „Lucrez la *madame* Fabian, l-am încredințat, și m-a prins aici bombardamentul !"... Mi-a făcut semn, cu degetul lipit de buze, să nu scot nici un cuvînt, și a trecut el în locul meu la ușă... De acum eu n-am mai văzut nimic, dar am auzit tot... Mai întîi ușa de la intrare, și-apoi niște pași grei care s-au oprit în mijlocul încăperii !... Acum am auzit pentru prima dacă cuvîntul *SPUK* spus de un bărbat...

— Așa îl chema, sau era o parolă ? o întrerupse Liviu Burada, atent.

— Nu mi-am putut da seama... era însă sigur spus de un neamț !... „Mai es-te ci-ne-va ?" a silabisit bărbatul cu un accent german... „Cine să mai fie ? s-a mirat doamna Fabian... *Frühzeitig !*" [1] l-a admonestat apoi în nemțește... „*Uber*, a încredințat-o el. *Bombardament !*..." [2] *Die Briefchen ?* [3]... „*Fix und ferting !*" [4] a zis doamna

[1] Prea devreme ! [2] Mai bine, e bombardament ! [3] Scrisorica ? [4] Gata !

Fabian... Şi-am şi auzit sertăraşul biroului trosnind, şi apoi hîrtia foşnind în mîinile necunoscutului...
Tînărului de lîngă mine nu i-am mai auzit o clipă nici răsuflarea... „*Danke !*" a zis neamţul şi i-am auzit paşii la fel de grei, spre uşă...

Elena Comşa a tăcut un timp, după care — parcă pierzîndu-şi puterea şi siguranţa cu care începuse — reluă în şoaptă :

— Aici s-ar fi terminat totul... dar a venit al doilea val de bombe, drept pe noi... „*Pack dich*" [1] l-a zorit doamna Fabian pe neamţ... „*Nein !*" s-a înfricoşat el... „*Gutt, bleib stehen !*" [2] l-a oprit. *Eine turkischer Kaffee ?*"... Doamna Fabian însă n-a plecat direct la bucătărie, ci a venit în dormitor, ne-a luat repede de mîini şi ne-a tras, prin baie, în bucătărie. Aici a vrut să ne facă vînt pe uşa de serviciu, dar tînărul s-a agăţat de ea... „Mai întîi să-mi spuneţi, ce caută neamţul aici şi de ce i-aţi dat şi lui acelaşi material ?"... „Asta am s-o fac faţă de altcineva ! s-a supărat ea. Acum fii mulţumit că ţi-am dat şi dumitale, şi pleacă !"... „Nu ! s-a încăpăţînat tînărul. Ne vinzi !"... „Pleacă, o dată !" a strigat doamna Fabian, înfuriată... Aşa a auzit şi neamţul vorba lor şi ne-am trezit cu el în uşă... Dacă am văzut că poate să iasă cine ştie ce scandal, eu am fugit în curtea din dos, fără să mă mai gîndesc la bombele care curgeau drept peste noi... Prima explozie însă m-a şi trîntit la pămînt şi m-am şi pierdut de frică... m-am simţit totuşi tîrîtă de tînărul care venise după mine, pînă lîngă zidul casei vecine... „Aici, e mai adăpost !" mi-a şoptit... Apoi n-am mai auzit decît bombele, vuind, exploziile potop, pămîntul cum se despică şi toate cele din jur prăbuşindu-se...

Şi iarăşi trecu un şir de clipe, ca o întoarcere silită în timp, după care glasul Elenei Comşa răsună, străin şi uscat :

— M-am trezit tîrziu, împunsă în coastă de vîrful unui pantof... eram întinsă pe-o grămadă de cărămizi şi moloz, cu servieta tînărului care mă trăsese pînă lîngă zid în braţe... Se înserase şi toate din jur pluteau într-o negură de întuneric, de pulbere şi de fum... se

[1] Fugi ! [2] Bine, stai pe loc !

auzeau scîncete deznădăjduite de femei, țipete de copii și clopotele pompierilor... afară de casa doamnei Fabian și alte citeva, totul era la pămînt... „Hai-de !" am deslușit vocea neamțului din casă... Dar n-am văzut decît că era îmbrăcat civil, în haine cenușii și cu pălăria trasă mult pe frunte... M-a împins de la spate, înapoi în casa doamnei Fabian, unde aceasta aștepta ca opărită, cu o lumînare aprinsă în mînă, căci nu mai era curent... *„Ce ai a-co-lo !"* a scrîșnit necunoscutul și mi-a smuls servieta... Din ea a scos un pachet de hîrtii pe care le-a frunzărit la lumina lumînării, pînă cînd, deodată, a izbucnit : *„Bolschevistisch Manifest !...* Ca-na-lia, a fugit și te-a lăsat cu ele !"... Frica și stupoarea mă treziseră cu adevărat... „N-avea decît să fugă ! am ridicat umerii. Doar n-am fost împreună !... *Madame* Fabian !" am țipat, înfricoșată de uitătura neamțului, și m-am repezit în brațele ei... Am simțit însă că și ea își pierduse cumpătul și că tremura cu adevărat, speriată... „Domnul este de la *Gestapo !* m-a lămurit... Domnule Jung, s-a rugat apoi de neamț, n-a avut ea servieta ! Băiatul a avut-o, dar a fugit !"... „Eu la tumneaiei găsit !"... „Vă jur, domnule Jung !" l-a conjurat doamna Fabian... „Atunci, declarația dumneaei !" a cedat neamțul... „Dă-o ! a sărit patroana, bucuroasă, și mi-a și întins o hîrtie... Scrie despre tînăr, că a lui a fost servieta, și c-a fugit !"

— Asta a fost ! sfîrși Elena Comșa, vizibil obosită... După un sfert de oră, neamțul a plecat cu declarația mea și cu servieta, iar eu am căzut în genunchi, udînd mîinile doamnei Fabian cu lacrimi de recunoștință... Dealtfel, n-am scris decît adevărul, servieta fusese a lui ! De unde era să știu că asta îi va aduce pieirea ?

Liviu Burada ieși din încremenire, abia după ce Elena Comșa se ridică la fereastră, în bătaia soarelui și a adierii de afară. Căută în servietă, cu țigareta între dinți, scoase o hîrtie, peste care puse palma de-a curmezișul.

— N-aș vrea să vă obosesc astăzi mai mult, începu el stingherit, dar am cîteva prime întrebări...

— Poftiți... se întoarse Elena Comșa, lipsită acum cu totul de interes.

— Cel care v-a trezit după bombardament era același bărbat din casă ?

— Nu știu, pentru că pe cel dinăuntru nu-l văzusem... îmi luase tînărul locul la ușă... după glas, parcă da!

— Hîrtia pe care i-a dat-o doamna Fabian era la fel cu cea dată tînărului mai înainte?

— Bănuiesc, c-am auzit același sertar... Dar nu eu, ci tînărul o văzuse!

— Dar manifestul, l-ați văzut?

— Doar în mîna acelui „domn" care le-a luat pe toate... poate că nici nu erau manifeste!

— Pe acest „domn" l-ați mai recunoaște?

— Nu... în casă nu-l văzusem, iar după aceea era aproape întuneric... și mi-a fost frică și să mă uit la el!

— Dar pe tînăr?

— Pe el, da... doar am stat alături lîngă ușă... și-n curte, el m-a dus în brațe pînă lîngă zid!

— Acesta este? ridică palma Burada și-i arătă o altă fotografie.

— Da, murmură Elena Comșa, aplecată... sigur, da!

— Vă rog să nu vă grăbiți, insistă Liviu Burada... gîndiți-vă bine! Nu era mai normal să se repeadă la Ortansa Fabian, încă de cînd erați în dormitor? Doar o prindea cu neamțul în față?

— Ba da!... Dar v-am spus, că doamna Fabian a venit în dormitor și ne-a tras repede spre bucătărie...

— Și totuși, mai am o întrebare, pînă data viitoare cînd o să-mi povestiți și cele petrecute în 1951... De ce n-ați dezvăluit astea încă nimănui pînă acum?

— Și eu care credeam că este destul de clar, murmură Elena Comșa, dezamăgită... Doar dădusem o declarație *Gestapo*-ului, că servieta cu manifeste fusese a tînărului! Și, deși poate numai să mă sperie, doamna Fabian îmi spusese că pe tînăr îl și luaseră doi haidamaci, în timpul bombardamentului... Oricum, nu l-am mai văzut și n-am mai auzit de el niciodată!... De ce n-am spus? Atunci n-am avut cui spune, iar mai tîrziu, ar fi însemnat că avusesem legături cu nemții!

— Și dacă „domnul" nu era de la *Gestapo*?

— Asta nu pot să știu! tresări Elena Comșa, ca fulgerată... Doamna Fabian a spus! După asta, însă, nici ea, nici eu n-am mai adus vorba despre el, niciodată... Ea poate că și uitase de toată întîmplarea... Eu însă nu... Dar

după insurecția din august, cînd au început să se răscoleaască toate din trecut, mi s-a făcut frică... Cum tînărul n-a apărut nici după Eliberare, era clar că dispăruse atunci ! Apoi a dispărut și doamna Fabian, în 1951, singura care ar fi știut poate adevărul, și n-avea cine să mai depună nici un fel de mărturie pentru mine !

— Avem aici o schiță a Căii Griviței, cu străzile învecinate, în zona casei Ortansei Fabian... Noi știm desigur, de mult, unde e casa... aș vrea însă să-mi arătați și dumneavoastră locul ei... să nu mai rămînă nimic confuz pe parcurs...

— Aici este ! arătă Elena Comșa cu degetul pe schiță. De la Calea Griviței, a doua casă pe străduța asta... Cel mai bine însă, propuse apoi grăbită, ar fi să mergem pînă acolo, să v-o arăt !

— Vom merge neapărat, o încredință Burada, dar data viitoare...

VI

— Într-un fel, totul se închegase pe nesimțite, mai demult, începu Simona Trandafir, după ce se așezase în fotoliu și gustase cafeaua. Fusesem prinsă, fără să-mi dau seama, în țesătura unor lucruri pe care nici nu le bănuisem pînă atunci... Nici nu știu de unde să încep! Își arătă încurcătura și se opri, pe gînduri...

Îmbrăcată într-o rochie cenușie, de doliu îndelungat, cu guleraș și manșete albe, brodate, așa cum poartă profesoarele însingurate de la o anumită vîrstă, Simona Trandafir arăta ca o călugăriță neprihănită nici cu duhul, intrată dintr-o prea mare dar sublimă dezamăgire, de foarte tînără, la mănăstire. Avea treizeci și cinci de ani și părea o copilă încă, subțire și năltuță, cu fața senină și curată, pe care nici măcar părul ușor încărunțit pe lîngă urechi n-o maturizase. Privirile-i însă ascundeau parcă un strat de mîl, împietrit acolo, de parcă toată apa vieții trecuse într-un singur val, dintr-o dată, peste ea. Se vedea că ajunsese singură la filozofia unei renunțări totale, și că, visătoare cum încă era, trăia mai mult în trecut, de prezent legînd-o doar munca ei plină de-o pasiune reținută și, desigur, grija pentru Tina, copilul cu care rămăsese singură de atunci... Liviu Burada știa din dosarul întocmit de colonel, că după Eliberare reușise să urmeze Facultatea de matematică și că era profesoară

și directoare tocmai la școala în care și maică-sa și tatăl său fuseseră învățători în trecut...

— Prima bănuială, că Florin făcea și altceva decît ceea ce apucasem eu să știu, am avut-o într-o seară de la începutul lui septembrie 1943, cînd el n-a mai venit la întîlnirea noastră de la Șosea. Trecuse sfertul de ceas, după care ne înțeleseserăm să nu ne mai așteptăm nici un minut, dar nu mă puteam hotărî să plec... Știți, în septembrie, Bucureștiul intră în anotimpul lui de aur, și pînă toamna tîrziu, cînd e încercat de-o a doua vară și frunzișul grădinilor lui dă în pîrgă, e scăldat de-o lumină de aramă, moale, cu umbre trandafirii și arome dulci de poame, înviorat de-o adiere răcoroasă care vine dinspre lacuri. Era o seară în care, la optsprezece ani, uitasem de toate și mă desfătam în așteptare, cu ochii deschiși...

Stăteam pe bancă și visam cu adevărat, cu privirile la capătul aleii, în care chipul lui Florin, plăsmuit de gîndurile mele, îmi apărea citeodată aievea alergînd spre mine. Umbrele parcului îl aduceau în legănarea lor subțire pînă în fața mea, cînd el dispărea și-mi apărea din nou în capătul aleii...

N-am simțit în nici o altă parte o asemenea înfiorare, ca în așteptările mele de la Șosea. În aer, lumina juca pe frunze ca pe niște bănuți tociți de aramă, iar parcul mirosea discret a crizanteme și trandafiri tîrzii... Vă spun astea, ca să înțelegeți cît eram de prinsă de jocul luminii aproape stinse care îmi insufleția plăsmuirea lui Florin și că abia într-un tîrziu am simțit că cineva se așezase lîngă mine. Era o fată ceva mai în vîrstă, mai degrabă o tînără femeie, aproape de treizeci de ani, cu părul bogat și negru, c-o bluză de in și fusta de doc alb, c-o geantă ieftină, tot albă, pe genunchi, de care am uitat curînd, căci eram cu privirile mai mult spre capătul aleii, acolo unde opreau tramvaiele și se goleau de tinerii care năpădeau parcul perechi-perechi...

În ziua aceea mă înscrisesem în ultima clasă de liceu, la cursul fără frecvență — cum mă sfătuise el, Florin — și ardeam de nerăbdare să-i spun... „O să înveți cu mine!" îmi făgăduise și eu mă bucuram pe ascuns. Așa găsisem curajul să încerc să termin totuși liceul. Florin urma

Filozofia, tot ce putea fi mai potrivit pentru el, căci avea capul cît un balon, plin de visuri... Își închipuia încă de atunci o lume liberă și fericită, bună pentru toți, fără războiul care secera de cîțiva ani milioane de vieți omenești și pe care și eu îl uram pentru că ni-l luase pe tata... „Înscrie-te, mă sfătuise el, c-o să ajungem într-o vreme în care fiecare va avea parte de steaua și de drumul lui, după dorința și puterile lui!" Desigur, numai în vis puteam spera asta atunci, dar mie îmi plăcea, căci în visul lui găsisem o mîngîiere și-un licăr cald de fericire... La începutul anului 1943, tata fusese dat dispărut la Stalingrad și, rămasă singură cu mama, n-am mai putut urma liceul. Am intrat dactilografă la un birou de copiat acte de pe malul Dîmboviței, lîngă tribunal...

— Opriți-vă puțin la acest birou, o rugă Liviu Burada, după care sorbi și el din cafea...

— Păi, nu era cine știe ce, o cămăruță cu trei mașini de scris... La prima, cea mai veche, lucra din cînd în cînd patroana, *madame* Ortansa Fabian, și învățam eu, ca practicantă... La a doua, Kati Frol, mai în vîrstă, care a dispărut imediat după război... iar la a treia, Elena Dimitriu, doar cu doi-trei ani mai mare ca mine, dar care era mai bună, protejata doamnei Fabian. Ea ducea aproape singură biroul...

— Ați cunoscut-o bine ?

— A, pe Lenuș ? Sigur că da ! Un înger care s-ar fi putut descurca mai ușor în viață, dar care se spetea muncind. Era vedeta tuturor birourilor de pe chei, doamna Fabian ar fi putut păstra vadul biroului numai dac-ar fi ținut-o în vitrină. Așteptau avocații și o săptămînă să le bată ea cîte o hîrtie... Ea însă avea un student, la politehnică, sărac, pentru care de fapt și muncea atît... N-am mai văzut-o, dar am auzit că a avut noroc ! S-au căsătorit din dragoste, de cum a ieșit el inginer. Nenea Fane mi-a spus că e cineva acum, profesor la institut, director... Florin, în schimb, ar fi ajuns poate filozof, un mare filozof de-al nostru ! murmură Simona Trandafir, pe gînduri, încercată de amărăciune...

— Poate rămînem puțin la el... îi ațiță Burada amintirea.

— Ne cunoscuserăm în anul acela, în '43, la începutul lui aprilie, într-o sîmbătă după-amiază ! reluă Simona Trandafir, cu alt glas, mai înalt... Doamna Fabian şi cele două dactilografe plecaseră de la prînz şi rămăsesem singură, să termin nişte lucrări. Eram doar practicantă şi numai aşa puteam să învăţ să bat cu amîndouă mîinile, cum băteau Lenuş şi *madame*. După zece ore de muncă însă, înţepenisem pe scaun şi vedeam împînzit, vîrfurile degetelor mi se umflaseră, şi abia mai desluşeam înţelesul încîlcit al unor acte de moştenire, care trebuiau să fie gata luni dimineaţa. Afară se simţea primăvara şi aş fi vrut să ies mai repede la aer, să fac drumul pînă acasă pe lumină, pe cheiul Dîmboviţei, pe jos. Stăteam aproape, la mansarda şcolii de pe strada Izvor, unde tata fusese învăţător, iar mama educatoare la grădiniţă, şi unde sînt directoare eu, acum. Eram obosită şi încîntată, că începusem să fac tot mai multe greşeli, şi lumina din geam scădea şi dosarul avea încă destule hîrtii, cînd am auzit uşa deschizîndu-se...

— N-am timp de nimic, am mormăit.

A urmat o tăcere lungă, în care, dacă n-aş fi ştiut că intrase totuşi cineva, mă puteam simţi la fel de singură în birou. Am făcut însă o nouă greşeală şi mi-am ridicat privirile, supărată. Cel care intrase, un tînăr subţire şi înalt, cu părul negru puţin ciufulit, cu ochii uimiţi şi limpezi, încremenise lîngă uşă. Avea un palton cam strîmt şi scurt, ros la piept şi la mîneci, aşa cum îl au unii tineri în primii ani ai studenţiei, cînd poartă încă paltonul din liceu. Parcă uitase de ce venise şi am repetat ceva mai tare că n-aveam timp de nimic...

— Numai nişte acte... a tresărit el.

— Imposibil !

A urmat o nouă tăcere, din care s-a trezit apoi singur, rugîndu-se şi arătîndu-mi hîrtiile :

— Sînt puţine, şi toate celelalte birouri sînt închise, şi luni trebuie să le depun...

M-am uitat repede prin acte, intrigată de insistenţa lui. Erau pregătite pentru un post de pedagog, pe care toată iarna fusese doar suplinitor... „Se zbate şi el !" mi-am spus şi i-am pus tăcută actele în braţe.

— O, vă mulțumesc, a șoptit iluminat, simțindu-mi slăbiciunea... Îndrăznesc, chiar, să vă invit mîine la pădure, c-a venit primăvara...

Mi-au plăcut puritatea și stîngăcia lui, privirile lui aprinse, glasul timid care ar fi înmuiat inima oricărei fete. Mi se dezvăluise dintr-o dată, liber și neascuns, ca o pasăre singură pe cer.

— Dacă îmi dictezi toate hîrțoagele astea, m-am hotărît, cu curajul pe care și-l ia o fată la prima ei întîlnire, poate că am să merg...

Am făcut apoi drumul spre casă, pe cheiul Dîmboviței, amîndoi. N-a scos nici un cuvînt, m-a privit numai, pe furiș, așa cum mă privise cîteodată și cît îmi dictase la mașină.

— Poate nu știți, mi-a spus la despărțire, c-o îndrăzneală care îl speria parcă și pe el, că numai văzîndu-vă, un om poate fi încercat de fericire...

Am urcat scara de serviciu a școlii, pînă la mansardă, ca fugărită. Pînă atunci, nimeni nu mă tulburase atît... Cînd am ajuns sus, i-am zărit umbra încă încremenită pe celălalt trotuar și mi-am simțit obrajii biciuiți ca de un vînt încins...

— Ești îmbujorată ! m-a întîmpinat mama.

— Am urcat scara în fugă, am îngăimat.

În pat am stat cu ochii deschiși în întuneric pînă tîrziu, cu gîndul la el... Poate că mama simțise totuși ceva, pentru că — înainte de a-și scoate rochia cernită pe care o purta de cînd tata fusese dat dispărut la Stalingrad — s-a aplecat deasupra patului meu și m-a privit în ochi. De cînd rămăseserăm singure, hotărîserăm să nu ne ascundem nimic. Mama mai ales tremura ca frunza, neputincioasă, îngrijorată de viitorul meu atît de tulbure. Faptul că nu mă mai putuse ține la liceu o doborîse.

— Mîine mă duc la pădure, mamă... i-am mărturisit.

Ea a tresărit, ieșind o clipă din gîndurile ce-o înnegurau după moartea tatii, dar m-a întărit cu încrederea ei :

— De-acum poți să-ți dai seama și singură... așa că, vezi !

Sigur că trebuia să văd, să nu mă arunc cu ochii închiși în valurile ce mă așteptau. A doua zi mi-am stă-

pînit cu dușmănie bătăile inimii care mă încercaseră de cum pornisem pe scară. Peste noapte aproape că pierdusem chipul lui Florin din amintire, dar a fost de ajuns să-l văd de departe în stația autobuzului, ca să-l redescopăr dintr-o dată și în inima mea. În ajun nici nu-l privisem bine !... Era zvelt și bine legat, cu părul negru și fața prelungă, cu ochii de cer albastru, iluminați, și încă plutea în farmecul suav al adolescenței... Tocmai strălucirea asta a ochilor lui îmi apărea mereu în licărul stins al amurgului din parc, cînd am auzit glasul fetei de alături :

— Domnișoara Simona ?

Mi-am întors privirile de la alee, fără să ies din visare. Fata de lîngă mine mă privea îngrijorată, cu degetele încleștate pe geanta ieftină din poală.

— Da, sînt Simona Trandafir... am murmurat absentă.

Apoi mi-am întors privirile pe alee, căci auzisem tramvaiul, oprind în stație, și alte perechi de tineri năvăliseră în parc, în lumina de sînge a amurgului... La București, nu simți toamna nicăieri mai bine ca la Șosea, iar primăvara mai bine decît la pădurea Băneasa... O, n-am uitat nici azi emoția ce m-a încercat, cînd am intrat cu Florin de mînă în pădure ! Era prima duminică, cred, cînd oamenii ieșiseră la lărgime, să uite de iarnă și de războiul care nu mai sfîrșea. Pădurea nu înverzise încă, dar era năpădită de-o lumină viorie, de aroma pămîntului dospit, de izul ierbii încolțite și de gustul amărui al mugurilor umflați de sevă. Într-un luminiș am găsit o vatră de ghiocei, niște lacrimi albe, abia dezghețate.

— Ți-i culeg eu, m-a oprit Florin.

Și am așteptat, uimită și mîndră un pic de cît de fericit culegea el florile pentru mine. Cînd mi le-a dat, am prins curaj și i-am privit mai de aproape ochii. Erau ca de copil, nemărginiți și limpezi, o lumină albastră care curgea. Am colindat apoi pădurea cu inima răscolită de vîntul primăvăratic care venea din cîmpie, dar care învolburase și sîngele meu. M-am întors acasă fără să mai ating parcă pămîntul, cu florile în pumn. Mama era bucuroasă, dar și tulburată, aproape speriată de fericirea mea...

— Mamă ! strigă Simona Trandafir peste umăr, spre ușa deschisă a unei camere din spatele său.

În prag apăru curînd o bătrînă, cu părul pudrat ca de un pumn de sare, cu fața aproape uscată și un șal negru pe umerii împuținați și înguști.

— Mamă, se rugă Simona, subjugată parcă de amintire... spune-i și tovarășului maior cum arătam eu cînd am venit atunci de la pădure !

— Eh ! făcu bătrîna, îngăduitoare.

— Ciudat, reluă Simona Trandafir, lucidă și aspră acum cu sine. Cîte lucruri îți pot trece prin minte, într-o asemenea clipă ! Toate astea mi-au venit în minte, în clipa aceea de așteptare de după întrebarea fetei care se așezase lîngă mine... Curînd, ea mi-a apucat mîna și eu mi-am întors privirile spre ea...

— Florin nu poate să mai vină, mi-a șoptit.

M-am trezit în aceeași clipă, ca dintr-un vis. Acum abia i-am deslușit vocea îngrijorată, cu flexiunile-i adînci bine stăpînite. Ea și-a rotit privirile, cum făcuse poate și pînă atunci, scrutînd parcul și înserarea, și a murmurat :

— Și nici n-o să mai vină, un timp... Dacă te întreabă cineva, nu știi nimic, nu l-ai cunoscut... o vreme, pe urmă veți vedea...

— Dar cine ești dumneata ?

— O prietenă de-a lui...

Mintea mi-a fost asaltată de-o mie de gînduri... „Ce i s-o fi întîmplat ? Care era lucrul acela atît de grav, ce-l împiedicase să vină ?... Dar dacă ea, prietena asta a lui, voia să-l păstreze doar pentru sine ?"... Am ieșit din gînduri și i-am apucat mîna :

— Trebuie să știi ceva...

— Atîta doar, c-au fost arestați niște muncitori la ei la uzină, la „Wolf", unde este pedagog la școala de ucenici...

— Și ce legătură are Florin cu ei ?

— Eu știu ? a ridicat ea umerii. Dacă a trebuit să se ascundă, poate că are...

— Desigur și dumneavoastră știți, urmă Simona Trandafir după o clipă, că atunci, pe vremea războiului, a nemților și a lui Antonescu, multă lume se mișca pe

dedesubt, fierbea... Fata, mai degrabă tînăra femeie, a dat apoi să plece, dar i-am apucat iarăşi mîna, strîns. Un ţipăt de spaimă se înfiripase, rece, în inima mea...

— Nu pleci de aici, pînă nu-mi spui cine eşti !

— Îţi spun, dar uită pentru totdeauna... chiar dacă ne vom mai vedea întîmplător !... Doina Marian mă cheamă şi sînt şi eu legată de ei !...

De-atunci, am mai văzut-o de două ori, tot în asemenea clipe, despre care am să vă povestesc, dar nici ea n-a apucat Eliberarea. Pe urmă am aflat c-a avut o fată, Elvira, despre care tot nenea Fane mi-a spus c-a ajuns inginer chimist, acuma, în ultimii ani...

*

* *

Între timp se întorsese şi Tina, fiica Simonei Trandafir, de la şcoală, căci avea cursurile după-prînz. Era zveltă şi ageră, senină, cu ochii mari şi albaştri, de-o puritate adolescentină, nentinată încă de curgerea vieţii care parcă trecea pe deasupra ei... „Are ochii lui, ai lui Florin !" şoptise Simona Trandafir, după ce fata se strecurase, salutîndu-i îmbujorată, spre camera ei. Îşi retezase codiţele, doar avea cincisprezece ani, însă părul îi era legat în două şuviţe groase, întoarse ca două aripi scurte pe lîngă urechi... „Nu te deranja, mamă ! o oprise pe Simona Trandafir să se ridice, cînd trecuse spre bucătărie. Mă descurc eu singură !"... „Vezi că am pregătit şi pentru noi ceva !" o rugase mama şi Tina aduse două farfurii cu nişte gustări, o sticlă de vin şi două pahare...

— Abia acasă, reveni Simona Trandafir la povestea ei, am ieşit din tulburare. Devenisem destul de stăpînă pe mine, dar n-am închis ochii toată noaptea. Întîmplarea din parc îmi dăduse de gîndit şi începusem să mă tem. Eram în stare să îndur orice, numai să cunosc adevărul. Îmi îngheţase parcă şi inima, la gîndul că lui Florin i s-ar fi putut întîmpla totuşi ceva. Am început să depăn firul amintirilor noastre înapoi, în faţa geamului deschis al mansardei, pînă la care zgomotele străzii abia ajungeau. Adormiseră şi porumbeii pe acoperiş, goniţi poate de căldura din podul şcolii, şi gîndurile mi s-au legat destul de uşor în liniştea din jur...

După prima noastră ieşire din oraş, tot la pădurea Băneasa fuseserăm şi de întîi mai ; de data asta cu mai mulţi, băieţi şi fete, cu care ne-am întîlnit acolo parcă întîmplător. Ne-am răspîndit prin pădure în grupuri, aşa încît orice privire indiscretă putea fi înregistrată de cineva. Eu nu mi-am dat seama decît mai tîrziu de asta, căci nu-mi era gîndul decît la Florin. El adusese o pătură şi ne-am întins alături, cu faţa în sus, privind limpezimea cerului albastru printre copaci... Vă spun astea, ca să înţelegeţi ce fel de om era el, să puteţi descifra mai bine momentul, dar mai ales cauza dispariţiei lui !... Curînd am uitat amîndoi de zarva celor risipiţi prin pădure, eu mă gîndeam că cerul are culoarea şi limpezimea ochilor lui, iar el îmi şoptea transfigurat la ureche... Atunci credeam că numai visează, căci vorbea de spaţiile infinite ale universului, de stele care ard, dar care nu se văd atît de uşor, de o necunoscută lume care dădea pămîntului o feerie astrală, ascunsă, ştiută de prea puţini... „Pămîntul, zicea, e ca un glob de cleştar albastru, luminat de stelele lui, aşa încît ar putea deveni un cuib al fericirii pentru toţi !" Era fascinant în credinţa lui că oamenii ar putea trăi pe întreg pămîntul deopotrivă de fericiţi. Pentru asta însă trebuiau înlăturate silnicia şi nedreptatea, sărăcia şi lipsurile, umilinţa şi exploatarea, întunericul şi neştiinţa, cotropirea şi războaiele, orice opreliştе care ar împiedica oamenii să fie liberi cu adevărat, să ajungă nestingheriţi la împlinire. Visa desigur cu ochii deschişi, dar alături de el intrasem şi eu în visare... Ne-am trezit înconjuraţi de toţi prietenii lui, înghesuiţi pe lîngă noi, cîntînd şi bătînd inveseliţi din palme. Eu m-am pierdut cu totul în zarva aceea de voioşie şi tinereţe, fericită şi mîndră că eram cu el, dar tot am reţinut cîteva chipuri, mai ales ale fetelor din primul rînd, chipuri de care mai tîrziu mi-am adus aminte... Aşa am redescoperit în minte, în noaptea aceea petrecută mai mult la fereastra deschisă a mansardei, că şi Doina Marian, fata care mă prevenise pe banca din parc de primejdia ce-l ameninţa pe Florin, fusese atunci, de întîi mai, la pădure... „Doamne, ce se petrece ?" m-am speriat şi mai mult, în însingurarea mea de la fereastră...

Boarea răcoroasă de după miezul nopții însă mi-a înviorat simțurile și m-am mai liniștit. Răsuflarea orașului, depărtată dar neîntreruptă, ajungea pînă la mine, sus. Din cînd în cînd, răsunau aproape, poate pe cheiul Dîmboviței, pașii patrulelor militare nemțești, cu zgomotul cizmelor potcovite, răsunînd pe caldarîm. În liniștea asta am auzit apoi și porumbeii de pe acoperiș, alunecînd în somn pe țigle și rîcîind cu ghearele pînă la marginea streașinii, unde cădeau ca într-o prăpastie din care zvîcneau apoi într-un zbor aproape orb în văzduhul întunecat...

Simona Trandafir făcu semn, gustară vinul din pahare, clipă după care se reîntoarse și mai adînc în trecut...

— Trebuie să vă spun, totuși, ce fericită am fost în copilărie, cînd am descoperit drumul spre pod! Asta pentru că podul a căpătat o deosebită importanță mai tîrziu!... După ce urcasem scara de lemn din capătul coridorului pe brînci, și-abia atinsesem clanța ușii, m-am trezit dintr-o dată la marginea nopții rare din pod, plină de filfîitul speriat al porumbeilor. Mi se făcuse frică, dar îmi plăcea. Treceau în valuri pe lîngă mine, gata să mă dărîme, dar n-am țipat și nici n-am plîns; am stat nemișcată, cu pumnii și cu ochii strînși, pînă ce n-am mai auzit nici o fluturare de aripă. Podul vuia numai, surd, de gunguritul porumbeilor înecat în gușă. Cînd a dat de mine tata, după un timp, eu alergam fericită după cîte un porumbel, care, cîteodată, mă lăsa să-l ating cu mîna. Era o joacă ce-mi sleise puterile, dar a cărei fantastică amăgire mă ispitea mereu... „Poate tocmai în zbuciumul ăsta după o țintă veșnic amăgitoare dar atît de mult dorită — i-am spus odată și lui Florin — constă fericirea!"

— Nu, nu doar în asta! s-a împotrivit el, cînd ajunsesem să discutăm și despre fericire...

— În noaptea aceea m-am întors de la fereastră, fără să fi ajuns cu gîndurile la un liman. Trebuia totuși să adorm, să prind ceva putere, căci nu eram decît practicantă și toată alergătura de la birou cădea pe capul meu... Trebuie să vă spun ceva și despre lucrul la mașina de scris, care începuse să-mi placă, dar de care n-am mai avut apoi parte decît pe ascuns, acolo în pod... Nu e un

lucru atît de ușor, cum își închipuie unii... E-aproape la fel ca și cînd ai scrie totul din nou. Cere o adevărată performanță de atenție și de inteligență, de concentrare lăuntrică, să nu pierzi nici înțelesul frazelor, nici firul ascuns al ideilor care curg dintr-una într-alta, închegîndu-se într-un singur tot. Și asta fără să uiți regulile, atît de severe și de încîlcite ale gramaticii, prea puțin respectate de unii. Și nu doar ochii trebuie să-i ai — cînd la manuscris, cînd la mașină —, ci și mintea, totdeauna liberă și trează, gata de orice joc. Desigur, lucrul la mașina de scris are și aspectul unei munci de robot, ca la orice mașină, dar mai mult decît la oricare dintre mașini, el este și un exercițiu neîntrerupt al minții, o deprindere majoră a reflexelor care ordonează nu numai mișcările dar și gîndirea, antrenează un șir întreg de judecăți și sentimente, te maturizează, te învață să înțelegi... Ei, tocmai gîndirea astfel formată m-a ajutat să mă și apropii, pas cu pas, de înțelesul cel mai ascuns al preocupărilor lui Florin !

După escapada de întîi mai, întîlnirile noastre se înmulțiseră ; dragostea abia înfiripată mă lega tot mai puternic și mai strîns de el. Zile întregi lucram cîinește, numai să vină mai repede seara, să-l văd. Mă aștepta de obicei pe chei, la Podul Senatului, cotrobăind prin galantarele improvizate, pline de cărți, ale anticarilor înghesuiți aici. Cîteodată, îl găseam adîncit în citit, cu cîte o carte în mînă, și eu mă apropiam pe vîrfuri și simțeam cum inima îi țipa de bucurie cînd îmi lăsam mîna pe umărul lui. De aici plecam pe chei pînă la Podul Izvor, acasă, iar uneori luam tramvaiul și ne apuca seara la Șosea. Eu vorbeam puțin, dar tremuram și cîntam surd, ca o strună atinsă de privirile lui...

În august ne-am dus la pădurea Plumbuita, din nou cu prietenii lui. Eram tot așa, mai mulți, băieți și fete, pentru care, în vremea asta de război, o excursie la pădure însemna singura petrecere ce ne-o puteam îngădui. După ce am zburdat destul împreună, Florin m-a luat de mînă și ne-am pierdut în pădure. Aici am început o joacă pe după copaci, pînă cînd m-am împiedicat și am căzut în brațele lui. Cînd m-am trezit, tremuram, cu buzele arse

ca de friguri, fierbinți, pierdută în lumina ochilor lui și ridicată o palmă de la pămînt.

— Simona, sînt vinovat față de tine... te iubesc și trebuia să ți-o spun !

Nu mi-am dat seama pe loc de ceea ce-ar fi vrut să spună el, și m-am agățat iarăși de gîtul lui. În zilele următoare, însă, cînd mi-am reamintit cuvintele lui, o umbră de îngrijorare, subțire, a trecut peste inima mea. De ce, oare, era atît de vinovat ? Urma desigur să-l întreb, dar o săptămînă întreagă l-am așteptat degeaba. Cînd ne-am reîntîlnit, am vrut să-i reproșez asta, dar gîndurile mi-au intrat în risipire, de cum l-am simțit din nou alături, la fel de fericit. Am alergat la banca noastră din parcul de la Șosea, și acolo, întins și cu capul în poala mea, el mi-a dezvăluit în șoaptă o parte din credința lui, fapt care m-a apropiat și mai mult de acel tainic înțeles presimțit...

— Fiecare om, zicea, are dreptul la fericire... dar fericirea nu pică din cer, trebuie să lupți, să te bați pentru ea !

Îi țineam capul în poală și nu-mi trebuia altceva; pentru mine fericirea însemna trăirea acelei clipe. Și totuși, l-am întrebat:

— Ce și-ar putea dori, mai mult decît orice, un om ?

— Împlinirea, realizarea lui ca om... manifestarea, deplină a aptitudinilor și posibilităților lui, a personalității lui... înfăptuirea visurilor...

— Dar asta nu e posibil pentru toți ! i-am șoptit, gîndindu-mă că fusesem silită să renunț la liceu.

— Acum, da ! Trebuie să ajungem, însă, ca toți oamenii să se bucure la fel de viață... chiar dacă nu sînt cu toții egali, în fața lumii toți oamenii trebuie să aibă posibilități egale de manifestare !... Or, astăzi, oamenii sînt apăsați tocmai de viață, unii chiar striviți de ea... Cîți nu se macină într-o luptă inegală și surdă, înainte de-a ajunge la împlinire ? Cîte talente nu se irosesc în van ? Omul este o floare, Simona, și trebuie să ajungă la înflorire și rod... Lumea trebuie să fie o grădină superbă de flori, fiecare cu parfumul și coloritul ei...

— Visezi, Florine ! am îngăimat.

— Da, desigur... va veni însă un timp, cînd visul acesta va fi al omenirii întregi !

O, Florin credea cu adevărat în visul acesta ; îl avea în sînge, în ochii care îi străluceau numai cînd se gîndea la el. Şi tocmai pentru că îl ştiam atît de entuziast, nu dădusem atunci destulă atenţie ideilor lui. Mă fascinase desigur credinţa lui în posibilitatea realizării viitoare a unui asemenea vis, dar numai atît. Cunoscusem prea de tînără greutăţile şi suferinţa şi nu mă mai amăgeau binefacerile prea îndepărtate ale unei viitoare lumi. Dispariţia tatii în război, viaţa destul de grea pe care o duceam cu mama, faptul că nu mai putusem urma liceul şi că a trebuit să-mi caut singură un rost, să bat la maşină pînă ameţeam şi mă înjunghiau vîrfurile degetelor, mă făcuseră să privesc totul cu îndoială. Găsisem însă în dragostea mea pentru Florin, tot mai puţin stăpînită, o fericire parcă furată, o supremă ţintă în viaţă, plăcerea ascunsă de a te dărui. Atunci am înţeles şi dragostea Elenei Dimitriu pentru studentul ei... O, Lenuş ar fi fost în stare — pentru cît îl iubea, pentru cît credea în el — să mănînce şi pămînt, numai să-l ajute să iasă inginer !

— Dragostea nu este scopul, ci condiţia fericirii, o superbă trăire a împlinirii ! mă lămurise Florin şi ajunsesem să cred în asta şi să capăt şi eu, treptat, acea putere ascunsă, teribilă, pe care o descoperisem la Lenuş.

Şi abia spre ziuă, doborîtă totuşi de somn, mi-am dat seama că lumea la care se gîndea Florin n-ar fi putut veni fără a răsturna lumea în care trăiam şi care era aşa de strîmb aşezată. Or, pentru asta trebuia mai întîi oprit războiul, alungaţi nemţii din ţară... „Păi, astăzi doar comuniştii gîndesc aşa ! am tresărit speriată. Şi mintea mi s-a luminat dintr-o dată... Să ştii că este legat de ei, de muncitorii care au fost arestaţi la uzină !"

Teama asta m-a înfrigurat şi am plecat de la fereastră, de m-am ghemuit în pat. Tot ea însă mi-a şi înviorat simţirea şi gîndurile şi aşa mi-am adus aminte de două întîmplări, cărora nu le dădusem nici o importanţă pînă atunci... Într-o după-amiază, după ce ieşisem de la birou, m-a tot purtat pe străzi dosnice pînă spre seară, cînd am ajuns la o coşmelie de cizmărie de pe lîngă Arsenal.

Cunoșteam locurile, căci era aproape de școala de pe strada Mihai Vodă, unde stăteam, și m-a mirat faptul că ne învîrtiserăm atîta timp prin cartier. Voia să-și repare pantofii și-i trebuia un cizmar care să-i facă pe loc, în timp ce el aștepta pe scaun, în ciorapi. Înainte de a intra însă, s-a uitat de cîteva ori într-o parte și alta și abia apoi mi-a făcut semn să merg singură mai departe.

— Dacă întîrzii prea mult, nu mă mai aștepți...

Eu însă n-am vrut să plec și am așteptat la colțul străzii, pînă m-am trezit cu el din nou lîngă mine.

— Mi-am pus tocuri noi, de cauciuc ! mi-a arătat tocurile pe rînd, niște tocuri „Palma", gata fabricate, cum erau atunci. Să mă țină, cît umblu... Cît ai stat aici, m-a iscodit apoi, n-ai observat pe nimeni, nimic ?

— Pe nimeni... numai niște copii...

„Cine știe ce-o fi ? !" mi-am spus, dar eram fericită că se întorsese și nu m-am mai gîndit la întrebare... Adevărul celeilalte întîmplări însă mi-a apărut și mai evident în liniștea aceea dinspre ziuă, cît mă ghemuisem în pat. Tot așa, înspre seară, mergeam odată pe Bulevardul Elisabeta, pierduți în mulțime, el cu ochii mai mult pe deasupra, eu cu ei mai mult la vitrine. Și-odată, mă simt trasă de mînă în holul unuia dintre cinematografele care se țin lanț acolo. A luat repede bilete și am intrat în sală, el cu privirile mai mult în jur. N-a trecut cine știe ce, că ne-am și trezit cu un plasator, în întuneric, lîngă noi. Florin s-a retras cu el, ca la un pas, și-o clipă i-am auzit șoptind, dar n-am înțeles decît o frîntură din tot... „Spuneți că v-a trimis *Haiduc* !"... Apoi n-am mai stat decît ca la un sfert de ceas... „E filmul prost, a zis Florin. Se vede că nemții n-au gust !"... Am ieșit însă prin Sărindar, iar de aici am dat în Cișmigiu. La rotonda scriitorilor, în umbra statuilor de marmură, unde ne opream cîteodată, ne-am despărțit. Eu însă m-am ținut încă de el, pînă l-am văzut urcînd din fugă într-un tramvai care mergea spre gară...

„E clar, e legat într-adevăr de comuniști !" mi-am spus către ziuă și am sărit înfrigurată din pat. Zorile abia limpezeau zarea orașului, dar eu am și plecat la birou, grăbită, de parcă mă aștepta cineva acolo să-mi spună

adevărul. Nici porumbeilor nu le-am mai dus, ca de obicei, castronul cu firimituri în pod. Le-am făcut doar cu mîna, spre acoperişul pe care se treziseră gungurind, ameţiţi de lumină. Eu însă eram ameţită de lumina descoperirii care îmi umpluse mintea dintr-o dată...

— N-aş vrea să vă obosesc prea mult... spuse Liviu Burada, apucînd ţigareta de chihlimbar, pe care o tot muşcase în timpul ăsta, în mînă.

— Am înţeles că e o treabă urgentă...

— O, dac-aş putea afla totul într-o singură clipă ! îşi trădă Burada interesul.

— Uite, fac cafelele... şi gata ! se oferi Simona Trandafir, cu înfrigurarea de atunci, subţiată de timp, dar încă nepotolită...

VII

În timpul în care Simona Trandafir făcuse cafelele, Liviu Burada își notase cîte ceva într-un carnețel scos din servietă. Pentru graba și nerăbdarea lui, Simona Trandafir începuse povestea prea de departe, dar uite, așa aflase și de Doina Marian, și de cizmar, și de parola *Haiduc*, și mai ales cîte ceva din gîndurile, viața și țesătura ascunsă a relațiilor lui Florin Mănoiu. Totodată, ajunsese să-și pună și primele două întrebări : mai întîi, poate cu firea lui visătoare, tocmai dragostea asta aproape oarbă pentru Simona Trandafir îl făcuse să uite unele legi ale conspirativității acțiunilor sale, iar apoi, nu se putea ca, ținînd atît de des calea Simonei, să nu fi știut de el și Elena Comșa...

— Bănuiala că Florin era legat de comuniști, reîncepu Simona Trandafir ceva mai stăpînită, mi s-a întărit în zilele următoare. Nici el și nici Doina, care mă prevenise în parc, n-au mai dat nici un semn de viață. Prima săptămînă a trecut ceva mai ușor ; aveam încă putere să înfrunt această bănuială, să mai aștept. Retrăisem, în amintire, fiecare minut trăit împreună, dar nu găsisem și alte dovezi care să-mi întărească presupunerea că era legat de comuniști. Ba încă, nici nu-l vedeam alături de ei, după cele ce auzisem eu despre înfățișarea și lupta lor ! Florin era prea visător, prea deschis în fața lumii,

iar ochii lui de copil nu puteau ascunde nimic. Strălimpede în conștiința lui, mi se părea lipsit de puterea aceea teribilă, îndărătnică și agresivă, cu care, se spunea, înfruntau comuniștii stăpînirea și de multe ori chiar moartea. De fapt, nu știam nimic cu adevărat despre ei, și dacă adevărul acesta era întruchipat și de Florin ? Poate tocmai ideile lui despre luptă și fericire, despre viață și dragoste, visul lui despre o lume ca o grădină de flori, cu toate parfumurile și aromele pămîntului și în care toți oamenii să ajungă la împlinire, poate tocmai acestea însemnau comunism !

Vă spun astea, șopti Simona Trandafir, pe gînduri, ca să vă dați seama cum înțelesul adînc al activității lui ascunse a devenit pentru mine, treptat, grav și tulburător. Mi se părea că o lumină de aur și sînge, mult prea îndepărtată, plutea deasupra acestei lumi, ca o flacără sacră și vie, căreia ei, comuniștii, îi dădeau viață cu visul și sîngele lor și pe care tot ei o purtau ca pe un steag în văzul aprins și atițat al milioanelor de oameni nedreptățiți de pe pămînt. Desigur, visul acesta nu putea fi decît o plăsmuire închegată de mintea visătoare a unor oameni ca Florin, suprema amăgire cu care năpăstuiții acestei lumi se desfătau pe ascuns, un vis dorit din răsputeri de ei dar niciodată atins ! Și dacă totul este în van, ce rost mai avea ca Florin să nădăjduiască în deșert ?... Dar dacă nu este în van și visul e-aproape de împlinire ? Altfel, de ce i-ar mai fi urmărit stăpînirea cu atîta ură tocmai pe comuniști ?!

M-am trezit astfel, fără să-mi dau seama, mai apropiată de ideile lui pe care le închegasem pas cu pas din amintire. Erau încețoșate desigur, dar totuși luminau. De fapt, nu atît mintea, cît inima mea, dragostea mea pentru Florin mă împinseseră spre ele. De aceea nici nu simțisem nevoia să le controlez, le primisem de-a dreptul de la el, odată cu șoaptele de iubire. Trăirea curată și intensă, oarbă a dragostei mele le primise prin simțuri, abia apoi le-am descoperit și în gînd. Inima are alte legi, e încercată de-o mie de impulsuri miraculoase care pot presimți un neadevăr, cum de asemenea pot închega ca din nimic un mare adevăr. Dar tot ea este și supusă, prima, celei mai crîncene îndoieli ; o gură de cîine urît

începuse să-şi înfigă mai apoi, aievea, colţii în inima mea. Poate că numai eu ardeam în jocul ăsta fără de flacără, mistuitor al dragostei. El însă nu se mai arătase ; tăcea. Semnul unei cît de şubrede iubiri ar fi răzbătut totuşi pînă la mine, oricît de greu, în tot acest răstimp !

Dar dacă — m-am trezit înfrigurată ca de un val de apă rece — călăii puseseră mîna şi pe el ? În primăvara ceea ce vorbea tot mai mult de schingiuirile din beciurile poliţiei, de vînătoarea dezlănţuită de agenţii Siguranţei, de ghearele *Gestapo*-ului din care nu scăpase nimeni niciodată. Aşa ajunsesem să-l văd pe Florin, aievea, hăituit şi schingiuit, cu ochii lui limpezi năpădiţi de sînge, cu faţa vînătă-tumefiată, cu pieptul zdrobit şi răsuflarea stinsă, încît mă prăbuşeam peste maşina de scris, suspinînd... Dar a trecut şi asta, căci mă gîndeam că cineva dintre tovarăşii lui tot ar fi trebuit să-mi dea de ştire... Şi inima mi s-a umplut din nou de iubire, ca o cupă cu vin dulce, ameţitor. Ardeam pe ascuns, încinsă din creştet la tălpi, numai cînd mă gîndeam la el, cînd retrăiam tulburată îmbrăţişările lui. Nu, nici chinurile iadului nu m-ar fi putut despărţi de el ! Aşteptarea şi muta mea suferinţă însă mă însingurau. Ajunsesem să trăiesc doar în umbra gîndurilor mele, şi doar nostalgia puţinelor noastre zile de dragoste mă mai ţinea pe picioare.

Toate acestea mă încercau mai ales noaptea, în cămăruţa mea de la mansarda şcolii, cu porumbeii gungurind în somn pe acoperiş, cu inima greu încercată de iubire. Ziua lucram tăcută şi îndîrjită, cu o credinţă şi supunere de robot, care o făcuseră pe doamna Fabian să exclame : „Am avut şi cu tine, cum am avut cu Lenuş, noroc !" N-avea de unde şti că îmi înecam amarul în muncă, încercînd să uit gîndurile care mă chinuiau. Învăţasem să bat la maşină repede şi bine, cu toate degetele, fapt care pe doamna Fabian o bucura nespus. Lenuş, în schimb, s-a oprit o dată lîngă mine, cu ochii ei albaştri-platinaţi, înduioşaţi :

— Aşa n-ai să poţi rezista multă vreme... Apoi mi-a îndreptat spatele, mi-a tras umerii şi mi-a ridicat bărbia, aşezîndu-mă în scaun ca la teatru... Ţinuta, c-ai să te cocoşezi de tînără ! Şi bate clapele, cum ai cînta la pian...

Simțise, poate, cît îmi plăcea muzica. Tata cînta la vioară și aveam în sînge patima asta a lui. Dacă lumea ar fi fost așa cum o visa Florin, ar fi trebuit să bat într-adevăr clapele pianului, nu pe ale mașinii de scris! Pentru prima dată mi-am dat seama că visul lui avea cel puțin temeiul necesității. Aș fi vrut să destăinui astea și mamei, dar ea trăia tot mai însigurată, așteptîndu-l cernită pe tata. Credea cu atîta tărie în întoarcerea lui, că l-ar fi putut învia și din morți.

— Pînă s-o întoarce taică-tu... îngăima adeseori.

— Și dacă nu mai vine?

— Atunci trebuie să-ți faci singură un rost în viață...

Așa ajunsese să tremure ca o frunză, cînd se gîndea la viitorul meu. Dispariția tatii o dezarmase, dar nu-i luase puterea, aceasta trecuse toată în flacăra nădejdii cu care îl aștepta. Și totuși, simțea că trebuie să ne agățăm de ceva ca să ieșim la liman. Poate tocmai asta o făcuse să mă lase să mă văd cu Florin, iar apoi, cînd și el dispăruse, să murmure dezamăgită:

— Am crezut că e ceva de el...

— Mamă! am izbucnit.

Inima îmi zvîcnise ca sub o lovitură de bici. Dar dacă i-aș fi dezvăluit și faptul că Florin ar putea să fie legat de muncitorii de la „Wolf", urmărit sau chiar arestat ca comunist?

M-am închis mai mult în mine — cu inima, cînd chinuită de îndoială, cînd închircită de grijă, cînd aprinsă de dor. Tăria credinței mele însă, izvorîtă din dragoste, îmi dăduse o putere nouă, puterea să aștept. Trecuse de acum și octombrie, și mă întorceam acasă tot singură pe chei, doar cu ecoul pașilor lui în amintire. Iarba de pe taluzul Dîmboviței pălise, sălciile pletoase de pe lîngă apă îngălbeniseră, orașul dormita în dulcea lui reverie de lumină galbenă și moale. O dată fusesem și la Șosea, pe urmele noastre din vară, și am întîrziat pe banca din parc, pînă m-a prins amurgul. Copacii ruginiseră, iar însingurarea parcului adusese și mai multă amărăciune în inima mea. Nu-mi rămăsese decît să mă împac cu gîndul că totul fusese doar o întîmplare, dar nu mă puteam minți: ceea ce încă simțeam pentru Florin era totuși iubire, curată și sfîntă.

Însă n-aveam ce face, începusem să-i doresc uitarea, oricît de crudă era. Pînă într-o zi, cînd m-am trezit în birou cu Doina Marian, tînăra care dăduse de mine în parc. Părea o mică mondenă, cu părul lăsat pe un umăr și pe-o ureche, de i se vedea doar un ochi mare și negru, cu pleoapele codate și privirea parcă adormită. Eram gata să sar s-o îmbrățișez, căci nu se putea ca ea să nu știe ceva despre Florin. Degetele însă mi se opriseră pe clape, inima îmi bubuia nerăbdătoare în piept.

— Am nevoie de niște copii, vă rog ! mi-a întins ea niște hîrtii, destul de degajată.

— O clipă... am murmurat și mîinile au început să-mi tremure.

Nici nu știu cînd am vîrît o altă filă la mașină. Degetele îmi umblau singure, căci eu mă uitam, tot mai încinsă de speranță, numai la ea. Doina însă era atît de rece și de străină, de parcă nu ne-am fi văzut niciodată ! Am început să bat mecanic ceea ce îmi dăduse ea, cu inima cît un bob și gîndurile toate la Florin.

— Uite, aici... m-a oprit ea, cu degetul pe un rînd.

Apoi a trecut între mine și Lenuș și s-a aplecat mult, parcă să-mi arate ceva. Pe acte însă a pus o hîrtiuță, cu același sînge rece. Abia am deslușit cele cîteva cuvinte, căci nu mai eram în stare de nimic... „Simona, te aștept în seara asta la Operă !... Florin..." Pînă să mă dezmeticesc, ea a și strîns hîrtiuța în pumn. În locul acesteia a lăsat peste acte un bilet de intrare la spectacol.

— Să nu te duci mai devreme... mi-a șoptit.

Abia după ce a plecat, cu actele la subsuoară, m-am dezmeticit ; nu mai eram încinsă ; mă cuprinsese o înfrigurare dulce, care îmi plăcea. Am bătut toate lucrările dintr-o răsuflare, fără să greșesc nici măcar o virgulă. Doamna Fabian însăși, care bătea ca pe apă, a rămas uimită cînd i-am pus maldărul de hîrtii pe masă :

— Bravo, fetițo...

Dumul spre casă l-am făcut aproape fugind. Acasă, însă, mi-am dat seama că nu aveam nici o rochie pentru spectacol. Eram gata să dau în plîns. Dar mi-am adus aminte că mai pe primăvară, cînd întrasem ca practicantă, mama îmi ajustase o rochie de-a ei de mătase înflorată,

pe care — de cînd cu dispariția tatii — n-o mai purta. Am căutat-o și m-am îmbrăcat cu ea. Mătasea era subțire și-mi tremura pe piept. Nici vorbă să mai aștept ! Am plecat val-vîrtej, fără să las mamei nici măcar un rînd. Nici pînă la Operă nu mi-am regăsit răbdarea și am intrat înainte de vreme. Luminile s-au stins dar Florin încă nu apăruse ! Un scaun de lîngă mine însă rămăsese gol. Și numai ce-a început orchestra, și-am și simțit că cineva s-a așezat pe el. Pînă să mă întorc, mi-a prins brațul și s-a lipit de mine. Doamne, eram gata să țip de fericire !

— Mi-a fost dor de tine, Simona ! mi-a încălzit urechea șoapta lui.

— Nu cred, am scuturat capul, răutăcioasă. N-am simțit.

— Uite, puteam să mor...

— Pst ! l-am oprit, căci se ridica cortina.

Apoi i-am apucat eu mîna, dar nu știu ce-a mai fost ; am stat tot timpul ca pierdută, agățată de brațul lui. Abia mai tîrziu, cînd Florin începuse să-mi mîngîie degetele, m-am trezit, înduioșată, de cîntec. Se reprezenta „Traviata" și sala întreagă amuțise în preludiul ultimului act. Acum mi-am dat și mai mult seama de simțirea lui Florin, curată și profundă. Aria Violetei, cu lirismul ei sfîșietor, l-a tulburat într-atît, încît — lipită de el — am avut senzația că-i aud inima scîncind. Eu însă îl aveam pe el alături, nu-mi trebuia nimic mai mult !... A trebuit însă să plecăm pe întuneric, înainte de sfîrșitul spectacolului. Florin se ferea să nu fie văzut, și-am fost încolțită de teamă. Afară ne-am pierdut repede în Cișmigiu, unde ne-am oprit în umbra unui copac, în picioare. Eram iarăși fără de gînduri, agățată ca un vrej de el. Buzele lui Florin, nestăpînite, ardeau. O vreme nu ne-am spus nici un cuvînt. O, dacă aș fi știut că nu doar pentru asta mă chemase el, n-aș mai fi fost atît de liniștită.

— Cînd ne mai vedem ? am îngăimat.

— Poate niciodată, a murmurat. În orice caz, nu atît de curînd...

— De ce ? am tresărit.

Florin mi-a luat capul între palme și și-a apropiat privirile, pe întuneric, mult de ale mele.

— Simona, trebuie să înțelegi... e primejdios pentru tine... trebuie să renunțăm...

— Nu, asta niciodată ! m-am smuls din brațele lui.

— Poate-o s-avem noroc, a încercat el să mă amăgească, să nu dureze mult...

Ce noroc ! Eu eram orbită de dragoste ! Nu-mi trebuia nici un alt noroc ; îl aveam pe el.

— Ți-e frică ? l-am întrebat.

— Nu... ți-am spus, doar, că mă tem pentru tine !

— De ce ? am stăruit.

El însă a tăcut, cu mîinile moi în mîinile mele.

— Știu tot... i-am mărturisit.

— Ce știi ? s-a speriat. Ți-a spus Doina ceva ?

— Nu, dar am înțeles... adică, bănuiesc...

— Cu atît mai mult ! s-a precipitat el.

— Dar nu mă interesează, i-am spus răspicat. Nu ne poate nimeni opri să ne iubim !

— Simona... Simona ! s-a înmuiat și iar a devenit copil și mi-a acoperit mîinile de sărutări.

Speranța de o clipă, că totuși ne vom putea încă vedea, cumva, mi-a aprins din nou inima. El însă era mai lucid decît am crezut și devenise de neînduplecat.

— Înțelege, te rog, că nu mă pot rupe în două !

— Asta și cred, că nu trebuie să te rupi...

— Simona, nu vreau să ne despărțim așa...

De data asta nu m-am mai putut stăpîni și am dat în plîns. El mi-a aplecat capul pe pieptul lui și m-a ținut așa, pe tăcute, pînă m-am liniștit. Înțeleseșem de acum că nu se putea altfel, dar nu voiam, nu puteam accepta asta.

— Trebuie să plec, Simona ! s-a desprins. Ai încredere mai multă în timp !

Ce puteam să fac ? M-am lăsat din nou copleșită de sărutările lui, mute și fierbinți, aproape desperate, ca ale unui om care pleca în furtună, pe mare. Hotărîrea lui mă sfîșia ; dar ne iubeam și îmi rămînea speranța neîngenuncheată că ne vom revedea. Îmi venea să plîng de ciudă, că nu apucasem cel puțin să-l fac să știe ce era în inima mea, că aș fi fost în stare de orice pentru dragostea noastră. Pînă acum nu-l știusem atît de hotărît ; înțeleseșem însă că el pusese la temelia acestei hotărîri tocmai dragostea lui pentru mine și asta mă mai alina. Chiar

și așa, eram totuși fericită ; căci oricît de lungă ar fi fost așteptarea care urma, la capătul ei am fi fost pentru totdeauna împreună. Abia în această ultimă clipă mi-am dat seama că nu eu, ci el, pentru neînfrînta lui tărie, avea nevoie de ajutor...

— La revedere, Florine... voi fi totdeauna cu tine... te aștept !

— Îți mulțumesc, Simona... eram sigur că vei înțelege...

N-am putut, însă, îndura mai mult ; îmi dăduseră iarăși lacrimile și nu voiam ca el să știe că plîng, că nu găsisem încă putere să înfrunt despărțirea noastră, pentru un timp despre care nimeni nu știa cît putea fi de lung. M-am smuls din brațele lui și am ieșit din Cișmigiu ca fugărită. Toată noaptea aceea am plîns. M-au încercat, deopotrivă, și deznădejdea, și fericirea, și ciuda împotriva lumii care, după ce îmi retezase posibilitățile de împlinire, îmi răpea acum și acest început de fericire ; dar și recunoștința că destinul mi-l scosese totuși în cale pe Florin. Spre ziuă însă am găsit în speranța ce-mi cuprinsese toată inima o nebănuită putere, pe care nimic de pe pămînt nu mi-o putea clătina... Hotărîsem să fiu și mai aproape de el, să mă apropii și eu de comuniști. Dar cum ?

* * *

Se făcuse tîrziu ; afară orașul intrase în liniștea lui de noapte, iar înăuntru, bătrîna și Tina, în somnul lor cel mai adînc. Liviu Burada pusese de cîteva ori țigaretul de chihlimbar în buzunarul vestei, cu gîndul să plece, să amîne restul povestirii pentru a doua zi, dar nu-și putuse înfrînge pînă la capăt, nici interesul pentru ceea ce urma, nici teama de a nu fi necuviincios față de zbuciumul încă nestins și trăirea încă fierbinte și adîncă ale Simonei Trandafir. Aceasta lăsă să treacă un timp, în care își adună iarăși gîndurile și reîncepu să vorbească aproape șoptit...

— După asta am intrat într-un fel de pîndă a toate din jur, cu gîndul să prind prilejul de a afla mai multe despre comuniști și a mă apropia de ei, de Florin. Numai că n-a fost deloc ușor, nu era destul numai să vrei...

Şi-apoi, eu mă gîndeam mai mult la Florin ! O săptămînă întreagă am dus-o aşa. Dragostea noastră ascunsă devenise o mare taină a inimii mele şi tocmai lucrul acesta îmi dădea acum putere. Descopeream cu fiecare zi temeiuri noi de viaţă, care mă îndrituiau să aştept şi să rezist. Curînd, ajunsesem să trăiesc mai mult în închipuire, zilele treceau la fel de albe şi începusem să le simt deşertăciunea. Îmi rămăsese totuşi munca de la birou, în care mă afundasem ca într-o apă, pînă la gură. În ea îmi înecam, deopotrivă, şi licărul acela ascuns de fericire, şi amărăciunea însingurării, şi puterea noii mele speranţe. Lucram ceasuri în şir, absentă şi tăcută, dar iscodind pe oricine intra în birou, fel de fel de lume, într-o învălmăşeală fără căpătîi. *Madame* Fabian şuşotea cîteodată cu cîte cineva şi eu stăteam cu ochii mai mult la ea, iar degetele oarbe se zbăteau pe clape, cu o îndîrjire surdă care mă aţiţa. Mă schimbasem desigur între timp, devenisem mai matură, şi *madame* Fabian începuse să-mi arate aceeaşi preţuire pe care i-o arăta lui Lenuş. Mama îşi reciştigase liniştea subţire şi cernită, a resemnării în care trăia de cînd tata fusese dat dispărut pe front. Pe ascuns se bucura că mă vedea mai puţin tulburată, înţelegînd singură că depăşisem prima grea încercare a dragostei mele.

— Bine c-a trecut ! mi-a mîngîiat într-o zi fruntea încinsă.

Înţelesesem de la început că nu-i puteam dezvălui nicicum taina lui Florin şi mai ales a hotărîrii mele, care ar fi înfricoşat-o cu adevărat. Trebuia să rămîn mai departe singură, nu doar în aşteptare, dar şi în înfruntarea pe care o presimţeam. Şi într-adevăr, peste o săptămînă doar, acest încordat şi precar echilibru al gîndei mele s-a sfărîmat. Am intrat pe neaşteptate într-un vîrtej, venit din senin, despre care pot să spun, deopotrivă, că m-a şi tras la fund, că m-a şi ridicat pe creştetul lui. Într-o dimineaţă, *madame* Fabian nu m-a mai lăsat să lucrez ; m-a luat deoparte şi m-a fulgerat cu privirea-i bănuitoare, devenită dintr-o dată rece :

— Fetiţo, cu mine ai terminat...

— Dar ce-am făcut, *madame* Fabian ? mi-am arătat nedumerirea, fără să mă gîndesc la Florin şi comuniştii.

— Lasă că știi tu... eu însă nu vreau să-mi închidă poliția biroul !

O, tocmai ea vorbea, care era legată la toartă cu poliția ! „Să știi că au pus mîna pe Florin !" am tresărit, speriată.

— Nu știu nimic, *madame* Fabian.

Au început să-mi tremure buzele a plîns, dar nu pentru că mă gonea, ci pentru că mă gîndeam la Florin.

Patroana s-a dus la casa de bani din colț, în care încuia de fapt actele secrete lăsate doar ei de avocați, că de prea mulți bani nici nu putea fi vorba. În clipa asta mi-a făcut semn Lenuș și m-am apropiat de ea.

— Vezi că aseară, după ce-ai plecat, a venit *unul* și a întrebat-o la ce mașină lucrezi și cine vine să te ia...

Era desigur vorba de Florin și am amuțit.

— Dacă știi ceva, ferește-te ! m-a sfătuit Lenuș.

— Nu știu nimic, am mințit-o eu. Doar ai văzut, nici să răsuflu n-am avut timp...

Gîndurile însă începuseră să-mi umble, stăpînite. Dacă s-ar fi știut într-adevăr ceva, m-ar fi înhățat de acasă sau de pe drum, n-o mai întrebau pe *madame* Fabian... „Dar dacă totuși l-au prins pe Florin și bat acum toate urmele lui ?"

— Îmi pare rău, fetițo ! m-am trezit cu patroana iar lîngă mine.

Eu însă mă gîndeam mai departe la Florin, cu inima ca înecată în mil ; nici sînge nu mai aveam în ea. Îl vedeam aievea, îmbrîncit și tăvălit de polițiști, bătut și schingiuit, călcat în picioare, cu ochii numai lacrimi și sînge. Amețisem și am întins mîna de m-am sprijinit de perete.

— Îți spun că-mi pare rău, a repetat *madame* Fabian, mișcată. Mai ales, că băteai aproape ca Lenuș... Poftim ! mi-a virît apoi niște bani în buzunarul halatului... Fă rost de mașină și vino, că-ți dau de lucru acasă, pe ascuns...

Am făcut drumul pînă acasă pe chei, cu pașii aproape împleticiți, fără să mă mai gîndesc că puteam fi urmărită. Nu-mi mai păsa acum de nimic. Era toamna tîrziu, și-n ultimele zile căzuse o brumă vînătă și groasă ; cărarea foșnea de frunzele uscate ale castanilor ; aveam inima ca bol-

navă. Aș fi putut totuși îndura, pentru Florin și dragostea noastră, orice ; dar ce puteam spune mamei, acasă ? Am avut noroc că era la grădiniță și am putut să judec lucrurile singură și liniștită... „Dacă îl prinseseră sau știau ceva precis despre el, mă luau și pe mine ! Dacă nu, înseamnă că sînt oricum pe urmele noastre ! Trebuie să-i spun că era în primejdie, dar cum ? Am intrat astfel în umbra unei amenințări pe care nu o cunoscusem pînă atunci, cu inima zgîrcită pumn. M-am gîndit într-un rînd că poate nu poliția, ci doamna Fabian prinsese de veste și a vrut să scape de mine, de teama vreunui bucluc. Între timp, găsisem și pentru mama un răspuns ; cînd mă înscrisesem la liceu, la fără frecvență, sfătuită de Florin, doamna Fabian se angajase să-mi lase după-amiezele libere și nu se ținuse de cuvînt.

— O să împrumut o mașină și am să lucrez acasă, mamă... i-am amăgit eu liniștea speriată.

Dar au trecut apoi și octombrie, și noiembrie aproape întreg, fără să ies din încurcătură. Nu mă simțisem în nici un fel urmărită și nici de la Florin nu primisem nici o veste. Doar de la Doina aș fi putut afla ceva, însă n-aveam de unde s-o iau. Și poate nici n-o chema așa. Poate nici pe Florin nu-l chema așa, și mie nu-mi rămăsese decît să mă amăgesc cu un nume fictiv, să port în inima-mi încinsă dorul unui chip pierdut pentru totdeauna. Tovarășii lui însă existau și hotărîrea de a da oricum de ei mi s-a întărit, dar fără o speranță imediată.

Ploile de la sfîrșitul toamnei, reci și slinoase, m-au afundat și mai mult în deznădejde. Nu, puterea dragostei mele nu slăbise, dar nu vedeam nici o ieșire, nu întrezăream nimic de care să mă agăț. Credința oarbă a mamei în întoarcerea tatei din război pe mine nu mă mai amăgea. Liceul la care abia mă înscrisesem iar, nu-l puteam totuși termina, căci nu mai lucram și nu mai aveam bani de taxe și cărți. Mă aruncasem cu desperare în muncă, dar și drumul acesta îmi fusese închis. Și nici de dragostea mea ascunsă, singurul lucru ce mă mai putea ține pe picioare, nu mă putusem bucura. Îmi rămăseseră doar speranța și visul, visul acela tulburător cu care mă fascinase Florin. Începusem să visez într-adevăr, și cu ochii deschiși, la lumea plăsmuită de el. Din cînd în cînd, însă,

iar ajungeam la disperare și plins. Îmi rămăsese totuși firul căutării și aș fi mers pînă la capătul pămîntului, aș fi îndurat orice, să dau de Florin sau de tovarășii lui. Dar, cum ? Nu puteam face altceva decît să tot aștept. Mă gîndeam că era imposibil ca el sau ei să mă uite, să nu dea nici un semn de viață !

Și într-adevăr, într-o asemenea dimineață ploioasă și vînătă, cu plumb în văzduh și în inima mea, am auzit pași singuratici pe coridor. Dintre cei de la mansardă n-avea cine să fie, căci toți erau plecați, iar mama nu-și părăsea niciodată clasa... „Te pomenești că mi-au luat totuși urma !" m-am gîndit la polițiști. Cineva a bătut în ușă și a deschis-o, fără să mai aștepte încuviințarea mea. Nici dacă Dumnezeu mi-ar fi apărut în prag, n-aș fi fost atît de uimită ! Deși era într-o manta de ploaie, cu gluga trasă pe frunte, tot am recunoscut-o : era Doina Marian. O clipă a mai întîrziat în prag, cu ochii pe coridor și cu o servietă în mînă. De pe manta, apa îi picura încă subțire la picioare. Nu m-am putut stăpîni și am sărit de am îmbrățișat-o ; în deznădejdea și însingurarea mea pătrunsese o primă rază de lumină. Toată mansarda, tristă și mohorîtă, strălumina. I-am luat repede mantaua și am purtat-o de mînă pînă la masă, unde am așezat-o cu sila pe scaun. Am rămas în așteptare, cu inima ticăind nerăbdătoare și ochii țintă la ea.

— Mai e cineva pe-aici ? m-a întrebat, privind spre celelalte încăperi.

— Nimeni, am sărit... în toată mansarda doar noi !

Acum abia a ieșit și ea din încordarea ascunsă în care pășise peste prag. În ochii mari și codați, i-a licărit un zîmbet luminos și cald, complice, așa cum numai fetele știu să zîmbească între ele, cînd au să-și dezvăluie ceva. Am simțit că se gîndea la Florin, zîmbetul ăsta o trădase, și că lui nu i se întîmplase nimic. M-am aprins ca o flacără și m-am lipit nerăbdătoare de ea. Inima îmi bubuia în piept, nestăpînită, năboită de sînge mult ; m-am întins și am sărutat-o, ca zăpăcită, pe obraz.

— El m-a trimis, mi-a spus dintr-o dată. A vrut să știe dacă mai poți să rabzi...

— O, oricît ! am fremătat, fericită.

— Tu însă nu știi nimic !

— Nimic ! m-am legat cu buzele strînse. Dar aș vrea să fiu și eu cu voi... am spus dintr-o răsuflare.

Doina însă s-a încruntat și a rămas pe gînduri. Ea nu știa, desigur, că eram pregătită de asta de mult. Că știam, deja, să port ascunsă taina mișcărilor lor, devenită acum și taina inimii mele. Nici chinurile iadului nu mi-ar fi putut-o smulge, căci era una cu dragostea mea. Am mers la fereastra împiclită de ploaie, cu porumbeii zgribuliți pe marginea ei, sub streașină, și am început să plîng de fericire.

— O, dar voi vă iubiți chiar atît ? ! m-am trezit cu Doina în spatele meu.

N-am avut putere, decît să-mi plec fața îmbujorată și ochii umezi, aprinși. După ce m-am liniștit, ne-am așezat din nou la masă.

— De unde ai știut că nu mai lucrez și că sînt acasă ? am întrebat.

Doina doar a ridicat umerii și iar a zîmbit, fără cuvînt. Apoi s-a uitat la ceas și a dat dintr-o dată semne de nerăbdare. A desfăcut servieta și a pus pe masă niște cărți, tocmai cărțile ce-mi trebuiau ca să termin liceul.

— Deocamdată, te-apuci de învățat, mi-a șoptit.

După asta a scos din servietă un plic pe care l-a pus cam stingherită peste cărți.

— Pentru taxe... a murmurat și a început să-mi mîngîie mîinile nemișcate, fierbinți. De acum o să vină în fiecare marți și vineri, dimineața, o colegă de-a noastră, cu care să înveți... Patricia, îi zice !... Vezi că ea nu știe nimic de Florin... și nici nu trebuie să știe... la noi fiecare știe doar atît cît e nevoie să știe !

Cîte n-aș fi vrut s-o întreb despre Florin, ce face și unde este, și mai ales, cînd pot să-l revăd ! Doina însă s-a ridicat, grăbită să plece. I-am apucat mîna, cu un gest pe care îl credeam destul de bărbătesc :

— Doina, aș vrea și eu... cel puțin să lucrez... uite, dacă aș avea o mașină de scris, m-aș mai descurca... și am da banii altcuiva, care are poate mai multă nevoie...

Hotărîrea mea, neașteptată, a înduioșat-o poate mai mult decît întîlnirea noastră. De data asta ea m-a îmbrățișat și m-a sărutat pe amîndoi obrajii.

— Noi n-o să ne mai vedem... pentru un timp trebuie să dispar și eu ! Dar să vorbești cu Patricia, o să-ți spună ea...

Doina nu m-a lăsat s-o petrec. Am rămas în pragul ușii, pînă ce pașii i s-au stins pe scara dosnică, de ciment. Nu-mi închipuiam că nu-i voi mai auzi niciodată. Crezusem mai întîi că pierise într-un bombardament, dar abia apoi am aflat că în iarna aceea căzuse în mîinile *Gestapo*-ului. Și nimeni nu i-a mai putut da de urmă, nici atunci și nici mai tîrziu, încoace, după Eliberare. Unii au crezut că tocmai căderea ei a pus *Gestapo*-ul pe urmele lui Florin, dar lucrul acesta nu s-a adeverit. Florin a dispărut tocmai peste șapte luni, la începutul lui iulie 1944, cînd nu se mai știa nimic despre ea. I-a rămas fata, singură, de numai zece ani... Elvira, despre care v-am spus că știu de la nenea Fane că a ajuns ingîner chimist pe undeva !

Liviu Burada tresări, cu mușcucul țigaretului de chihlimbar trosnindu-i între dinți... „Și încă unde-a ajuns !" scrîșni pentru sine, întunecat. Apoi întinse țigareta, ca un deget, spre Simona Trandafir și insistă, interesat :

— Nu credeți, totuși, că patroana, Ortansa Fabian, prinsese ceva de veste ?

— Nu, îl asigură Simona... fusese întrebată de poliție și se speriase... dealtfel, fugea de orice încurcătură !

— Dar Elena Comșa, favorita ei ?

— Cu atît mai puțin... Lenuș nu știa atunci decît de muncă și de studentul ei ! Și-apoi, era un înger, cu adevărat...

* * *

— Pe Doina Marian, deci, urmă Simona Trandafir, după alt rînd de cafele, n-am mai văzut-o niciodată, iar de Florin iar n-am mai știut, destulă vreme, nimic. Lumea lor însă intrase pentru totdeauna în cămăruța mea de la mansardă. Mi-o aminteau cărțile de pe masă. Și numai peste o săptămînă, tot așa într-o dimineață, m-am trezit și cu Patricia. Era slăbuță și scundă, cu fața negricioasă și trasă, puțin îmbătrînită, poate de griji și viața lipsită care-o ducea, dar dîrză, un ghem de putere și nervi.

Nu era prea frumoasă ; avea însă ochii inteligenți și vii, iar inima ca aburul de caldă. În gînd îi spusesem „urîțica" și poate că și ea trăia complexul acesta al lipsei de frumusețe, pentru că, chiar și forța-i spirituală teribilă și-o purta ascunsă. Era desigur dintre studentele sărace, sclipitor de inteligentă dar cu o voință sălbatică, să răzbească oricum. Urma facultatea de științe, potrivită tocmai pentru materiile la care eu aveam nevoie de mai mult ajutor. La această primă întîlnire ne-am împrietenit și am și dat o primă raită prin toate materiile, ca ea să știe de unde s-o pornim. Pînă la sesiunea din februarie nu mai aveam decît două luni.

— E puțin, a socotit ea, dar de ajuns... trebuie să ne vedem mai des...

Și mi-a fixat programul, pe lecții și materii ; lucra metodic și autoritar, cu gîndul de a face totul o dată pentru totdeauna, definitiv. Instaurase astfel de la început în munca noastră o seriozitate care mi-a rămas pentru toată viața. Și totuși, o dată, cînd mă urmărea cum făceam niște exerciții, a șoptit, îmbujorată :

— Simona, dacă aș fi fost băiat, m-aș fi îndrăgostit de tine ! Cred că-i amețești din prima clipă !

Dar s-o fi văzut pe Lenuș, subțire și mlădioasă, cu ochii de peruzea platinată ! Pe de altă parte, era clar că Patricia nu știa nimic de Florin. Mie însă nu-mi rămăseseră decît nopțile să mă gîndesc la el, zilele fiindu-mi ocupate de ceea ce-mi dădea Patricia să învăț.

Venise iarna și singura mea desfătare era să urc în pod, la porumbei, să le duc castronul de firîmituri adunate de la cantina de război a copiilor. De cum mă simțeau, porumbeii și năvăleau pe mine. Găsisem în pod o bancă veche și mă așezam pe ea, sub lumina lucarnei, ținînd castronul în poală. Și porumbeii se așezau pe umerii și pe genunchii mei și se băteau pe firimituri, într-o fluturare de aripi, aspră și alburie. Pînă la urmă însă, mă plictisisem și de asta, și i-am spus Patriciei că vreau să lucrez.

— După examene... mi-a șoptit, ca despre un lucru dinainte stabilit.

Și într-adevăr, după sesiunea din februarie — în care, mai ales spre bucuria mamei, ieșisem prima din

clasă —, m-am trezit cu Patricia, cu un geamantan pe care aproape că-l tîra. Din el a scos o mașină de scris, cîteva maldăre de hîrtie albă, niște cutii cu hîrtie carbon de copiat și un pachet de matrițe, iar din servietă un curs de la facultate care trebuia multiplicat.

— Poftim, ai o lună de lucru...

Peste două săptămîni, însă, toată cămăruța mea era plină de teancuri de fascicole ; cursul era gata multiplicat.

— Ești o adevărată comoară, Simona... s-a bucurat Patricia, uimită.

Nu știu de unde le lua, dar mi-a adus apoi și alte cursuri, pe care tot așa de repede le-am multiplicat. Mașina de scris una *Hermes-Baby* era nouă, mult mai bună ca cea a doamnei Fabian, veche, la care învățasem eu. Îmi regăsisem astfel acel echilibru de viață, statornic, pe care numai munca ți-l dă. Dimineața învățam pe brînci, căci Patricia era neîndurătoare, după-amiaza băteam la mașină pînă ameteam, iar noaptea mă gîndeam la Florin și visam să ajung și eu studentă, ca el și ca Patricia.

A venit însă din nou primăvara, și sîngele a început a-mi zvîcni ca seva copacilor, și m-am trezit tînjind de moarte după Florin... El însă se zbătea pierdut undeva, în lumea aceea încă ascunsă mie, într-o luptă fără de istov, căci frontul ajunsese pe pămîntul țării, Bucureștiul intrase în raza bombardamentelor sălbatice ale aviației anglo-americane, iar mulțimea, sătulă de război și chinuită de lipsuri și sărăcie, începuse să se miște pe dedesubt. Aproape de întîi mai îmi pierdusem răbdarea și, cu gîndul la escapada pe care o făcusem cu Florin anul trecut la Băneasa, i-am cerut Patriciei să mergem la pădure.

— Eu poate c-am să mă duc, mi-a destăinuit ea... Tu însă trebuie să stai aici, ca o pasăre în colivie... Nici în oraș nu trebuie să mai umbli prea mult !

— Patricia, mă sperii ! am tresărit.

— Curînd am să-ți spun mai multe... mi-a promis ea.

Zilele următoare le-am petrecut singură, ca pe jar. Începusem să mă gîndesc că se întîmplase ceva cu Florin și poate chiar cu Patricia. Într-o dimineață, însă, cînd

mama abia coborîse la grădiniță și eu mă apucasem de învățat, i-am auzit pașii încă de pe scară și am sărit în prag. Patricia știa că în toată mansarda, la ora aceea, nu eram decît eu, dar tot s-a oprit pe coridor, de-a ascultat liniștea dinăuntru și pe cea din urma ei, de afară. Era îmbrăcată într-o rochie groasă de barchet, să-i împlinească trupul slăbuț, și avea un pardesiu ușor pe mînă. După ce a închis ușa, a mai ascultat o dată liniștea de pe coridor, și-abia apoi m-a întrebat :

— Matrițe mai ai ?

— Destule...

A desfăcut tăcută pardesiul și a scos de sub căptușeala lui, de la umeri, două file subțiri, cu scrisul de mînă mărunt.

— Trebuie să le multiplicăm... mi-a șoptit, ca despre un lucru știut de noi de mult.

O, sigur, mă gîndisem de mult la asta și voiam s-o fac, în primul rînd pentru Florin ! Mi-am și aruncat ochii pe prima filă, sus... „*Patrioți ! Citiți, multiplicați și răspîndiți acest manifest !*"... Am intrat toată, pe loc, într-o încordare mută și stăpînită. Trebuia mai întîi să deslușesc manifestul întreg și am trecut sub fereastra scundă, în bătaia luminii. Patricia a rămas tot timpul de pază, cu ușa crăpată. Era unul dintre manifestele Comitetului Central al Partidului Comunist din România, din acea învolburată primăvară a anului 1944... CĂTRE POPORUL ROMÂN ! Și era adresat muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, soldaților și ofițerilor, tuturor patrioților, cu chemarea ridicării imediate împotriva războiului hitlerist, pentru răsturnarea dictaturii lui Antonescu și eliberarea țării.

Nu mai aveam nevoie de nici o explicație, dar un timp tot am rămas cu privirile încremenite, arzînd, la cele două hîrtiuțe. Nu mă gîndeam defel la consecințe ; faptul că mă alăturam astfel lui Florin îmi era de ajuns. M-am trezit cu mîna Patriciei strîngîndu-mi umărul, grăbită :

— Unde bați ?

— În pod... am răspuns dintr-o dată, de parcă știusem asta de mult.

Am luat mașina de scris, manifestul, o singură matriță și am urcat în pod. Patricia a rămas pe coridor, la pîndă,

cu auzul și privirile la scara de ciment, singurul drum pe care cineva putea ajunge la noi. În pod, am așezat mașina pe banca de sub lucarnă, în bătaia luminii. Porumbeii însă au crezut că venisem ca de obicei, cu mîncare, și au năvălit pe mine.

— Nu fiți proști ! i-am alungat cu mîinile ridicate.

Dar iar au năvălit, așezîndu-se pe umerii și mîinile mele, forfotind în joaca lor ca-ntr-o roire, și umplînd podul întreg de fîlfîit închis de aripi aspre.

— Măi proștilor... proștilor ! am strigat. Lăsați-mă acum, că vă aduc pe urmă o găleată de firimituri...

N-aveam însă nici o clipă de pierdut și m-am așezat să bat. Cît am potrivit matrița, ei nu s-au oprit din roire ; toată semiobscuritatea podului foșnea ca o pădure trezită de vînt ascuns. Dar, cum am început să bat, au și intrat ca într-un vîrtej, speriați de țăcănitul mașinii și au zburătăcit afară. S-au întors însă curînd, unul cîte unul, și s-au așezat ca niște spectatori cuminți pe bancă și pe umerii mei, pe stinghiile de sub lucarnă, cu mărgelușele ochilor încremenite la ghearele mașinii care se ridicau și plesneau grăbite matrița. Din clipa asta, liniștea din jur era păzită tocmai de ei... „Proștilor, le zîmbeam fericită... dac-ar ști Florin !"

Apoi am început să silabisesc fiecare cuvînt al manifestului, încercată din nou de încordare. Lumea aceea necunoscută mie, în care dispăruse și se mișca Florin, mi se dezvăluise singură. Ajunsesem însă la înțelesul ei nu atît prin lumina minții mele, cît prin bătăile inimii încinse de dragostea mea pentru el. Tot cu ajutorul inimii ar fi trebuit s-o fac și pe mama să înțeleagă, dar știam că s-ar fi îngrozit de cele ce mă puteau aștepta și m-am hotărît să nu-i dezvălui încă nimic... „Va veni însă curînd clipa izbăvirilor, mi-am spus, și va afla și ea !"

Am coborît astfel din pod ceva mai liniștită, cu manifestul și matrița ascunse în sîn și cu porumbeii buluc, pînă la ușa podului, după mine. Eram tulburată și gravă, căci o rază de lumină nouă bătea acum adînc și în inima mea. Eram oricum mai sigură pe pașii, pe simțurile și pe gîndurile mele, decît în clipa în care urcasem în pod. Încordarea care mă chinuise la început se risipise, mă simțeam destul de stăpînă pe mine și nu-mi părea rău de

pasul pe care îl făcusem. Doar eu singură îl dorisem și îl așteptasem atît !

— Gata, Patricia... poftim ! Dacă poți, am rugat-o, cu gîndul că poate vestea asta va ajunge și la Florin, spune prietenilor tăi că eu am bătut matrița...

Patricia a înțeles și mi-a promis tăcută, doar plecîndu-și capul. Apoi a distrus cele două hîrtiuțe și a ascuns matrița tot în căptușeala pardesiului. La plecare m-a sărutat pe amîndoi obrajii, dar nu m-a lăsat s-o conduc. Intrasem de acum în lumea lor, a lui Florin, și știam că trebuia să păstrez ca pe ochii din cap taina din pod. Eram pregătită, chiar, de-o nouă perioadă de însingurare, dar și înfrigurată de grijă și așteptare, căci de acum încolo mă păștea necunoscutul și primejdia în fiecare zi. Dar poate și fericirea ! Și nu mă înșelasem...

VIII

— Cu iunie, — reîncepu Simona Trandafir, pe gînduri, fără să pară deloc obosită, ci numai frămîntată de gravitatea amintirilor, căci povestirea se apropia de sfîrșit —, am intrat în vara fierbinte și înfrigurată, tîrzie a anului 1944. Frontul din Moldova stătea să se spargă, țara ajunsese pe marginea prăpastiei, iar pregătirile insurecției în ultima lor fază, a celei de asalt... Lucrurile s-au precipitat astfel mai repede decît am crezut și m-au prins în șuvoiul lor ascuns, definitiv și pe mine. După constituirea comitetului militar din noaptea de 13-14 iunie, din inițiativa partidului comunist, cu reprezentanții Palatului, ai armatei și ai partidelor istorice, și adoptarea planului propus de comuniști pentru înfăptuirea insurecției din august, — lucruri pe care nu le știam atunci și le-am aflat mult mai tîrziu, dar pe care vi le spun ca să puteți înțelege mai bine momentele ce-au urmat —, m-am trezit iar cu Patricia, cu ciorna unui nou manifest. De fapt nu mai era un simplu manifest, ci o chemare înflăcărată la luptă a tuturor, împotriva dictaturii lui Antonescu, pentru ieșirea imediată a țării din războiul antisovietic... Am bătut matrița tot în pod, în tovărășia porumbeilor care priveau jocul ghearelor mașinii și păzită de Patricia din pragul ușii întredeschise. Patricia a plecat grăbită, să multiplice manifestul, iar eu

am rămas, mulțumită că făcusem iarăși ceva important pentru Florin și tovarășii lui, se revăd materiile, căci eram în perioada examenelor de sfîrșit de an. În chiar ziua aceea, însă, m-am trezit spre seară din nou cu Patricia. Eu nici nu eram în cămăruță, eram în pod și mă jucam cu porumbeii, cărora le dusesem de mîncare un castron întreg, bucuroasă căci înțelesesem din manifest că nu mai era mult pînă în clipa izbăvirii, a întîlnirii mele cu Florin în plină lumină. Mama și celelalte două învățătoare erau la clase, pentru lecțiile de după prînz, așa că rămăsesem iarăși singură în toată mansarda. Din cauza zborului zvăpăiat al porumbeilor, după care alergam prin pod, ca în copilărie, n-am auzit decît într-un tîrziu bătăile grăbite din ușa cămăruței deschise. M-am întors la gura podului și m-am uitat, chircită, pe coridor. Așa am văzut-o, de sus, pe Patricia, și mai mică, îmbrăcată într-un șorțuleț de elevă, cu părul în codițe și cu o servietă neagră în mînă. Am bănuit că se întîmplase ceva și am coborît scara repede, cu simțurile încordate și inima ticăind. Am împins-o în cămăruță, dar ea s-a oprit în prag, cu urechea lipită de ușă și ochii speriați la mine.

— Unde este mașina ? m-a întrebat.

I-am arătat-o, ascunsă sub patul meu de metal din colțul cămăruței.

— Împacheteaz-o repede, cu matrițele pe care le mai ai, căci trebuie s-o duc în altă parte, la adăpost.

Și-n vreme ce eu înfășuram mașina într-o hîrtie, mi-a povestit că, după ce trăseseră manifestele, în clipa cînd trebuia să plece cu ele, cineva îi schimbase *legătura* și *locul* întîlnirii, pe neașteptate. Pe firul legăturilor ei de pînă atunci, noaptea avusese loc o *cădere* și nimeni nu știa ce va urma. Tocmai de aceea, mașina trebuia ascunsă, iar manifestele date repede altcuiva, unei alte legături fixate în ultimul moment.

— E mare primejdie, mi-a șoptit Patricia... poliția nu trebuie să găsească nimic !

Terminasem însă de împachetat, dar ea încă întîrzia, nehotărîtă. Părea fără putere, copleșită de-o încurcătură din care, cu toată inteligența sa, se vedea că nu găsise încă nici o ieșire. A luat totuși servieta sub un braț,

mașina sub celălalt, grele amîndouă, dar în prag s-a oprit.

— Ce e, Patricia ?

— Nu știu cum să fac... trebuie să duc tot acum și manifestele, și mașina... au căzut toate pe capul meu și n-am de cine să mai dau într-un sfert de ceas...

— Duc eu manifestele, Patricia ! m-am oferit, fără să mă gîndesc prea mult.

Ea a scuturat capul, neînduplecată, surprinsă totuși de posibilitatea asta la care nu se gîndise. O clipă, fața i s-a luminat, dar iar a trecut în cumpănă, temătoare, posomorită.

— Mă duc, Patricia... am insistat și am apucat servieta.

Ea însă o ținea strîns, căci i-a mai trebuit o clipă pînă ce a acceptat, silită, hotărîrea mea. Dealtfel, nici n-avea încotro ; lucrurile trebuiau rezolvate oricum, atunci. Și-n mai puțin de cîteva minute am îmbrăcat și eu vechiul meu șorțuleț de școală. Patricia mi-a legat părul în două codițe scurte, ridicate strengărește pe după urechi și mi-a dat servieta. În clipa cînd elevii liceului „Gheorghe Lazăr" ieșeau de la curs, eu trebuia să mă amestec cu ei și s-o zbughesc apoi în Cișmigiu, săltînd cu servieta în mînă pînă la rondul cu busturile de marmură ale scriitorilor. Aici, chiar pe treapta statuii lui Eminescu, mă va aștepta un tînăr, citind, cu o servietă la fel ca a mea la picioare. Trebuia să mă așez lîngă el, ca la o întîlnire de îndrăgostiți, să-i spun primele două versuri din „Luceafărul" și să aștept să-mi răspundă el, cu următoarele două... Patricia m-a sărutat și m-a strîns îngrijorată, mult, la piept.

— *Felix*, îi zice...

A plecat ea mai întîi și apoi eu, căci pînă la liceul Lazăr nu făceam decît cinci-șase minute. Încă de pe scară am început să par fetița zvăpăiată care alerga nerăbdătoare la o întîlnire de dragoste în Cișmigiu. Eram hotărîtă și lucidă, așa că îmi controlam fiecare gînd și fiece mișcare. Am trecut Podul Izvor mai mult sărind într-un picior, strecurîndu-mă prin mulțimea ce-l traversa la ceasul acela de seară. Am ajuns în poarta liceului, pe Schitu Măgureanu, tocmai cînd începuseră să iasă elevii din ultimii ani, în uniformele lor kaki și cu șepcile pe-o

ureche, ca niște cadeți. Am intrat cu un grup dintre ei în Cișmigiu și apoi am zbughit-o, urmărită de privirile și strigătele lor, pînă m-am pierdut înspre rond.

Aici, în cercul de marmură al statuilor albe era liniște și căzuse, rară, umbra serii pretimpurii. Îmi propusesem să fiu destul de tare, dar cînd am văzut silueta tînărului ghemuit pe carte, pe treapta albă a statuii lui Eminescu, a și început să mi se zbată inima. Era prima mea întîlnire conspirativă și dacă tînărul nu era *Felix* acela ?! M-am așezat alături cu răsuflarea sugrumată și privirile năpădite ca de-o ceață. În înserare, abia îi deslușeam făptura cu gulerul cămășii albe scos peste gulerul hainei și fața pierdută în umbră. Am tras aer în piept și am șoptit versurile dintr-o singură răsuflare :

— *A fost odată ca-n povești, a fost ca niciodată...*

El nici n-a tresărit, a rămas mai departe cu ochii pe carte și abia după încă o clipă a murmurat, răspicat și calm :

— *...din rude mari împărătești, o prea frumoasă fată !*

„Doamne" ! mi-a zvîcnit inima și mi s-a umplut toată de sînge. În clipa aceea am amuțit. Nu, nu mă înșelasem ; era Florin. Tot așa a tresărit și el, trezit din așteptare ca dintr-un vis, căci descoperise dintr-o dată, în amintire, glasul meu sugrumat de teamă.

— Simona !... a îngăimat, înecat de fericire.

Eu nici glas nu mai aveam ; uitasem și de mine, și de servietă, de tot. Lumina ochilor lui ardea, fluidă, ca în clipele de început ale dragostei noastre. Eu am intrat apoi într-o înfrigurare care mă încălzea. M-am trezit în brațele lui. Întîlnirea noastră de dragoste nu mai trebuia simulată, o trăiam cu adevărat și încă nebuni, nebuni de fericire. A fost primul care s-a trezit.

— Simona... ce cauți aici ?

— Ți-am adus manifestele... i-am șoptit și i-am arătat servieta.

— Tu ?!

— Da, am întărît cu mîndrie... și tot eu le-am bătut matrițele la mașină...

— Simona...

Eu m-am lăsat din nou, mută și fericită, în brațele lui. Cum puteam, și cînd, să-i povestesc cum ajunsesem

să ne întîlnim, cît de greu și de lung fusese acest drum pentru mine ? Mi-am lipit iarăși gura de buzele lui.

— Nu avem decît trei minute, Simona, m-a scuturat el... Lasă-mă să te mai privesc o dată !

Și iar am căzut în brațele lui. Oricine ne-ar fi văzut n-ar fi putut crede că aveam manifestele în servieta de la picioarele noastre ! Inima mea însă și începuse să presimtă despărțirea.

— Cînd ne mai vedem ? l-am întrebat aproape speriată.

— Nu știu, a ridicat el umerii... Asta n-a fost decît o întîmplare !

— Acum însă nu ne mai poate nimeni opri, am insistat.

— Simona, nu mai e mult... vom fi curînd împreună pentru totdeauna !

— Nu vreau să mai știu de nimic, nu pot să mai aștept ! am scîncit. Vino acasă la noi ! Uite, după-prînz toată mansarda e pustie și ne urcăm la porumbei, în pod...

— Nu știu... nu cred c-am să pot, dar am să încerc...

Am început iar să tremur, trăind de pe acum această viitoare clipă, dar timpul întîlnirii noastre trecuse și el m-a sărutat de despărțire. Ne-am ridicat, apucînd fiecare cealaltă servietă. Și iar ne-a încercat fericirea, și am luat-o pe alee prinși de mînă, săltînd ca într-o joacă. Ne întîlnirăm, în sfîrșit, și eram oricum sortiți unul altuia, pentru totdeauna. Dealtfel, nici nu se putea să nu ne întîlnim. Dragostea noastră curată și mistuitoare ne adusese pe firul aceluiași destin. Și lucrul acesta avea să se împlinească pe deplin doar peste cîteva zile...

Simona Trandafir își lăsă pentru un timp fruntea în palmă, împovărată parcă de cele ce urma să povestească încă, cu părul înspicat pe lîngă urechi acoperindu-i fața. Liviu Burada îi respectă această clipă de răgaz, stăpînindu-și nerăbdarea și sugînd în neștire mușcucul țigaretului de chihlimbar.

— Să știți, că-n ceea ce mă privește, — îl avertiză Simona Trandafir, ridicîndu-și privirile, de data asta liniștite și adînci, ca o apă așezată de mult —, nu-mi pare rău, nu mi-a părut rău niciodată de ceea ce a urmat imediat... După încă o zi, spre seară, m-am trezit într-adevăr cu Florin acasă. Păzise strada toată după-amiaza, din cușmelia cizmarului care v-am spus că-i

pusese niște tocuri „Palma" la pantofi. Școala era pustie, căci cursurile se terminaseră și învățătorii plecaseră mai toți în dispersare de frica bombardamentelor. Mama era plecată undeva la armată, să-ntrebe iar de tata, și doar eu singură în toată mansarda. Ușa de jos, de la scara de serviciu nu o încuiam decît seara, așa că m-am trezit deodată cu niște bătăi discrete în ușa cămăruței. Nu știu cum, dar am simțit că este el și i-am sărit ca o nebună în prag. Florin însă m-a oprit cu mîna în piept, de-am ascultat împreună minute în șir liniștea scării, iar apoi ne-am uitat și pe fereastră, de-am văzut strada aproape pustie de la un capăt la altul. Și-abia după asta și-a desfăcut brațele și m-am prăbușit la pieptul lui, încinsă de nerăbdare. Cînd m-a lăsat din brațe, aveam picioarele moi și pluteam ca amețită ; casa întreagă parcă se învîrtea cu mine. El s-a dus din nou la ușă și a lăsat-o întredeschisă, s-auzim orice mișcare încă de jos, de pe scară. Numai așa ne puteam petrece cele cîteva minute pe care le furam acelui timp atît de grăbit și de ascuns ; am luat pledul de pe pat și l-am apucat înfrigurat de mînă.

— Hai în pod !

Și numai ce-am intrat pe gura podului, după el, c-au și zburătăcit porumbeii, în filfîitul lor aspru, și fantomatic, învălmășit în semiobscuritate. Eu am aruncat pătura pe podea și m-am ridicat în mijlocul lor cu mîinile întinse, aproape desperată... „Liniștiți-vă, odată, proștilor !" Și unii s-au și așezat pe umerii și brațele mele și așa m-am întors către Florin și am îngenuncheat amîndoi pe pătură, într-o nouă îmbrățișare, mută și mistuitoare, sub privirile porumbeilor care se tot așezau în jurul nostru, pe căpriori, surprinși. Eram chiar sub lumina lucarnei, și-n toată semiobscuritatea din pod — îndesită de înserarea de afară — doar noi ne mai vedeam, și ei, porumbeii, erau desigur cu ochii doar la noi. Și încă se vedea, cînd Florin a scos din buzunar o hîrtiuță, pe care a desfăcut-o sub privirile mele, încinse de dragoste și în care au licărit, ca două lacrimi de miere, curate, două verighete. A luat-o pe a mea, cu ochii lui de copil aprinși de fericire, și mi-a vîrît-o în deget, după care mi-a copleșit mîinile cu un potop de sărutări... Aceasta este...

a şoptit Simona Trandafir şi a lăsat în palma lui Liviu Burada lacrima de lumină încă vie a verighetei.

Maiorul şi-a apropiat verigheta de ochi şi a tot sucit-o, cu răsuflarea stinsă, pînă ce a desluşit inscripţia din interiorul ei : *Florin — 20 iunie 1944.*

— Apoi am luat eu cealaltă verighetă şi i-am potrivit-o în deget... Un timp am auzit încă gungurităl porumbeilor din întuneric, pe urmă totul s-a topit într-o plutire de vis... De-atunci o am pe Tina, pe care am născut-o în martie 1945... E tot ce mi-a rămas de la el, pentru că după asta nu ne-am mai văzut decît o singură dată, în fugă, în chiar ziua cînd a dispărut...

* * *

Verigheta a rămas apoi pe masă, între ei, ca singura şi cea mai concretă mărturie a ceea ce se întîmplase între Simona Trandafir şi Florin Mănoiu, cu atîţia ani în urmă. Liviu Burada aştepta, abia acum interesat cu adevărat, ca Simona Trandafir să reînceapă povestea. I se părea ciudat că tocmai acum, către sfîrşit, Simona nu se mai grăbea şi aşa îşi dădu seama că, de fapt, ea retrăise aproape numai pentru sine povestea primei sale dragoste, în care încă credea şi pe care n-ar fi dorit-o sfîrşită aşa de curînd. Anii revoluţiei, furtunoşi, trecuseră desigur violent peste ea, dar n-o putuseră clinti din visul acela, nu-i putuseră stinge credinţa asta în care ea împietrise poate pentru totdeauna. Burada nu putea decît să aştepte ca ea singură să reînceapă :

— După asta a rămas stabilit, ca eu să fiu ultima za a lanţului ascuns al mişcărilor subterane care veneau spre el. Manifestele erau acum bătute la maşină şi multiplicate de altcineva. Eu n-o ştiam decît pe Patricia, care mi le aducea în aceeaşi servietă neagră, servietă pe care o duceam săltînd de fericire lui Florin, tot în umbra statuii lui Eminescu din rotonda de marmură din Cişmigiu. Ce făcea el mai departe cu manifestele n-am putut să ştiu. Abia după dispariţia lui am aflat, de la nenea Fane, legătura imediată a lui Florin în sus, că le preda

altcuiva, în tramvaiul 12, care mergea spre gară... N-am apucat însă decît o singură dată să fac mișcarea asta, în acea fatală zi de 5 iulie 1944, după care nu l-am mai revăzut...

Cînd ne-am reîntîlnit, nu mai era vorba de nici un joc ; ne-am îmbrățișat ca doi disperați, care furau timpului — atît de grăbit și de înfrigurat din vara aceea — o picătură cît mai mică și pentru dragostea lor. După ce am schimbat servietele, el mi-a sărutat degetul în care purtam verigheta cu numele lui, iar eu mi-am culcat obrazul în palma lui în care îi licărea pe deget inelul cu numele meu... „Nu mai este decît o lună poate și-o să ieșim la lumină", m-a asigurat el. Dar tot am hotărît să ne vedem din nou peste cîteva zile, acasă la noi, în pod.

Era spre seară, cînd ne-am despărțit... eu am rămas pe treptele de marmură, mută și amețită de fericire, cu servieta de schimb la picioare, iar el a dispărut pe sub copaci înspre Schitu Măgureanu, de unde trebuia să ia tramvaiul... Pe urmă nici eu n-am mai stat, c-au început sirenele să urle prealarma și am fugit acasă. Poate c-ar fi fost mai bine să ne prindă pe amîndoi în Cișmigiu, unde erau destule adăposturi, c-ar fi scăpat și el... Asta a fost tot, adică faptele la care eu am participat pînă în această teribilă clipă !

A doua zi, joi 6 iulie, am petrecut-o fără de nici o grijă, fericită, jucîndu-mă cu porumbeii din pod care doar ei singuri știau de noua și marea taină a dragostei noastre. A treia zi eram pregătită să-l aștept, dar n-a venit el, a venit nenea Fane, care mi-a spus din prima clipă că nu pot să-l cunosc decît sub numele de *Haiduc*, și m-a întrebat unde putem să stăm de vorbă un sfert de oră, în siguranță și doar între patru ochi... L-am dus și pe el tot în pod... Era în plină zi, porumbeii erau mai mult pe afară, de căldură, și lucarna dădea destulă lumină, așa că am tras banca cea veche sub ea și ne-am așezat alături... Simțisem, de cum îl văzusem, că se petrecuse ceva și așteptam cu inima aproape înghețată cuvîntul lui. Desigur, primul meu gînd a fost la Florin...

— Nu știu cît îl cunoști dumneata pe nenea Fane ! l-a fulgerat Simona Trandafir pe Burada cu privirea. Eu însă l-am cunoscut dintr-o dată, tot, în clipa aceea

din pod... Pe cît era de puternic, că putea da cu omul de pămînt, tot pe atît era de calm și liniștit... M-a întrebat cum ne cunoscuserăm, de cînd și cum ne vedeam, cînd ne întîlniserăm ultima dată și apoi, direct, dacă ne iubeam și pînă unde ajunseserăm în dragostea noastră... Cînd i-am arătat verigheta, s-a sculat de pe bancă, a întins mîinile și a ridicat geamul lucarnei, de-a venit aer proaspăt, mult, după care el a oftat înăbușit.

— După ce dădea manifestele trebuia să se întîlnească cu mine, mi-a destăinuit nenea Fane după o clipă, să-mi aducă un material foarte important... dar n-a mai venit !... Știi ceva ?

— Nimic... Poate din cauza bombardamentului ! am sărit eu.

— S-ar putea, a mormăit el, sorbind însetat aerul care venea de afară... Dar ziarele de azi le-ai văzut ? m-a privit bănuitor, de sus.

— Nu, am bîlbîit, înfiorată de-o presimțire rea... Mama le mai vede cîteodată, ca să mai afle cîte ceva despre război... Eu nici măcar atît !

— Ia uită-te aici ! s-a sucit spre mine și mi-a întins un ziar împăturit, scos din buzunar.

Simona Trandafir s-a ridicat, a deschis ușa dulapului bibliotecii și s-a întors cu un album pe care l-a ținut apoi sub pumn, pe masă.

— Ziarul, reluă Simona Trandafir, era îndoit la „Mica publicitate", unde — alături de vînzări și cumpărări, de numele ultimilor morți — era și-o ultimă coloană în care refugiații de dincolo de linia frontului, din Basarabia, Bucovina și Moldova de nord, se căutau între ei și în care mamele sau tinerele soții, neîncrezătoare în hîrtiile primite de la unitățile de pe front, întrebau pe prietenii și camarazii celor dați dispăruți de soarta alor lor. În capătul acestei coloane era o fotografie de-a lui Florin, iar dedesubt două rînduri... „Cine îl cunoaște este rugat să vie la Institutul medico-legal, pentru identificarea cadavrului". Adică, la morgă... Poftim, asta e fotografia ! a deschis Simona Trandafir albumul, lîngă inelul de pe masă, la o filă pe care era lipită bucata de ziar tăiată cu grijă...

Deşi Liviu Burada cunoştea fotografia, pentru că avea şi în dosarul pe care i-l dăduse Ştefan Varduca aceeaşi bucată de ziar, trase albumul pînă lîngă piept şi rămase cu privirile la ea. Florin Mănoiu, tînăr, mai tînăr chiar decît în anul dispariţiei, avea gulerul cămăşii alb, întors peste gulerul hainei, iar faţa şi capul întreg ca o lumină vie, concentrată în focarele celor doi ochi, care, chiar pe hîrtia ceea de ziar şi după atîta vreme, încă străluceau...

— Eu am rămas fără de răsuflare şi fără cuvînt, neîncrezătoare, cu ochii îngheţaţi la nenea Fane, pînă ce-am dat într-un ţipăt care a ridicat în zbor speriat porumbeii care mai erau în pod...

— Stai, nu te pripi, mi-a apucat nenea Fane umărul... Poate să fie şi-o capcană, întinsă de poliţie !... Apoi s-a aşezat iar alături, pe bancă, şi m-a întrebat : Ai mai văzut fotografia asta ?

— Da, cînd i-am făcut copii de pe acte... era pe diploma de bacalaureat...

Eu nu mă mai îndoiam de nimic ; nenea Fane însă se zbătea pe ascuns, în gîndurile lui, ca închis într-un ţarc.

— Dacă l-au prins într-adevăr, a mormăit într-un tîmp, înseamnă că n-au scos nimic de la el şi caută să pună mîna şi pe alţii, mai slabi de înger... Dacă nu l-au prins, copoii ştiu că era vorba de ceva foarte important şi vor să-i descopere urma...

— Dar dacă e adevărat ? am sărit eu cu inima ghem şi ochii în lacrimi. L-o fi prins vreo bombă şi cum nu avea nici un act la el...

— Atunci de ce n-au dat fotografia cadavrului şi au dat-o pe asta ?

Ce era să răspund ? Mie îmi era mintea ca vînturată, nu mi se lega nici un gînd.

— Sigur este c-a dispărut, a revenit nenea Fane, iar îngrijorat, că n-a venit la întîlnirea de control nici ieri şi nici azi... şi tocmai cînd ne zbăteam să-i dăm de urmă, a apărut anunţul... Ce-ai de gînd să faci ? m-a întrebat apoi, dintr-o dată...

— Să mă duc să văd !

— E prea primejdios...

— De ce ? Sînt logodnica lui... N-o să las să-l îngroape ca pe-un cîine ! am izbucnit în plîns. Poate a căzut într-adevăr sub bombardament şi nu-l cunoaşte nimeni...

— Crezi că numai pe el ? Trebuie să fie acolo zeci de morţi necunoscuţi, adunaţi de pompieri de pe stradă şi de sub dărîmături... De ce s-au oprit numai la el ?

— Dar trebuie să ştim dacă mortul este sau nu este Florin...

— Asta neapărat ! a recunoscut nenea Fane.

Pînă la urmă şi-a dat seama şi el că nimeni de pe pămînt nu mă putea opri să văd, să mă încredinţez dacă mortul este cu adevărat Florin. Ne-am înţeles, ca chiar în după-amiaza aceea, spre seară, să mă duc la morgă. Cineva, asta numai nenea Fane ştia, avea să-mi pîndească de pe celălalt chei al Dîmboviţei şi intrarea şi ieşirea de la morgă. Dacă ieşeam singură, urma ca peste o zi sau două să mă văd cu nenea Fane, în Cişmigiu. Dacă ieşeam între poliţişti şi cadavrul nu era al lui Florin, trebuia să mă împotrivesc şi să ţip, să mă bat în stradă cu ei...

Ce să vă mai spun, cum am ajuns şi cum am intrat la morgă ? Am trecut prin valuri de căldură şi frig. De cum am început să cobor însă scara spre camerele reci şi întunecoase de la subsol, mi-am regăsit dintr-o dată toată puterea. Nu mă mai temeam de poliţişti, ci de faptul ca mortul să nu fie într-adevăr Florin. Căci, dacă nu era el, puteam să îndur orice, eram convinsă că dragostea pentru el îmi va da putere. Iar dacă era el, ce rost mai avea să mai trăiesc ?

Am ieşit între poliţişti, ţipînd şi zbătîndu-mă să scap, fericită pe ascuns că mortul nu era Florin. Îmi făcusem fel de fel de planuri ; dacă faţa i-ar fi fost zdrobită l-aş fi putut recunoaşte după inel, sau după ceasul de buzunar cu două capace, iar dacă astea i-ar fi fost furate, oricum după tocurile „Palma" ale pantofilor. Dar, nici vorbă de toate astea ; cadavrul era al unui bătrîn, cu părul alb şi cu mustaţă, cu pieptul costeliv, şi eram gata să dau un chiot de bucurie, de cum l-am văzut sub cearşaful ridicat de un colţ de cineva în halat. Cel care mă conducea însă nici n-a aşteptat să spun că nu este Florin că m-a şi prins de cot. Apoi a mai apărut unul, care mi-a prins

și cealaltă mînă, mîrîind... „Cam tîrziu, păpușico... dar oricum ești binevenită !"

Au urmat apoi interogatoriile, zile și nopți în șir, și bătăile din beciul poliției, tot mai sălbatice, că n-au putut scoate nimic de la mine...

Ajunsesem ca o scîndură, dar nu m-au putut îngenunchea. Doamne, ce putere îți dă dragostea, căci la mine era vorba nu doar de o idee, ci de mai mult ! Cînd au înțeles și ei că eram hotărîtă mai bine să mor decît să scot un cuvînt, m-au transferat în beciurile Siguranței. Aici, m-au luat la început cu binișorul, jurîndu-se că era spre binele lui și al meu, — *al nostru !* repeta acolo cineva, fără să știu ce înțelegea el prin al nostru —, să le spun cît mai repede tot ce știam. Mai mult, că numai spunîndu-le îl mai puteam salva pe Florin. În ultimul moment, întrebările despre el se învîrteau mai mult în jurul doamnei Fabian și a casei sale, dar lucrul acesta, al legăturii lui Florin cu fosta mea patroană chiar că nu-l cunoșteam. Pe la mijlocul lui august, i-am adus și pe cei de la Siguranță la exasperare și m-au amenințat atunci cu schingiuirea. Știam acum că voi avea un copil și le-am spus asta, chiar și faptul că-l aveam de la Florin... I-am pus în încurcătură, dar tot nu m-au scutit. Nu m-au mai bătut, dar m-au chinuit, scufundîndu-mă într-un butoi cu apă, pînă ce-mi pierdeam răsuflarea și dădeam semne de înec... trei zile la rînd m-au scos leșinată din butoi, cu dinții încleștați să nu scot nici un cuvînt, și m-au învîrtit și cîte-un ceas, ținîndu-mă de picioare, s-arunc apa afară pe pereți... După asta m-au lăsat în pace, dar eu n-am mai știut de mine pînă în dimineața zilei de 24 august, cînd m-am trezit cu nenea Fane în pragul celulei... Mi-a spus de insurecție și că țara e liberă cu adevărat, că scăpasem de Antonescu și începuserăm lupta cu nemții. Eu însă voiam să știu întîi de toate de Florin, și de ce n-a venit el să mă scoată de-acolo...

— De unde să vină ? m-a lămurit nenea Fane, întristat. De atunci nu mai știm nimic de el, parcă l-a înghițit pămîntul...

Nenea Fane a căutat apoi să-i dea mereu de urmă... și după Eliberare și mai încoace, de cînd a intrat în securitate, dar nici el n-a aflat mai mult... Drumul lui

Florin rămîne ca suspendat în momentul bombardamentului, între clipa în care s-a despărțit de mine în Cișmigiu și a luat tramvaiul spre Gara de Nord și clipa în care trebuia să se întîlnească cu nenea Fane, să-i dea acel important material legat de pregătirea insurecției. Dar la nenea Fane n-a mai ajuns... Asta e tot, sfîrși Simona Trandafir, liniștită, dar cu fața încă bătută de lumina nădejdii în care trăia de peste cincisprezece ani... Acum, poate dumneavoastră știți mai mult ?

— Nu încă... sau, mai precis, prea puțin ! mărturisi Liviu Burada, zguduit nu doar de povestea ei, dar și de trăirea încă fierbinte a unei asemenea dragoste... În orice caz, am mai făcut un pas ! Poate destul de important, - reveni, vîrînd țigaretul de chihlimbar în buzunarul vestei și gîndindu-se la tot ce aflase în plus de la Elena Comșa, - dar nu văd pasul următor... Veți fi desigur prima care veți afla ! își asigură el distinsa gazdă și se ridică...

* * *

Era spre dimineață și noaptea de mai, senină și rece, intrase în destrămare, iar cerul în limpezire azurie, ca ochii Elenei Comșa, de la o margine la alta. N-avea rost să se mai ducă doar pentru un ceas acasă și Liviu Burada se îndreptă direct spre sediu. În birou se întinse pe canapea cu servieta sub cap și începu, în gînd, desfășurarea înceată a povestirii Simonei Trandafir, ca pe o bandă de film pe care o derulezi la manivelă, după cum vrei de repede și oprindu-te cît vrei la fiecare scenă... Era clar că — față de ceea ce știuse și tot adunase Ștefan Varduca în dosarul cazului „Cronos", încrezător că timpul va aduce oricum dezlegarea misterului dispariției lui Florin Mănoiu — el știa acum mai mult. Știa aproape tot. Elena Comșa îl adusese pînă în pragul dispariției lui Florin, dar tocmai acest misterios moment, închis ca o nucă de întuneric, rămăsese încă nedezlegat. Evenimentele se petrecuseră în casa Ortansei Fabian și se întindeau din clipa în care Elena Comșa fusese dusă de Florin la adăpostul casei vecine, pînă cînd tot ea fusese trezită, singură, după bom-

bardament. În acest răstimp, Florin ar fi putut fugi, dar atunci nu lăsa din mînă servieta ; ar fi putut fi prins de bombardament şi spulberat, dar atunci ar fi dispărut şi servieta ; ar fi putut fi urmărit şi prins de poliţie sau de Siguranţă, dar acestea luau neapărat şi servieta cu manifeste şi, mai ales, nu se mai zbăteau atît, toată vara, să afle ceva despre el. Nu rămînea decît că-l luase Gestapo-ul sau că Walter Jung, cel care intrase în casa Ortansei Fabian cu parola *Spuk* şi care fusese surprins de Florin, primind acelaşi important material despre mersul tratativelor ascunse de armistiţiu, duse prin direcţia cifru a Ministerului de externe, să-l fi exterminat. În cazul acesta, dintre cele trei persoane prezente atunci numai Elena Comşa mai trăia. Şi dacă ea ştia totuşi mai mult, decît îi spusese lui ? Reţinu acest fapt ca pe cel mai important lucru ce-l putea ajuta în pasul următor, precum şi necesitatea de a cunoaşte pas cu pas casa Ortansei Fabian şi a reconstitui în minte, pe loc, momentul dispariţiei lui Florin...

Dar, se întrebă apoi, cît de amestecate fuseseră poliţia şi Siguranţa românească ? De ce le-a interesat şi pe ele într-atît acest caz, despre care spuneau mereu Simonei Trandafir că este spre binele *nostru* să cunoaştem tot, cît mai urgent ?! Desigur, pentru importanţa documentului pe care Florin îl luase de la Ortansa Fabian pentru comunişti ! Dar numai pentru atît ? Dacă serviciul de siguranţă nu ştia prea multe despre Florin Mănoiu şi, mai ales, cum şi unde dispăruse, ştia totuşi de dispariţia lui, pentru că altfel n-ar mai fi dat anunţul din ziar. Anunţul şi cercetările Siguranţei trădau de asemenea interesul deosebit al acesteia. De ce ? Pentru documentele sustrase de la Ministerul de externe ? Păi, Siguranţa le-ar fi putut avea în cópie, oricînd ! Deci nu pentru ele ! Atunci, pentru ce ? Trebuia să vadă toate rapoartele agenţilor Siguranţei române din ziua de 5 iulie 1944, şi poate şi din zilele următoare ! Se ridică la telefon, formă numărul ofiţerului de serviciu şi îl rugă să i-l trimită pe nea Costică de la Arhivă, de cum va deschide poarta.

— E-aicea, tovarăşe maior... spre ziuă nu mai are somn şi vine să termine, să pună arhiva la punct... că anul ăsta, ştiţi, iese la pensie...

Arhivarul apăru peste cîteva clipe, bucuros ca de obicei cînd vedea că nimeni nu se putea lipsi de ajutorul lui, oprindu-se, bondoc și chel, cu coroniță de păr alb în jurul capului noduros, drept în fața lui Burada.

— Nea Costică, îl rugă maiorul, întinzîndu-i o hîrtie, să nu spui că nu se poate acum... te rog mult... poate că există totuși un raport al vreunui agent din 5 iulie 1944, sau zilele următoare despre sau în legătură cu adresa asta... sau numele ăsta...

Arhivarul dădu din cap neîncrezător, se scărpină în creștetul chel și plecă cu ochii pe hîrtie și pașii tîrșiiți.

Liviu Burada se întinse iar pe canapea și reluă derularea întîmplărilor de atunci, tot mai bine legate în mintea sa. De data asta, se opri la Ortansa Fabian. Dacă n-ar fi dispărut în 1951, în cazul „Operațiunii Ochean" pe care Liviu Burada o cunoștea pînă la un punct, întocmai cum cunoscuse Ștefan Varduca „Cazul Cronos", ar fi putut afla poate de la ea, dintr-o dată, tot. Acum știa că fusese legată în aceeași măsură și de nemți și de comuniști. Cunoșteau oare acest lucru, atunci, și nenea Fane și tovarășii lui ? Nu, pentru că astfel Florin Mănoiu nu s-ar mai fi aventurat să-i ceară socoteală ! Ce știuse însă ea despre dispariția lui Florin Mănoiu ? Nimic, după cum rezulta din declarația ei de la dosar, luată de Ștefan Varduca, încă din 1949. Florin Mănoiu venise exact la ora fixată, luase copia documentului cifrat și plecase în timpul alarmei aeriene, motivînd că trebuie să prindă neapărat trenul de Ploiești. Or, declarația ei de atunci se dovedea acum mincinoasă. Ce voise să acopere cu ea ? Colaborarea ei cu nemții, sau însăși existența vechii lor rezidențe în țară ? Numai că Florin nu mai ajunsese la trenul în care trebuia să se întîlnească cu Ștefan Varduca ! Acum însă știa, după declarația Elenei Comșa, că nici n-ar fi putut să ajungă, din moment ce Walter Jung o pusese să-i dea în scris că manifestele fuseseră ale lui ! Și astfel, toate firele, pe care le putuse desfășura din ghemul acela de întuneric gros al momentului dispariției lui Florin, se opriseră deocamdată la Walter Jung, care era de la *Gestapo*, cum însăși Ortansa Fabian nu se ferise să-i spună lui Florin. Ce interes ar fi avut acesta să-l suprime pe Florin Mănoiu ? Că era comunist ? Nu,

îl putea aresta și preda Siguranței românești sau chiar lua la *Gestapo* ! Că pusese și el mîna pe documentele cifrului de la Externe ? Cu atît mai mult i-ar fi trebuit viu, ca să vadă pînă unde erau legate aceste tratative ascunse de comuniști ! Atunci ? Pentru un singur lucru : Florin aflase că atît Ortansa Fabian cît și cel care-i dădea ei documentele de la Ministerul de externe lucrau totodată și pentru nemți ! Or, în acest caz, *Gestapo*-ul s-ar fi deconspirat ca neloial în fața Siguranței românești ! Dar, cum ajunsese Ortansa Fabian să capete încrederea comuniștilor ? Răspunsul nu-l putea da decît, poate, Ștefan Varduca.

Sosise ora de începere a serviciului și Liviu Burada se ridică, virî țigaretul de chihlimbar — pe care îl tot rosese cu dinții pe canapea — în buzunarul vestei și se așeză la birou, de parcă chiar atunci ar fi venit de acasă. Primul telefon îl dădu Ilenei Dragomir la spital, anunțînd-o de-o nouă vizită pe care trebuia s-o facă Elenei Comșa, iar următorul lui Ștefan Varduca, cerîndu-i o întrevedere de-o jumătate de ceas, către prînz.

Cînd dădu să plece spre spital, se pomeni însă cu arhivarul, năvălind aproape fericit în birou :

— Ați avut noroc, tovarășe maior... nu unul, ci două rapoarte am găsit !

Liviu Burada semnă grăbit hîrtia de primire a celor două file, îngălbenite și cu pecețile timpului încă destul de clare pe ele, dar arhivarul nu se mișcă pînă ce nu-i citi pe față, satisfăcut, surpriza. Primul raport al agentului „27", care pîndise din ordin casa Ortansei Fabian, semnala impacientat că la ora 19,30 intrase acolo un tînăr, care după fotografie fusese în mod sigur tînărul comunist ilegalist Florin Mănoiu, cu numele conspirativ *Felix*, dar care nu mai ieșise nici în timpul și nici după bombardament... „Vă asigur, încheia raportul, că am rămas la adăpostul casei de vis-a-vis tot timpul bombardamentului, riscîndu-mi viața sub ploaia de bombe, și că nu mi-ar fi putut scăpa, să nu-l văd ieșind ! De aceea, misiunea de a-l urmări mai departe nu mi-am mai putut-o îndeplini"... Al doilea raport, semnat de agentul „54", era mai scurt, mai sigur și mai clar. El avusese misiunea să-l urmărească pe Walter Jung de la *Gestapo*. Acesta intrase

în casa Ortansei Fabian la ora 19,45, după ce se sunase încetarea prealarmei... „După bombardament, încheia raportul, Walter Jung s-a întors direct la sediul Gestapo-ului de pe Aleea Alexandru. A intrat acolo la ora 21,15, oră la care m-am retras în mod sigur neobservat."

— Va să zică, așa! spuse pentru sine, tare și mulțumit, Liviu Burada. Și voi erați tot în punctul în care sîntem noi acum. Adică, nu! Noi avem în plus depoziția Elenei Comșa, a Simonei Trandafir, și chiar a „Bătrînului".

Nuca aceea de întuneric gros se micșorase, dar rămăsese încă de nepătruns. Un lucru era totuși sigur acum: taina era ascunsă în casa Ortansei Fabian. Dacă fosta patroană a biroului de copiat acte ar mai fi trăit, totul ar fi fost poate destul de simplu. Se impunea, deci, să vadă și să cerceteze casa, pas cu pas, să încerce acolo pe loc o dezlegare a firelor care rămăseseră atîta timp încîlcite. La nevoie, o va lua și pe Elena Comșa și o va pune să reconstituie momentul pe de-a-ntregul. Apucă receptorul și-i căută pe căpitanul Petre Barna de la miliție:

— Petrică, am nevoie de ajutorul tău... Dacă n-ar fi atît de important și de urgent, îl măguli el pe căpitan, n-aș apela la dumneata!... Notează-ți, te rog, adresa următoare... Da, o străduță din Calea Griviței, aproape de Ateliere, în dreapta... e vorba de a doua casă, pe stînga... la numărul trei!... Vin și te iau și mergem împreună, să vedem cartea de imobil, din 1940 încoace, și desigur, casa...

IX

Liviu Burada nu mai apucă să plece la spital, să stea de vorbă mai întîi cu Elena Comșa. Fu întors de la poartă de Ștefan Varduca, lucru neobișnuit pentru felul de lucru al colonelului. „Oare, ce-l grăbește într-atît pe «Bătrîn» ? se întrebă, urcînd scara pe gînduri. Desigur, nerăbdarea de a ști la ce concluzie am ajuns după ce am ascultat și povestirea Simonei Trandafir !" Era normal, dacă socoteai anii care se tot adunaseră, de cînd Ștefan Varduca voia să dezlege odată misterul morții tînărului său tovarăș din ilegalitate. Dar, pe „Bătrîn" nu-l găsi nerăbdător și neliniștit, ci supărat, iritat de ceva care îl scosese, cel puțin pentru clipa asta, din fire. Uitase că drumul pe care se angajaseră putea fi încă lung, sau, dimpotrivă, tocmai pentru că ținea la aspectul de fond și de perspectivă al acțiunii, nu accepta nici o grabă nejustificată ? Traiectoria celor întîmplate, definită de cele trei puncte de impact ale acelorași interese străine, era acum destul de clară. Mai puțin clare — e-adevărat ! — rămîneau punctele de impact, dar nu se putea ca, pe măsură ce-și urmau orbita și ieșeau pe rînd din eclipsă, să nu ajungă și aceste încă ascunse astre în lumină... „Doar este teoria lui, de ce se mai supără ? Numai dacă cineva a încercat să perturbe tocmai mersul eveni-

mentelor, de pe traiectoria prestabilită de el, asemenea unui demiurg al acestui mic univers ? !... Asta trebuie să fie !" își spuse Burada, convins, și i se înfățișă ceva mai limpede.

Într-adevăr, asta era !

— Închipuie-ți, începu Ștefan Varduca, fără să fi ieșit din severa-i stăpînire de sine, dar cu fața crispată și întunecată... că tocmai Ion Lupșa ne-ar putea strica socotelile ! Poftim, raportul lui de azi-dimineață ! flutură hîrtia pe care o avea în mînă... E gata să se „încurce" cu Elvira, domnule, sub ochii englezului ! Aseară a dansat cu ea tocmai la dracu-n praznic, la „Hanul Ancuței" din fundul Moldovei, și a băut cu englezul pînă au dat cu oalele de pămînt... Ascultă, numai ! Și colonelul citi din raport... „«Bat Albionul cu ea !» s-a tot lăudat Bob, socotind deci căsătoria lor ca încheiată. Elvira Marian însă mi-a spus că i-a făcut plăcere să petrecem seara împreună, deși am aliura unui ofițer în haine civile... «E vorba să plec curînd din țară, mi-a mărturisit, și cît mai stau vreau să petrec ! Uite, îți spun drumul nostru, caută să mai vii !»... «Sînt inginer silvic, i-am spus, și plec în munți. N-o să mai pot !»... Ordonați, vă rog, ce să fac !"

— Poate e mai bine, tovarășe colonel ! Poate-o hotărăște să se rupă de Bob, să nu mai plece din țară !... Doar e fiica Doinei Marian !

— Ete, na ! făcu „Bătrînul", supărat. Asta ne trebuie acum ? Nici n-a aflat măcar ce vrea Robert Field cu adevărat și el îi sare cocoșește înainte !... Schimbă-l, te rog !

— Tovarășe colonel... faceți-mi, vă rog, pînă la capăt favoarea de a răspunde direct de caz !... Îl cunosc pe Lupșa, e mai englez decît Bob, și chiar dacă s-a aprins după acest irezistibil nufăr negru, nu cred c-ar putea risca un gest necugetat... Poate are și el vreun plan !

— Bine, îl preveni colonelul. Să nu vii pe urmă să-mi ceri și altă favoare, că nu ți-o mai fac... Socoti apoi incidentul ca încheiat și se așeză, recăpătîndu-și liniștea obișnuită și făcînd semn și lui Burada să se așeze... Acum, dacă tot ești aici, termină și cu mine !

Înainte însă de a trece la cele cîteva întrebări, al căror răspuns nu-l putea da decît Ştefan Varduca, Liviu Burada îi raportă despre descoperirea celor două rapoarte ale agenţilor Siguranţei din dimineaţa zilei de 6 iulie 1944.

— Siguranţa însăşi juca o dublă partidă de şah, într-un spaţiu de joc mult mai larg, cu obiective multiple, dar destul de precise...

— Ştia că vine răsturnarea, îl avertiză colonelul... şi voia să-şi asigure supravieţuirea ! Numai că, tocmai momentul cel mai important i-a scăpat : dezlănţuirea insurecţiei !... Cu gîndul la astea, hai acum la oile noastre, că nu ştiu cît o mai putem ţine pe Elena Comşa în spital... Aştept întrebările !

— Din moment ce avea la el documentul — a cărui importanţă o bănuia, pentru că altfel n-ar fi sărit ca ars la Ortansa Fabian —, nu era posibil ca Florin Mănoiu să se grăbească să prindă trenul de Ploieşti, unica şansă de a vi-l înmîna ?... Să fi riscat o fugă sub ploaia de bombe pînă la gară ?... Şi astfel să fi căzut sub bombardament ?

— Da, aşa se pare ! confirmă Ştefan Varduca, parcă vinovat... Şi încă foarte posibil, căci Florin era în stare de-o asemenea jertfă. De aceea şi fusese ales pentru asta !... Dar atunci nu şi-ar fi părăsit servieta, o lua cu el... Şi-apoi, Siguranţa — care acum ştim că-i prinsese din întîmplare urma — nu l-ar fi căutat atîta după bombardament !... Nu ! se zbuciumă tot mai hotărît colonelul. N-a căzut sub bombardament şi nici în jocul de-a pisica şi şoarecele — dintre Siguranţă şi noi... Altfel, Siguranţa n-ar mai fi chinuit-o şi chiar implorat-o atît pe Simona !... Cred, mai degrabă, că a fost victima jocului dintre Siguranţa noastră şi *Gestapo*... Serviciul de siguranţă era oricum al statului, în primul rînd, şi nu doar al lui Antonescu... şi nu se dădea — mai ales în acest ultim an de război — cu totul pe mîinile nemţilor !... Îl voia pe Florin, tocmai pentru că voia să afle dacă documentele tratativelor noastre secrete de pace — despre care se pare că ştia şi Antonescu ! — au ajuns într-adevăr şi în mîinile nemţilor...

— Păi, dacă le dăduse comuniştilor, Ortansa Fabian putea să le dea şi Siguranţei...

— Nu de documente e vorba... Siguranța le cunoștea, oricum ! Ci de faptul că voia ca nemții să nu ajungă la ele ! Și dacă au ajuns, să prindă *Gestapo*-ul în flagrant...

— Deci Florin a fost mai degrabă victima...

— ...da, a *Gestapo*-ului, care nu voia să se știe descoperit în afacerea asta !... Lucrul acesta îl bănuiau și cei de la Siguranță, și tocmai de aceea voiau să dea neapărat de urma lui Florin !... „Înțelege, că-i în interesul *nostru* !" au implorat-o ei pe Simona...

— Dar ar fi putut afla asta de la Ortansa Fabian !

— Nu... era tocmai lucrul pe care ea voia să-l ascundă ! De aceea a și acceptat să ne dea și nouă documentele... colaborarea cu noi îi acoperea ca o perdea de fum mișcarea principală ! Surprinsă, colaborarea cu noi a recunoscut-o, dar nu și pe cea cu *Gestapo*-ul !

— Deci, Florin Mănoiu n-a părăsit casa Ortansei Fabian ! se verifică Burada, mulțumit.

— Nu... sînt convins de asta ! întări Ștefan Varduca. Partea nedezlegată a cazului e ascunsă aici... Mă gîndesc, chiar, dacă Elena Comșa nu știe mai mult !

— Personal, nu cred ! scutură capul Burada. Simona Trandafir mi-a întărit convingerea asta, dar vom vedea... Aș vrea să vă mai rog, să ne oprim puțin asupra Ortansei Fabian ! Dumneavoastră sînteți singurul care ați putea cunoaște cel mai important lucru : cum a ajuns partidul la ea ?

— Din păcate nu... nici eu și nici altcineva ! În condițiile muncii ilegale, o simplă informație — prinsă și din vînt — putea fi folosită în fel și chip ! Bănuiesc, însă, că s-a întîmplat așa : ai noștri au prins cumva de veste despre legăturile ei cu nemții și, cum și nouă ne ardea buza după documentele vîndute de ea, doar era vorba despre tratativele secrete de pace și — nu uita ! — tocmai pregăteam insurecția, a fost pur și simplu somată — sub amenințarea divulgării legăturilor ei cu nemții — să ne dea și nouă un rînd de copii... Făcîndu-ne deci acest serviciu, ea era legată abia în al doilea rînd de noi... Atunci nu ne interesa atît cine era, ci mai ales ceea ce ne dădea !... De aici și tragedia ! Florin Mănoiu — necunoscînd situația asta, fapt care reiese destul de clar din spusele Elenei Comșa — a crezut că ea ne dă pe mîna

nemților și i-a cerut socoteală, în casa ei și încă de față cu Walter Jung ! Trist, dar adevărat ! Și-a depășit sarcina încredințată !... Dar asta e altceva... Noi trebuia să mergem mai departe... știm pînă acum, cînd și unde a dispărut... trebuie să vedem și cum, și cine l-a căsăpit ! Căci lucrul acesta este de asemenea clar : Florin Mănoiu a fost ucis în casa Ortansei Fabian !

Liviu Burada rămase un timp pe gînduri, cazul Ortansei Fabian nefiindu-i clar pînă la capăt, dar asta se datora poate ultimelor nopți pierdute, oboselii care parcă-l topea. Apucă țigaretul de chihlimbar, să-l ducă la gură, dar își dădu seama că era în fața colonelului și începu să-l frămînte în pumn.

— Ce mai este ? îl zori Ștefan Varduca.

— Vrînd, nevrînd, Ortansa Fabian ne făcuse totuși un serviciu ! Avea oricum motive să se teamă mai puțin ! De ce a ajuns atunci la gestul disperat din 1951 ? Numai pentru că ar fi știut de dispariția lui Florin Mănoiu ? Dar ar fi putut dezvălui, în sfîrșit, că era vina *Gestapo*-ului și ar fi scăpat cu mai puțin !

— Nu doar pentru asta ! murmură „Bătrînul" și rămase și el pe gînduri... Impactul Elenei Comșa, reluă el, ne-a lărgit dintr-o dată viziunea asupra acestui caz, legîndu-l peste atîția ani cu celelalte două, și a justificat așteptarea noastră... El ne-a dezvăluit existența unei traiectorii ascunse, unice, a acestor trei „întîmplări", a legăturii peste timp dintre ele... Numai că, în 1951 nu mai este vorba de *Gestapo*, ci de un alt centru străin, iar acum nici măcar de cel de atunci... Centrele acestea și-au dat mîna pe deasupra noastră și s-au moștenit treptat unul pe altul, potrivit intereselor lor de clasă și păstrînd aceeași parolă, care s-a transformat în *Spook* din *Spuk !* Ortansa Fabian era prinsă în laț încă din 1944 de *Gestapo* și, după război, acesta a predat-o altui centru, de care el însuși s-a lăsat înghițit. Cînd acest nou centru a încercat s-o folosească iar, Ortansa Fabian n-a mai avut încotro : colaborase cu nemții și se știa oricum și ea vinovată de dispariția lui Florin Mănoiu... dar am prins noi de veste și a preferat să piară ! Ar fi putut, desigur, scăpa, dacă venea la noi... însă i-a fost frică !

— Și, urmă Burada, rămasă fără ea, acest centru a vrut să facă mișcarea următoare cu Elena Comșa !

— Păi, vezi ? !... Și nu doar cu ea ! Apariția lui Robert Field în chiar acest moment nu poate fi o simplă coincidență !... Aici este punctul la care am ajuns ! Spune-mi, întrebă colonelul cu ochii la ceas, ce ai mai departe de gînd ?

— Să trec încă o dată pe la spital, la Elena Comșa... și-apoi să văd casa... La noapte, mă gîndesc să plec la Sibiu, să revăd și „Operațiunea Ochean"... Am participat la ea, dar oricum... Dacă aceste puncte de impact sînt atît de legate între ele, nu se poate să nu descopăr în țesătura acestui caz o rază de lumină care să bată și în trecut, spre cele din iulie 1944, și încoace, spre cele de azi...

— Să vă mai ajute cineva ?

— Deocamdată, nu... trebuie să ajung singur la o viziune cît mai clară a întregului... mă tem că, luate la a doua mînă, faptele — mai ales cele mici și aparent neînsemnate, concretul intuitiv — nu s-ar putea lega...

— Da, e poate mai bine ! se ridică Ștefan Varduca și-i întinse mîna... Și zici, reveni îngîndurat, să nu-l schimbăm pe Ion Lupșa ?

— Numai dacă ordonați, tovarășe colonel !

— Mă rog, cedă Varduca... în fond, ce s-ar putea întîmpla ?

La spital, Liviu Burada o găsi pe Elena Comșa îmbrăcată de plecare și cu geamantanul gata pregătit lîngă ușă. În timpul în care el stătuse la colonel, ea își pierduse și picul de răbdare pe care îl mai avusese și acum bătea din picior să plece acasă. Era mai mult decît o simplă hotărîre, o îndîrjire ascunsă, feminină, aceeași care o legase atît de mult de Tudor Comșa, care dăduse dragostei ei puterea aceea de neînvins, dar și care păstrase secretul celor întîmplate atîția ani, ducînd-o lent la sinucidere. Descoperise astfel o latură nouă a firii ei, cea care dăduse tărie în viață trupului său subțire

de trestie mlădioasă și forță frumuseții ei gingașe, luminii de azur, prea vii, a ochilor ei albaștri-platinați. Era o îndîrjire care nu trebuia provocată, de care trebuia să se teamă, căci n-ar fi putut trece peste ea și nici risca să i se ridice împotrivă, tocmai acum.

— Văd că v-ați pierdut răbdarea... începu Burada, vinovat.

— E firesc, nu ? îl înfruntă Elena Comșa și privi apoi și spre Ileana Dragomir, devenită neputincioasă, dar cerîndu-i totuși ajutorul. Am casă, bărbat, copii... Și-apoi, cum stau aici aș putea sta și acasă !

— Dacă aș avea timp și dacă n-ar fi încă prea devreme — încercă Burada să-i capteze interesul și, mai ales, această ascunsă îndîrjire în folosul cercetărilor —, v-aș povesti despre tot ce-am apucat să aflăm pînă acum și v-aș lăsa pe dumneavoastră să hotărîți... Închipuiți-vă, numai, c-ați fi fost dumneavoastră în locul Simonei Trandafir și că cel dispărut ar fi fost Tudor Comșa, pe cînd era student... Să vă mai spun că, pe deasupra, Florin Mănoiu era și comunist și încă prins tocmai în pregătirea insurecției din august, pînă la care nu mai erau decît exact șapte săptămîni ? !

Elena Comșa se așează pe unul din fotoliile de la fereastră, fără de cuvînt, și-și lăsă capul între palmele acoperite de revărsarea subțire a părului de borangic. Cînd simți că se așează în fața ei, pe celălalt fotoliu, și Liviu Burada, sălță capul, scuturîndu-și pletele pe spate și așteptă, cu ochii moi.

— Astăzi chiar, după-prînz, o să vă rog să-mi povestiți și cele întîmplate în 1951, aruncă maiorul de pe acum o nadă interesului ei trezit, fără să bănuiască însă că nu va mai apuca... Acum vreau să ne oprim încă o dată doar asupra momentului din casa Ortansei Fabian... Cum vi s-a părut Florin Mănoiu, se cunoștea mai dinainte cu Ortansa Fabian ?

— Nu... deși a tresărit în clipa în care a dat ochii cu ea... o văzuse poate la birou, dar sigur n-o cunoscuse...

— Dar casa ?

— Casa în nici un caz, pentru că s-a simțit tot timpul ca într-o cușcă în ea...

— Mai departe, reveni Burada după o clipă de gîndire... După ce v-a adăpostit pe dumneavoastră, lîngă zidul casei vecine, el s-ar fi putut întoarce la Ortansa Fabian ?

— Aproape sigur... o surprinsese dînd și neamțului același material și asta îl scosese din sărite...

— Dar dacă nu el, ci Walter Jung, speriat că fusese surprins, a ieșit după el în curte sub bombardament ?

— S-ar fi putut și asta, la fel de bine... doar neamțul mi-a cerut declarația !

— Atunci, de ce nu v-a suprimat și pe dumneavoastră ?

— Sînt sigură că m-a scăpat *madame* Fabian... Și-apoi, neamțul, care găsise manifestele, avea nevoie de-un martor și de-o declarație, acuzatoare tocmai pentru Florin...

— Dar poliția n-a încercat să afle nimic de la dumneavoastră ?

— De la mine nu, dar sigur de la *madame* Fabian. A doua zi, chiar, aceasta m-a chemat și m-a prevenit să nu spun nimic dacă voi fi cercetată... „Plecaseși înainte de bombardament, eu nu te-am mai găsit acasă [illegible] ..Dar declarația ?" am întrebat-o... „Aia e la nemți, la *Gestapo*, n-ai nici o grijă !" Or, tocmai asta e povestea, insistă Elena Comșa, cu degetul ridicat, de parcă Liviu Burada încă n-ar fi priceput. Cu declarația asta, precum că eu îl dădusem pe Florin Mănoiu pe mîna *Gestapo*-ului, m-au amenințat în 1951, cînd am auzit din nou cuvîntul *Spuk*...

— Ați amintit iar de acest cuvînt... Vă mai întreb o dată... ce credeți, e vorba de un nume, chiar fictiv, sau de o parolă ?

— Mai degrabă de o parolă... aceeași, și atunci, și în 1951, și acum !

De data asta își lăsă Liviu Burada capul în palmă, obosit și parcă intrigat că ajunsese iar în fața aceluiași zid, pe care îl cunoștea de acum, dar dincolo de care nu întrezărea nici o singură rază. Își adună gîndurile și, înainte de a se ridica, o privi pe Elena Comșa cu ochii mijiți, așa încît mărgelușele-i negre și vii ale pupilelor păreau tăiate, ca la pisici :

— Unde credeți c-ar fi putut avea loc înfruntarea ?

— În casă, oricum...

— Ați văzut vreo urmă, ați observat ceva neobișnuit, cînd v-a adus înăuntru să dați declarația ?

— Nimic... dar neamțul n-ar fi riscat să fie văzut afară și nici n-ar fi ieșit sub bombardament...

— Da, da ! murmură Burada, parcă împovărat de răspunsul ei. Apoi se ridică, formă un număr de telefon și începu la receptor, cu glasul schimbat : Petrică, uite abia acum trec să te iau... Tîrziu, de ce ?... Nu ! Nu mai simt nevoia nici unei surprize ! Te iau din poartă, te rog !

* * *

În drum spre Calea Griviței, în vecinătatea căreia se găsea și casa Ortansei Fabian, maiorul Liviu Burada cercetă interesat cartea de imobil a casei, adusă de Petre Barna, fără să se întrebe de ce acesta o avea la el. În vînturarea de lume de după Eliberare și război, cînd folosirea spațiului locativ fusese rațională, mii de oameni ieșiseră din cocioabele insalubre ale mahalalelor și năpădiseră fiecare colțișor al caselor de cărămidă, beton sau piatră, rămase pînă atunci la discreția stăpînilor. Căsuța Ortansei Fabian nu fusese naționalizată, dar oficiul spațiului locativ perindase prin ea în acești ani șapte-opt familii, mai toate tinere, abia înființate, și doar în trecere spre un cuib mai sigur și definitiv. Totdeauna însă — pe lîngă Ortansa Fabian și tot calabalîcul ei, înghesuit într-o singură cameră —, locuiseră în celelalte două camere alte două familii. Holul, baia și bucătăria fuseseră folosite „în comun", așa că Burada își putu închipui rapid ce harababură a putut fi acolo, mai ales că tinerii se grăbeau să facă copii spre a căpăta mai repede o locuință mai bună. În același timp, traiul în casă se ducea, într-o bună parte a fiecărei zile, de către toți sau pe rînd, în aceste dependințe comune și nu se putea nimeni izola întru totul de ceilalți. Fiind proprietăreasă, Ortansa Fabian a trebuit să fie oricum în atenția și sub privirile tuturor. Trebuiau avuți în vedere, astfel, aproape douăzeci de oameni, în primul rînd cei dintîi noi locatari ai casei, din urmă cu peste zece ani. Cum Ortansa Fabian

nu mai trăia din 1951, poate că vreunul dintre ei știa încă — ar fi văzut sau ar fi auzit — ceva care să amintească de cele petrecute în această casă în fierbintea vară a anului 1944. Desigur, tot pe căpitan îl va ruga să-l ajute să le dea de urmă și, cum mai toți lucrară prin jur, la „Ateliere", la gară și calea ferată, la „Regie", poate nu-i va fi chiar atît de greu. O fărîmă de speranță îi limpezi privirea obosită și așa descoperi că ultimii locatari, două tinere familii cu cîte un copil, părăsiseră casa definitiv, doar cu o săptămînă în urmă. Rubricile cărții de imobil, toate completate, consemnau plecarea tuturor în aceeași zi. Fostul sectorist trăsese sub ultimul rînd o linie, ca pentru un bilanț contabil, notase apăsat „casa complet liberă", pusese data și semnase cu înfloriturl, parcă încercat de-o bucurie că-și îndeplinise misiunea.

— Ce e cu casa ? tresări Burada. E părăsită, stă să cadă... sau ce ?

— O să vedeți ! zîmbi misterios Petre Barna. Adică, poate mai apucăm să vedeți !

„Zi-i ardelean și lasă-l în pace !" se consolă maiorul, amintindu-și de gîndirea lui înceată, dar fu încercat pe loc de-o teamă imprevizibilă, căci liniștita gîndire a căpitanului era mai totdeauna adîncă și sigură, bazată pe-o meticulozitate sporită parcă de dioptriile ochelarilor săi. Liviu Burada întoarse filele cărții de imobil înapoi, la primii locatari din preajma anilor '50, și începu să-i ia pe rînd, urmărind cu deosebire perioada în care locuiseră în casa Ortansei Fabian, precum și adresele la care plecaseră de aici. Penumbra din mașină însă se subție deodată, ca și cînd ieșiseră într-o clipă din umbra străzii la lumină, în cîmp. Sălta privirile la geam și înmărmuri ; erau tot pe Calea Griviței, dincolo de Gara de Nord, dar strada parcă nu mai era ; tot șirul caselor din dreapta, pînă la o sută de metri, fusese parcă luat de vînt. Pe locul fostelor căsuțe ale vestitului cartier grivițean nu mai rămăsese decît o fișie de cîmp, netedă ca-n palmă și alburie, c-o pulbere proaspătă de moloz și cărămidă, parcă presărată pe ea. Fișia se întindea, întreruptă doar de-o oază de verdeață aproape neagră, a cimitirului, pînă în dreptul Atelierelor „Griviția Roșie" de pe stînga

minerilor, şi-l întrebă de locul casei Ortansei Fabian, silabisind numele străduţei care pornea din Calea Griviţei, precum şi numărul clădirii.

— Cine poate să mai ştie, tovarăşe ? pufni cel cu casca, supărat că fusese întrerupt... Undeva, p-aicea !

* * *

În timpul ăsta, în poarta Spitalului de urgenţă apăru din nou silueta distinsă a fostului consul. Portarul părăsi gemuleţul şi ieşi în pragul uşii deschise, minat parcă de-o obligaţie profesională, să-l vadă întreg, de la pantofii de lac, cu luciul puţin uscat, pînă la melonul negru, uşor bombat, cu marginea borului cam roasă. Vizitatorul, înfipt în podea ca în clipa unei prezentări protocolare, — drept şi subţire, un fel de luminare neagră cu licărul luminii ascuns în ochii negri, mijiţi —, ridică melonul într-un salut ce impunea respect. După ce murmurase repede „să trăiţi !", portarul îi ascultă supus dorinţa de-a o vizita pe Elena Comşa, cu intenţia, vădită desigur, de a-i lăsa trandafirii pe care îi avea în stînga, parcă crescuţi în capătul umbrelei strînse, subţiri şi negre. Orele de vizită însă erau tocmai după-prînz şi nu-l putea lăsa să intre, dar nici nu putea el refuza un asemenea personaj. Ochii-i boboşaţi descoperiră repede telefonul şi faţa i se lumină. Se întoarse în spatele gemuleţului, bucuros că putea ieşi din încurcătură, formă un număr de telefon şi spuse, aproape poruncitor :

— Domnişoară, vorbiţi, vă rog, aicea...

Titus Obreja apucă receptorul pe sub gemuleţ, se prezentă şi repetă şi Ilenei Dragomir dorinţa de-a o vizita pe „doamna Elena Comşa, soţia domnului profesor doctor inginer Tudor Comşa..."

— Parcă aţi mai fost... îşi luă Ileana Dragomir o clipă de gîndire.

— Da, dar nu i-am putut vorbi că era încă în... şi-acum, poate că... abuzînd din nou de amabilitatea dumneavoastră, m-am gîndit că cel puţin v-aş putea lăsa iarăşi nişte trandafiri...

— Un moment, domnule consul, îl flată Ileana Dragomir, destul de binevoitoare... trebuie să iau aprobarea medicului...

— Lasă-l dragă, să vie ! insistă Elena Comșa, familiar. Să vezi, c-o să-ți facă plăcere...

Ileana Dragomir îl căută totuși pe Liviu Burada și, cum acesta nu fu găsit, apelă direct la Ștefan Varduca.

— În definitiv, ce s-ar putea întîmpla ? se întrebă colonelul... Lasă-l, să vedem !... Numai, vezi ! o provocă apoi pe Ileana, cu bună-știință... Lupșa, care e mai pragmatic decît noi toți la un loc, susține că distinsul tău oaspete e destul de galant cu femeile... și chiar periculos !

— Am înțeles, tovarășe colonel, tresări Ileana Dragomir, după o altă clipă de gîndire... să trăiți !

— Ce-a zis ? se interesă Elena Comșa, ridicată din așternut.

— ...că doar n-o să ne fie frică, nouă, două femei, de el ! minți Ileana.

— Păi, vezi ? ! izbucni Elena Comșa, pentru prima dată veselă cu adevărat.

— Atunci să-i facem onorurile cuvenite ! cedă Ileana și ieși cu un halat în mînă, să-l preia pe Titus Obreja de la poartă.

Jos însă, la intrarea în spital, nu mai coborî cele cîteva trepte ale scării, făcu semn din ușă, portarului, să tragă ștanga. Fostul consul, măgulit de această cinste, apucă pe aleea de asfalt, înalt și drept, cu pasul întins și egal, cu trandafirii în stînga și sprijinindu-se în bastonul umbrelei cu dreapta. În pantalonii reiați și redingotă, părea într-adevăr o lumînare neagră, cu luciul tocit, dar cu destulă lumină încă în obrajii albi-trandafirii. Pe treapta de jos a scării se opri, salută cu melonul ridicat, pe care-l trecu apoi, și cu umbrela, tot în mîna stîngă, și se frînse de sărută lung mîna Ilenei.

— Am simțit că mă pot bizui pe amabilitatea dumneavoastră, începu cu o dicție impecabilă... și sînt bucuros că nu m-am înșelat !

— Repede, îi șopti Ileana Dragomir, complice, cu halatul desfăcut, gata să i-l pună pe umeri ca pe un cearșaf după baie... N-am găsit medicul și mi-am luat eu răspunderea asta !

Pînă la lift aproape că se furișară, iar sus ieși mai întîi Ileana, de cercetă coridorul pustiu, și abia apoi, la semnul ei, Titus Obreja.

— Am sentimentul că intru ca un Don Juan într-un pension de fete... îngăimă fostul consul, cu simțurile parcă amețite.

Curînd însă, Ileana Dragomir avea să-și dea seama că oaspetele, care de data asta era mai mult al său, era destul de lucid și de stăpîn pe sine, căci se opri în fața ușii camerei de reanimare, pe care n-o văzuse decît o dată, fără s-apuce să treacă dincolo de ea. Și tot complice, îi făcu semn spre „rezerva" din capătul coridorului, unde-l reținu o clipă :

— Vedeți, că doamna Comșa abia ieri s-a trezit... nu-i amintiți deloc de...

— Vai de mine, domnișoară, se angajă Titus Obreja... dar se poate ? !

Elena Comșa îl aștepta în rochia-i azurie, singura pe care o avea aici, proaspătă și mlădioasă, tînără încă, asemenea unei trestii în putere cu apa pînă la genunchi. Titus Obreja îi sărută mîna cu recunoștință, dar cu privirile devenite dintr-o dată fixe, și-i întinse trandafirii.

— Să-i împărțim ! hotărî Elena Comșa și dădu jumătate din ei, bucuroasă, Ilenei Dragomir.

— Am ținut, cu riscul de-a vă deranja, — începu Titus Obreja, aproape solemn, după ce-și aruncase o clipă privirile la pat, la noptieră, la toate cele din jur —, să vă prezint și personal omagiile mele...

— Vă mulțumesc, domnule consul, murmură Elena Comșa, într-o alintare reținută... ați fost, ca-ntotdeauna, atent și binevoitor cu mine...

— Este plăcerea mea, doamnă Comșa, și vă mulțumesc eu, că mi-ați îngăduit-o și de data asta...

— Vă subapreciați, domnule consul...

— *Ego sum qui sum* ![1] Nimic mai mult !

Discuția se frînse apoi, Titus Obreja arătîndu-se pur și simplu mulțumit chiar numai de faptul c-o văzuse pe Elena Comșa, într-adevăr în viață, iar aceasta evi-

[1] Sînt cel care sînt !

tînd, stingherită, să vorbească despre ceva mai concret și tematoare, desigur, să nu ajungă în situația de a fi nevoită să explice prezența sa la spital. Și, deși umede și moi, privirile fostului consul trădau totuși o înfrigurare adîncă, de parcă ascundeau, departe înapoia lor, un întuneric de gheață. Elena Comșa tresări, aproape speriată, dar se regăsi și-l întrebă de copii, dacă nu-l supără prea mult la lecțiile lui de germană și engleză.

— Vai de mine, doamnă Comșa, doar știți că sînt niște îngeri ! Numai că tînjesc de dor, au inimile parcă bolnave...

— Două-trei zile, și gata... Nu-i așa, soră ?

— O, desigur ! zîmbi Ileana Dragomir. Dar știți, medicul hotărăște...

— Mă rog ! își trădă mulțumirea Titus Obreja, cu umerii ridicați. Important este că vă simțiți mai bine și că veți ieși curînd...

Despărțirea fu la fel de ceremonioasă, fostul consul trăgîndu-se cu spatele pînă la ușă și apoi îndepărtîndu-se la fel de drept, în același pas întins și egal și sprijinindu-se în bastonul umbrelei negre, cu vîrful de argint, abia auzit pe coridor...

* * *

Ajuns acasă, Liviu Burada își lăsă nu doar pantofii și pălăria în vestibul, ci și haina și cravata, semn că nu venise decît în trecere, să mănînce și să-și schimbe cămașa. Tăie holul drept înspre baie, unde se furișă ca în cel mai potrivit loc de refugiu. Și-abia după ce se dezbrăcase, aprinse lumina și scoase capul pe ușă :

— Liuțo... bună, dragă !... Unde ești ?

Se arăta tot el nemulțumit, ca-ntotdeauna cînd venea după două-trei zile acasă, dar se baricadă iar în baie și intră repede sub duș. Liliana apăru, din dormitor sau de la bucătărie, mică și subțire, dar ageră, și bătu în ușa cu gemuletul alb :

— Ce faci, dragă... pe-acasă nu mai dai ?

— Păi, acum unde sînt ? replică Burada. Apoi, strigă peste plesnetul violent al apei : Tu ce faci ? Copiii ?

— Lasă astea, îi bătu ea iarăși în geam... spune mai bine unde-ai fost ?

— Ieri noapte la sediu, doar ți-am telefonat... iar azi-noapte la o femeie... Zău dacă te mint ! reveni, cînd nu mai auzi nici un zgomot de dincolo. Uite, întreabă-l și pe nenea Fane !

— N-avea nici o grijă, i-am telefonat... Ei, e-adevărată povestea ? Ce zici ?

— Din păcate, e-adevărată... și-ncurcată !... Ce să zic ? Noi am avut noroc ! Închipuie-ți, numai, că eu nu m-aș mai fi întors o dată !

— Lasă, că-mi închipui mereu ! Spune repede ce vrei, că trebuie să plec la școală... azi am două ore și cu cei mici, mai devreme...

— O cămașă de drum...

— Dar unde mai pleci ?

— La Sibiu... e ceva legat tot de povestea Simonei !... Dacă am să-i dau de capăt, o să-ți spun la urmă și ție, să vezi și tu ! Și ceva de mîncare, că mi-e o foame de lup...

Apoi, în toată casa nu se mai auzi un timp decît zgomotul ca de ciocănitoare grăbită al pantofilor Lilianei, care purta tocuri „cuie", ascuțite și lungi, să pară mai înaltă. După ce-i agăță o cămașă curată de clanța ușii, îi așternu masa în bucătărie, rînduindu-i repede, cu ochii la ceas, farfuriile gata pregătite, cu tot ce avea. Îi lăsă să-și aleagă singur mîncarea, după poftă, și, mai ales, după timpul care îi mai rămînea pentru masă. Se întoarse la baie, să-l cheme, dar Liviu era deja în dormitor, în pat, cu ochii aproape închiși.

— Liuțo, vino să te pup, îngăimă... și sună-mă, te rog, peste un ceas... cînd ieși după prima oră... că nu mai pot de somn și plec la drum... Nu mi-ai spus nimic de copii !

— Sînt bine, la școală... mă întorc cu ei...

Liliana îi sărută ochii gata închiși, dar abia trase ușa și auzi telefonul. Alergă pe vîrfuri în hol și ridică receptorul :

— Nene Fane, abia a venit ! se rugă ea. Cît i-am aranjat masa, a și adormit... a zis să-l sun de la școală peste un ceas...

— O să-l sun eu, se împlini în receptor vocea potolită a colonelului... Lasă-i totuși pe masă, te rog, un bilet... să nu plece de acasă, pînă nu vorbește cu mine !... Mai ești supărată ?

— Nici n-am fost... dar mai bine era cînd era încazarmat... Știam cel puțin o regulă : simbăta și duminica ne vedeam, oricum !

— Și cînd era consemnat ?

— În doi ani, nu știu dacă a fost consemnat de trei ori... era vultur toată săptămîna !

— Uite, cum termină și asta, îi dau o săptămînă și plecați undeva, la o cabană în munți...

— Cum să plecăm ? Școala, copiii...

— Ei, aranjezi tu ! o încurajă „Bătrînul"... Dar nici acasă nu e rău ! o amăgi apoi, încurcat de un zîmbet care nu prevestea nimic bun, căci cine putea ști ce sarcini noi se vor ivi atunci...

Pe Liviu Burada nu-l trezi nici Liliana, nici Ștefan Varduca, ci șoferul căruia îi spusese să se întoarcă peste un ceas, pregătit de drum lung. Era buimăcit de somnul neîmplinit, dar nu uitase de foame și se îndreptă, îmbrăcîndu-se din mers, spre bucătărie. Găsi însă biletul și se întoarse la telefon :

— Ordonați, tovarășe colonel !

— N-am vrut să-ți spun, decît să nu mai treci pe la spital... A fost pe-acolo, iar, Titus Obreja... și nu trebuie să apari și dumneata, imediat... să nu se sperie vreunul dintre ei !... Am eu grijă, pleacă direct la Sibiu !

X

Paşii aceştia mici dar siguri, fundamentali, asemenea zalelor unui lanţ, făcuţi pe drumul adevărului concret al întîmplărilor din 1944, fuseseră astfel iar întrerupţi. Nuca de întuneric a momentului dispariţiei lui Florin Mănoiu, luminată şi mai îndeaproape de dezvăluirile Elenei Comşa care fusese în această clipă în casa Ortansei Fabian, se micşorase şi mai mult, dar rămăsese încă complet închisă, cu miezul ascuns, asemenea unui sîmbure tare şi negru pe care nu-l putuseră sparge. Tot la un sîmbure mic şi negru ajunseseră deocamdată şi în cercetarea impactului Elenei Comşa, care coincidea cu aşteptata întoarcere a lui Robert Field în ţară. Aveau, însă, în schimb, şi mai clară viziunea întregii traiectorii care lega cele trei întîmplări — atît de îndepărtate în timp şi aparent disparate — destul de strîns, pe linia lor ascunsă şi totuşi uimitor de simplă şi de dreaptă. Doar stăpînii se schimbaseră, linia rămăsese aceeaşi, cum aceleaşi rămăseseră peste timp şi parola lor şi obiectivul acţiunilor lor, mişcarea lor pierdută ca într-o ceaţă. Şi tocmai necesitatea împlinirii acestei viziuni — căci numai legate între ele zalele formează un lanţ — îl obligase pe Liviu Burada să nu mai aştepte, ci să meargă neîntîrziat mai departe, la revederea — în această nouă lumină — a „Operaţiunii Ochean" din 1951. Plecase la

Sibiu cu speranța că, împlinindu-se definitiv, această viziune globală îl va împinge — dacă nu direct, cel puțin prin deducție — spre miezul adevărului concret al celor trei întîmplări care își așteptau cu stăruință dezlegarea.

Liviu Burada își regăsi astfel liniștea interioară de care avea nevoie, ca să-și reamintească în amănunt lucrurile petrecute atunci, și, mai ales, să chibzuiască asupra înlănțuirii lor cu celelalte, în această nouă viziune globală, pe care o avea acum. Lăsă șoferului întreaga grijă a drumului, apucă țigaretul de chihlimbar între dinți și-și răsturnă capul pe perna mașinii, cu ochii aproape închiși...

În toamna anului 1951, după ce-și făcuse — ca proaspăt locotenent-major — o scurtă ucenicie de un singur an, la sediu, în grupul ofițerilor operativi, plecase — împreună cu Diedrich Schuster, fost coleg de pluton, în școala militară — să-l însoțească pe maiorul Remus Todea, din aceeași promoție cu Ștefan Varduca, într-o misiune specială la Sibiu. Fusese prima lui despărțire mai lungă și mai grea de Liliana, pe care o lăsase singură, cu primul lor copil, Sandu, de numai patru luni, acasă la București. În schimb, pentru Didi — așa îi spunea el lui Diedrich încă din școala militară — misiunea fusese un adevărat dar de nuntă, căci — fiind din Sibiu și abia în vara aceea căsătorit cu Inge Kling — mergea oricum acasă. Didi Schuster n-avea — desigur — cum să știe că tocmai misiunea aceasta ar fi putut să-i fie fatală, dacă lucrurile nu luau pe neașteptate o întorsătură neprevăzută de ei.

Peste vară, între Munții Cibinului și ai Lotrului, pe Valea Sadului în sus, în sălbăticie, se aciuiase un grup de opt-zece fugari, aflați în risipire de-o vreme prin munți și care trecuseră în acest timp la adevărate blestemății. Cît vremea fusese frumoasă și caldă, nu atacaseră decît stînele din munți, jefuindu-le de brînză și caș, de mălai, și plecînd de fiecare dată cu cîte o oaie sau cu cîte un berbec pe umeri, spre sălașele lor ascunse în sihăstria de dincolo de păduri. Ciobanii își apropiaseră atunci turmele și stînele, trecuseră la pîndă și, la prima reapariție a bandiților, săriseră cu bîtele și cîinii pe ei. Banditii însă — înarmați pînă în dinți cu pistoale și automate scurte nemțești, cu puști și grenade, păstrate încă din

timpul războiului cu nemții, de după insurecția din august 1944 — ripostaseră trăgînd în plin și fără alegere, în ciobani, în cîini și în oi. La această primă încăierare uciseseră un cioban, fulgerîndu-l în piept cu o rafală de automat — îl aduseseră ai lui apoi pe un pat de cetină acasă, într-unul din satele de la poalele munților —, împușcaseră toți cîinii, pînă la unul, c-o furie demențială, lăsîndu-i să se zbată în chelălăituri și sînge în bătătura stînii, și culcaseră la pămînt cîteva sute de oi, cu un rînd de grenade aruncate drept în mijlocul turmei și cu foc de automat, lung, tras în secerare pînă la ultimele cartușe din încărcătoare. După asta, ciobanii căzuseră, pe față, la învoială cu ei, obligîndu-se să le dea săptămînal tain, din toate cîte aveau ; pe ascuns însă, le juraseră răzbunare și intraseră în legătură cu miliția populară abia înființată din satele de pe vale. Dar vara trecuse repede și ei coboriseră turmele ceva mai devreme, în chiar pragul toamnei, în poienile și pe pășunile de lîngă sate, la poală de pădure și de munți. Bandiții fuseseră astfel nevoiți să atace satele, de obicei noaptea tîrziu sau mai înspre ziuă, și mai ales casele izolate sau cele de la margine, mai către pădure, jefuind nu doar de mîncare, dar și de îmbrăcăminte, țoale de lînă și piei, cu gîndul la iarna care se apropia ; apoi chibrite și tutun, sare și petrol, de care duceau mare lipsă și nu se găseau nicicum în munți. La una din aceste prime incursiuni de-ale lor, care surprinseseră și îngroziseră satele, încercaseră să ia cu ei și o fată — să le fie de-ajutor și, desigur, ibovnică în munți —, dar ea nu se lăsase tîrîtă și fusese împușcată la marginea pădurii. Satele, cu cei cîțiva milițieni pe care îi avea fiecare, intraseră astfel în pîndă noapte de noapte, și, pe la mijlocul lui septembrie, un grup reușise să taie calea bandiților înapoi spre munți. În ciocnirea care urmase și-n care bandiții spărseseră cercul spre pădure, strînși în formă de arici și trăgînd cu automatele jur-împrejur, căzuse unul dintre milițieni, lovit în cap, iar unul dintre tinerii satului, abia întors din armată, fusese rănit la un picior de-o schijă de grenadă, care-i mușcase un pumn de carne. Rămăsese însă și dintre lotri, un rănit, cu burta sfîrtecată, pe care ei nu-l mai putuseră

lua pe umeri şi nici nimeri cu rafalele automatelor, ca să nu rămînă viu şi să povestească totul despre drumurile lor. De la acesta, în cele cîteva ceasuri cît mai apucase să răsufle la postul de miliţie, se aflase şi de puterea şi de rostul bandei de fugari din munţi.

Fuseseră cu toţii şaisprezece, cei mai mulţi căutaţi, încă din anii de după război, de poliţie şi de jandarmi, unii chiar condamnaţi pentru blestemăţii, tîlhării şi chiar omoruri făcute în timpul războiului sau în învolburata frămîntare a anilor 1945-46. Unul — un fost dezertor din timpul războiului care aflase prea tîrziu de sfîrşitul acestuia — fusese împuşcat de şeful bandei chiar în vara aceea, bănuit că luase legătura cu miliţia, să-i dea prinşi în vizuina lor din munţi. Fără el şi fără de rănitul de-acum, tîrît în grabă la postul de miliţie din sat, rămăseseră în bandă, deci, paisprezece inşi. Dintre aceştia, doar cîţiva trebuiau să-şi păzească pielea dintru început, pentru crime făcute cu adevărat ; ceilalţi, n-aveau să răspundă decît pentru că se înhăitaseră cu ei şi, desigur, pentru blestemăţile făcute împreună după ce fugiseră în munţi. Şeful era un fost legionar, judecat şi condamnat în lipsă pentru tîlhărie şi omor, încă de Antonescu, după rebeliunea din ianuarie 1941. Legaţi de acesta cu adevărat, ca buzele de dinţi, nu erau decît patru dintre ceilalţi : un fost *gestapovist*, neamţ, de la Braşov sau Sibiu, care n-apucase să fugă cu armata germană în noaptea de 23 August 1944 şi care avea atîtea crime la dosarul gata întocmit, încît — chiar după socoteala lui — trebuia să plătească cu cel puţin trei vieţi, cei peste o sută cincizeci de ani de condamnare ce putea să-i primească la judecata ce-l aştepta ; apoi, un fost ofiţer, deblocat din armată şi condamnat în 1945 pentru crime de război, care reuşise să fugă nevătămat de sub escortă şi trăise cîţiva ani ascuns la una din cabanele vînătorilor din munţi ; apoi, încă un legionar care îl însoţise pe şef, pe „Bulearcă", ca un copoi credincios în peregrinările lor ascunse din anii războiului ; şi, în sfîrşit, un fost chiabur, un găzdoi încă tînăr dintr-unul din satele dinspre cîmpie, cu snagă şi pămînt mult, care la alegerile din noiembrie 1946 făcuse omor în chiar noaptea scrutinului,

împușcînd pe noul primar, pus în scaunul primăriei în locul lui de sărăcimea care se ridicase la putere încă din februarie 1945, crimă făcută în uliţa mare, pe întuneric, după care îşi lăsase clopul pe pieptul mortului şi fugise în munţi, convins că va veni clipa cînd va coborî de acolo cu fală ; dar anii trecuseră, rînd pe rînd, şi clipa aceea nu mai sosise. Ceilalţi nouă erau de adunătură, fel de fel ; alţi cîţiva chiaburi şi foşti dezertori, un fost poliţist care se ascunsese în munţi, de frică, un condamnat de drept comun, pentru viol şi tîlhărie la drumul mare, şi doi evadaţi din închisoare, foşti, deopotrivă, geambaşi şi hoţi de cai şi profanatori a cinci-şase biserici pe care le goliseră de odoare şi argintărie. „Bulearcă" însă, în cîrdăşie cu cei din capul bandei, îi strunise pe toţi după legile de fier ale bandei, strîngîndu-i ghem în pumnul lui şi lovind fără cruţare şi fără alegere — la început — în oricine se împotrivea jafului şi tîlhăriei lor sălbatice. Apoi, începuseră şi ei să aleagă şi să iasă la drumul mare, ca şarpele, mai ales împotriva celor care reprezentau de acum organele noii puteri populare.

După aceste ultime blestemăţii, misiunea prinderii bandei trecuse în sarcina organelor locale de securitate. Acestea trimiseseră pe urmele ei, în păduri şi munţi, o subunitate a trupelor de securitate, care, după aproape două săptămîni de pîndă şi scotociri, de înaintare în lanţ şi pas cu pas, reuşise să prindă banda într-un adevărat laţ care, la un simplu ordin, s-ar fi putut strînge definitiv. Cererea aceasta a organelor locale însă nu fusese aprobată imediat ; în locul aprobării sosiseră la Sibiu ei trei : Remus Todea, Liviu Burada şi Didi Schuster. Din chiar destăinuirile rănitului părăsit de bandiţi se aflase că „Bulearcă" dispărea la cîteva nopţi aproape regulat din tabără, însoţit de „gorila" sa, cu care bătuse munţii atîţia ani la rînd, spre o altă ascunzătoare, o peşteră dosnică dinspre crestele de piatră golaşă ale munţilor. De acolo se întorceau de obicei cu muniţie nouă, dar cîteodată şi cu veşti, care, chiar dacă ar fi fost inventate de „Bulearcă", le întăreau speranţa într-o izbăvire apropiată şi într-un ajutor imediat care le-ar putea „pica din cer" — după cum zisese rănitul. Lucrul fusese confirmat şi de-o informaţie dată

organelor de securitate de un călugăr de la una din multele mănăstiri de dincolo de munți, din nordul Olteniei, care relatase că într-o noapte poposiseră la mănăstire pe neașteptate un domn cu înfățișare de „învățat" de la București și „un nespălat cu chica nețesălată, un sălbatic și rău", coborît din munți. „Sălbaticul" ar fi putut fi desigur „Bulearcă", dar „învățatul" ? Și ce anume puteau pune la cale, aceștia doi, într-un asemenea loc și-ntr-o asemenea noapte, după care în zori nici unul nu mai fusese de nimeni văzut ? Un lucru destul de important, desigur, o eventuală legătură cu un centru străin, dacă se avea în vedere promisiunea lui „Bulearcă" în legătură cu ajutorul „picat din cer". Ideea acestei posibilități fusese întărită și de neașteptata schimbare care avusese loc imediat în purtarea bandei. Ea însăși se trăsese ca într-o cochilie, la pîndă lucidă și calculată, în așteptarea vădită a unui anumit moment... Banditii renunțaseră la atacurile lor tîlhărești asupra stînelor și satelor și doar la cîte o săptămînă o dată coborau doi sau cel mult trei dintre „sălbatici", pe cărări lăsate anume deschise de soldați, și cumpărau cu bani peșin cele de trebuință pentru traiul lor neobișnuit din munți. Tot în așteptare intraseră și ei — Remus Todea, Liviu Burada și Didi Schuster. Înființaseră un nou ocol silvic într-unul din satele din jur, al cărui șef devenise maiorul Todea, iar ei doi doar brigadieri silvici, în uniforme și cu pălării verzui, cu cizme cu șiret, vînătorești, și puști cu două țevi, cu cartușe de urs și de mistreț în magazii. Legătura cu trupele de securitate și cu organele locale ale miliției și securității o avea singur Remus Todea, după niște reguli necunoscute încă de Schuster și Burada.

Trecuse astfel și septembrie, și octombrie aproape întreg. În munți, pădurile începuseră să îngălbenească și să ruginească, desfășurînd pe coastele văilor eșarfe de aur și sînge. Troienind cărările, primele frunze căzute acopereau mișcările banditilor, dar dezgoleau pădurile și munții și-i obligaseră să urce sub streașina umbroasă a cetinii de brad. Apoi se porniseră ploile, și se făcuse frig, și munții se împîcliseră, cu norii burduf gata să crape de prima ninsoare. Își pierduseră și ei răbdarea

şi ceruse şi Todea să se stringă laţul. „Nu ! li se răspunsese. Tocmai acuma, nu ! Căci poate tocmai negura asta o aşteptaseră banditii, ca nişte mieluşei !"... Era adevărat. De ce să se grăbească, dacă puteau pune oricînd mîna pe ei ? Trebuia să le descopere însă noile legături în care fuseseră prinşi şi mai ales intenţia, obiectivul celor care îi luaseră în soldă lor. Or, obiectivul acesta părea să fie destul de însemnat şi trebuia atins fără scrupule, din moment ce se apelase la o asemenea bandă, lipsită de orice Dumnezeu. Slaba mişcare a banditilor însă le trezise bănuiala că ei ar fi putut avea un post de radio-emisie cu care îşi asigurau mai comod legăturile. Ceruse şi Todea un asemenea aparat, şi Didi Schuster începuse să piardă nopţile la rînd, cu mîinile pe butoane şi căştile la urechi. Dar nu prinsese pe nici o undă şi la nici un ceas din noapte nici un fel de mesaj, care ar fi putut fi al banditilor sau care să-i caute pe ei. Intraseră astfel iar în aşteptare, pînă într-o noapte de la începutul lui noiembrie, cînd li se semnalase, încă de la graniţă, prezenţa unui avion străin care apucase calea munţilor şi o ţinea tot pe firul crestelor, drept înspre ei. Todea rămăsese la telefon, Didi Schuster la aparatul de radio, iar el, Liviu Burada, ieşise pe cea mai apropiată creastă de deasupra satului. Intraseră desigur în alarmă şi soldaţii din munţi şi toate organele de miliţie şi securitate din drumul avionului intrus. Noaptea era ca de păcură, fără de nici o zare, dar zgomotul, îmbolmojit ca de vată, răzbătuse totuşi pînă la Burada. Şi nu mai trecuse de el. Rămăsese ca într-o plutire deasupra munţilor, unde avionul se rotise singuratic ca la un sfert de ceas. Trei zile după asta fuseseră scotocite pădurile şi văile, pîndite toate cărările şi drumurile ce coborau din munţi, cercetaţi trecătorii străini de prin satele de pe vale. Nu fusese găsită nici o urmă de om paraşutat. Lucrurile se liniştiseră apoi din nou, pînă exact peste o săptămînă, cînd avionul venise iar. Acum era mai către ziuă şi se rotise mai puţin, de teamă poate să nu-l prindă lumina dincoace de graniţă, pe munţi. Urmaseră alte zile de scotociri zadarnice, pe-o rază de-o sută de kilometri în jur, cărora nici pasărea n-ar fi putut să le scape. Şi ei intraseră iar

în așteptare, în liniștea tot mai apăsătoare, mocnită a munților pierduți în negura și ploile mărunte, mocănești de la sfîrșitul toamnei, pînă într-o dimineață, cînd venise după Todea o mașină a securității din Sibiu. Aceeași mașină venise și către seară, după Didi Schuster, și, la proaspătul ocol silvic, dinapoia cercului de soldați, la telefon și aparatul de radio, rămăsese doar el, Liviu Burada.

Diedrich Schuster sărise în mașină ca un ogar, bucuros și aproape sigur că noaptea o va petrece cu Inge, acasă... „Știe el, Todea, ce face ! îl lăudase pe maior, cînd țîșnise de lîngă Liviu Burada. A simțit că-mi pierdusem răbdarea !"... „Didi, vezi ! îl tachinase el. Inge și lui Dumnezeu îi place și «moșul» ar putea deveni gelos și te-ar putea îndepărta de ea !"... Fusese o proorocire proastă, desigur, căci n-avea de unde să știe că chiar așa se va întîmpla. Didi Schuster n-avusese nicicum parte — doar cu Inge a lui — de noaptea aceea. Numai el, Liviu Burada, rămas la poalele munților, în coasta bandiților și-l închipuise fericit lîngă făptura de înger a lui Inge Kling, coborîtă pentru o noapte de păcat pe pămînt. Blondă, vaporoasă, cu ochii albaștri și obrajii bucălați, albă ca floarea de crin, Inge părea într-adevăr un înger dintre cei care plutesc în neființă pe norii azurii de pe vechile icoane. El, Burada, îi spunea „Inge" însă din școala militară, cînd Didi îi arătase prima ei scrisoare și el îi citise iscălitura subțire, „inge" în loc de „inghe". Se înțeleseseră, ca Didi Schuster să-l caute la telefon de cum va ajunge la Sibiu, dar trecuse noaptea fără de nici un semn de la el. Dimineața, Burada își pierduse răbdarea și întrebase la sediu, bănuitor, de tînărul său prieten și camarad...

— Dar ce-ai cu el ? îl luase Todea la rost.

— Așa... am vrut numai să știu ce face...

— Bine, *merci* ! Învață nemțește...

— Păi, nu știe ?!

— Da, dar nu ca „cel picat din cer"...

Așa aflase el, Liviu Burada, că avionul lansase într-adevăr pe cineva, cu parașuta, pentru cei din munți și că acesta se găsea acum la sediu. Despre povestea lansării, misiunea parașutatului și, mai ales, întorsătura

pe care o luaseră lucrurile şi care dusese mai tîrziu la salvarea vieţii lui Didi însă abia peste încă o zi, cînd Remus Todea şi Didi Schuster se întorseseră la „ocolul silvic", avea să afle întregul adevăr...

* * *

Din cauza negurii, desigur, Pătru Grosariu fusese lansat mai aproape de satul său natal de la poalele munţilor, decît de sălaşul bandiţilor dintre crestele de piatră. În schimb, căzuse cum nu se putea mai bine într-o rarişte de stejari şi fagi, cu fînaţ, dincolo de care începea peria înaltă şi neagră a pădurii de brazi. Locul era în coastă şi se rostogolise încă la vale, cu capul în mîini şi tot înfăşurîndu-se în sforile paraşutei, pînă se oprise în tulpina unui stejar bătrîn şi stingher, c-o noapte groasă sub el. După ce-i trecuse ameţeala şi ţiuitul din urechi, începuse să se pipăie, neîncrezător că scăpase fără nici măcar o zgîrietură. Apoi se desprinsese de sfori şi începuse, orb şi repede, să sape chiar la rădăcina stejarului o groapă pentru paraşută. Şi tocmai cînd înghesuia paraşuta făcută ghem pe fundul gropii, auzi ca dintr-o apă, — căci negura plutea ca o pulbere măruntă pe munţi —, din nou, zgomotul avionului care se întorsese şi se rotea în acelaşi loc pe deasupra. Şi-abia se stinsese zgomotul acestuia, pentru totdeauna, că şi auzise un foşnet surd la marginea pădurii de brazi şi apoi un trosnet de crengi, înăbuşit de pulberea de apă din văzduh. Era cea de a doua paraşută, cu care îi fusese lansată staţia de radio ce trebuia dusă de el la bandiţi, în munţi. Îngropase paraşuta, lăsase şi ranita lîngă trunchiul gros al stejarului şi plecase să caute staţia de radio în partea în care auzise bufnitura. După auz, locul nu putea fi prea departe şi dăduse într-adevăr, la numai o sută de paşi, de marginea pădurii de brazi. Bîjbîise însă printre brazi ca într-o peşteră neagră, plină de apă spulberată, fără să dea nici de lada în care era împachetată staţia de radio, nici de paraşută. Aşa îl prinseseră zorile, bătînd aproape desperat marginea pădurii, cînd descoperi pînza galbenă a paraşutei agăţată

la subsuoara unei crengi, iar stația de radio spînzurînd în sfori chiar lîngă trunchiul bradului. După ce îngropase și această paraşută, se întorsese cu lada în braţe la stejarul din rariștea de pe coastă. Acum însă, cînd se văzuse singur lîngă raniță și ladă și lumina zilei — chiar așa cum era, de plumb — alungase negura și de pe valea din față și de pe munții pe care trebuia să ajungă, i se făcuse frică. Trebuia să scape repede de stație căci și așa, nu putea urca decît cu raniţa pînă la sălașul bandiților care trebuia să fie undeva, dincolo de Păltiniș. Mai jos, pe coastă, descoperise o „odaie", una dintre acele coșmelii de lemn care se tot întîlnesc în munți, ridicate pentru adăpostul cosașilor sau al celor veniți cu vitele la păscut, iar acum, toamna, pentru păstratul fînului ce n-a putut fi încă adus acasă. Ascunsese stația sub fînul din „odaia" asta, cu ușa prinsă doar într-o balama și cu ferăstruica bătută în scînduri late, de-a curmezișul. Acum era gata de drum și cunoștea munții, dar pentru a putea ajunge la locul acela de dincolo de primele creste, pe valea și spre izvoarele Sadului — unde știa că este sălașul bandiților — trebuia să știe mai întîi, cît mai exact, locul unde „căzuse din cer". Or, lucrul acesta nu-l putea afla decît coborînd pe vale, pînă la un punct pe care l-ar fi recunoscut din amintire și care l-ar fi pus astfel, dintr-o dată, în situația de a se putea orienta fără nici o greutate. Își aburcase, deci, raniţa în spinare și o luase pe vale, pe cărăruia de pe lîngă firicelul de apă, la pas domol și sprijinindu-se într-un băț de alun, ca orice călător ce se întorcea mulțumit de raita ce-o dăduse prin munți.

Valea i se păruse tot mai cunoscută, dar nu descoperise nimic anume care să-i fixeze locurile și în amintire. Și mersese încă pînă spre prînz, cînd, deschizîndu-i-se dintr-o dată, valea îi scosese în față o așezare pe care o cunoștea. Nu-i venise să creadă și urcase coasta în stînga, unde erau cîțiva copii cu niște vaci. De acolo avea toate așezările de la poalele muntelui la picioare. Drept în fața sa, la numai cinci-șase sute de pași, și drumul, și calea ferată, și rîul în care se vărsa firicelul de apă pe care venise el făceau un cot mare și larg, nu înspre cîmpie, ci înspre munți. Era desigur cotul dintre Orlat

şi Săcel ; în dreapta, la aproape douăzeci de kilometri era Sibiul, iar în stînga, la numai zece, satul în care se născuse el. Sălaşul bandiţilor cădea astfel înapoi, departe, la aproape o zi de mers în munţi, dincolo de coastele Cibinului, în cealaltă vale, la Sad. Trecuse pe lîngă copiii cu vacile şi se înfundase într-o altă „odaie", în fîn, în chiar uşa acesteia, de unde vedea toată valea. Pe şosea treceau, destul de rare, căruţe, maşini şi autocamioane, şi dinspre, dar mai ales înspre Sibiu. Într-un timp, apăruse şi pe calea ferată şarpele negru al unui tren care venea dinspre Sebeş, val-vîrtej, fulgerînd pămîntul... „Doamne, nu s-a schimbat nimic ! îşi spusese Pătru Grosariu cu ochii la ceas. Trebuie să fie acceleratul de Deva şi Arad, care intră în ţară, la Curtici, în zori !" Sentimentul ăsta al statorniciei lucrurilor pe care le credea schimbate definitiv şi mai ales al aceleiaşi, neclintite înfăţişări a locurilor pe care le avea în faţă la fel ca-n amintirea lui de copil, atît de scumpă în străinătăţile din care se întorsese ca un fur, îi înmuiase inima dintr-o dată. Gîndurile îi zburaseră apoi în sat, la casa şi bătătura lor, la părinţii despre care nu mai ştia nimic de şapte ani, din vara lui 1944, şi toată ziua aceea zăcuse ca bolnav în fîn, încercat de neputinţă şi copleşit de dor... „Aveam ca o vatră de jar în piept, mărturisise mai tîrziu, la anchetă, care îmi încărca sîngele c-o dogoare ce mă ameţea, şi-mi usca gîtul şi gura, de nu mai puteam nici să vorbesc !"

Seara, Grosariu înclinase în sfîrşit, să nu mai plece în munţi, ci să lase totul baltă, să meargă direct acasă. După cîteva sute de paşi, însă, se întorsese la „odaie", în fîn. Nu mintea, ci inima îl împiedicase, înecată de ruşine, să-şi închipuie întîlnirea cu ai săi... „Sărut mîna, mamă... şi bună seara, tată ! ar fi spus. Bine v-am găsit !"... „Pătrule, copile !" ar fi ţipat maică-sa şi i s-ar fi agăţat ca moartă de gît... „Bună, fătule ! l-ar fi întîmpinat taicăsău, cu ochii lui mari, şi aspri, şi calzi, şi nedumeriţi. Unde-ai fost şi cum ai apărut, aşa ca din cer?"... Ce putea să-i răspundă ? Nu găsise nici a doua zi un răspuns şi nu se mişcase din fîn, zăcuse mai departe, doar c-o înghiţitură de apă şi-o ţigară, cu gîndurile îmbolmojite

și ars de jarul acela din piept, cu ochii la mișcarea de pe șosea și de pe calea ferată, întrezărită prin ploaia care țîrîia mărunt ca într-o ceață. Poate, dacă ar fi apărut iar copiii cu vacile sau numai un singur om, ar fi urcat coasta înspre pădure, s-ar fi hotărît într-un fel. Ploaia însă ținuse toate satele mocnind în umbrirea ei și lungindu-i lui, parcă anume, chinul în care se zbătea. Seara se hotărîse totuși și ieșise, în întunericul ca de păcură, la șosea. Făcuse semn primului autocamion și peste o jumătate de ceas era la Sibiu. Dar îi trebuise încă un ceas, în care patrulase prin ploaie într-o parte și alta a sediului miliției, pînă ce își luase inima în dinți și trecuse pragul acesteia. Înainte de miezul nopții, fusese preluat de organele de securitate care erau încă în cercetarea munților, iritate de această a doua apariție a avionului străin. Dimineața, venise după Remus Todea o mașină de la Sibiu, iar spre seară, aceeași mașină îl luase și pe Didi Schuster și rămăsese doar el, Liviu Burada, la „ocolul silvic", lîngă telefon și aparatul de radio...

Liviu Burada nu-l văzuse pe Pătru Grosariu ; toate acestea le aflase abia peste încă o zi, de la Remus Todea și, mai ales, de la Didi Schuster, cînd aceștia se întorseseră la postul lor de veghe. În chiar noaptea prezentării lui Pătru la miliție, după primele lui declarații, securitatea verificase la repezeală totul în satul lui de naștere, fără ca părinții să prindă de veste, căci nu se știa ce putea ieși din toate astea, precum și existența în locurile indicate ale celor două parașute și a aparatului de radio. Pătru Grosariu se arătase de la început în totul și întrutoate deschis, destăinuind fără nici un fel de reținere tot ce făcuse în Germania de vest, după ce ieșise din lagărul de prizonieri de război în care fusese vîrît în august 1944, tot ceea ce știa, destul de puțin, despre cei din munți și, mai ales, ce trebuia să facă odată ajuns în țară, printre lotri.

— Atunci, de ce-ai acceptat să lucrezi pentru ei ? îl întrebase primul anchetator, intrigat parcă de credința și dezinvoltura cu care Pătru dăduse totul în vileag.

— Cum, de ce ? se minunase el. Păi, cum era să mă întorc acasă ?!

Acum fusese chemat Remus Todea, şi ascultase şi acesta, împreună cu comandantul securităţii locale, tot ceea ce Pătru Grosariu povestise iar, mai clar şi mai pe îndelete. Se încredinţaserâ astfel amîndoi de adevărul celor spuse de el, de felul în care arsese atîţia ani de dorul de acasă şi de ţară, ca o prigorie ce ţipă după apă, şi-l puseseră să aştearnă totul pe hîrtie. Ei doi înţeleseseră şi mai mult, decît ştiau sau puteau bănui Pătru Grosariu. Acesta fusese trimis în ţară nu doar pentru stabilirea unei legături cu micul grup al celor din munţi, ci şi în perspectiva unei importante acţiuni, pregătită din iniţiativa acelui centru străin. Aparatul de radio care trebuia dus în munţi şi la care doar el, Grosariu, putea să lucreze, era o primă dovadă a existenţei unui asemenea obiectiv. Dar lucrul acesta nu-l putea afla decît Grosariu, după ce ajungea la sălaşul bandiţilor şi intra în legătură directă cu centrul acela străin care îl pregătise acolo şi îl paraşutase aici. Aşa îi venise lui Remus Todea ideea să-l înlocuiască pe Pătru cu Didi Schuster, care ştia oricum nemţeşte şi fusese încă din liceu radiotelegrafist amator, iar pe deasupra cunoştea, fiind din Sibiu, destul de bine şi munţii Cibinului. Aprobarea cerută însă la Bucureşti nu-i fusese dată decît înspre seară şi încă cu condiţia să se încredinţeze personal că riscul unei astfel de substituiri putea fi în mod sigur cît mai limitat. Riscul era oricum limitat, căci aveau toate datele de la Pătru Grosariu şi numai ceva total necunoscut sau neprevăzut mai putea interveni pe parcurs. Şi totuşi, chiar aşa, riscul nu putea fi cu totul înlăturat. În ultima instanţă hotărîse desigur Didi Schuster, căci numai singur şi în mod absolut voluntar îşi putuse asuma acest risc. Aşa că, toată noaptea aceea pe care Burada crezuse că o va petrece cu diafana Inge, acasă, stătuse lîngă Pătru Grosariu, învăţîndu-i pe de rost întreaga biografie, cu cele mai neînsemnate întîmplări, mai ales cele din perioada pregătirii lui de către acel centru străin, căruia îi înşela acum cu bună-ştiinţă încrederea. Peste zi repetase sub ochii lui Pătru, care era radiotelegrafist de meserie, zeci şi sute

de exerciții de transmitere și de recepție, — cu un aparat de radio asemănător cu cel ascuns în fin —, a unor mesaje cifrate, după un cod învățat de asemenea pe dinafară. Seara, cînd lui Pătru nu-i mai rămăsese decît să-i dea și hainele cu care venise de dincolo, pînă la cămașă și ciorapi, ca Didi Schuster să poată pleca în munți, acesta ceruse o învoire de un ceas, să treacă mai întîi pe acasă, s-o vadă totuși pe Inge. După o clipă de gîndire, Remus Todea îi împlinise această ultimă dorință, dar îl rugase să îl ia și pe Pătru cu el. În situația asta e clar că n-a mai fost nevoie de un ceas, ci doar de-atîta timp cît Didi și-a îmbrățișat tînăra-i soție, i-a șoptit cîteva cuvinte de rămas bun, fără să-i spună, desigur, unde anume urma să plece el, și de încă o clipă, în prag la despărțire, cînd a îmbrățișat-o iar, aproape desperat... „Am simțit, mărturisise Inge mai tîrziu, înfrigurată, că n-aveam să-l mai văd niciodată ! Și numai demnitatea și mîndria mea de femeie, care acceptase odată cu căsătoria posibilitatea oricărui risc al misiunilor primite de el ca ofițer de securitate, m-au oprit să țip și să mă pun de-a curmezișul ușii !"... Poate că raționamentul acesta precar de o clipă, inefabila presimțire a unei inevitabile dispariții fulgeraseră și inima lui Grosariu, care rămăsese fascinat de înfățișarea de înger blond a lui Inge Kling, pentru că el însuși stăruise să se întoarcă mai repede la sediu. Aici, ceruse lui Todea să-i acorde totala sa încredere pînă la sfîrșit, să-l lase pe el să plece mai departe în munți. Un ceas întreg se frămîntase, tot mai convingător :

— Domnule maior, nu se știe peste cine dă dom'locotenent-major acolo... poate e unul mai șiret, sau care mă cunoaște, sau care a fost înștiințat cum arăt ! Și-atunci, nu e păcat ?

Remus Todea însă tăcea, ca surd, doar cu ochii lui aspri și mari tot mai încărcați de povara răspunderii ce trebuia să-și ia. Era desigur mult mai bine ca Pătru Grosariu să-și joace rolul lui adevărat pînă la capăt, în clipa în care ar fi aflat de obiectivul încă ascuns dar sigur al celor ce-l trimiseseră aici. Lui, însă, cine-i putea acorda acea totală garanție care-i asigura succesul acestei neobișnuite mișcări ?

— ...nu mai vorbesc, că pînă și după ritmul bătăilor la aparat l-ar putea recunoaște ! Ei au acolo înregistrat ritmul meu, al primului apel și al primelor răspunsuri, și pot descoperi de la început substituirea... Și nu doar asta ! Un lucru cît de neînsemnat, dar al meu sau știut numai de mine, l-ar putea de asemenea descoperi... Și pe lîngă că nu veți mai apuca să aflați nimic, și soarta domnului locotenent-major va fi pecetluită !

Insistența lui Pătru Grosariu devenind aproape suspectă, Remus Todea nu-și mai putuse ascunde iritarea :

— Dar de ce ții să pleci dumneata, neapărat ?

— O, se tînguí dezamăgit Grosariu... dacă încă n-ați înțeles că n-am nimic de-a face cu ăștia și că eram în stare să-mi dau și jumătate din sînge ca să vin acasă, atunci nu mai vreau nimic !... Hotărîți dumneavoastră, cum vreți !... În fond, eu mi-am atins ținta : sînt în țară, oricum ! Iar dumneavoastră, pentru vina de pînă acum, nu mă puteți decît cel mult bate la c..., că eu am venit singur, de bunăvoia mea, la voi ! Singur m-am predat și v-am spus, nesilit de nimeni, despre toate și tăt !... Și totul s-ar fi gătat cu bine pentru mine, de cum ar fi intrat dom'locotenent-major și-n hainele mele și i-aș fi dat și parola la marginea pădurii... dar i-am văzut doamna !... dumneavoastră poate n-o știți, e curată și albă, neîntinată ca o floare de crin !... Și mi-am zis că e mare păcat să-i deschid tocmai eu — care-am îndurat atîta suferință și plîns, atîta nefericire — prăpastia asta neagră în față, în care știu ce l-ar putea aștepta pe dom' locotenent-major, acolo !

Remus Todea încă tăcea, dar se vedea că devenise neliniștit, încolțit de propriile-i gînduri și chiar rușinat de judecata frustă și dreaptă, necruțătoare și caldă, ca a unui frate de cruce, a celuilalt.

— Încă una... și gata, domnule maior ! revenise Pătru Grosariu, tăios. Dumneavoastră cunoașteți jocul oricum, că doar eu v-am dat totul pe față... dom' locotenent-major știe de-acum și unda, și cifrul, și cînd am să vorbesc, și poate prinde tăt... și-apoi, dați-o dracului, unde să fug ?! Că nu ies, ci doar intru în cerc... dumneavoastră n-aveți decît să dați ordinul și soldații-s pe noi !

Remus Todea era și în fapt tot atît de aspru pe cît părea ; dar această nesimulată asprime ascundea o omenie la fel de aspră și crudă. Dezvăluirea acesteia îl tulbură pe Pătru Grosariu mai mult decît încrederea ce-i acordase pînă acum.

— Domnule Grosariu, eu nu la tovarășul locotenent-major Schuster mă gîndesc... dumnealui e ofițer și e-n misiune, îi dau ordin și gata !... ci la dumneata !... E vorba, totuși, de-un sacrificiu și n-am dreptul să ți-l cer !

— Vai de mine, domnule maior... dar nu dumneavoastră, ci eu... uite, vă dau în scris, și-l am martor pe Dumnezeu, așa cum l-am luat cînd m-am hotărît să plec încoace... că doar v-am spus, nu pentru ei, ci ca să vin acasă am intrat cu bună-știință în jocul ăsta !

Pînă la urmă, Todea își călcase desigur pe inimă, își asumase — și față de sine și față de cei de la București — riscul și mai însemnat al propunerii lui Grosariu și ridică mîinile, capitulînd parcă în fața unei inevitabile fatalități. Apoi rămăsese minute în șir cu capul între palme, ca într-o anticipată reculegere după un act cu un sfîrșit aproape sigur funest. Cînd își ridicase privirile, ochii săi aspri erau, ca niciodată, umezi.

— Domnule Grosariu, poate vrei totuși să treci mai întîi pe acasă... să-ți vezi, totuși, părinții... ești liber s-o faci !

— M-am gîndit și la asta, domnule maior... ar fi, de asemenea, păcat !... Dacă plec în munți și mă întorc, o să-i văd oricum, am să fiu toată viața cu ei !... Dar dacă n-am s-apuc să mă întorc ?! E mai bine să nu știe încă nimic... să nu le frig inima, din nou, într-atît ! Vor rămîne cu gîndul că nu m-am întors niciodată și pînă la urmă poate mă vor ierta și mă vor uita... Dar așa ? Nu vor avea puterea asta, cînd mă vor ști aici !... Și-apoi, e timpul să plec !

— Cum vrei, domnule Grosariu ! se închinase Todea definitiv judecății lui.

Și-n chiar noaptea aceea, Didi Schuster îl trecuse printre posturile de soldați, prin pădure, pe cea mai puțin umblată cărăruie care ducea spre sălașul bandiților din munți. La despărțire, după ce se îmbrățișară ca doi sol-

dați, Grosariu îi dezvălui și ultima taină pe care o mai avea : parola cu care trebuia să fie recunoscut de bandiții și care fusese tot cuvîntul *Spuk* ! Cealaltă parolă, cu care avea să facă legătura dintre cei de dincolo și cei căutați de aceștia la București, o va afla abia cînd va intra cu ei în legătură și, ori i-o va transmite prin radio, ori i-o va lăsa scrisă, așa ca să ajungă într-un fel la ei — la el, la Liviu Burada și Remus Todea — sau la soldați...

XI

Mașina urca în forță, cu motorul vuind și tăind serpentinele într-un mers cu care șoferul ar fi dorit să taie coasta ca o săgeată. Apropiată și rece, înserarea de mai cădea peste păduri și culmi, încenușînd pămîntul. Liviu Burada simți răcoarea, își strînse haina la piept și-și întoarse fața, cu luciul ochilor obosit, spre geam. Lăstărișul pădurii, tînăr și des, abia împlinit, era de un verde moale și crud. Depășiră o căruță cu bușteni, oprită pe dreapta. Lîngă ea un muntean în zeghe de aba veghea clipa de răgaz a cailor, cu umărul la roată.

— Unde sîntem... în munți ?

— Nu încă, tovarășe maior ! tresări șoferul, cu ochii la drum și răsucind volanul. Abia trecem Dealul Negru... pînă coborîm la Rîmnicu Vîlcea, că pe urmă, drumul pe valea Oltului e sfoară pînă la Sibiu...

Liviu Burada își cercetă ceasul, surprins ; impresia acestei ciudate contractări a timpului venise desigur din gîndurile lui. Îl ajunsese totuși oboseala ultimelor zile și nopți nedormite, cînd tocmai timpul acestor întîmplări rămase în suspensie atunci intrase acum vertiginos în alertă. Se întinse pe banca mașinii, cu pălăria pe piept și ochii închiși. Gîndurile însă nu-l părăsiră ; se întoarseră pe firul lui Pătru Grosariu, și mai înapoi. Participase doar la „Operațiunea Ochean" și cunoștea toată povestea

lui... Pătru Grosariu se trăgea din niște țărani nu prea cuprinși, cu numai două iugăre și-o căruță cu un cal, dintr-un sat de munte de dincolo de Sibiu. Fusese însă isteț și tenace și ajunsese să termine gimnaziul, ca bursier al statului, la Blaj. Mai departe nu mai putuse răzbi și pierduse cîțiva ani în dezgust și amărăciune. În primăvara lui 1943, războiul luase o altă întorsătură și Antonescu chemase și contingentul lui la recrutare, mai devreme cu un an. Peste numai șase luni, toamna, urma să fie și încorporat, după care nu-l aștepta decît drumul — aproape sigur, fără întoarcere — al frontului din est. Vara însă auzise că se primesc înscrieri la școala de aviație de la Mediaș, pentru specializare, ca tehnicieni de aviație, în Germania. Tocmai în Germania lui Hitler, secătuită de război și gîtuită de lipsuri și foamete, terorizată de umbra *Gestapo*-ului și supusă cumplitelor bombardamente anglo-americane ! Scăpa însă în mod sigur de doi ani de front și, pe lîngă că își făcea armata, învăța oricum și o meserie. În ciuda împotrivirii părinților, — care nu-l aveau decît pe el și, poate mai mult din instinct, vedeau în neagra străinătate a Germaniei de atunci un pericol mai mare chiar decît cel al frontului de răsărit, ce nu mai putea dura și trebuia să crape odată —, Pătru se prezentase totuși la concurs, în august, iar în septembrie plecase din țară. Cele cîteva sute de tineri români — de numai douăzeci de ani și aleși dintre cei mai dotați și mai isteți, mai bine legați — constituiseră o secție specială a unei școli militare nemțești de tehnicieni de aviație, aproape de Hamburg. Pătru își alesese meseria de radiotelegrafist de bord, care-i plăcea, și cu tot dorul de acasă și grija de părinții pe care îi părăsise în pragul bătrîneții, ajunsese — învingînd, cu pumnii strînși și inima făcută ghem, toate vicisitudinile vieții din cazarmă, desfășurată în spiritul celui mai crunt militarism prusac — din chiar primul an, șeful promoției comune de radio-telegrafiști. Insurecția din august 1944 și ridicarea fulgerătoare a României împotriva Germaniei naziste schimbaseră, însă, pe lîngă soarta școlii, și soarta lui. În dimineața zile de 24 august 1944, se treziseră cu comandantul secției românești, un căpitan aviator, subțire și negricios, înalt, adus de nemți între santinele în fața frontului. Peste

noapte, căpitanul refuzase — și-odată cu el și ceilalți cîțiva aviatori români — să treacă de partea nemților și ceruse acum — în cele cîteva cuvinte în care apucase să dezvăluie răsturnarea de la București — și elevilor săi, să facă același lucru. „Nu ne trădăm patria, orice ne-ar aștepta ! strigase, cu automatele nemților în coaste. Trăiască România liberă și independentă !"... Și-n timp ce el fusese smuls și tîrît de nemți din fața lor, ei toți prezentaseră armele „pentru onor" și izbucniseră în strigăte entuziaste și îndîrjite de „Uraaa ! Trăiască Romăniaaa !"

O, dar ce urmase și cît avusese de îndurat după asta ! După ce fuseseră dezarmați, fuseseră duși din școală direct într-un lagăr de prizonieri de război. Numai cine a fost într-un asemenea lagăr, în Germania anilor 1944-45, care ea însăși era un adevărat lagăr nazist de război, poate ști viața pe care a dus-o aici în toamna și iarna lui 1944. Dar chiar viața asta fusese un fel de „copilărie", a celei — mult mai cumplite și mai grele — care urmase. Iarna, el și alți șapte-opt, dintre cei socotiți „capii răutăților" din lagăr, fuseseră despărțiți de restul elevilor și luați de *Gestapo*. Pînă la sfîrșitul războiului nu mai ieșise de sub pămînt ; fusese ținut într-o celulă subterană, într-o închisoare despre care nu putuse să afle ceva nici cînd fusese scos de americani pe targă, galben și cu ochii aproape pierduți, supt cu totul de pămînt. Trecuse astfel din ghearele nemților învinși, după aproape un an, în ghearele învingătorilor ; de fapt, între sîrmele ghimpate ale acelorași lagăre, transformate acum în „lagăre de triere". Sperase să se întoarcă în sfîrșit acasă, dar „trierea" durase aproape trei ani, pînă în 1948, și era făcută doar pentru cei care își alegeau un loc de refugiu în partea ceea de lume, nicicum țara lor de baștină de la Carpați și Dunăre. Unii nu mai putuseră îndura așteptarea și viața lagărelor prin care tot erau purtați, și umpluseră, traumatizați poate pentru totdeauna, pămîntul : din Canada și America Latină, pînă în Australia. Alții, mai practici, intraseră în rîndurile populației germane care începuse să uite de război și se angajase desperată să-și refacă viața. El însă rămăsese neînfrînt pînă în 1949, cînd nu ei, ci dorul de acasă și de țară îl îngenunchease. Ar fi fost în stare să-și dea și-o mînă, și-un picior, orice,

numai să se întoarcă acasă, să ajungă într-un fel, ca o prigorie gata moartă de sete, la izvor. Așa acceptase, cu gîndul ăsta ascuns, prietenia unuia dintre cei care erau viriți anume printre ei și apoi să urmeze, împreună cu el, cursurile unei școli în care trebuia să-și termine calificarea de radiotelegrafist. După acest prim curs, trecuse prin alte trei școli de cîte trei și șase luni, printre oameni din ce în ce mai străini și mai ascunși, mai severi, pînă la ultima școală din vara anului 1951. În toate celelalte școli, fusese amestecat cu fel de fel de fugari din țările lor de baștină sau foști prizonieri de război și avusese ca șefi numai niște tehnicieni profesioniști, pe care nu-i interesa și poate nici nu știau pentru ce și pentru cine erau pregătiți. Ajunsese, de asemenea, să cunoască și localitățile în care erau, căci sîmbăta și duminica erau lăsați să iasă în oraș cu bilet de voie ca la internat. Despre ultima școală însă știa mai nimic ; doar că era amenajată într-un castel, în niște munți, căci fusese dus acolo noaptea, într-o dubă, după aproape zece ore de mers și nu mai ieșise niciodată. Românii aduși în aceeași noapte, cinci la număr, formaseră o secție separată și fuseseră luați în primire de unul Ulea, care pretindea că venise de curînd din țară, transformată de comuniști în iad. Ulea însă nu era decît adjunctul unuia, pe care îl chema Walter Jung, un fost *gestapovist*, dar nu acesta, ci unul Watt, care vorbea doar englezește, le era adevăratul șef. Șase luni, zi de zi, nu se ocupaseră aici decît despre noile realități din România ; pentru instrucția de specialitate, cunoscută de acum, rezervîndu-li-se doar două ceasuri, seara, tîrziu. Aveau un program mai sever decît la închisoare și Pătru Grosariu se săturase pînă în gît de toate. Renunțase chiar la ideea întoarcerii acasă și își pusese în gînd să fugă oriunde, oricum. Pentru a nu da însă nimic de bănuit, nu înceta să stăruie în toate cu un zel sporit, și tocmai lucrul acesta îi adusese salvarea. La începutul lui noiembrie, fusese scos și dintre aceștia și mutat într-o vilă, singur într-un apartament, cu valet și bucătăreasă la dispoziție, cu contul tuturor dorințelor deschis și cu o singură obligație : să asculte numai postul de radio București și să citească numai ziare românești. Mai mult, toate cele din apartament erau numai lucruri

românești, cum de asemenea erau românești tot ceea ce consuma ; de la chibrituri și țigări, la săpunul de spălat pe mîini. Aici nu-l vizita decît Walter Jung, care vorbea binișor românește și cunoștea și Bucureștiul și țara, și o singură dată, la primirea misiunii de a pleca în România, „boss"-ul, Watt, cînd îi înmînase noile acte, cartelele de alimente și îmbrăcăminte, precum și cîteva pachete de bancnote, toate românești. Rania, aparatul de radio, parola și ultimele instrucțiuni i le dăduse Jung, abia pe aeroport, în noaptea plecării... „Nu știu de ce, mărturisise Grosariu, dar nu m-am bucurat cum aș fi vrut, cum așteptasem atîta timp clipa asta ! Mi-a fost frică și mă simțeam stingher, stînjenit să mai plec, dar, de asemenea, și să mai rămîn !... Acum, cum mi-o fi norocul, mi-am spus, că eu am făcut tot ce-am putut !... Și, uite c-am avut noroc !" se bucurase el, cînd simțise că clipa grea a neîncrederii noilor autorități românești trecuse...

Poate c-ar fi fost mai bine ca Pătru să mai fi fost ținut cîteva zile, să povestească încă o dată, tot, cu cît mai multe amănunte și răspunzînd și la alte întrebări ale anchetatorilor, pînă ce-l storceau ca pe o cîrpă umedă de ultima picătură a tot ce știa despre sistemul, metodele de lucru și intențiile centrului care îl recrutase și îl trimisese în România. Totuși, ceea ce fusese mai important Pătru spusese pe nerăsuflate și fusese prins întocmai pe zeci de pagini de hîrtie. Și-apoi, nici nu se putea întîrzia mai mult, căci și așa, pe lîngă cele cîteva zile care trecuseră pînă ce Pătru își învinsese frica și se predase singur, mai trecuseră cîteva, și întîrzierea ar fi trezit poate bănuiala și a celor din munți, și a celor de dincolo.

— Pentru ce crezi c-ai fost trimis ? revenise Todea. Pentru a stabili legătura cu ăștia ? Le acordau ei atîta importanță ? Păi, sînt o mină de răi și, dacă vrem, mîine strîngem lațul !

— Și pentru asta... dar nu doar pentru asta, domnule maior ! sărise Grosariu, isteț într-adevăr... Păi, cum o să se dea ei pe mîna ăstora, cincisprezece sau douăzeci ?... Că ce putere au și pe cine reprezintă ăștia ? Phă ! Ce, ăia de dincolo sînt chiar atît de proști ? Doamne, să nu greșiți să vă faceți părerea asta ! Au putere, și bani, și

oameni fel de fel, și gîndurile le bat departe și ascuns, și urmăresc totul numai cu mare foloase doar pentru ei...

— Ce foloase au urmărit, de pildă, cu dumneata ?

— În primul rînd, să restabilească oricum o legătură... și-odată cu asta să încerce, adică, și marea cu degetul... poate se poate !... Și dacă se poate, atunci să-nceapă pregătirile, să pregătească terenul pentru cineva mai de soi... Că nu eu, — Doamne ferește ! —, ci alta trebuie să fie pasărea de soi !

— Cine, Ulea sau Jung ?

— Nu-mi dau seama... poate mai întîi Ulea, să amiroasă... dar așternutul cred că se pregătește pentru Jung !

— Cu ce scop ?

— Asta doar bănuiesc... „Că n-o să te lăsăm să putrezești acolo, în munți ! mi-a promis Jung. O să ajungi cineva, domnule Grosariu !"... Vor să organizeze cred o nouă rețea... asta e !... Și el cunoaște, și știe toate pe-aici, și are poate și-o rămășiță din tot ce-a avut în mînă, atunci... Îi trebuie doar vadul, iarăși deschis... un cap de pod, pe care să pună piciorul, să lege iarăși ițele ! Și, poate nu pentru el, ci pentru Watt... că ăsta, Watt, are banii, totul în mîini !

— Știi ceva precis ?

— Din păcate, nu, dar bănuiesc... Cînd i-am cerut acoperire sau refugiu, Jung m-a asigurat că are oricum două posibilități, care îmi vor fi comunicate la timp... o femeie sigură și frumoasă, „cu piept de puicuță și mînă de fier", și un fost diplomat, a cărui „fișă de cursă lungă luată de la Berlin o are acuma Watt..."

„Undeva, în dosarul cu toate aceste declarații ale lui Grosariu de atunci, își spuse Liviu Burada cu gîndurile tot mai îmbolmojite de somn, trebuie să fie ceva mai mult despre aceste două păsări rătăcite, lăsate anume un timp, să clocească niște ouă de piatră, pînă într-un moment cînd vor putea ieși iarăși din cuib !"

— Acum vei avea acoperirea noastră, domnule Grosariu ! îl asigurase Todea, îndatorat. Domnul locotenent-major Schuster va fi pe undă, cum v-ați înțeles, la fiecare miez de zi și de noapte, la douăsprezece fix ! Dacă ești în pericol sau totul pare pierdut, ne dai de veste și gata... în două ore strîngem lațul !

— *All right,* domnule maior ! se angajase Grosariu, așa cum fusese învățat acolo.

Trei zile după acestea însă, nu se primise nici un semn de la el. Și Pătru nici nu schimbase, cu cei de dincolo, vreun mesaj. Lucrurile confirmaseră cea mai probabilă ipoteză a lui Remus Todea. În prima zi, abia prins de bandiți, Pătru Grosariu fusese pus să povestească tot, aproape sigur în fața unui pistol întins spre el. A doua zi, cum era de așteptat, bandiții controlaseră existența parașutelor îngropate și luaseră pe furiș, desigur cu credința că nu fuseseră văzuți de nimeni, aparatul de radio din fînul de la „odăi". Și tot pe furiș și „nevăzuți de nimeni", doi dintre ei se aventuraseră a treia zi spre seară pînă în satul lui Grosariu de la poalele munților, și-i cercetaseră pe ascuns părinții, despre fiul lor rămas din timpul războiului în Germania. În cea de-a patra noapte, Didi Schuster — care nu se dezlipise nici o clipă de lîngă aparatul său de radio — prinsese primul mesaj al lui Grosariu. Acesta raportase lui *Spuk* că ajunsese cu bine și că aștepta ordine noi. Răspunsul și noile dispoziții ale celor de dincolo însă nu le mai prinsese, pentru că acestea fuseseră transmise pe o altă lungime de undă — lucru pe care nici Todea și nici Grosariu nu-l prevăzuseră — comunicată sub indicația că se găsea notată pe o hîrtiuță de sub primul buton de ebonită al aparatului. În schimb, Didi Schuster prinsese iar răspunsul cifrat al lui Pătru Grosariu, în mod sigur anume detaliat, prin care acesta se angaja să se convingă de existența legăturii cu Bucureștiul și de organizarea unui popas sigur acolo, și confirma data următoarei convorbiri : exact peste o săptămînă.

O, cît de greu trecuse această săptămînă, în care nu doar pădurile și munții fuseseră înecate în negură și pulbere de ploaie plutitoare, ci însăși timpul care agoniza și pierea ca sufocat, clipă de clipă. Cu atît mai mult, cu cît Pătru Grosariu nu transmisese nimic direct lui Didi Schuster, în nici una din zile sau nopți, la douăsprezece fix ! Poate totul nu fusese decît un joc anume ticluit, sau poate se răzgîndise, sau poate era atît de supravegheat încît nu se putuse apropia niciodată singur de aparat ! Sau, dacă, după ce le adusese aparatul și codul și le stabilise legătura cu cei de dincolo, Pătru Grosariu fusese

suprimat ? Din următoarea convorbire cu *Spuk*, însă, la sorocul convenit, prinsă de asemenea doar pe jumătate, adică doar mesajul de răspuns de pe unda lui Grosariu, ei trei — Todea, Burada şi Schuster — ajunseseră să înţeleagă, după o zi de chin, că nu se înşelaseră : Grosariu — chiar dacă mai exista — nu fusese decît primul cercetaş al avangărzii care se anunţa în persoana lui Ulea şi că abia după acesta „va coborî din cer" şi acea „pasăre rară" al cărei zbor de noapte, ascuns, trebuia asigurat mai întîi de instaurarea atîtor adevărate vămi.

Rămaseseră totuşi în incertitudine, simpla lor deducţie — neverificată — nefiindu-le de ajuns, pînă într-o zi la prînz, cînd Didi Schuster primise primul mesaj direct al lui Grosariu. Mesajul fusese mult prea scurt, dar dovedea că Pătru încă exista. Mai mult, acesta le dezvăluia şi data următoarei vizite a avionului străin, prin înşirarea repetată, de patru ori, a aceluiaşi număr : 12, 12, 12, + 12 ! Adică, luna a douăsprezecea, decembrie, în ziua de douăsprezece, la orele douăzeci şi patru !

Remus Todea îşi pusese şi de data asta tot prestigiul şi toată răspunderea lui în joc, ca avionul să fie lăsat în pace, iar acel atît de nedorit vizitator, deşi ogoit, să fie lăsat totuşi să ajungă în munţi ! În chiar aceeaşi noapte, Grosariu le confirmase că Ulea sosise într-adevăr între ei, dar după asta trecuseră aproape două săptămîni, fără ca acesta să mai dea vreun semn de viaţă şi fără ca banda să se mai simtă într-un fel, de parcă intrase în amorţire, odată cu zăpada căzută potop peste munţi. Acum le era mai greu şi soldaţilor din posturile fixe de pe cercul din jurul bandei să se mişte, căci pădurile de fag şi de stejar erau desfrunzite şi zăpada le-ar fi putut trăda orice urmă. Ba încă, se, înfiripase ideea că bandiţii, puţini cîţi erau, se furişaseră printre ei într-o noapte în care ningea cu nemiluita şi zăpada le acoperise de îndată urmele. Şi ideea se tot înstăpînise, pînă într-o zi, cînd Didi Schuster recepţionase pe neaşteptate un nou mesaj, al lui Grosariu, care, descifrat şi destul de eliptic, suna astfel : 12, 12 + 12, 12, Elisabeta 12 !... După dezlegarea primului mesaj, dezlegarea acestuia fusese ceva mai uşoară : Ulea va fi la Bucureşti, în decembrie, ziua douăzeci şi

patru, ora douăsprezece, pe bulevardul Elisabeta, la numărul doisprezece ! Destul de clar, dar era în ziua de 23 decembrie şi întîlnirea aşteptată urma să aibă loc chiar a doua zi, pe 24 decembrie, în învălmăşeala aceea derutantă care cuprindea Capitala în ajunul Crăciunului. Todea luase imediat legătura cu Bucureştiul, transmisese vestea şi primise ordinul ca ei să vegheze mai departe mişcările bandiţilor, pentru ca aceştia să nu le scape tocmai acum. Intraseră în alarmă totală, desigur, şi ar fi putut chiar pune mîna pe Ulea, dacă el plecase în noaptea cînd coborîse din munţi, dar respectaseră consemnul. Ulea trecuse din acest moment în sarcina celor care îl aşteptau la Bucureşti. Numai că, acolo, lucrurile se precipitaseră fără motiv şi „Operaţiunea Ochean" fusese, tocmai în acest important moment, aproape compromisă...

* * *

Atunci, Todea, Burada şi Schuster nu putuseră desigur şti ceea ce se întîmplase cu adevărat la Bucureşti, şi nici cînd le venise lor rîndul să intre imediat în acţiune. Aflaseră despre toate abia după ce această unică şi mare şansă, pîndită atîta timp şi cu atîta grijă de ei, trecuse şi timpul nu le mai îngăduise să-l salveze pe Grosariu, tocmai într-un moment cînd îl crezuseră mai în siguranţă decît oricînd. După acest ultim mesaj, Pătru Grosariu îl căutase noaptea, la ora convenită, pe Didi Schuster şi-i transmisese, ca niciodată, liber, în direct, ceea ce nu ştiuse încă sau nu putuse să-i spună în mesaj... Cu Ulea, care plecase într-adevăr la Bucureşti, plecase şi „Bulearcă", şeful bandei. Tocmai faptul acesta explicase şi posibilitatea acestei neobişnuite convorbiri, Pătru nemaifiind într-atît de supravegheat. Mai mult, îi comunicase şi locul întîlnirii de pe bulevardul Elisabeta, o tutungerie, avînd ca semnal de recunoaştere un brăduţ, ca pom de Crăciun, la geam. Cu cine avea să se întîlnească Ulea acolo nu ştia, dar aflase parola transmisă de Jung ; însă tocmai cînd să-i comunice şi acest fatidic cuvînt, convorbirea le fusese retezată de-un pocnet surd, ca de buton răsucit dintr-o dată. Era clar că Grosariu fusese poate surprins de

gestapovist sau de „deblocat", oricum de unul dintre ei, căci numai lor le-ar fi putut lăsa „Bulearcă" răspunderea bandei și că, ori aceștia, ori Grosariu, suciseră repede butonul aparatului. Todea transmisese toate acestea la București, iar Didi Schuster rămăsese pe undă toată ziua aceea, precum și noaptea următoare, fără să mai prindă nici un semnal din munți. Ajunseseră astfel la concluzia, toți trei, că, surprins într-adevăr de cineva din bandă, Grosariu fusese ori imobilizat și îndepărtat de aparat, ori chiar împușcat pe loc.

— Pocnetul n-a fost cumva de armă ? insistase Todea.

— Nu, îl asigurase Didi Schuster... în mod clar al potențiometrului închis dintr-o dată !

Nu le rămăsese decît să aștepte momentul convorbirii din ziua următoare, desigur tot la ora prînzului, convenită dintru început. Dar timpul trecuse tot mai încet și nici de la București nu primiseră nici o veste. Ideea funestă a dispariției lui Grosariu se înstăpînise astfel, aproape definitiv, în mintea lor. Înainte de prînz însă, în această primă zi de Crăciun, căștile aparatului vuiseră pe neașteptate și urechile lui Didi Schuster prinseseră în mod clar semnalul cererii de ajutor a lui Pătru Grosariu, convenit cu Todea. Aparatul înregistrase, de trei ori numărul de telefon al Salvării — 04, 04, 04 ! —, ceea ce însemna că Pătru se găsea într-adevăr în primejdie de moarte. În aceeași clipă sunase și Bucureștiul și ordonase asaltul imediat asupra celor din munți și prinderea lor, dacă se poate, vii. Remus Todea rămăsese la postul de comandă al „ocolului silvic" înființat de ei, Didi Schuster lîngă apartul de radio, iar el, Liviu Burada, alergase la mica subunitate de securitate și dăduse semnalul strîngerii, în sfîrșit, a lanțului în jurul bandei. Pornise în rînd cu soldații, îndîrjit și chiar încercat de ură, pentru prima și ultima dată cu pistolul în mînă, întins ca la asalt. Un gînd îi era la Grosariu, să-l scape cu orice preț, așa cum primise misiunea personal de la Todea, iar altul, la eșecul aproape sigur al celor întîmplate la București, pentru că altfel n-ar fi primit și de acolo acel neașteptat ordin de încheiere a „Operațiunii Ochean".

Dincolo de pădurile tot mai pitice de brad și de pîlcurile de ienupăr și tisă, încărcate de nea, soldații apăruseră

dintr-o dată în lumina de cleştar, tăioasă a zăpezilor dinspre crestele de piatră ale munţilor. Era chiar în ziua de Crăciun şi lumina asta, puternică şi vie, încununa deopotrivă şi cerul de azur, sticlos şi rece, şi munţii albi, cu omătul neîntinat, semeţi şi liberi în statornicia lor. Soldaţii — cît nişte punctişoare negre, rînduite într-un arc de cerc care tindea să cuprindă tot mai aproape coasta şi apoi pintenul de stîncă la adăpostul căruia îşi aveau bandiţii sălaşul — înotau greoi în zăpada pînă la genunchi, bucuroşi că ieşiseră la lumină şi siguri că nu le putea scăpa nimic. Înaintau însă ca într-o pustietate, căci şi zăpezile şi crestele rămăseseră mai departe netulburate, în liniştea lor aproape cosmică. La bătaia unei puşti, soldaţii se opriseră parcă nedumeriţi, cu cercul gata închis şi cu ochii cînd înspre pustiul alb al crestelor, cu omătul încleştat de ger, cînd înspre cei cîţiva ofiţeri care erau cu ei şi se gîndeau, poate, dacă mai avea vreun rost să bată munţii degeaba. El, Liviu Burada, nu uitase de chemarea aproape desperată a lui Grosariu şi o pornise singur pe coastă, cu cizmele scufundate în omăt pînă la genunchi şi mîinile în lături, parcă înotînd. Acum auzise primul glonţ de puşcă, ţiuindu-i subţire, ca o albină de oţel, pe la ureche. Apoi răsunase împuşcătura, cu ecoul spart ca într-o nemărginire şi ţîşnind de pe creasta din faţă, cu lumina ceea de cleştar îngheţată. Se aruncase repede în zăpadă şi începuse să urce coasta pe coate şi pe genunchi, parcă rîmînd în omăt şi cu gloanţele doar la o palmă vuindu-i pe deasupra. Soldaţii nu mai aşteptaseră nici un ordin, o şi porniseră, în salturi scurte şi amestecate, om cu om, ca nişte iepuri care ţîşneau doar pentru o clipă din omăt. Curînd, ei îl depăşiră şi în mai puţin de un ceas ajunseră să închege cercul la numai trei sute de paşi de sălaşul bandiţilor. După cîteva valuri de foc, de paşi de sălaşul bandiţilor. După cîteva valuri de foc, care îi ţinuseră pe bandiţi cu capul în omăt, unul dintre ofiţeri oprise toată mişcarea şi ceruse bandiţilor să se predea, ca să scape cu viaţă. Urmase o linişte subţire, mai străvezie decît a munţilor, în care o voce învăţată să comande lung şi înalt — mai tîrziu aflase că fusese a ofiţerului deblocat şi condamnat — ceruse un răgaz de o jumătate de ceas. Acceptarea acestui precar armistiţiu,

chiar atît de scurt, fusese poate greşeala soldaţilor, dar cine ar fi putut refuza acest ultim gest de îndurare, unor oameni oricum condamnaţi ? Numai că, înainte de împlinirea acestei jumătăţi de ceas, un foc viu de pistoale automate se abătuse asupra soldaţilor îngropaţi la pîndă în omăt. Deschiseseră focul şi soldaţii, şi începuseră şi ei să urce coasta, tîrîndu-se prin omăt, aşa cum încercase el, Liviu Burada, înaintea lor. Acum bubuise o explozie puternică, sus între stînci, unde zbucnise un vulcan de zăpadă spulberată, amestecată cu pietre, praf cenuşiu de stîncă, fum şi funingine, cîteva lemne şi cetină verde de brad. Banditii aruncaseră sălaşul în aer, ceea ce însemna că renunţaseră la rezistenţă şi voiseră să şteargă pînă şi urmele principalelor probe acuzatoare ce i-ar fi putut atît de greu apăsa. Soldaţii se ridicaseră să dea năvală, dar fuseseră iarăşi culcaţi de cîteva rafale, după care patru, cinci grenade în şir bufniseră în zăpadă, chiar pe aripa stîngă a lanţului de trăgători, spulberată dintr-o dată. Simplu, dar cu o şansă aproape sigură de succes : în timp ce unii îi ţineau pe soldaţi trîntiţi în zăpadă, ceilalţi, sau poate numai capii bandei, îşi deschiseseră drum spre coasta muntelui din stînga, dincolo de care îi aştepta sălbăticia hăţişurilor adînci de pe valea Lotrului. Coasta spre sălaş nu mai fusese urcată decît de o grupă de ostaşi, cu un singur ofiţer, hotărîtă să curme focul care măturа zăpada şi să pună mîna pe cei care acopereau astfel urma fugarilor. Liviu Burada se alăturase acestora şi trecuse apoi înaintea lor, trăgînd mereu cu pistolul întins şi ţintind cu privirile umbra de pulbere de nea şi de fum dintre stînci, unde fusese sălaşul şi trebuia să dea de Pătru Grosariu. Ceilalţi soldaţi se năpustiseră toţi pe cealaltă coastă, după fugari, pe care îi ajunseseră curînd şi îi prinseseră din nou, definitiv, în cerc. Acum, cînd orice împotrivire devenise zadarnică şi focul soldaţilor bătea de aproape, în plin, banditii dinspre sălaş aruncaseră armele în faţă, pe zăpadă, şi se ridicaseră pe rînd cu mîinile în sus. Între ei rămăseseră întinşi doi morţi şi trei răniţi, toţi cu ghearele înfipte în burţi, secerati de ostaşi la firul ierbii, ca de o coasă. Liviu Burada îi lăsă în grija soldaţilor şi alergă între stînci, unde norişorul acela de pulbere de nea şi de fum se aşeza. Spre deza-

măgirea lui, însă, nu mai găsise decît un morman de pietre, de lemne și de crengi de cetină, care încă fumega, subțire, ceea ce însemna că pe vatră focul încă ardea, cînd sălașul fusese aruncat în aer. În jur, pe o rază de șapte-opt pași, erau risipite pietre și bucăți de lemne, cîteva cutii de scîndură sparte, niște pături, o cergă, un cojoc și două ranițe umflate încă burduf, gamele și bidoane de soldați, toate acoperite de-un strat subțire de pulbere de nea, de praf de piatră și de scrum. De Pătru Grosariu nici vorbă și nici măcar urmă de aparat! Liviu Burada crezuse că Pătru Grosariu fusese obligat să fugă cu cei ce încercaseră să spargă cercul, lucru firesc de vreme ce el avea aparatul și numai el putea restabili legătura cu cei de dincolo.

Alergase atunci aproape disperat spre cealaltă coastă, unde focul dintre soldați și cei cîțiva încercuiți se întețise și încă creștea, neîntrerupt. Făcuse semne de departe cu mîinile, și strigase, și ajunsese chiar să tragă cîteva focuri în sus, să dea de știre într-un fel soldaților că trebuiau să se oprească pînă sosește el. Dar cine-l mai putea auzi în răbufnirea aceea de foc, dezlănțuită de soldați cu atîta ură, pentru că doi dintre ei rămăseseră întinși pe coastă, cu zăpada roșie sub burți?! Fugarii luptaseră fără scăpare, cu o îndîrjire sălbatică și oarbă, pînă ce căzuseră toți pe rînd, știind desigur că, odată prinși, tot la glonț ar fi ajuns. Liviu Burada sosise cînd totul se terminase și soldații se opriseră în cerc, la numai zece pași de cadavre, cu pușcile și automatele în mîini, plecate, parcă amirosind cu țevile lor urmele înghețate ale fugarilor. Jos pe zăpadă, însă, nu erau decît trei cadavre, pe care din informațiile pe care le avuseseră pînă atunci, le recunoscuseră dintr-o dată: al *gestapovistului* rătăcit de ai săi încă din timpul războiului, al ofițerului deblocat, condamnat pentru crime de război, și al gărzdoiului care făcuse omor la alegerile din 1946 și fugise de frica judecății în munți. Pătru Grosariu nu era nici aici și — cum nu putea fi vorba de fugă, căci el îi chemase în ajutor — se întorsese la locul sălașului, la cei patru care se predaseră de vii. Aceștia, un fost dezertor și trei condamnați de drept comun, dezvăluiseră că numai cu un ceas înainte de atac sosise „Bulearcă" de la București, singur, fără

Ulea, și le ordonase să se pregătească de mutare în cealaltă parte a munților, dinspre Oltenia. Pe acolo se și întorsese, pe un drum neștiut de nimeni dintre ei. Înainte să pornească însă, fuseseră surprinși de năvala soldaților, în fața cărora cei nouă fuseseră împinși să le țină piept. Trei dintre ceilalți căzuseră în încercarea lor de a scăpa cu fuga spre sălbăticia Lotrului. La sălaș rămăseseră, deci, doar doi : „Bulearcă", întors speriat de la București, și Pătru Grosariu, care îi chemase în ajutor. Ce-și vorbiseră aceștia doi și ce se întîmplase cu ei pînă în clipa în care sălașul fusese aruncat în aer ? Căzuseră la învoială, în urma celor întîmplate la București — pentru că era clar că se întîmplase ceva, dacă „Bulearcă" se întorsese singur, iar Bucureștiul ordonase lui Todea să dea semnalul de asalt — sau se luaseră de piept ? În acest ultim caz, cine scăpase și aruncase sălașul în aer : Bulearcă, sau Grosariu ? Dar dacă pieriseră amîndoi, în explozia aceea care zguduise muntele și ridicase în aer vîrtejul acela de zăpadă și pulbere de piatră ? Scotociseră ceasuri întregi printre pietre și lemne, fără să dea de urma nici unuia dintre ei. Se înserase și începuse să ningă potop, cînd ajunseseră pe munte și Remus Todea cu Didi Schuster, îngrijorați de dispariția lui Pătru Grosariu. Împînziseră muntele cu soldați, pînă departe în jur, scotociseră toate cărările, pînă noaptea tîrziu, iar a doua zi și pădurile troienite de omăt proaspăt care cădea încă în fulgi mari, înecțoșînd munții. Dar și „Bulearcă", și Grosariu parcă intraseră în pămînt. Acum se înfiripase în mintea lor, la început încă timidă, dar tot mai insistentă apoi, întrebarea pe care Todea o rostise în cele din urmă parcă sugrumat :

— Și dacă Grosariu și-a jucat rolul, cu adevărat, prinzîndu-ne pe noi în cursă și dezvăluind lui „Bulearcă" sau celor care l-au trimis, cu de-amănuntul, tot ?

— Nu, nu se poate ! se împotrivise Didi Schuster, cu toată ființa lui. L-am simțit cum îi tremura și inima în piept, cînd ne-am despărțit la marginea pădurii...

— Poate tocmai de-aceea...

— Nu ! sărise și el, Liviu Burada. Un om care a îndurat atîtea să vină acasă, să-și potolească în sfîrșit setea

dorului de țară, nu putea trăda tocmai în clipa cînd a simțit, în sfîrșit, gustul libertății !

— Aveți, desigur, dreptate... convenise și Todea, după un timp, în care desfășurase singur în gînd, pas cu pas, toată povestea lui Grosariu.

Dar nici atunci și nici după aceea, o vreme, nu putuseră afla nimic altceva despre el. Povestea lui rămăsese neîncheiată, asemenea unui fir negru, retezat pe neașteptate și rămas pentru totdeauna suspendat în văzduhul acela din munți, încețoșat de ninsoare. Aflaseră în schimb, chiar a doua zi, ce se întîmplase la București, de la Ștefan Varduca, trimis în grabă la ei. Atunci, cu nouă ani în urmă, „Bătrînul" era în plină putere. Și totuși, pînă și acest ghem de-o inepuizabilă forță izbucnise supărat, neîmpăcat că se grăbiseră tocmai cînd nu trebuia. Din acest moment se pare, cînd chiar vestita-i siguranță de sine, atît de derutantă pentru alții, se clătinase, își schimbase stilul de muncă, mutînd centrul de greutate al efortului principal în gîndire, în acțiunea de prevedere a ceea ce s-ar putea întîmpla. Înțelegerea în perspectivă a fiecărei mișcări, legarea acestora între ele și înaintarea controlată și stăpînită, treaptă cu treaptă, pe drumul succesului de multe ori doar intuit, acestea le învățaseră cu toții, atunci. Căci, în 1951 tocmai graba și satisfacția presimțită de a pune cît mai repede mîna pe o pasăre rară, de talia lui Ulea, precum și excesul de zel aproape infantil în îndeplinirea misiunii le jucaseră o neașteptată festă. Și încă, poate mai mult ca acestea, siguranța deplină pe care o avuseseră în succesul misiunii, înainte ca el să fie cu adevărat împlinit !

În primul rînd, nu se înțelesese la timp faptul că Ulea nu avusese decît misiunea unui cercetaș din avangardă, însărcinat cu o incursiune primejdioasă în care trebuia să încerce și să pregătească terenul pentru următoarea fază a acțiunii centrului străin : aterizarea lui Walter Jung și implantarea acestuia între firele destrămate ale unei foste rețele, care trebuiau din nou legate, sau în nucleul abia închegat al alteia ce încerca să se înfiripeze. Aici, chiar cînd îl avuseseră pe Ulea cu adevărat în mînă, o singură clipă de neatenție le spulberase toată bucuria...

În fond, ce se întîmplase ? Potrivit informațiilor primite de la Pătru Grosariu și transmise de Todea, erau cunoscute și locul, și ziua, și ora întîlnirii lui Ulea de la București. Încă din zorii zilei de Ajun, tutungeria de pe Bulevardul Elisabeta nr. 12 fusese ținută sub observație și înconjurată pe departe, în punctele obligatorii de trecere, de un număr suficient de ofițeri, îmbrăcați în civil și cu diverse îndeletniciri, specifice străzii și orașului, mai ales îmbulzelii dintr-o asemenea zi. Dintre aceștia, un electrician urcase pe stîlpul din fața tutungeriei, imediat ce în geamul acesteia apăruse ghiveciul în hîrtie de argint cu brăduleț nins ca de un praf de sare. Alți cîțiva intraseră pe rînd și cumpăraseră țigări și chibrituri, sau ilustrate pentru obișnuitele felicitări de sărbători, recunoscînd astfel locurile din care trebuiau să acționeze în momentul respectiv, potrivit planului întocmit după ce alții, printre care chiar Ștefan Varduca, cumpăraseră la fel țigări și ilustrate în ajun. Totul era ca înăuntru să nu fie prea multă lume în acel moment, pentru că nu-l cunoștea nimeni pe Ulea și în înghesuiala din tutungerie, oricine s-ar fi putut strecura neobservat și ar fi putut transmite ceva unuia dintre clienți, sau mai ales tutungioaicei, Ortansei Fabian, indicată ca principală țintă a așteptatului vizitator. Apoi, în clipa decisivă, trebuiau blocate imediat cele două uși, cea de la intrare și cea din fundul tutungeriei, și imobilizați toți cei aflați înăuntru. Pînă aici, totul decursese conform planului, cunoscut destul de bine de echipa care acționase. Mai mult, nu unul dintre ofițerii dinăuntru, care ajunsese să aleagă un teanc de ilustrate, ci unul de afară îl identificase pe Ulea, în persoana unui țăran de la munte, cu țundră de dimie, cu căciulă mițoasă de berbec și o desagă vărgată pe-un umăr, care, înainte de a intra, schimbase priviri semnificative cu altul, îmbrăcat aproape la fel, de pe trotuarul dimpotrivă. După el, intrase mai întîi acest ofițer, drept spre ușa din fund, iar apoi ajutorul lui, care blocase ușa de la intrare. Aceștia îl arătaseră pe muntean, cu privirile, ofițerilor dinăuntru, tot doi, și se postaseră apoi în uși, cu mîinile în buzunare, pe pistoale. Oricît de ascunsă, aproape imperceptibilă, mișcarea lor

fusese simțită de muntean și acesta fusese primul imobilizat, cu mîna vîrîtă adînc în desagă...

— Sînt singur, dezvăluise el din chiar această clipă, arătîndu-se astfel dintr-o dată învins și gata de orice destăinuire... dați-le drumul celorlalți !

Desigur, ceilalți — patru cumpărători obișnuiți și o femeie — nu fuseseră eliberați imediat, ci împinși în colț și ținuți sub supraveghere, să nu facă nici unul vreo mișcare necugetată. Ulea rămăsese astfel față în față cu tutungioaica, cu Ortansa Fabian, fulgerînd-o cu o privire neagră și răutăcioasă. Apoi țesuse semnul crucii, cu degetele mișcate ușor la piept, și dusese aceeași mînă la gură, de parcă și-ar fi șters buzele umezite.

— Lasă desaga jos ! îi porunci unul dintre ofițeri, grăbit.

Ulea întoarse mîna încet, ca amorțită, și lăsă desaga înspre podea și mai încet, de parcă era cu ouă sau cu trotil, pînă cînd, deodată, se prăbuși mototol peste ea Ortansa Fabian icnind sugrumat, ca o găină gîtuită, dădu să fugă pe ușa din fund, dar, văzînd-o abia acum blocată, duse și ea mîna la gură. Și-n clipa în care ofițerul întorsese cadavrul lui Ulea cu fața în sus, se prăbușise și ea, la picioarele ofițerului din ușa de serviciu. Surprinși, ofițerii dinăuntru își aduseseră astfel aminte tîrziu de celălalt muntean de afară, care fusese desigur „Bulearcă", dar care dispăruse de cum îi văzuse pe ei năvălind în tutungerie. În noaptea aceea fuseseră controlate toate trenurile și drumurile dinspre Sibiu, dimineața satele, cărările și pădurile de sub munți, iar spre prînz Todea primise ordinul de asalt. Abia de la cei patru bandiți prinși de vii aflaseră că „Bulearcă" se întorsese prin Oltenia, pe un drum ascuns, știut doar de el ! Poate tot pe acest drum fugise și cu Pătru Grosariu, dar scotociseră și munții și pădurile dintr-acolo, zadarnic, alte cîteva zile. Dar, dacă „Bulearcă" se întorsese iarăși la București ? Capătul firului negru, retezat atunci în munți, își căutase și poate că își și găsise tocmai legătura care îl adusese pe Ulea la Ortansa Fabian !

Zguduit pe neașteptate de mașină, Liviu Burada tresări din gînduri, parcă mai încurcat ca niciodată. Nu fusese clar decît faptul că „Bulearcă" nu avusese legătură

directă cu Ortansa Fabian. Dar cine o avusese și cine făcuse legătura între acesta și fosta patroană a Elenei Comșa, informatoare a lui Walter Jung în timpul războiului, dar și a comuniștilor în iulie 1944, pînă în clipa în care dispăruse Florin Mănoiu ? Dacă nu Elena Comșa, cine atunci ? !

Mașina cobora în viteză ușoară, cu întunericul în geam și luminile lungi măturînd asfaltul în față, mereu mai departe.

— Unde sîntem ?

— Coborîm spre Sibiu, tovarășe maior... un ceas și gata, e încă devreme !

XII

Ștefan Varduca alergase atunci la Sibiu, cu speranța că va ajunge înaintea lui „Bulearcă" și-l vor prinde astfel pe cărările ce duceau la sălașul din munți. Acesta trebuia să se întoarcă oricum acolo, în primul rînd spre a scăpa de capcana în care căzuse în Capitală, iar apoi spre a salva grupul bandiților, căci îi devenise clar că organele securității de stat erau pe urmele lor, și-odată ajunși în hățișurile munților, numai de ei știute, nimeni nu-i mai putea dibui. Dar și pentru a da de firul „trădării", care nu putuse pleca decît dintre ei ! Or, afară de el, de Ulea și de Pătru Grosariu, care primise și deslușise mesajele, nimeni nu mai cunoscuse amănuntele și ținta drumului lor la București ! Varduca sperase, de asemenea, că, chiar dacă nu-l vor mai prinde pe „Bulearcă", vor putea afla ceva despre rezidentul sau poate chiar rețeaua cu care Ulea voise să intre în legătură în tutungeria de pe Bulevardul Elisabeta, de la cineva dintre capii bandei și mai ales de la Pătru Grosariu. Dar capii bandei aleseră lupta aceea desperată, ca o sinucidere, iar Pătru Grosariu — dacă scăpase din explozia ceea din munți — nu le lăsase nici un semn ; pînă și urmele îi fuseseră acoperite de proaspăta cergă albă, bogată de nea. Rămăseseră astfel deocamdată cu o ultimă posibilă speranță, aceea că — avînd drumul ascuns de fugă spre Oltenia,

dincolo de munți — „Bulearcă" îl trăsese după el și pe Grosariu, care le va da într-un fel de știre sau va căuta adăpost la primul post de miliție, îndată ce va găsi o clipă potrivită de fugă. Așteptaseră însă zadarnic toată iarna acest singur semn ce mai putea veni de pe urmele bandei din munți, cum tot zadarnic căutaseră să descopere sau să prindă o cît de mică mișcare suspectă, fie acolo în împărăția albă a munților, fie în hățișurile și mai adînci ale Bucureștilor. Totul însă dispăruse ca prin farmec, odată cu încheierea „Operațiunii Ochean", și firul acesta negru rămăsese într-adevăr ca retezat, suspendat în gol. Dacă Pătru Grosariu le-ar fi transmis cel puțin *parola* legăturii lui Ulea la București, le-ar fi fost poate mai ușor, dar așa ?

Dosarul rămăsese astfel deschis, iar ei la pîndă, ca într-un veșnic somn de veghe, cu ochiul de la ceafă deschis, căci nu se putea ca în spatele Ortansei Fabian să nu mai fie cineva și nici ca „Bulearcă" și Pătru Grosariu să fi dispărut fără de nici o urmă.

Și într-adevăr, primăvara lui 1952 îi ajutase să prindă în pumn capătul acestui fir negru retezat, care plutise pînă atunci în gol. La sfîrșitul lui martie, începuseră să se topească zăpezile din munți, pretimpuriu, bătute de-un soare grăbit și de-un val de aer călduț, și muncitorii forestieri urcaseră mai devreme în pădurile de pe culmi. Într-o săptămînă scăzuseră, ca supte de stînci, toate marile troiene, cu zăpada bătută de vînturi și ploi, apărate încă la suprafață de o crustă sticloasă de gheață. Dar la adăpost și umbră, în viroage și între stînci, mai rămăseseră niște petice groase de zăpadă, căci neaua se depusese aici liniștit, în straturi adînci. Cărarea muncitorilor trecea tocmai pe lîngă o asemenea viroagă, în sus spre noul parchet de pădure dat în tăiere, iar în jos spre cabana care îi aștepta, seara, cu sobele de fier încinse și mîncarea din ceaunele mari de tuci alb, aburind. Într-una din seri, cînd se întorceau la cabană după o primă zi mai caldă, cu cerul înalt, fără nici o urmă de nor, niște muncitori zăriseră în umbrirea viroagei un moț de căciulă de oaie, ițit deasupra zăpezii. Trei dintre ei coborîseră în viroagă, sprijinindu-se în țapine și tot cu țapinele începuseră să sape în omăt, tot mai

aproape de mogildeața ceea albă cu căciula în vîrf. Așa descoperiseră, treptat, sub privirile tot mai speriate ale celor din cărare, cadavrul unui om în genunchi, aplecat peste o cutie de metal în care își proptise fruntea și cu mîinile ascunse sub burtă, parcă vîrîte în cutie. Cadavrul se păstrase înghețat de la începutul iernii, cînd îl troieniseră primele zăpezi, și acum, înmuiat de căldură și apă, începuse să duhnească ușor a mort și carne putrezită. Cei trei îl curățaseră cu palmele de zăpadă, pînă jos, dar nu-l ridicaseră de pe cutie și nici fața nu i-o întorseseră în sus.

— Hai, măi ! strigase unul dintre cei din cărare. Că altfel, trebuie să batem drumul la miliție, cu fel de fel de declarații...

— De ce noi ? se lepădase imediat altul și arătase spre cei din viroagă... Ei, că ei l-au găsit !... Eu, tovarășe milițian, nu i-am văzut decît pe ei coborînd în viroagă... căzuse întunericul și nu se vedea și m-am grăbit să vin la cabană...

— Poate c-a fost și el un suflet de om ! îndrăznise careva.

— Dac-a fost, ce-a căutat iarna, singur, în munți ?

— Poate a fost la o nevoie omul și l-a prins viscolul, și a căutat aici un adăpost, și a adormit de frig... și gata, l-a și prins înghețul !

Cei trei însă își dăduseră seama că nu putea fi vorba de un rătăcit oarecare, că avea cutia ceea de metal sub el, și nici de un drumeț obișnuit, că nu era pregătit de un drum în munți pe-o astfel de vreme, n-avea nici rucsacul cu el, și ieșiseră încercați de teamă din viroagă. Tot de sila cercetărilor și a declarațiilor nu anunțaseră miliția decît în dimineața următoare, cînd, socotindu-se încă o dată între ei și ajungînd la concluzia că erau datori să facă asta, tocmai într-un asemenea caz care li se păruse ciudat de la început, unul dintre ei coborîse în primul sat, la miliție. Acesta se întorsese în munți, la viroagă, cu doi milițieni, cărora cadavrul li se păruse la fel de ciudat și de aceea nici ei nu se atinseseră de el. Unul dintre milițieni rămăsese de pază, privind neputincios cum cadavrul dezgolit se înmuia tot mai mult de căldură, căci ziua era la fel de senină ca în ajun ;

celălalt coborîse tot într-o fugă la telefon, la post. La prînz, Didi Schuster — care rămăsese la Sibiu, lîngă Înge — urca deja muntele, călărind un cal luat în grabă din sat. De cum văzuse fața cadavrului, vînătă și moale, abia dezghețată, intrată de curînd în descompunere, îl și recunoscuse pe Pătru Grosariu. Acesta avea la ceafă, sub marginea căciulii de blană, găurile — cu părul pîrlit în jur — a două gloanțe care îi ieșiseră prin frunte și se opriseră în cutia de metal a aparatului de radio. Didi Schuster trimisese pe unul dintre milițieni iarăși la post și pînă seara ajunseseră în munți și Todea, care rămăsese de asemenea la Sibiu, și procurorul, și medicul legist, și de asemenea un fotograf. Cadavrul fusese coborît apoi de milițieni pe-o targă improvizată pînă la mașina Salvării care îi aștepta la marginea pădurii, iar aparatul de radio luat de Didi Schuster, în spate. La Sibiu, acesta cercetase mai întîi cadavrul, apoi buzunarele și fiecare cută a hainelor, cu de-amănuntul pînă la piele, dar în afară de actele pe care le cunoștea și de ceasul de la mînă, neatins, nu găsise nimic altceva. După asta, cadavrul intrase în mîinile medicilor, care îi făcuseră autopsia și confirmaseră că Pătru Grosariu avusese într-adevăr o moarte fulgerătoare, datorită celor două gloanțe trase în ceafă, aproape sigur pe neașteptate.

Peste încă o zi — în care Didi Schuster (chinuit de gîndul că trupul lui ar fi putut sta acum pe masa de disecție) făcuse încă un drum în munți, să mai vadă o dată locul crimei, iar Todea repetase cercetările și întocmise cu strîngere de inimă dosarul morții lui Grosariu —, fuseseră chemați părinții acestuia la spital. Dacă legea n-ar fi obligat organele de cercetare să recunoască și ei cadavrul, poate că Todea nu le-ar fi arătat decît cociugul, închis și plumbuit pentru totdeauna. Ar fi născocit poate și o întreagă poveste, după care Pătru ar fi pierit în clipa cînd atinsese pămîntul, aruncat din avion, le-ar fi arătat și-o parașută, numai să-i știe ceva mai liniștiți, poate chiar împăcați cu gîndul că așteptarea lor de peste opt ani fusese totuși zadarnică. Dar nu putuse face asta și, mai mult împins de Schuster, le spusese întregul adevăr. Tatăl lui Pătru Grosariu, plămădit din același aluat, cu aceeași credință și aceeași îndărătnicie

în suflet, reușise — deși destul de bătrîn — să treacă aproape senin peste această cumplită încercare. Maică-sa însă nu mai putuse supraviețui zguduirii și se stinsese ca o luminare cu flăcăruia luată ușor de vînt, la numai o lună după ce Pătru fusese adus și înmormîntat în cimitirul din coasta satului, sub streașina pădurii de brad. Și mai grav fusese că ea nu crezuse nimic din cele povestite de Todea și Didi Schuster, și că murise cu gîndul că Pătru căzuse sub gloanțele miliției noi, cînd nu mai avea decît un pas pînă acasă. Bătrînul trăise încă cinci ani, apucase o țîră și din viața nouă care cuprindea satele și într-acolo, spre munți, dar și cînd murise, mai mult ars pe dinăuntru de dorul celor din mormintele din cimitir, tot ca un pumn de stîncă neagră și uscată arătase. Acum, singură Inge mai mergea la mormîntul lui Pătru Grosariu, cu flori și inima împovărată încă de recunoștință, în fiecare zi de Crăciun. Singele lui însă trebuia neapărat răscumpărat și dosarul, îngroșat încă de aceste ultime file, rămăsese mai departe deschis.

— Didi, se trezea cîteodată Inge, ca scuturată de-un tremur ascuns... Voi n-ați uitat, nu ? !

— Nu, o încredința el... cum s-ar putea ?

După descoperirea cadavrului, deci, rămăsese clar că „Bulearcă" încă trăia, că el îl ucisese pe Pătru Grosariu, pedepsindu-l pentru „trădarea" dovedită cu sîrg și asigurîndu-se în același timp să nu mai fie de nimeni descoperit, căci numai Grosariu mai cunoscuse parola și poate chiar legătura lui la București. „Bulearcă" fugise apoi, părăsindu-i pe toți ai lui sub focul soldaților, și ninsoarea ceea bogată îi acoperise urmele poate pentru totdeauna. Capătul firului negru care își căutase legătura pînă la București fusese astfel retezat încă o dată, mai scurt, și rămăsese mai departe suspendat ca într-un gol de noapte. Cel căruia îi revenise misiunea să încerce să-l prindă în pumn, pentru totdeauna, fusese Ștefan Varduca. „Bulearcă" trebuia cît mai repede descoperit și prins, nu atît pentru blestemățiile mai vechi din munți, căci banda era acum definitiv spulberată, cît pentru uciderea lui Pătru Grosariu și, mai ales, pentru aflarea legăturii de la București pe care doar el o mai cunoștea. Și dacă drumul acesta se înfunda la Ortansa Fabian,

singura legătură care le fusese dată de cei de dincolo în ajunul întoarcerii lui Ulea ? Chiar numai lucrul ăsta de l-ar fi putut afla, şi tot ar fi fost ceva !

În primăvara care urmase şi apoi toată vara aceea, în timp ce şi cei de la Bucureşti şi ei — Todea, Burada şi Schuster — la Sibiu şi în părţile Sibiului rămăseseră mai departe de veghe, aşa încît nici o mişcare, chiar cît a unui licărit de frunză, să nu le scape, Ştefan Varduca pornise de unul singur după „Bulearcă". Colindase mai întîi culmile din partea aceea cu rucsacul în spate şi în pantaloni scurţi, ca simplu drumeţ îndrăgostit de frumuseţea munţilor, bătîndu-le toate cărările şi scotocindu-le ascunzişurile cele mai adînci, şi apoi culmile din cealaltă parte, dintre Olt şi Jiu, poposind pe rînd la fiecare cabană, şi pe la stîni, iscodind cabanierii şi ciobanii, grupurile de turişti, despre urmele posibile ale unui „frate" de al lui, prins peste iarnă de viscol, dar degeaba. După asta, luase satele pe rînd, de asemenea dintr-o parte şi alta a munţilor, stabilind legături ascunse cu şefii posturilor de miliţie, precum şi cu muncitorii forestieri care străbăteau zilnic pădurile ca nişte adevărate grupuri de incursiune. Şi tot degeaba. „Bulearcă" — al cărui nume adevărat aflat de la prinşii din munţi era Margopăţ Marin — intrase parcă în pămînt. Spre sfîrşitul verii renunţase la toate aceste peregrinări şi într-o seară coborîse în gară la Orlat, să ia trenul de noapte spre Sibiu, iar de acolo, după o zi de sfat cu Todea, să se întoarcă la Bucureşti. La sfîrşitul lui august, înspre munţi nopţile sînt destul de reci şi mina de călători din gară, în mare parte bărbaţi — dar şi cîteva femei, — s-a tras în strîmta sală de aşteptare, la adăpost. Era întuneric şi bărbaţii — toţi dinspre munte, duhnind a cojoace de oaie, a haine de dimie şi a iuft — îşi aprinseseră ţigările şi începuseră să sporovăiască între ei, mai mult despre toamna care se anunţa pretimpurie şi rece, şi-i prindea cu fînul pe coastă şi turmele în munţi. Ştefan Varduca se aşezase pe aceeaşi laviţă de lemn, între ei şi grupul celor cîteva femei ascunse şi mai mult de întunericul din colţ. Îşi aprinsese şi el o ţigară şi trăgea fumul cu sete, adînc, înciudat că pierduse atîta timp degeaba...

„Cel puțin știm că aici nu trebuie să mai căutăm !" se amăgea el și curînd începuse să prindă și șoapta femeilor...

— Rozalie, mai mergem la mînăstire, la hram ? întrebase una dintre umbre.

— Eu nu... c-o fost Lavinia pe vară, tăt păste munte, la călugări și s-o lămurit... l-or gonit pe drăguțul de Dumnezău, blestemații, și dintre ei !

— Da' ce-i ?

— Auzi... ascultă și tu, Mărie ! se sucise vorbăreața spre cea de-a treia umbră... Uite, mă-nchin, dacă vă mințesc ! Rozalia mi-o spus, c-o văz't cu chiar ochii ei, între călugări, pe unul dintre lotri d-astă toamnă, coborîți după prădăciune la noi în sat... Acum, zicea, avea barbă și plete, da' ochii erau aceiași, negri și răi, ascunși... Ce crezi, toamna și iarna, cînd n-au ce face, trec munții încoace, în haite, după jaf !

— Trăsni-i-ar Dumnezău, se închinaseră și celelalte două umbre, și-ar arde neîntorși în fundu' iadului, la draci !

Lui Ștefan Varduca îi fusese clar de la început că nu călugării ieșiseră după tîlhării la drumul mare, ci că „Bulearcă" se ascunsese într-o mînăstire, sub rasa lor. De la Sibiu nu se mai întorsese la București ; plecase la Rîmnicu-Vîlcea, și de acolo luase mînăstirile de pe sub munții Olteniei, la rînd. Fusese una dintre cele mai grele misiuni, dar el singur și-o luase... „Nu puteam atinge nici cu un fir de păr viața mînăstirii, mărturisise el mai tîrziu, iar călugării stăteau ca niște prinți, mai mult în chilii. Numai la slujbe, la vecernie mai ales, îi vedeam adunați, și nici atunci pe toți, că unii rămîneau pe la corvezi sau ispășind cine știe ce pedepse grele, în post și rugăciune, monahicești ! Am ascultat atîtea slujbe și am aprins atîtea lumînări, încît cu siguranță am ușa raiului deschisă pentru o mie de ani !"... La unele mînăstiri se întorsese și de cîte două ori, amăgit fie de silueta, fie de chipul cîte unui călugăr, dar de „Bulearcă" tot nu dăduse. Pînă într-o zi, cînd aflase că nu toți căugării veneau la slujbe, căci nu erau toți „frați", și că cei mai tineri sau proaspeții veniți își făceau mai întîi „ucenicia", în muncă grea pe ogoarele, în pădurile și la vitele mînăstirii, pe lîngă unul dintre călugării mai bătrîni. Așa îl

descoperise pînă la urmă pe Margopăț Marin, la caii unei mînăstiri, dormind mai mult în podul grajdului, în fîn, aproape de pădure și gata să sară oricînd pe un cal și să fugă. Cînd nu mai avusese nici o îndoială, se prezentase într-o seară, după vecernie, la starețul mînăstirii, cu geanta doldora de hîrtii doveditoare a tîlhăriilor și crimelor făcute de Margopăț.

— Blestematul, suduise starețul, închinîndu-se lung, cu barba ridicată... l-a mințit pe Dumnezeu și a pîngărit sfînta mînăstire !

— Asta e, preasfinte ! ridicase umerii Varduca. E urmărit de lege !

— Fiule maior, îl implorase starețul, nu vă mînjiți mîinile cu el, aici în sfînta mînăstire... vă încărcați c-un mare păcat ! Noi vi-l dăm prins, mîine dimineață, la ușa mînăstirii !

Și chiar în noaptea aceea, starețul îl chemase pe „Bulearcă" la spovedanie, împreună cu călugărul pe lîngă care fusese dat să-și facă ucenicia. Margopăț n-avusese încotro, recunoscuse cîte ceva, susținînd că luptase împotriva lui anticrist, dar văzînd împietrirea starețului, căzuse la picioarele acestuia și ceruse îndurare și prilej de izbăvire a păcatelor, mai departe la mînăstire.

— Fiule, hotărîse starețul, în noaptea asta mergi în chilie și te roagă și bate o mie de mătănii sub ochii fratelui Teofil... mîine dimineață, dezbraci rasa și părăsești sfînta mînăstire... te întorci în lumea din care ai venit !

— Dar, preasfinte, insistase Margopăț... eu tocmai pentru asta am alergat la mînăstire, pentru iertare și amară ispășire...

— Nu însă pentru asemenea crime și blestemății... astea nici Dumnezeu, în nemărginita lui îndurare, nu le va ierta !... Amin !

Varduca ceruse cîteva ajutoare și păziseră și poarta și spatele mînăstirii dinspre pădure, să nu le mai scape iar. În zori, însă, primul care îi apăruse în poartă fusese starețul, cu ochii roșii de mînie și barba parcă zburlită, cu pumnii strînși și tremurînd :

— Blestematul, blestematul ! scrîșnea, abia stăpînindu-se. Vino, fiule maior !

Și Varduca îl urmase pe cărăruia din curte, pe lîngă biserica micuță și zveltă, zidită cu veacuri în urmă, pînă la latura din fund, a așezărilor ca de cetate ale mînăstiri. Urcase scara de lemn, după starețul care încă suduia, pînă în pridvorul de sus, pe care se înșiruiau ușile chiliilor. Călugării, înghesuiți în fața unei uși deschise, le făcuseră loc și starețul întinsese mîna, izbucnind :

— Păcătosul, a pîngărit sfînta mînăstire a doua oară... și încă, nici rasa n-a dezbrăcat-o... o să rămînă și fără cruce la căpătîi !

În chilie, sub icoana dinspre răsărit și candela ce pîlpîia cu lumina sîngerie, fratele Teofil se zbuciuma pe podea, chinuit ca de ceasul morții, închinîndu-se și bolborosind speriat rugăciuni fără de șir. Iar sub ferăstruica scundă și îngustă, tăiată în zidul de piatră tocmai înspre tavan și cu zăbrele groase de fier pe afară, atîrna, cu gîtul prins în lațul funiei cu care se încingea peste rasă și picioarele zgîrcite, să n-atingă podeaua albă de lemn, trupul înțepenit al lui Margopăț. Acesta își dăduse duhul cu ochii bulbucați și răi, ca două cepe negre, îndreptați spre ușă, cu barba abia împlinită ridicată de funie și pumnii strînși în mînecile largi ale rasei cenușii de tort. Fratele Teofil se jura că adormise spre ziuă, cînd ajunsese cu numărătoarea mătăniilor aproape de o mie, dar călugărul care păzise ușa încuiată pe afară, în pridvor, mărturisise, închinîndu-se grăbit, că clanța fusese încercată de șapte-opt ori încă în puterea nopții, cînd „carul mare" de pe cerul înstelat era cu oiștea înspre pămînt...

— Blestematul, scrîșnise încă starețul, de data asta cu ciudă și năduf... și eu care toată noaptea m-am rugat pentru el !

* * *

De cum zări în față — adunate în noapte, pe o vale și pe o coastă — luminile Sibiului, Liviu Burada își întoarse gîndurile din trecut, de la sfîrșitul încă nedecis din toamna lui 1952 al „Operațiunii Ochean", la misiunea

ce-şi luase, urgentă, de-a revedea totul cu ochii de acum. Căci nu se putea ca înlănţuirea ce-o descoperiseră surprinşi între cele petrecute în 1944, în 1951 şi în primăvara asta a anului 1960 să nu lumineze ceva încă ascuns, de care nu-şi putuseră da seama atunci. Cum de asemenea nu se putea ca, limpezind o dată pentru totdeauna, pînă la capăt, cele de atunci, lumina acestora să nu bată puternic şi spre ciudata poveste a încercării de sinucidere a Elenei Comşa şi încă mai ciudata întoarcere a lui Robert Field, în chiar acest moment. Rememorarea celor petrecute în 1951 şi 1952 îl făcuse şi mai nerăbdător şi abia aştepta să ajungă la sediu la Sibiu, să înceapă lucrul în chiar această noapte. Îşi aduse însă aminte de Didi Schuster şi de Inge Kling, pe care nu-i mai văzuse de-aproape doi ani, şi-şi dădu seama că spera zadarnic să se apuce de lucru imediat, pentru că şi seara şi toată noaptea care urma vor fi oricum ale lor.

— Liviu, îl va întîmpina Didi, ca de obicei... să vă fie ruşine, că n-aţi mai dat atîta timp pe la noi !

— Şi vouă, îi va răspunde el, tot ca de obicei... că n-aţi mai venit pe la Bucureşti !

„Chiar aşa, tresări Burada, cel puţin o dată pe an şi tot mai dădeau cu nasul prin Capitală !" Dacă nu în ajunul zilei de întîi mai, în timpul sărbătorilor de iarnă tot se trezeau cu ei, două-trei zile doar, căci aveau şi ei copii şi nu-i puteau lăsa pe mîini străine mai mult.

— Liviu, mi-a fost dor de tine, silabisea Inge Kling, serioasă şi cu obrajii învăpăiaţi... zău, dacă te mint ! Liuţa, se adresa apoi soţiei lui — nume la care tot el, Liviu Burada, ajunsese, metamorfozînd cuvîntul Liliana, aşa cum ajunsese la numele de Didi şi de „Inge" — cred că n-ai uitat că, dacă nu era Didi, mi-aş fi dorit un bărbat ca Liviu !

— Nu, n-am uitat şi mi-e încă teamă ! mărturisea Liuţa, sinceră şi încercată de-o pudoare casnică şi castă, care mărea forţa iubirii ce mocnea în inima ei, nu atît de vast dezvăluită... Odată, am să vă las singuri, îi ameninţa ea, să vedem !

— O, am fost, o asigura Inge, cînd tu încă nu erai nimic pentru Liviu, iar Didi doar îmi spunea versuri de Heine... i-am simţit inima cum tresălta de iubire, dar a

fost un gentleman !... Îl iubesc cu stimă, cu stima pe care a avut-o el pentru Didi !

Şi Inge cocheta mai departe, angelică şi diafană, ca o copilă care nu cunoştea hotarul dintre joc şi bătăile inimii şi care uita în acel moment că era mama a doi copii, la fel de bucălaţi şi de blonzi ca îngerii de pe icoane. Jocul ăsta, început din tinereţe, îl gusta încă şi Liviu Burada, păstrînd aparent seriozitatea bărbatului nedreptăţit de destin.

— Inge, tu eşti făcută să fii iubită ! îi spunea el cu ochii calzi.

— Toate femeile sînt făcute pentru asta...

— Da... dar pe tine, cum te vede omul, e gata să te ia în braţe !

— Didi, striga ea, cu faţa de înger încolţit... auzi, ce vrea să facă Liviu ? !

Şi se puneau toţi patru pe rîs, pînă cînd Liuţa, mică şi negricioasă, c-o forţă teribilă în ochii inteligenţi şi vii şi cu inima de jar aprins acoperit de spuză, apuca braţul lui Didi Schuster şi-l trăgea deoparte :

— Hai să-i lăsăm, într-adevăr... să vedem !

Aici, jocul lua dintr-o dată sfîrşit, căci dincolo de această ameninţare, — după care nu ea cu Liviu, ci Didi cu Liuţa urmau să termine jocul —, Inge se speria pe ascuns de glumă. După război, toţi ai săi plecaseră în Germania şi, rămînînd doar din dragoste pentru Didrich Schuster, singură, se temea poate ca proorocirea lor, după care s-ar fi putut să-i urmeze curînd, părăsită, să nu se împlinească. Atunci cînd părinţii ei lichidaseră tot avutul şi aşteptau plecarea cu geamantanele pline mai mult de amintirile cîtorva generaţii, Inge Kling alergase nu la Didi Schuster, ci la Liviu Burada.

— Ce-ai face tu în locul meu ? îl întrebase, deşi luase, în sinea ei, definitiva hotărîre.

— Inge, glumise el, în locul tău nu poate fi nimeni, că eşti prea sus !... Stai, o potolise apoi, aş hotărî nu doar cu mintea şi nici doar cu inima... m-aş duce sau aş rămîne acolo unde m-aş simţi cu adevărat întreg ! Dacă ar fi să mă gîndesc în locul tău la Didi, căci de aceea ai venit, eu aş rămîne...

Inge îi sărise de gît, mută și fericită. Se întorsese acasă eliberată de orice apăsare, o sărutase pe amîndoi obrajii pe maică-sa, care crezuse o clipă că totul se rezolvase, și murmurase răspicat, seninã :

— Nu merg...

— Inge, nădăjduise încă maică-sa, înainte să dea în plîns... Tata zice să vă căsătoriți și să meargă și el !

— O să ne căsătorim, desigur, chiar dacă el n-a terminat... numai să vă știm pe deplin liniștiți ! Dar tot nu mergem... nu putem, chiar dacă și el ar vrea !

— Dar de ce ?

— Va fi ofițer de securitate !

— Ooo ! încremenise maică-sa, cu ochii mari, și-abia peste cîteva clipe dăduse în plînsul ei parcă șoptit, fără de nici o speranță.

De atunci, Inge le scrie în fiecare lună, cît este de fericită ; o dată pe an, de ziua căsătoriei ei cu Didi, le trimite și fotografii, ale lor și ale copiilor, dar cu tot efortul ce-l face pentru a crede, cum se vede din scrisori, bătrîna se îndoiește încă de fericirea fiicei sale, cum tot scrisorile o trădează. Anul trecut, Inge și-a chemat părinții să vină să-și petreacă concediul la ei, în locurile natale, dar i se prăpădise tatăl, de astmă, și mama amînase călătoria pentru anul acesta...

— Am ajuns, tovarășe maior ! îl trezi din gînduri șoferul care oprise lin, drept în poarta sediului. Și, văzînd că Burada își cercetează ceasul, cu portiera deschisă, urmă : E devreme încă, opt și jumătate...

Liviu Burada urcă de-a dreptul la comandant, care nu era altul decît Remus Todea, ajuns, ca și Ștefan Varduca, la gradul de colonel și la aceeași înțelepciune, și dulce și amară, și potolită și grăbită, a vieții. Îi raportă despre misiunea cu care venise. Apoi îl rugă să hotărască să fie ajutat de Didi Schuster, acum unul dintre adjuncții săi, care cunoștea la fel de bine toată „Operațiunea Ochean". Cît timp fumase o țigară, Liviu Burada mulțumindu-se doar să strîngă țigaretul de chihlimbar în pumn, Remus Todea îl întrebă de Varduca și urmări pe gînduri firul înlănțuirii celor trei întîmplări atît de îndepărtate în timp, dezvăluit pe scurt de Burada. Și, încercat de-o

satisfacție ascunsă care se prefigura, îl ceru pe Diedrich Schuster la telefon :

— Cînd crezi c-ai adunat destulă putere, ca să poți suporta două surprize — prima, a întîlnirii cu cineva care e acum în biroul meu ; a doua, a celor ce-ți va povesti el —, vino la mine...

În mai puțin de-un minut, se și treziră cu Didi Schuster, salutînd în pragul ușii. În uniformă, cu gradul de maior și în plină maturitate, Diedrich Schuster arăta parcă turnat, bine legat și bine înfipt în podea, cu ochii albaștri aproape topiți de neașteptata ivire a lui Liviu Burada, care se și ridicase din fotoliu. Își strînseră mîinile și, tot la îndemnul lui Todea, se așezară în cele două fotolii largi.

— Ce să mai pierdem timpul, se grăbi Todea după o clipă de gîndire... stați de vorbă, hotăriți un plan de acțiune și raportați-mi !

Și încă din ușă, Didi Schuster apucă nerăbdător și vesel brațul prietenului său. În birou, ceru dosarul „Operațiunii Ochean" și apoi ascultă, cînd încruntat, cînd satisfăcut, posibila poveste a firului ce-ar fi putut lega cele trei întîmplări. Amintirea lui Pătru Grosariu, a chipului său aproape descompus, răsărit aievea din încețoșarea albă, imaculată a zăpezii, le trezi, păstrată încă pînă acum, îndîrjirea de atunci. Pe Didi Schuster îl și încălzise speranța în succesul aproape sigur al noii lor acțiuni, căci se simțea încă dator în răscumpărarea, oricît de tîrzie, a sîngelui lui Pătru Grosariu.

Dosarul le fu adus destul de repede de o femeie care nu părea deloc surprinsă că i-l ceruseră și care, înainte de a-l lăsa pe birou, îi întinse lui Diedrich Schuster un formular pentru iscălitură. Acesta împinse apoi dosarul în fața lui Burada, fără să simtă nevoia de a-l mai răsfoi.

— L-am mai cerut de cîteva ori... ai să vezi !

Dosarul se îngroșase, cu hîrtiile adăugate între timp de Didi Schuster. Încă de pe drum, cînd desfășurase în minte toată „Operațiunea Ochean", Liviu Burada hotărîse asupra căror momente trebuia să se oprească mai întîi. Tot ceea ce făcuseră ei înainte și după întoarcerea lui Pătru Grosariu cunoștea pe deplin și-i era încă destul de proaspăt în minte ; nu același lucru putea spune și

despre ceea ce făcuse Grosar... în vest, de unde venise, precum și despre misiunea și mai ales gîndurile cu care el se întorsese acasă. Despre acestea nu putea avea decît un singur izvor, declarațiile lui la interogatoriul luat atunci de Remus Todea. Și mai greu era cu reconstituirea a ceea ce făcuse el în munți, de unde nu aveau decît rarele și scurtele lui mesaje cifrate. În înlănțuirea celor trei întîmplări, — perceptibilă și aproape sigură, dar nedovedită de ajuns —, lipseau încă două din zalele care probau legătura „Operațiunii Ochean" cu celelalte două întîmplări, ele însăși încă nelimpezite pînă la capăt. Dacă știau că legătura „Operațiunii Ochean" cu trecutul, cu întîmplarea din iulie 1944, o făcea Ortansa Fabian, iar cu viitorul, cu șirul întîmplărilor din această primăvară, o făcea Elena Comșa, trădată tocmai de eșecul ciudatei sale încercări de sinucidere, nu știau încă nimic despre cheia care deschisese drumul lui Ulea și „Bulearcă" la București, și, mai ales, cine stătuse în spatele Ortansei Fabian, pentru că în mod sigur nu ea reprezentase ultima za a lanțului, ci altcineva, o permanență ascunsă care întinsese acest lanț pînă la cele petrecute acum, în 1960.

— Pînă la urmă, își dezvălui Liviu Burada frămîntarea, cu privirile ridicate la Didi Schuster, totul s-ar putea reduce la două întrebări... Prima, pe cine aveau și poate încă au ei la București ? Iar a doua, cu ce cuvînt de ordine au luat Ulea și „Bulearcă" legătura acolo, cuvînt care poate și acum stă în picioare ?!

— La prima întrebare, sări Didi Schuster, deschizînd dosarul în altă parte, încearcă să găsești răspunsul aici, în declarațiile lui Pătru Grosariu, și la sfîrșit, în însemnările mele... La a doua, nu văd încă nici un răspuns !... Apoi se ridică, cercetîndu-și ceasul... Pînă atunci, eu o să lipsesc o jumătate de oră. Trebuie să mă reped acasă, să dau copiilor să mănînce și să-i culc... că sînt singur !

— Dar ce-i cu Inge ? murmură Burada, aproape speriat, după ce-și reamintise povestea lor în mașină. Am vrut să te întreb de la început de ea, de copii, dar ne-am luat cu treaba și...

— Inge se ține de șotii, silabisi Didi Schuster, cu un surîs ascuns, trădat doar de ochii săi limpezi și mari... e la maternitate ! Al treilea copil, și tot băiat !

— Phă ! ieşi Burada de sub uluirea ce-l încercase şi-l îmbrăţişă pe Didi Schuster peste masă... Va să zică aşa, vă grăbiţi ?

— Inge zice că dacă facem încă unul, o fată, îi înlocuim pe toţi cei patru care au plecat în Germania... mama, tatăl şi cei doi fraţi ai ei !

— E tîrziu acum, se uită Burada la ceas şi spre telefon... mîine însă mă scol de dimineaţă !

Rămas singur, Liviu Burada începu să parcurgă dosarul, filă cu filă, întîrziind cu privirile pe cîte un rînd, pînă îşi readucea aminte totul, în amănunt. La semnul făcut de Didi Schuster, se opri şi citi cîteva file în întregime, cu un interes sporit pe neaşteptate. Didi avea dreptate ; aici puteau găsi cel puţin sensul primului răspuns. Întoarse o filă înapoi şi reciti rîndurile flancate de-o linie roşie, un crîmpei din interogatoriul luat de Remus Todea lui Pătru Grosariu, atunci...

Întrebare : Într-o asemenea acţiune, centrul îţi asigură şi un refugiu, pe care să-l poţi folosi la nevoie... o legătură de acoperire, un ultim adăpost ascuns... ce ultimă posibilitate de salvare v-a dat ?

Răspuns : Nici una. Nu mi-au lăsat decît o singură salvare, de a ajunge neapărat în munţi !

Întrebare : Nu se poate. Sînteţi totuşi trimis de un centru care se vrea redutabil şi care nu putea să nu se gîndească, cît de cît, la oamenii săi ! Altfel, se expune singur, în primul rînd ! Nici Walter Jung, nici Watt nu v-au indicat vreo legătură în plus ? Care este colacul de salvare pe care-l puteţi folosi în cazul unui înec ?

Răspuns : Păi asta e, că nu mi-au dat nici unul ! Abia după ce voi ajunge în munţi şi numai în cazul unui succes, voi căpăta această posibilitate...

Întrebare : Care ?

Răspuns : O ultimă legătură, la Bucureşti, care-mi va fi indicată atunci. Voi ajunge la ea

cu parola ce-i va fi transmisă lui Ulea, prin mine, de către Watt...

Întrebare : Uneori, pe lîngă parolă, se dau şi alte semne, ca cei care se întîlnesc să ajungă de la început la o încredere deplină... ?

Răspuns : Mi-au dat şi mie... dar nu Watt, ci Walter Jung mi le-a şoptit la despărţire !... Vezi, mi-a spus, dacă se codeşte să te recunoască, aminteşte-i de trei întîlniri pe care le-a avut cu mine : prima, într-o pivniţă de vinuri la Paris, în vara lui 1940 ; a doua, într-o vilă din cartierul Niederschönhausen, la Berlin, în 1942 ; a treia, la restaurantul Bordei de pe malul lacului Herăstrău, la Bucureşti, în 1944...

Era clar ; acesta era rezidentul fostei şi poate şi actualei reţele care trebuia descoperit ! Atunci, în 1951, Pătru Grosariu îi dezvăluise lui Didi Schuster parola cu care putea ajunge la bandiţi : *Spuk*. Care fusese însă parola de legătură cu Bucureştiul, primită pentru Ulea şi pe care el n-o mai putuse transmite lui Didi Schuster prin radio ?! Pînă spre miezul nopţii parcursese întreg dosarul, asistat de Didi Schuster care se întorsese cu nişte pişcoturi şi o sticlă de şampanie. Băuseră pe îndelete, în sănătatea lui Inge Kling şi a noului-născut, Peter Schuster-Kling, nume pe care Inge ţinuse să-l aibă toţi băieţii ei, ca nici neamul Kling să nu se stingă aici. Noaptea o petrecu la Didi Schuster, unde povestiră pînă spre ziuă despre cele petrecute de cînd nu se văzuseră. În zori alergă cu nişte garoafe albe la spital, la Inge Kling, iar dimineaţa se apucase din nou de lucru la sediu. Tot ce se putea şti despre „Operaţiunea Ochean" avea strîns şi bine rînduit în dosar. Pe munte, la locul fostului sălaş dintre stînci şi la viroaga în care muncitorii forestieri găsiseră cadavrul aproape descompus al lui Pătru Grosariu, nu mai avea nici un rost să urce. Didi avea dreptate, trecuseră atîţia ani şi totul fusese spălat de-atîtea ori de ploi şi de zăpezi, că nu se mai putea cunoaşte nici o urmă, şi-apoi doar cercetase şi el locurile, aproape în

fiecare an. Misterul morții lui Pătru Grosariu îl descoperiseră încă de atunci și dăduseră și de urma lui Margopăț. Nu-i rămăsese, poate, decît să stea încă o dată de vorbă cu muncitorii forestieri, deși avea declarațiile lor la dosar, cu gîndul că vreunul observase poate ceva la Pătru Grosariu sau în jur, sau găsise, sau chiar luase ceva de la el, despre care nu aminteau în declarațiile lor de atunci.

— Să încercăm ! admisese și Didi Schuster și transmisese lista acestora posturilor de miliție din satele lor natale.

Avură noroc ; dintre cei trei muncitori, doi încă erau în viață și milițienii îi găsiseră acasă, că erau bătrîni și nu mai puteau urca la tăiat pădurea în munți. Primul, dintr-un sat mai apropiat de Sibiu, le fu adus chiar la sediu la vremea prînzului, și cei doi îl poftiră să ia masa cu ei la cantină, timp în care îl întrebară despre descoperirea lor de atunci. Moșul, încă vioi, repezit la vorbă, nu uitase nimic :

— Doar a fost vorba de-un om, tovarășe maior !

Cînd fu întrebat dacă în graba ceea, cînd ceilalți fugiseră să nu fie citați ca martori, nu luaseră nimic de la mort, izbucni bucuros că le putea împlini această dorință :

— Ba da... o tabacheră de țigări, cît palma, găsită la piept... de-un galbăn stins, ca toamna frunza de fag... dintre noi însă numai Ionu fuma și-o luat-o cu el... dară, Ionu, săracu, i-amu în pămînt...

Liviu Burada îl lăsă pe Didi Schuster să vorbească cu cel de al doilea bătrîn, iar el sări în mașină și porni spre satul celui dispărut. Seara, cînd tocmai se întuneca, reapăru la sediu, grăbit și aproape transfigurat, cu portțigaretul lui Pătru Grosariu în mînă, păstrat încă de nepoți printre lucrurile rămase de la bătrîn. Îl trase și pe Didi Schuster după el și năvăliră amîndoi, nerăbdători, la Remus Todea. Și abia aici, pe biroul acestuia, Liviu Burada deschise ușor miraculoasa cutiuță plată de metal gălbui și le arătă, scrijelit cu vîrful briceagului pe fundul ei mat, cuvîntul *Spook*. Era clar ; atunci în 1951, fusese momentul schimbării parolei : din *Spuk* în *Spook* ! Pătru Grosariu nu avusese timp în clipa aceea

s-o transmită, sau se aflase poate sub supraveghere și o scrijelise pe ascuns, pe fundul tabacherii, desigur cu gîndul s-o transmită mai tîrziu, ceea ce nu mai apucase să facă. Era tocmai parola pe care o cunoșteau ei acum, la București, de la Elena Comșa ! Cu ea și cu cele trei întîlniri despre care-i vorbise Walter Jung lui Pătru Grosariu vor da poate mai ușor și peste acea ultimă legătură de acoperire și de drum lung — cum ar fi spus Varduca — a lui Walter Jung, la București.

Remus Todea luă parcă neîncrezător tabachera și, ca să fie lăsat s-o cerceteze în liniște, îi făcu semn lui Burada spre telefon :

— Vezi că te-a căutat Ștefan Varduca... de două ori !

Liviu Burada formă numărul colonelului, direct, și spuse c-o satisfacție ascunsă, răspicat :

— Ordonați, tovarășe colonel...

— Mai ai ? răsună glasul lui Varduca, incisiv.

— Numai mîine, tovarășe colonel. Am descoperit ceva neașteptat, care...

— Ia tot ce crezi că ne poate folosi, hotărî Varduca, urcă în mașină și vino... în zori să fii oricum aici, că *arde !*

XIII

Pe Liviu Burada îl ajunsese totuşi oboseala acestor cîteva nopţi nedormite şi aţipise, ca răstignit, pe perna maşinii. Era însă atît de contrariat de neaşteptata chemare a „Bătrînului", încît gîndurile i se derulau parcă, mai departe, şi în somn. Sau poate numai cînd tresărea, chinuit de ele, i se legau din cînd în cînd pentru o clipă, în care, scăpărîndu-i în minte, încercau să-i lumineze pragul unui înţeles. În cei peste cinci ani de cînd lucra cu Ştefan Varduca, numai de două ori îl mai chemase acesta înainte de încheierea unei misiuni. Acum, cel puţin, îşi putea socoti misiunea ca şi încheiată, căci portţigaretul lui Pătru Grosariu cu parola de pătrundere a lui Ulea în cercul închis al celor ce unelteau din umbră la Bucureşti, precum şi cele cîteva pagini din declaraţia lui Grosariu, după care luase o copie şi care întredeschideau o misterioasă poartă spre un drum aproape sigur de urmat, pagini descoperite de Didi Schuster, luminau definitiv legătura „Operaţiunii Ochean", atît cu „Cazul Cronos" din 1944, cît şi cu cele întîmplate în primăvara asta a anului 1960. Desigur, „Bătrînul" nu-l putea chema decît obligat de-o întîmplare nouă, destul de gravă, legată tocmai de sarcina ce-i dăduse de a dezlega totul, în aceste trei cazuri, o dată pentru totdeauna. „Oare, ce-ar fi putut apărea atît de important în decurs de

numai o zi ? Ceva poate încă ascuns de Elena Comșa, așa cum fusese a doua ei scrisoare lăsată numai pentru Tudor Comșa ? Sau poate mai curînd ceva cu totul neprevăzut în desfășurarea suspect de înceată a călătoriei lui Robert Field cu Elvira Marian prin țară și a întîrzierii la fel de suspecte a pasului lor spre o singură cameră cu un singur pat ?"

În zori mașina îl lăsă în poarta sediului, așa cum ordonase Varduca, și el avu încă timp, cîteva clipe, să întrebe de Elena Comșa și *mister* Bob. Elena Comșa primise dezlegarea lui Ștefan Varduca, în ajun, să se întoarcă acasă, sub aceeași supraveghere a Ilenei Dragomir, iar Robert Field avea încă răbdare să străbată toată țara pînă ce va înfrînge, desigur, ciudata cerbicie a Elvirei Marian. Intră astfel în biroul „Bătrînului", care nu plecase peste noapte de la sediu, și mai contrariat. Raportă, deocamdată doar în cîteva cuvinte, despre rezultatul scurtei sale incursiuni și întoarceri în timp de la Sibiu, și-i lăsă pe masă, ca un trofeu, portțigaretul lui Patru Grosariu și copia celor cîteva pagini pline de tîlc din declarațiile lui de atunci. Ștefan Varduca luă mai întîi portțigaretul, gălbui și plat, îl răsuci de cîteva ori, îl deschise și rămase cu el în mînă, fără să tresară. Liviu Burada îi arătă, triumfător, scrisul scrijelit pe fundul mat al cutiuței de metal și colonelul citi parcă neîncrezător, dar foarte clar : *Spook*. Nu tresări nici de data asta, însă trase și portțigaretul și cele cîteva file în fața pieptului, puse palma pe ele și murmură :

— Lasă-le să le văd... dumneata fugi, te-așteaptă căpitanul Petre Barna de aseară ! M-aș fi putut duce, desigur, și eu ! Dar am zis, să rămînă așa cum am hotărît, să revezi totul dumneata, cu ochii dumitale de acum. Și apoi, chiar că n-aș mai fi vrut să văd ce a rămas din Florin Mănoiu...

Peste cîteva minute, doar, era din nou în mașină. Îl luă pe Petre Barna — căruia îi telefonase — din poarta circumscripției de miliție și se lăsă condus de acesta pe străzile încă pustii în lumina crudă a zorilor, pînă o apucară glonț pe Calea Griviței. Petre Barna mocnea lîngă el, îngîndurat și cu servieta pe genunchi, cu oche-

larii plini de umbră, căci avea, ca niciodată, şapca lăsată mult pe frunte.

— Dar ce-i ? îl zori, aproape exasperat de tăcerea lui.

— O să vedeţi ! mormăi căpitanul şi-ntinse ambele mîini peste servietă, parcă apărînd-o de cineva.

Pe Calea Griviţei, aproape de mijlocul ei, constructorii ridicaseră între timp un gard înalt din panouri mari de tablă, vopsite în dungi albe şi roşii, îngrădind astfel tot cîmpul acela alb de moloz din dreapta străzii, de pe care curăţaseră toate casele şi pe care aveau să ridice noile blocuri. De dincolo de gard nu se vedeau decît turnurile marilor macarale, înălţate pînă la jumătate, şi gîturile de girafă ale excavatoarelor, cu cablurile întinse, parcă trosnind, şi se auzeau, duduind, motoarele autocamioanelor grele. Maşina opri curînd, la cererea căpitanului, coborîră şi trecură dincolo de gard printr-o deschizătură lăsată pentru autocamioane.

— Dacă vă mai amintiţi locul, acolo era... ! arătă Petre Barna undeva în faţă şi o luară înainte pe lîngă gard.

Pe lîngă ei, marile excavatoare muşcau adînc pămîntul, lărgind gropile lungi şi drepte, în care se vor împlînta pilonii şi se vor turna fundaţiile de beton ale noilor blocuri. Cînd dădeau de vechile pivniţe, uriaşele cupe zăngăneau în gol, pînă ce colţii lor lucioşi ajungeau să se înfigă iarăşi în pămînt. La o asemenea adîncime, excavatoriştii minuiau cupele vegheaţi de cîte cineva de pe malul gropilor, care urmărea atent colţii lucioşi şi făcea semne cu mîna, la dreapta sau la stînga, să-i înfigă cu putere sau să-i ridice şi să aştepte.

— Ieri dimineaţă, explică Petre Barna, abia acum ieşind din gîndirea lui înceată, a fost găsită şi-o bombă de avion, neexplodată, pe care a dezamorsat-o o echipă de genişti militari... iar după-prînz, nişte lăzi cu arme şi grenade ruginite, ascunzătoarea cine ştie cărui grup ilegal, astupată, poate împreună cu cei de pază, de bombardament...

După alţi aproape o sută de paşi, tot pe marginea gropilor lungi, în care cupele excavatoarelor muşcau mai departe din pămînt sau îmbrăţişau ca nişte caracatiţe de fier colţuri mari de zid sau blocuri de beton, Barna întoarse iarăşi capul şi arătă cu mîna :

— Aseară, tocmai cînd noi eram acolo, aici a căzut din cupa excavatorului în camion, ca dintr-un cioc de pasăre, o casetă de metal cu niște hîrtii și niște „cocoșei" de aur... două sute în cap ! Comoara cine știe cărui negustor din cartier, care n-a mai avut parte de ea...

Porniră iar ; Liviu Burada era aproape supărat pe căpitan, căci încă ocolea să-i dezvăluie tocmai ceea ce trebuia să-i spună de la început. În groapa următoare, cupele a două excavatoare mai mici scoteau dintr-o fostă pivniță niște vechituri și boarfe, un butoi de varză cu zeama împuțită șiroind și coborîră iar, deschise, asupra unei grămezi de lemne și cărbuni de foc. Petre Barna trecu pe la capătul acestei gropi spre groapa următoare, la fel de lungă dar croită de-a curmezișul șirului de gropi. Groapa, pustie, era neterminată, doar la un capăt săpată pînă la adîncimea din deviz. Se opriră pe marginea ei, lîngă un subofițer de miliție care se vedea că era de pază și îi întîmpinase, salutîndu-i de departe.

— Ipoteza dumneavoastră s-a adeverit ! silabisi Barna, ceva mai înseninat, dar cu o gravitate parcă sentențioasă în ochii lui aproape albi, măriți de sticlele ochelarilor. Florin Mănoiu a fost ucis într-adevăr aici, în casa Ortansei Fabian... Uitați-i oasele !

Liviu Burada încremeni o clipă, parcă neîncrezător, privind un schelet de om care alburea jos în groapă, la picioarele lor. Apoi dădu să sară, nerăbdător, de pe malul gropii, înalt de cîțiva metri. Petre Barna însă îi apucă repede brațul și se suci spre subofițer :

— Ați luat și fotografii, și urme... tot ?

— Tot, tovarășe căpitan, îl asigură subofițerul... acum a plecat echipa ! Doar să strîngem oasele, arătă el un sac de pînză albă făcut sul în pumn, și gata...

Barna îl conduse pe Liviu Burada pe la celălalt capăt al gropii, de unde panta de pămînt, bătută de roțile camioanelor, cobora lin spre fundul gropii. În fața scheletului, pe care căpitanul îl văzuse desigur de alte cîteva ori, se opriră. Oasele erau cam îngrămădite, așa cum ai înghesui un mort cald încă, cu mîinile la piept și genunchii la gură, într-o groapă prea mică, făcută în pripă. Craniul, alb și mat, de om tînăr, avea o gaură

înstelată, drept în mijlocul frunții. Petre Barna se lăsă pe vine și întinse degetul spre ea :

— Pe-aici a ieșit glonțul, tras desigur în ceafă...

Se lăsă și Liviu Burada pe vine, lîngă el. Deși nemișcate, oasele fuseseră curățate și periate de tot pămîntul dintre ele, cum de asemenea fusese ridicat tot stratul de pămînt pufos din acest atît de zgîrcit și de tainic mormînt.

— De unde știți că este el ? întrebă Burada.

Petre Barna îl trase înapoi pe panta de pămînt, făcu semn subofițerului să desfășoare sacul de pînză albă și se așezară alături. În groapă era liniște și tăcerea acestui afund de pămînt se păstra și în jur, pînă la autocamioanele și excavatoarele cărora li se zăreau doar scripeții înalți și ale căror motoare duduiau în forță, înăbușit. Căpitanul scoase din servieta de pe genunchi o pungă de hîrtie groasă, cerată, castanie, în care își vîrî mîna, căutînd o clipă. Din pungă scoase o verighetă de aur, prinsă între două degete, pe care o întinse lui Burada. Acesta apucă verigheta, cu ochii sticlind, o ridică aproape de ochi, în lumina tot mai vie a dimineții de mai și silabisi cuvintele gravate pe fața ei interioară, cu buzele abia mișcate : *Si-mo-na 20 Iu-ni-e 1944 !*

Își aduse aminte de cealaltă verighetă, cu numele lui Florin, purtată încă de Simona Trandafir, și încremeni, cu privirea cînd la oasele care albureau grămadă în groapa din fața lor, cînd la verigheta care îi lucea între degete ca o picătură de soare. Barna răsturnă în pumn tot ce mai avea în pungă, desfăcu pumnul sub privirile lui Burada cîteva clipe, după care vîrî totul înapoi în pungă. Apoi așteptă să lase și Burada verigheta tot acolo și îi întinse punga !

— Poftim ! Pentru noi totul e clar și nu ne mai interesează prea mult... chiar dacă ar mai fi trăit, autorii crimei ar fi scăpat de pedeapsă... Crima a intrat în termenul de prescripție de anul trecut... Pe dumneavoastră însă cred că vă interesează mai departe, neapărat ! Mîine am să vă pot da și dosarul, cu rezultatul primelor cercetări, cu buletinele de analiză, cu fotografii, cu tot...

Liviu Burada apucă punga de hîrtie cerată ca pe o relicvă scumpă amintirii lui și se întoarse singur, îngîndurat

şi în pas măsurat la maşină. Simburele de întuneric ce ascunsese pînă acum misterioasa dispariţie a lui Florin Mănoiu fusese spart, în sfîrşit. Tînărul ilegalist fusese într-adevăr ucis aici, în casa Ortansei Fabian, cum şi întîmplările şi dezvăluirile Elenei Comşa lăsaseră să se înţeleagă. De cine ? Desigur de Walter Jung, care îi trăsese un glonţ în ceafă, — de frică să nu dezvăluie legăturile ascunse ale *Gestapo*-ului cu cei care puteau sustrage documentele tratativelor de armistiţiu de la Ministerul Afacerilor Externe —, în casă, cînd Florin Mănoiu se întorsese să-i ceară socoteală Ortansei Fabian, sau mai degrabă afară sub bombardament, cînd Florin Mănoiu se lungise cu Elena Comşa la adăpostul zidului vecin. Şi tot sub bombardament, în timp ce Elena Comşa stătuse ca pierdută cu faţa la pămînt, luase cadavrul şi-l dusese în pivniţă, unde îl îngropase, atunci sau a doua zi. Elena Comşa se trezise cu servieta lui Florin în braţe, fără să ştie din toate astea, într-adevăr, nimic. Dar Ortansa Fabian ? Desigur, Walter Jung nu l-ar fi putut împuşca şi mai ales îngropa în pivniţă pe Florin Mănoiu, fără ştirea ei. În primul rînd pentru asta, sigur că pentru asta, spărsese ea fiola de cianură între dinţi în momentul întîlnirii cu Ulea în tutungeria sa, în 1951 !

De pe marginea şirului de gropi, care aşteptau ca nişte uriaşe forme siluetele albe ale noilor blocuri, Liviu Burada privi ultima dată înapoi, la Petre Barna şi la subofiţeri. Aceştia adunau tăcuţi mîna aceea de oase în săculeţul de pînză albă... „Mai bine le-ar fi lăsat aici ! îşi spuse, uitînd de Simona Trandafir şi de faptul că poate tocmai Ştefan Varduca ordonase adunarea lor. Trebuia să le îngropăm şi mai adînc şi să le lăsăm aici, la temelia întregului cartier !"

* * *

În tot acest timp, Ştefan Varduca îl aşteptase în picioare, făcînd drumul dintre birou şi fereastră în pas liniştit şi oprindu-se cîte o clipă cînd lîngă birou, cu privirile la portţigaretul şi cele cîteva file din declaraţia lui Pătru Grosariu, cînd în faţa geamului, cu privirile

la poartă. Un sentiment ciudat și amestecat, de liniște crudă dar și de încordare lăuntrică, de satisfacție amară dar și de-o nouă îngrijorare, îl încerca. Timp de peste cincisprezece ani așteptase acest moment și se zbătuse pentru el, și iată că dezlegarea misterioasei dispariții a lui Florin Mănoiu nu-i adusese liniștea cea din urmă. Simțea aievea apăsarea unei noi răspunderi, mai grave, pe care o descoperise deja înfiripată în mintea lui. Dacă pînă acum avuseseră în față un obiectiv sigur, pe care îl atinseseră, dincolo de el intrau acum ca într-o ceață. Altul, fără contur precis dar existent neapărat, îi luase dintr-o dată locul. Cineva din țară, de la București, acționase din umbră și în 1944, servindu-l pe Walter Jung, și în 1951, cînd ușurase întoarcerea lui Ulea, și acum, în 1960, cînd Elena Comșa fusese prinsă poate tot în plasa lui. Ștefan Varduca își dădu astfel seama că nu atît imaginea sumbră a scheletului pe care și-o refuzase instinctiv, mîna aceea de oase reprezentînd prea puțin din tot ce însemnase Florin Mănoiu și dîrza lui activitate ascunsă din ajunul insurecției din august, cît această nouă și gravă răspundere, în fața căreia se trezise parcă nepregătit, îl oprise să meargă la mormîntul descoperit în pivnița Ortansei Fabian. „Gata, cu moartea mea ați terminat! părea a fi mesajul lui Florin Mănoiu. Vedeți acum de voi, de cel ce ne-a pîndit din umbră, nouă atunci, iar vouă acum, mișcările!"

Și într-adevăr, mesajul acesta — întărit și de însemnarea lui Pătru Grosariu, săpată în tabla gălbuie a portțigaretului, și de strigătul desperat al Elenei Comșa din scrisoarea lăsată lui Tudor Comșa — avea să fie confirmat, doar peste o clipă, de însuși Florin Mănoiu. În birou pătrunse Liviu Burada, cu punga de hîrtie cerată în mînă și ochii lucind. Maiorul așteptă, pînă ce colonelul se așeză pe unul dintre fotoliile măsuței rotunde, surprins de liniștea feței lui. Pe celălalt fotoliu se așeză el, la semnul colonelului, vîrî mîna în punga ținută pe genunchi și începu să scoată pe rînd din ea, pe măsuța dintre ei: un ceas de buzunar cu capacele nichelate stinse de rugină și zaua lanțului, măruntă și neagră, plină de pămînt împietrit; un belciug rotund, cu o singură cheie de broască „yale", atîrnînd ca un cercelus; o cata-

ramă de curea cu marginile mîncate de pămînt și două tocuri de pantofi, de cauciuc, marca „Palma", tocite la călcîi și aproape sfărîmicioase. La urmă, Burada răsturnă punga între ei și pe geamul măsuței se rostogoliră cîteva monede de metal coclit, cîțiva năsturei de os de la cămașă, alții ceva mai mari de metal, ieftini, de la pantaloni, și verigheta de aur, singura strălucind. Colonelul abia acum tresări, prinse repede verigheta, o șterse un timp cu batista, mai mult în interior, își puse ochelarii și o ridică la lumina dim geam, cu mușchii fălcilor zvîcnind. Descifră desigur și el, în gînd, numele și data gravate în luciul ei, pe dinăuntru, și abia cînd își recăpătă respirația întreruptă coborî mîna pe marginea măsuței și-și lăsă fruntea în palma celeilalte mîini. Numele Simonei și data logodnei lor, știută doar de ei doi, îi spulberase orice îndoială : scheletul era într-adevăr al lui Florin Mănoiu, ucis în casa și îngropat în pivnița Ortansei Fabian. De Walter Jung, desigur ! Dar dacă Jung reușise să fugă, celălalt — care-i trimitea lui documentele prin Ortansa Fabian — era încă în țară ! Poate tocmai acesta și legase, în răstimpul celor peste cincisprezece ani, firul celor trei întîmplări ! Cine era ?!...

Între timp, Liviu Burada apucase ceasul în mînă, ca pe o ceapă, și tot încerca, sub privirile colonelului care deveniseră treptat ca de plumb, să-i deschidă capacele cu lama briceagului. Toată marginea capacelor era prinsă jur împrejur de rugină și el scrijeli cu vîrful lamei, răbdător, pînă cînd primul capac cedă și îl întoarse ușor, descoperind dintr-o dată cadranul rotund, cu smaltul încă alb, înnegrit doar pe margine pînă la cercul cifrelor latine, și cu limbile subțiri și negre încremenite. Era un ceas „Paul Garniere" din celălalt veac și care ar mai fi putut merge încă un veac. Ștefan Varduca îl luă în mînă cu nostalgie și murmură :

— E într-adevăr al lui... n-avea ceas și mișcarea noastră ascunsă era calculată la minut... ca *tehnic* al partidului, eu i-l dădusem în primăvara aceea... Deschide-i și capacul ăsta !

Liviu Burada apucă iarăși ceasul, cu fața în jos și vîrî lama briceagului și sub marginea celuilalt capac. Și tot scrijeli, pînă ce și acest capac trosni și le apăru ansam-

blul rotiţelor, înţepenit şi aproape negru. Capacul însă era dublat de încă unul, interior, ceva mai subţire şi mai curat, pe care Burada îl dezlipi doar cu vîrful briceagului. Aşa dădură de o hîrtiuţă, — un colţ de ziar rupt în grabă, neregulat —, pe care Burada se feri să o atingă, să nu se sfărîme, căci era îngălbenită şi răscoaptă de timp. Ştefan Varduca sună şi ceru un pliculeţ de celofan, transparent, în care Burada împinse hîrtiuţa doar cu vîrful briceagului. Pe una din feţele ei desluşiră destul de uşor scrisul de tipar din colţul foii de ziar : *Miercuri, 5 iulie, 1944* ! Era exact data dispariţiei lui Florin Mănoiu ! Cei doi se priviră lung, nelămuriţi, căci cum ar fi putut Florin să pună hîrtiuţa între capace, cu data propriei sale morţi ! Poate nu murise imediat, cum indica buletinul de analiză şi, afară ori în pivniţă, avusese încă timp să ascundă cît mai ferit între capacele ceasului data crimei. De unde luase ziarul ? Îl avusese poate în buzunar, era ziarul zilei ! Curînd însă, lucrurile se încurcară şi mai mult sau poate abia acum se lămuriră definitiv. Colonelul întoarse pliculeţul şi, pe cealaltă faţă a hîrtiuţei, le apăru o urmă de creion, ca un firicel de umbră destrămată, gata de dispariţie. Destul de greu, dar tot desluşiră scrisul : era un singur cuvînt : *Spuk* ! Îşi aduseră aminte, din cele povestite de Elena Comşa, că Walter Jung întrase la Ortansa Fabian folosind tocmai această parolă, pe care Florin Mănoiu şi Elena Comşa, ascunşi în dormitor în spatele uşii întredeschise, o auziseră destul de bine. Şi poate că şi Florin Mănoiu, întocmai ca Pătru Grosariu, o scrisese să nu o uite şi încercase s-o păstreze de asemenea într-un loc ascuns, să nu dea nimeni de ea ! Oare cine le-ar mai putea spune acum adevărul ? Numai Elena Comşa, desigur, dacă-l ştia !

— După ce treci pe la ea, treci neapărat şi pe la Simona Trandafir, hotărî Ştefan Varduca... mai întîi să afle şi apoi să vadă şi ea lucrurile...

— La Simona Trandafir poate vă duceţi dumneavoastră, tovarăşe colonel ! îl imploră Burada.

— O să mă duc, desigur, şi eu ! îl asigură Varduca şi glasul i se frînse. Tulburarea ascunsă, abia stăpînită, îi umezi dintr-o dată ochii. Apoi pipăi în neştire verigheta

de pe cristalul măsuței, pînă se regăsi și murmură : Mă tem că n-o să am destulă putere în fața ei... Și ea tocmai de putere are nevoie acum... Așa, în fața unui străin, își va păstra poate și ea mai bine firea...

— Oricum, insistă Burada, e altceva, cînd chiar dumneavoastră...

— Acuma ce vrei, să ne punem acolo amîndoi pe plîns, nu... ?

— Am înțeles, tovarășe colonel.

— Uite, am să-i șoptesc ceva la telefon, să fie cît de cît pregătită...

Ștefan Varduca formă numărul de telefon de la școala Simonei Trandafir, dădu direct de ea, îi ură binețe cu gura parcă strepezită și o luă repede la rost.

— Păi, ce faci acolo așa de dimineață ?

— Copiii, nene Fane... peste un sfert de oră sînt în bănci...

— Pfii, i-aduceți cu noaptea-n cap !

— Au în față un drum destul de lung, nene Fane... și cine se scoală de dimineață...

— Asta așa-i ! cedă Varduca. Încolo ?

— Bine, nene Fane... numai matale dacă n-ai ceva ? !

Ștefan Varduca lăsă să treacă o clipă printre ei și reveni, cu glasul schimbat :

— Simona, tu erai o fată destul de tare... Mai ești ?

— Dacă trebuie, sînt, nene Fane...

— Cît ?

— ...cît trebuie, îți promit ! Dar, ce-i ?

— Cred c-am dat de urma lui Florin ! aruncă el cuvintele ca pe niște pietre ce spărgeau un geam dintre ei... Pînă o să mă descurc eu în toate cele de aici, o să vină tot Liviu Burada, să-ți arate ceva...

— Acasă, la prînz, nene Fane... dar pot spera, în sfîrșit ?

— Eu zic că da... aproape sigur, Simona ! apăsă cuvintele și închise telefonul.

* * *

După ce o rugă pe Ileana Dragomir să-i anunțe vizita, acasă la Elena Comșa, maiorul Liviu Burada întîrzie

încă, în birou, un răstimp. Încremenise pe gînduri, sprijinit cu coatele de masă, cu ţigaretul de chihlimbar afumat între dinţi şi privise la hîrtiuţa galbenă şi uscată rămasă de la Florin Mănoiu. Însemnarea tînărului ilegalist îi răsuna aievea în urechi, asemenea unui adevărat strigăt de alarmă, înăbuşit de moarte, de vreme şi de pămînt. Acelaşi strigăt le lăsase şi Pătru Grosariu, în pragul morţii lui din munţi în 1951, precum şi Elena Comşa, care avusese norocul să nu mai treacă acest prag, acum. Parola, care se transformase între timp din *Spuk* în *Spook*, era în fond aceeaşi ; numai stăpînii ei se schimbaseră sau poate îşi dăduseră numai mîinile pline de sîngele morţilor, pe deasupra oricăror mici interese proprii, în cadrul unei dubioase dar eficace mezalianţe. În răstimpul celor peste şaisprezece ani, cei trei trecuseră pe rînd sub ameninţarea ei şi toţi trei lăsaseră — cu limbă de moarte — cîte un mesaj, pentru cei rămaşi să continue lupta şi viaţa. Era în fond acelaşi mesaj, un unic mesaj, sobru şi poruncitor, vindicativ, de veghe şi luptă neîntreruptă, trimis de dincolo de mormînt. Liviu Burada simţi astfel povara unei duble datorii : şi faţă de cei prezenţi, şi faţă de amintirea celor căzuţi în acest război tulbure, ascuns. Misiunea lor căpătase astfel, în plus, semnificaţia gravă a împlinirii unui legămînt.

Poate tocmai de aceea ajunsese la Elena Comşa, în minte cu imaginea tot mai puternică, acuzatoare a craniului găurit de glonţ şi a oaselor lui Florin Mănoiu descoperite de colţii excavatorului, iar cu privirile poroase şi reci, parcă mocnind sub spuză. Elena Comşa arăta, dimpotrivă, liberă de orice apăsare, cu trupu-i de trestie mlădioasă, tresăltînd în soare, cu ochii curaţi şi calzi, încrezători, plini de-o recunoştinţă discretă ca şi cînd singur Burada îi dăruise această a doua viaţă de care se bucura atît. Copiii erau la şcoală, Tudor Comşa se întorsese pe şantier şi ea, singură, părea că nu ştia prea bine ce să facă cu acest nou început de fericire.

— V-am aşteptat, îl privi bucuroasă... mi-a povestit Ileana tot ce-aţi făcut pentru mine şi Tudor, şi voiam să vă arăt într-un fel recunoştinţa noastră... Am şi făcut cafelele ! arăta ea spre ceştile de pe masa din hol, şi-l îndemnă să se aşeze.

Liviu Burada se așează pe scaun, cu servieta pe genunchi și tot acel noian de gînduri negre ca pulverizat. La această masă băuse încă o cafea, cu privirile ațintite, prin ușa deschisă a dormitorului, la patul răscolit din care Elena Comșa abia fusese dusă la spital. Ușa dormitorului era și acum întredeschisă, dar patul neatins, cu cuvertura de pe el întinsă, lucind cînepiu ca și părul Elenei Comșa. Femeia îi surprinsese privirea și-l întrebă, stingherită :

— M-ați văzut, atunci ?

— Nu... n-am apucat ! murmură Liviu Burada.

Ei i se păruse că el spusese asta cu o urmă de regret și reveni, triumfătoare :

— Mai bine... am cel puțin mîngîierea asta ! În clipa unui asemenea gest, explică ea, înfiorată, nu te mai gîndești la nimic... după el, însă, cînd ai șansa pe care am avut-o eu, să scapi, ți-e rușine de tot !

Elena Comșa se întristă pe neașteptate și se lăsă peste masă, cu fața ascunsă între palme și părul de borangic atîrnînd în gol.

— O, dac-aș putea să uit ! se zbuciumă ea cu adevărat, trădînd astfel lumina și bucuria din ochii ei.

— Chiar așa de curînd nu e posibil, o avertiză Liviu Burada, cu privirile iarăși reci. O să discutăm altădată, poate mîine, despre cele petrecute și acum, și în 1951. Ceva ce încă nu putem lămuri fără dumneavoastră... Astăzi aș vrea numai să vă aduceți aminte, iar, de cele petrecute în 1944...

— Să știți, că nu v-am ascuns nimic ! tresări Elena Comșa, aproape ofensată. Era, doar, în interesul meu...

— Sînt convins de asta și nu e nevoie să mai repetați ceva ! o încredință Burada, captîndu-i ochii ușor înnegurați... Un singur lucru doar vă mai cer... Se întrerupse, viri mîna în servietă, scoase din punga de carton ceasul „Paul Garniere" și-l puse pe masă, între ei... L-ați mai văzut vreodată ?... Unde ?... La cine ?... Și cînd ?

Elena Comșa încremeni cu ochii iarăși limpezi la ceas, așteptînd parcă întruparea unui gînd, așa cum cauți în minte un cuvînt al cărui înțeles îl știi oricum, sau numele unui om cunoscut odată și pe care întîmplător îl întîlnești din nou. Burada sălță cu o unghie capacul ceasului,

arătîndu-i și cadranul de porțelan alb, cu cifrele romane mari și negre, înghesuite de rugină. Elena Comșa îi făcu semn să-i arate și celălalt capac și Burada întoarse ceasul cu fața în jos și desfăcu pe rînd celelalte două capace, ca două foi de ceapă.

— Aaa ! făcu Elena Comșa și înmărmuri... Apoi arătă cu degetul, scrisul încă clar de pe cel de-al doilea capac cu luciul stins : „*Paul Garniere... Horologer de la marine... Paris* ". L-am văzut ! izbucni... De două ori, în casă la Ortansa Fabian, atunci ! La Florin Mănoiu l-am văzut, în timp ce stăteam ascunsă în dormitor, în spatele ușii deschise... prima dată cînd s-a scuzat față de Ortansa Fabian, că venise mai devreme, temîndu-se de bombardament...

— Și-apoi ? o zori Burada.

— Tot atunci... cînd a venit Walter Jung ! Mi-a cerut un creion, pe care i l-am dat din geantă, și a vrut să scrie ceva pe capacul dinăuntru al ceasului dar acesta era nichelat și nu prindea... atunci s-a uitat în jur, a zărit ziarul de pe noptieră, mi-a dat să-i țin eu ceasul, cu capacele desfăcute ca acum, și s-a dus de-a scris repede cîteva litere pe-un colț, pe care l-a rupt apoi și l-a ascuns între capace... Uite, aici ! arătă Elena, uimită că nu vede și hîrtiuța...

— Poate știți și de cînd era ziarul ?

— Da, din ziua aceea, îl asigură... eu îl pusesem pe noptieră !... „Lenuș, îmi spusese *madame* Fabian, cînd mă trimisese să-i bat la mașină actele de acasă... ia-mi un ziar, că seara adorm greu și mai citesc..."

Liviu Burada scoase și pliculețul de celofan și îi arătă și colțul de ziar îngălbenit, gata să se sfărîme.

— Doamne, îngăimă Elena Comșa. Ați găsit tot, unde ?

— În pivnița Ortansei Fabian, dezvălui Burada... scheletul întreg !

Apoi, povesti în cîteva cuvinte, cum descoperiseră constructorii mormîntul și ce găsiseră în el. Cînd aminti și de verighetă, Elena Comșa dădu în plîns.

— O, biata Simona... ce nefericită, ce destin ! îngăimă parcă vinovată de viața și dragostea ei, înviorate iar... Ea știe ?

— Încă nu... acuma mă duc...

Elena Comșa nu se mai atinse de cafea ; rămase tot timpul cu fața între palme și ochii zbătîndu-i-se ușor în lacrimi. Liviu Burada însă avea încă nevoie de putere și sorbi cafeaua cu nesaț pînă ce simți și zațul, amar, între dinți. Cînd se ridică să plece, se ridică și Elena, murmurînd :

— Am să-i dau și eu un telefon... Vin și la înmormîntare... Cel puțin cu o floare să-i cinstesc amintirea !

* * *

De cum îi trecuse pragul, împovărat de gînduri și cu servieta atîrnîndu-i ca un pietroi în mînă, dar și încercat de-o satisfacție amară, de parcă i-l aducea pe Florin — în sfîrșit — acasă, Liviu Burada simți că Simona Trandafir îl așteptase ușor tulburată, bănuitoare. Intuise, oricum, că sosise clipa în care apa vieții sale de pînă acum, adunată în straturi tot mai liniștite, ar fi putut răbufni într-un singur val. Seninătatea în care trăise cu gîndul mai mult la trecut îi era bătută de departe de-o umbră subțire de nor întrezărit pe neașteptate la orizont. Înapoia acestuia însă, ochii îi erau înviorați din nou de speranță, supuși acelei unice dorințe fierbinți din tinerețe.

— Mi-a spus nenea Fane că n-am sperat atîta timp degeaba ! îl întîmpină ea, hotărîtă parcă să nu mai accepte nici un echivoc.

— Noi credem că da, repetă Burada formula lui Ștefan Varduca. Să vedem ce spuneți și dumneavoastră...

„Poate că totuși e adevărat !“ nădăjdui Simona Trandafir și încremeni apoi în mijlocul încăperii, cu pieptul plin de aer, gata să întîmpine încă senină clipa care urma. În rochia-i cenușie, cu danteluță albă la încheieturile mîinilor, pe piept și la gît, părea un stîlp de umbră pe care doar această unică veste îl putea însufleți. Dar tot așa rămase, în aceeași febrilă dar ascunsă și bine stăpînită așteptare, ațîțată încă de șoapta colonelului Varduca, la telefon, și după ce Liviu Burada se așeză la masă. Apoi făcu un singur pas, luînd grăbită în mînă ceasul după care Burada bîjbîise în punga din servietă. Burada îi

urmări privirile, sigur de surpriza ce-i va aprinde ochii, dar Simona Trandafir nu tresări nici cînd văzu cadranul de porțelan fin, inimitabil, al redutabilei mărci „Paul Garniere".

— Da, murmură... avea într-adevăr și Florin unul la fel... dar cine poate să știe ?!

Era clar că după atîta așteptare, inima ei se apăra instinctiv, de orice impuls ce-ar fi putut-o numai amăgi, ghemuită încă sub crusta aceleiași îndoieli. Burada își aminti că tocmai ea îi povestise cum îi păzise urma pe trotuar pînă ce-și schimbase tocurile pantofilor și scoase lîngă ceas și cele două tocuri de cauciuc, marca „Palma".

— Își pusese și el unele la fel, recunoscu Simona... dar atunci astea erau pe toate drumurile...

Cînd scoase însă cheia înnegrită și spînzurînd ca un cerceluș în belciugul înțepenit de rugină, Simona Trandafir i-o smulse nerăbdătoare, cu ochii dintr-o dată albi și mari.

— E-a mea, șoptise apoi pe gînduri... de la mansarda noastră de atunci... i-o dădusem în pod, în ziua logodnei noastre, să poată veni la mine oricînd... Numai că n-a mai apucat niciodată !... Atunci ați găsit și verigheta ! tresări.

— Da, o încredință Burada și îi puse repede verigheta în palmă, mulțumit că șocul acestei supreme lovituri Simona singură și-l pregătise. E proba cea mai de preț !

Simona Trandafir se așeză moale pe scaunul de alături și încremeni, neîncrezătoare, cu stropul acela de lumină gălbuie licărindu-i în palmă. Apoi își lăsă fruntea în cealaltă mînă... și auzul îi fu năpădit aievea de foșnetul zborului de porumbei care plutiseră ca ametiți de lumină pe deasupra lor, în pod, precum și de gungurițul lor complice, de pe sub streșini, cînd Florin îi pusese în deget verigheta cu numele lui... Ochii Simonei, plini de lacrimi, nu mai vedeau acum nimic...

— Dacă-mi permiteți, îndrăzni Burada, și-i luă verigheta din palmă. Apoi o suci sub privirile ei aprinse și silabisi : *Si-mo-na... 20 Iu-ni-e... 1944 !*

XIV

Elena Comșa nu mai fusese niciodată la crematoriu. Clădirea acestuia, masivă și cenușie, cu pereții ca de cetate și ferestre puține, înguste și lungi, pătrată și înaltă, cu acoperișul pierdut în trepte de piatră, părea un uriaș stîlp de bazalt, înfipt pentru veșnicie în pămînt. Aleea de asfalt, de asemenea cenușie, urca malul domol, străjuită de flori și de verdeață, de șiruri drepte de brădișori mărunți, ca spre un templu singuratic ridicat pe un promontoriu. Impresia aceasta a unei porți spre veșnicie îi fu întărită și de sala funerară, cu luciul ziduri-lor de marmură sîngerie în umbră, răcoroasă și cu tavanul înalt, cu lumina vie a soarelui de mai de afară abia pătrunzînd înăuntru, egală și stinsă, difuză, tot ca a veșniciei. O mulțime compactă, înghesuită dincolo de mijlocul sălii, o împiedică să pătrundă și chiar să vadă ceea ce era în față, și Elena Comșa se opri în spatele ei, cu jerba de flori pe brațul stîng și pleoapele plecate, să-și obișnuiască ochii cu umbrirea dinăuntru. Dar și după asta se trezi, singuratică și parcă fără de rost, cu florile ca niște găteje în mînă și drumul închis în față. Ar fi putut da florile cuiva, să le ducă acolo și să plece, dar tocmai gîndul ăsta o îndîrji peste măsură și începu să-și facă singură loc, cu cotul celeilalte mîini, și ocrotind florile albe, niște crini superbi, la piept. Florin

Mănoiu îi salvase atunci viața sub bombardament, acoperind-o poate cu trupul lui, și rămăsese încă datoare cel puțin bunei lui amintiri, tocmai din cauza declarației pe care i-o smulsese Walter Jung, că servieta cu manifeste fusese a lui. Nu-l denunțase și nici nu spusese un neadevăr, căci Walter Jung doar îl văzuse pe Florin cu servieta în mînă, dăduse declarația numai să justifice, să explice prezența servietei în brațele ei după bombardament. Declarația asta însă ar fi putut-o lua și de la Ortansa Fabian. De ce-o luase de la ea ? Numai ca să-l poată ucide pe Florin Mănoiu în casa acesteia, fără să trezească nici o bănuială asupra ei ? Nu, sigur că nu doar pentru asta — căci lucrul acesta l-ar fi putut face oricum, nedescoperiți — ci mai ales ca s-o prindă și pe ea în țesătura lor, s-o aibă într-un fel la mînă, pentru mișcările lor de mai tîrziu. Așa ajunseseră s-o forțeze să ducă Ortansei Fabian scrisoarea în 1951 și să încerce s-o șantajeze iarăși, acum... „Doamne, își spuse, dar și acum ar putea fi mîna aceluiași Walter Jung !" Și iar începu să-și facă loc în față, grăbită, de parcă se temea că Walter Jung era în preajmă și l-ar putea ucide pe Florin Mănoiu a doua oară ! Și doar era de datoria ei să-l scape, și ea, pe el, acum ! In golul care se crease în jurul ei, Elena Comșa se zbătea, cernită și singură, ca o trestie neagră cuprinsă nu de furtună, ci de un zbucium afund de ape.

— Doamnă Comșa... doamnă Comșa ! auzi în ureche și își simți brațul strîns de cineva. Vă conduc eu... pe aici e mai ușor...

Cînd deslușì chipul Ilenei Dragomir alături, se simți ca salvată de înec și se lăsă purtată de fosta-i soră de spital, pe lîngă unul din zidurile de marmură sîngerie, pînă în față, la un piedestal pe care era coșciugul îngropat în flori. Elena Comșa nu mai găsi loc pentru florile ei decît pe peretele din fund, de marmură neagră, de care erau sprijinite niște coroane eliptice, mari, toate de garoafe și trandafiri, roșii, așa încît jerba ei de crini căzu pe cîmpul lor ca o uriașă lacrimă albă, înghețată, pe un val încremenit de sînge aproape negru. După asta, Elena Comșa se lipi de Ileana Dragomir și se traseră într-o latură, pînă lîngă zid. Curînd privirile i se limpeziră definitiv, în tăcerea care se prelungea începu să desci-

freze pe rînd scrisul de pe panglicile lungi și late ale coroanelor de flori. Mai toate erau din partea unor organizații de partid, a comitetului orășenesc, a comitetului de raion, a comitetului de la Uzinele „Vulcan", a comitetului U.T.C., sau a unor asociații, a foștilor luptători antifasciști, a veteranilor de război, a unei organizații de pionieri, iar în mijlocul lor, cea a Simonei Trandafir și a fiicei sale Tina. Își întoarse privirile spre mulțime și chiar lîngă piedestal, la căpătîiul coșciugului închis, o descoperi pe Simona, înaltă și dreaptă, cernită, dar neîngenuncheată, în toate — și în ținută și în priviri — cu semeția unui plop cenușiu peste care trecuse, necruțătoare, o pală de foc. Lîngă ea, într-o parte, era o fătuță subțire, cu ochii mari și albaștri parcă nedumeriți, încinși ca de-o visare, care nu putea fi decît Tina, iar în cealaltă parte un bărbat în vîrstă, bine legat, cu părul aspru încărunțit.

— Cine este ? o întrebă în șoaptă pe Ileana Dragomir.

— Nu știu bine, se detașă aceasta, căci era vorba de Ștefan Varduca... se pare că unul dintre cei care a lucrat cu Florin Mănoiu, atunci...

Elena Comșa simți iarăși, aievea, parcă prezența lui Walter Jung în jur și își trecu privirile albastre, ca speriate, pe deasupra mulțimii. Deși tulbure și vag, simțămîntul acesta o neliniștea, încolțită parcă de răspunderea unei datorii neîmplinite. Ar fi vrut să-l știe alături și pe Liviu Burada și o întrebă pe Ileana Dragomir despre el.

— M-a trimis pe mine... nu-i place să meargă la înmormîntări...

Șoapta le fu întreruptă de tăcerea care se așeză ca la un semn în toată sala funerară. Lîngă catafalc, apăru un bărbat în negru, cam de vîrsta pe care trebuia să o aibă acum Florin Mănoiu, și mulțimea încremenise în umbra deasă a zidurilor de marmură sîngerie. Ceremonialul dură doar cît cuvîntarea acestuia, gravă prin simplitatea ei și mai scurtă decît își închipuise Elena Comșa. Apoi fură luate toate florile de pe catafalcul înfășurat într-o pînză roșie și acesta începu să coboare cu piedestal cu tot, încet ca o plutire în neant, printr-o trapă deschisă în pardoseala de marmură a sălii. Și deodată, în tăcerea aceea tot mai profundă în care nimeni nu ieșea din încre-

menire, răsună, la început abia şoptit, glasul bărbatului de lîngă Simona Trandafir, murmurînd „Internaţionala". Tresăriră curînd şi vocile celorlalţi şi imnul acesta se împlini larg şi măreţ, ca apele unui imens fluviu care încă creşteau şi dispăreau pe nesimţite în ziduri, în pămînt. Cîntecul urmă şi după ce trapa din podea fu închisă de nişte lespezi de marmură neagră, şi sfîrşi în acelaşi murmur de pădure de la început. Simplitatea acestui act atît de grav, nebănuită de Elena Comşa, o zgudui poate mai mult decît însăşi vestea descoperirii scheletului lui Florin Mănoiu în pivniţa Ortansei Fabian. Şi tocmai cînd privea înmărmurită siluetele nemişcate încă ale celor veniţi la această scurtă ceremonie, parcă înfipte în podeaua de bazalt şi încă mai puternice în tăcerea lor adîncă şi temerară din această ultimă clipă, rămase cu ochii aţintiţi înspre uşă, asupra unei siluete aproape pierdute în umbră. O clipă simţi alevea cum podeaua se clatină şi că începe şi ea să alunece, de vie, într-o invizibilă trapă deschisă sub ea. Îşi întoarse privirile, grăbită, şi găsi încă putere să strîngă mîna Ilenei Dragomir şi să se agaţe ca ameţită de braţul ei...

— Fii bună, şi du-mă pînă acasă...

O încercase un simţămînt ciudat de frică şi frig şi Ileana Dragomir nu-i putu refuza acest ajutor. Doar venise aici anume pentru ea, mînată de Liviu Burada, să vadă dacă nu e urmărită de cineva, dacă privirile ei nu se întîlnesc cu ale cuiva încă necunoscut, sau dacă şocul întîlnirii cu ceea ce mai rămăsese din Florin Mănoiu nu-i trăda o altă faţă, încă ascunsă, a vieţii ei. Dar nu se întîmplase parcă nimic din toate acestea ; mai mult, Ileana fu cu adevărat convinsă că zguduirea Elenei Comşa, sinceră şi profundă, era la fel de curată ca ochii ei albaştri-platinaţi. Acasă însă, Elena Comşa se regăsi pe dată, ocrotită de liniştea încăperilor şi răsuflă uşurată, de parcă abia trecuse un riu cu apa la gură, mulţumită că auzea glasurile cristaline ale copiilor care repetau lecţia de engleză cu Titus Obreja, în biroul lui Tudor Comşa. Şi totuşi, o senzaţie tulbure, a încă unei prezenţe străine în casă, o încercă şi deschise celelalte uşi, aruncînd cîte o privire, pe rînd, în dormitor, în camera copiilor şi chiar în birou, unde Titus Obreja stătea ca un bunic între

copii. Se întoarse în vestibul, dar nu descoperi decît melonul și eleganta umbrelă neagră de diplomat, ale fostului consul, agățate în cuiele de lemn ale cuierului din perete. Răsuci încă o dată cheia în ușa de la intrare și grăbi spre bucătărie, de puse de cafea. Cînd reveni, lăsă două cești aburinde pe măsuța din hol, unde o aștepta Ileana Dragomir, iar pe cea de a treia o duse cu tăvița de cristal lui Titus Obreja.

— În sfîrșit ! se așează apoi pe canapea, lîngă Ileana Dragomir... Cînd stai să te gîndești, — urmă, după ce sorbiră amîndouă din cești —, viața ne este împărțită mai mult între trecut și viitor. Prezentul parcă nici nu există, e devenire doar... Ceea ce rămîne cu adevărat din el devine repede trecut și îl purtăm ca pe o umbră după noi... Cea mai mare parte însă e a viitorului, ne rămîne mereu în față, o permanentă și tot mai îndepărtată țintă de atins... Am simțit asta ca o revelație, acum la crematoriu, cînd am văzut mîna aceea de oameni împlîntată în podeaua de bazalt, în care nu a dispărut ci parcă a trecut pentru totdeauna și Florin Mănoiu. Tudor îmi spune mereu, că nu putem clădi nimic cu adevărat deosebit decît în măsura în care prezentul poate deveni și rămîne cu adevărat trecut, piedestal măreț și sigur pentru viitor... Cîteodată însă te trezești ca o frunză pe apă, împlinită de prezent, numai plutind între trecut și viitor... E clipa în care te întrebi, ce-ai făcut pînă atunci și, mai ales, ce-ți rămîne de făcut ?!... La toate astea mă gîndeam acolo la crematoriu, cînd am întrezărit în mulțime parcă vedenia ce mă urmărește și m-a luat deodată cu frică și frig... Mi-a fost teamă, într-adevăr, și de aceea v-am întrebat de Liviu Burada... mi-a promis c-o să revină, dar n-a mai dat nici un semn...

— Vă pot da telefonul dumnealui, sări Ileana Dragomir, și-i scrise pe-o filă ruptă din carnețel un număr de telefon...

Apoi terminară cafelele, Elena Comșa preocupată încă de gîndurile ei, iar Ileana Dragomir abținîndu-se anume să-i pună șirul de întrebări ce-i stătea pe buze... „Fereș-te-te să-i trezești numai și impresia c-o suspectezi ! îi ordonase Liviu Burada. Dacă știe ceva mai mult, va veni singură la noi !"

După plecarea Ilenei Dragomir, Elena Comșa răsuci din nou cheia în broasca ușii de la intrare, de două ori. O urmărea încă vedenia întrezărită la crematoriu între siluetele de umbră ale celor prezenți, majoritatea foști luptători într-un fel sau altul în ilegalitate, dar nu putea distinge nimic, nici în imaginea ei de acum, nici în cea din amintire, căci chipul acela fantomatic nu-i rămăsese în minte decît ca o umbră pierdută în ceață. Se retrase în dormitor, unde schimbă rochia neagră și se întinse pe pat, cu ușa întredeschisă, să audă încă glasul copiilor. O încerca aceeași tensiune surdă de care fusese cuprinsă și în 1951, cînd i se ceruse să ducă scrisoarea Ortansei Fabian, și acum în primăvara asta, cînd fusese acostată pe stradă și somată din întuneric să dezvăluie cercetările lui Tudor Comșa. Tensiunea aceasta o adusese la acel moment de desperare în care înghițise cu ochii închiși pumnul de pastile și se lungise tot ca acum în pat, să termine o dată. Dar nu, nu va mai ajunge nicidecum iarăși acolo ! Descoperise între timp adevărata valoare a fericirii ei, și a lui Tudor, și a copiilor, și mai ales a luptei celor dinainte, din acel trecut tulbure și măreț, pe care ea nu-l cunoscuse îndeajuns, precum și a celor de azi care îi săriseră în acest moment de cumpănă în ajutor... Tresări, căci auzise ușa biroului trosnind și copiii năvălind, și ieși în hol, ca ametită :

— Dar, parcă n-arătați prea bine ! o întîmpină atent Titus Obreja.

— Am o migrenă, domnule consul, se scuză Elena. Am fost la o înmormîntare care m-a tulburat...

— Vai de mine ! păli Titus Obreja... Permiteți-mi, luă apoi grăbit o ținută voit protocolară, să mă alătur durerii dumneavoastră ! Era cineva de aproape, că nu v-am auzit încă povestind ?

— A, nu... soțul, adică nici măcar soțul, logodnicul unei foste prietene de-a mea din tinerețe... dispărut în mod ciudat de atunci, din vara lui 1944, și descoperit abia acum, desigur doar scheletul cu craniul găurit de glonț, în pivnița unei case...

— Și miliția... nimic, nimic ?

— Zice că nimic... dealtfel, ce poate să mai facă, după atîta timp ? Mister a fost, mister a rămas !... E

vorba însă c-a fost ilegalist, şi că a căzut în timpul unei misiuni, şi toţi tovarăşii lui de atunci, acum cu diverse funcţii de răspundere, au început să se mişte... l-au căutat aproape şaisprezece ani şi-odată surpriza... Scheletul descoperit pe neaşteptate...

— E-ntr-adevăr senzaţional... murmură Obreja şi se lăsă pe scaun.

Fostul consul, avid ca orice bătrîn — asemenea copiilor — de necunoscut şi de senzaţii tari, aştepta încă datele ascunse ale acestei poveşti, de parcă se îndoia de adevăr, dar se vedea că nu i-ar fi displăcut să fie chiar mîntit, pentru emoţia ce-o aştepta.

— Dar nu povestea în sine m-a tulburat, reluă Elena Comşa, desprinsă parcă de real... Cîţi n-au căzut la fel — unii aşa în ilegalitate, alţii în război — şi nu ştie nimenea de ei !... Uitäm prea repede, domnule consul, şi jumătate din viaţa noastră este trecut !... Nu povestea, zic, m-a tulburat, ci ceremonia de la crematoriu... prin gravitatea şi simplitatea ei !

— Da, confirmă Obreja, pe gînduri şi cu ochii mijiţi, am auzit... se zice că spectacolul funerar de acolo e foarte demn şi foarte sobru !... Ce vreţi, o filozofie după care omul nu e decît un pumn de cenuşă ?!... Eu însă, să mă iertaţi, cred că omul e ceva mai mult ! În această ascunsă şi desăvîrşită armonie a universului, în care nimic nu e zadarnic şi inutil, rămîne ceva, o undă cel puţin şi din spiritul lui...

— Cine poate să ştie, domnule consul ? Poate mai degrabă în gîndurile şi amintirea noastră... de aceea nu trebuie să uităm nimic ! Eu zic că toată viaţa noastră s-ar putea reduce la lupta pentru adevăr şi dreptate ! Şi binele, şi fericirea numai de-aicea vin !

— *Summum jus, summa injuria !* zice Cicero, doamnă Comşa !... Excesul de justiţie poate duce la un exces de injustiţie ! explică Titus Obreja, înfrigurat şi aproape mesianic. Apoi se ridică... Vă sărut mîinile şi vă doresc o noapte liniştită !... Ştiţi acum ce mare lucru este să poţi dormi liniştit !

Elena Comşa tresări, surprinsă că fostul consul ştia în amănunt, sau cel puţin bănuia pentru ce fusese ea la spital şi se gîndi că numai Zoia de la mansardă îi putuse

dezvălui ceva. Între timp însă, învățase să se stăpînească și îl conduse, zîmbind aproape imperceptibil, pînă la ușă :

— Pe mîine, domnule consul... la revedere !

*

* *

Spre seară, Elena Comșa ieșea în fiecare zi la o scurtă plimbare într-un parculeț apropiat, cu copiii, răgaz în care uita de toate de peste zi și se bucura odată cu ei de tihna și fericirea de care avusese parte. Copiii alergau chicotind pe alei și se ascundeau, cînd după ea — cînd după pomi, pînă i se alăturau din nou, istoviți, și trăgeau spre casă cu o vădită poftă de mîncare și de somn. Cina o luau mai totdeauna în bucătărie, cu locul din capul mesei gol, de cînd Tudor Comșa lucra pe șantierul din munți, dar păstrat cu venerație de parcă ar fi fost între ei. Ba încă, Elena Comșa îl și amesteca în discuțiile cu copiii, trădîndu-și astfel inima încinsă de dor... „Tată, astăzi pot să-i laud c-au fost cuminți !"... „Eugen, să-i arăți zecișorul lui tata, să vadă ce băiat are el !"... „Stai frumos, Cornelia, că se supără tata !"... „Gata, copii, la culcare, că vă trezesc eu cînd vine tata !"... Apoi, îi adormea, dar ea nu putea închide ochii pînă ce Tudor Comșa, ajungînd și el în pragul primelor clipe de răgaz ale serii, nu o chema la telefon. Cînd el întîrzia, trăgea telefonul prin deschizătura ușii pînă lîngă pat, și încă aștepta, citind sau pur și simplu numai gîndindu-se la ultima lor noapte, parcă furată timpului atît de bun și totuși atît de zgîrcit cu ei. Și deodată, tresărea, trezită de soneria telefonului pe care îl lua repede pe piept. Nu le trebuiau decît cîteva minute, în care își povesteau pe scurt cele de peste zi, apoi ceva despre copii, și terminau în șoaptă... „Dorule, nu te obosi prea mult, culcă-te !"... „N-am decît două-trei pagini, și gata ! Tu ?..." „Eu sînt în pat și mi-e dor de tine ! murmura cu ochii într-adevăr aprinși. Arde cearșaful pe mine !"

De data asta, însă, în ciuda dorinței copiilor care se și pregătiseră de plecare, nu mai ieșiră la plimbare. Elena Comșa acuză și față de ei indispoziția aceleiași migrene,

le dădu să mănînce mai devreme, fără ca ea să guste măcar ceva, şi-i conduse la culcare. Apoi ieşi în balcon de cercetă atentă strada pierdută în noapte, şi într-o parte şi în alta, încercă din nou uşa de la intrare şi se retrase în dormitor, cu telefonul după ea. Se întinse nedezbrăcată, pe patul nedesfăcut şi în penumbra veiozei, cu auzul afară şi la telefon. Tensiunea dulce a obişnuitei aşteptări din fiecare seară îi era acum parcă dinamitată de înfrigurarea simţită la crematoriu. Totul însă era învăluit ca într-o ceaţă a minţii, în care unda de lumină întrezărită aievea nu se înfiripa şi nu răzbătea din ea. Poate i se păruse numai, înfiorată de amintirea dispariţiei lui Florin Mănoiu şi de teribila simplitate a ceremonialului, că deslușise conturul unei siluete cunoscută de mult şi ascunsă acum în umbra zidurilor de marmură singerie. Nu, asemănarea era prea izbitoare cu silueta de umbră ce-i chinuise mintea atît şi o împinsese de fapt spre desperatul ei gest, cu numai şase nopţi în urmă ; iar ea, deşi zguduită, nu-şi pierduse totuşi cumpătul, fusese tot timpul lucidă ! Era aceeaşi umbră cenuşie, subţire şi înaltă, puţin adusă, căci se sprijinea şi acum în baston, aşa cum o văzuse atunci, numai pentru o clipă din spate. Dar dacă nu fusese decît fantoma gîndurilor ei, proiectată nu în afară ci doar în mintea ei poate bolnavă, rămasă poate zdruncinată de încercarea prin care trecuse şi care îi producea atîta repulsie acum ? Nu, reveni aproape convinsă, era aceeaşi siluetă şi venise desigur să vadă dacă ea scăpase şi se putea ţine cu adevărat pe picioare, ceea ce ar fi însemnat că putea dezvălui — dacă încă nu dezvăluise ! — securităţii, tot ce ştia, fie şi acele atît de puţine lucruri pe care le ştia ! Sau, şi mai mult, să descifreze în adunarea de la crematoriu, unde nimeni nu s-ar fi aşteptat la imprudenta lui apariţie, sensul primejdiei ce l-ar putea aştepta ! Sau să descopere chipurile celor care, legaţi atunci de Florin Mănoiu, îi puteau acum urmări mişcarea la fel de ascunsă !

„O, păi dacă e aşa, ai acum de a face cu mine, stimabilă fantomă !" se îndîrji Elena Comşa. O, cît de greu atîrna în cumpăna acestei hotăriri fericirea-i imensă, copleşitoare, la care fusese gata să renunţe ca o proastă, amăgită că numai astfel îl apăra pe Doru şi-şi apăra copiii !

Doru avusese desigur dreptate că plecase supărat, așa cum nu fusese încă niciodată în toți acești peste șaisprezece ani de cînd se cunoșteau. În ajun, după ce telefonase după mașină, să se întoarcă pe șantierul din munți de unde nu lipsise pînă acum mai mult de cîteva zile, îi apucase mîinile și o trăsese în dormitor, și o întinsese peste cuvertură, cu fața în sus, exact cum stătea acum, și se lăsase deasupra ei, sprijinit în mîini și cu ochii triști, aproape înlăcrimați, drept în ochii ei.

— Acum, cred că putem discuta... da ?

Ea doar își clătinase capul și rămăsese fără cuvînt, mică și vinovată, cu zarea platinată a ochilor, curată și neclintită.

— Fă-mă să înțeleg, cum de-ai ajuns aici ?

— Te-am rugat, să nu mă întrebi prea multe, murmurase ea, c-am să-ți spun odată tot...

— A, nu de ce... de asta sînt convins că nu poți fi într-atît de vinovată... ci, cum a fost posibil să faci acest gest necugetat ?

Ea doar ridicase umerii și iar rămăsese fără cuvînt.

— ...pentru ceva pe care puteai altfel, și mai repede, și încă definitiv rezolva... așa cum se va rezolva neapărat acum !... Ceea ce mă doare și nu ajung să pricep, cu oricît efort, este că ai uitat deodată, și de mine, și de copii... că ai putut renunța la dragostea noastră !

Cum era să-i explice, că tocmai dragostea ei față de el și de copii, apărarea acesteia o făcuse să nu se mai gîndească în clipa aceea la nimic ? Dăduse într-un plîns sfîșietor, cu lacrimile fierbîndu-i pe obraji, dar tot fără de nici un cuvînt. Și abia cînd el se ridicase să plece, se repezise și-i apucase desperată mîinile, și-i căutase în ochi tocmai justificarea necugetatului său gest. Doru însă nu scosese nici un cuvînt, nici atunci și nici în clipa cînd se ridicase totuși să plece... Tresări parcă speriată, formă un număr de telefon și ceru o convorbire fulger cu șantierul.

— Dorule, murmură fericită și cuprinsă de îndîrjirea ce se adunase în acel teribil ghem de nebănuită forță la care ajunsese, după întoarcerea de la crematoriu... am vrut numai să-ți aud glasul, atît ! Și încă, să-ți spun să

ai puțină răbdare... Tu ce să-mi spui ? Că mă iubești, atît... O, e destul !

* * *

Puțin după astea, acasă la Liviu Burada, înfruntarea dintre el și Liuța se încinse din nou. De simbătă dimineață, abia astăzi, joi, apucase Burada să se bucure de răgazul unei după-amiezi întregi. Și asta, numai pentru că îi ordonase Ștefan Varduca să nu fie văzut sub nici o formă, — ca unul care se ocupa direct de toată această încrengătură de cazuri legate de cazul „Alfa" —, la crematoriu. Lămurirea în sfîrșit a cazului „Cronos" și încheierea atît de rapidă a operațiunii „Ochean", ambele legate de cazul „Alfa", a cărei explozie așteptată le readusese dintr-o dată pe tapet, — lămurire pe care într-un scurt bilanț Ștefan Varduca o numise prin compensație între cazuri sau prin circulația dintre acestea a informațiilor ce le legau pe ascuns după un principiu asemănător cu cel al vaselor comunicante —, le asigurase un moment de răsuflu ceva mai liniștit, de regrupare a forțelor pe linia acțiunii dezlănțuită simbătă dimineața de gestul desperat al Elenei Comșa și de întoarcerea lui Robert Field. Momentul însă era și de reflecție și de prefigurare a unor noi ipoteze pentru pașii următori, care puteau fi acum mai repezi sau mai înceți, — după cum hotărau ei ! —, în orice caz aproape siguri și decisivi.

— Du-te și odihnește-ți mintea puțin ! îi trimisese Varduca acasă, amintindu-i astfel că punea preț nu atît pe efortul fizic, — deși necesar uneori, cum chiar aceste cinci zile la rînd i-l ceruseră —, cît pe un efort al gîndirii, mereu proaspete și creatoare. Gîndește-te și vino cu propuneri noi...

Dintr-o veche deprindere, preluată tot de la „Bătrîn", Liviu Burada nu forța desfășurarea acestui proces — unic și uneori atît de capricios, surprinzător — al gîndirii, ci îl lăsa — din momentul în care avea toate datele necesare — să se dezlănțuie, să se înfiripeze sau să izbucnească, să se prefigureze sau să se închege, dintr-o dată, singur. Știa de asemenea că, la capătul unui efort prelun-

git, somnul era acela care îi debarasa mintea de tot ceea ce devenise inutil, la încheierea unei faze a acțiunii, și tot el o pregătea să deschidă alte o mie de uși spre o mie de soluții noi, dintre care doar una era cea adevărată. De aceea, renunțase și la masă și la baia de care simțea atîta nevoie și dăduse, cu Liuța, în brațe, ridicată pe sus, s-o taie de-a dreptul spre dormitor. Aceasta însă — cît o vrabie de mică, dar ageră, cu o putere teribilă în ochii sclipitori și calzi, — gustase mai întîi, topită în brațele lui, sărutarea cu care el îi acoperise toată gura, timp îndelungat, să nu-l poată lua imediat la rost, și abia apoi se postase în ușa micii lor sufragerii, poruncitoare :

— Nu, frățioare... nu intri așa în casă !

— Liuța, fac tot ce vrei tu, dar lasă-mă mai întîi să dorm puțin... nici nu te văd prea bine de somn...

— Poftim, se înmuiase ea, cu îngrijorarea din inimă încă ascunsă... dezbracă-te aici în vestibul de tot, și-ți aștern pe canapea în sufragerie...

Și nu se mișcase din ușă pînă nu-l văzuse în maieu, chiloți și ciorapi. Apoi îl condusese la canapea, unde îi desfășurase cearșaful, îi potrivise perna, și-l acoperise grijulie cu un pled.

— Sărută-mă, să adorm mai repede ! se alintase el. Și numai peste o clipă și închisese ochii, mormăind... Să știi c-am făcut treabă bună... Știm acum tot ce a fost cu Florin Mănoiu... am fost și pe la Sibiu, la Înge și la Didi... au al treilea copil... și noi am rămas la doi...

— Lasă că-mi ajung... că tu faci cît încă doi...

— Va să zică, așa ? ! îngăimase el și adormise.

Liuța scosese telefonul în vestibul, între perne, și așteptase întoarcerea copiilor de la școală, pîndindu-le pașii pe scară și prin ușa întredeschisă a bucătăriei, înainte de-a apuca să atingă butonul soneriei. Apoi le dăduse pe mutește să mănînce, și-i trecuse în vîrful picioarelor și cu degetul lipit de buze în camera lor. Și toată după-amiaza veghease somnul lui sănătos și adînc, pînă se întunecase și-l trezise îngropîndu-și mîna în părul lui aspru și creț.

— Deocamdată, ți-ajunge, c-o să te urci ca viermii de mătase pe pereți... faci baie, mănînci și treci în dormitor...

El se ridicase și își cercetase ceasul la lumina lămpii din colț, surprins :

— Trebuia să fiu la nenea Fane...

— Stai liniștit, îl potolise ea, c-am vorbit eu cu el... Păi ce, așa merge ?... „Dacă-i după «cînd se poate», zic, vă rog să-i fixați în grafic și cînd să dea pe acasă !"

— Liuța, cum ai putut ?

— Lasă, că mi-a dat dreptate... Poftim, a zis, ține-l și noaptea asta... să vedem !

— Tocmai, că trebuia să ne vedem... El a dat telefon ?

— El, confirmase Liuța, dar nu mai întinsese coarda, cînd îl văzuse căutîndu-și hainele în vestibul și apoi în balcon, unde ea le scuturase de praf și le lăsase la aer... Stai, cînd îți spun... că tocmai d-aia a dat telefon, să nu te mai duci !

După asta el intrase mulțumit în baie, și tocmai acum, cînd se bătea mai îndîrjit cu apa, sunase telefonul...

— Cine e ? întrebă tare de sub duș.

Liuța închise ușa sufrageriei, unde lăsase receptorul culcat lîngă aparat, și crăpă ușa de la baie, ca înțepată :

— Mai întîi să-mi spui, ce femeie te poate căuta pe tine acasă, la ora asta ?

— Eu știu ? se detașă Liviu Burada și strigă de sub duș... Dacă nu-ți place glasul ei, închide telefonul... și gata !

— A, nu... e foarte insistentă... cu tovarășul maior, ne-a-pă-rat !

— Vezi cine e... o rugă el pe Liuța, ridicînd umerii.

— Mi-a spus de la început... „Doamnă, zice, sînt Elena Comșa..."

— Păi, de ce nu spui și tu, tot de la început ? tresări Liviu Burada și păși din cadă, cu apa pe el. Apoi se înfășură grăbit într-un cearșaf, ca într-o togă romană din care doar mîna dreaptă și picioarele desculțe i se vedeau și ieși la telefon... Maior Liviu Burada... vă ascult, doamnă Comșa ?... Acum ?... Da, aș putea desigur, dacă e atît de urgent... Cît nu știu despre ce este vorba, dumneavoastră hotărîți... Dar, dacă spuneți că nu se dărîmă pămîntul, atunci rămîne pe mîine dimineață... tot voiam eu să trec ne-a-pă-rat (accentuă el cu ochii mari și zîmbitori la Liuța) pe la dumneavoastră... Noapte bună și liniștită !...

A, sînteți pe deplin liniștită... Cu atît mai bine, mă bucur !

Liviu Burada se întoarse în baie, închise robinetele și începu să se șteargă cu cearșaful, îngîndurat. Cînd vru să apuce însă pijamaua, întinsă prin crăpătura ușii de Liuța, aceasta își trase repede mîna :

— Să-mi spui cine este, că nu-ți dau nimic și te țin în baie despuiat, toată noaptea...

— Atunci mă îmbrac și plec ! o amenință zîmbind.

— Ai fi în stare ! mormăi Liuța și-i închise ușa.

* * *

Liviu Burada își dădu seama de la prima vedere că Elena Comșa suferise o schimbare perceptibilă, asemenea unui lujer de trestie pe care toamna îl lemnificase și îl îngălbenise într-o singură noapte. Ochii îi rămăseseră la fel ; numai afund, aveau o umbrire ușoară dar stăruitoare a unor gînduri aspre care băteau departe. Elena Comșa ajunsese nu doar în pragul unei maturități, vizibilă oricum, ci și al unei înțelepciuni în care intrase pe neașteptate, fără însă să fie deloc surprinsă sau depășită. Dimpotrivă, arăta hotărîre și calm, dar lui — căruia munca și viața îi hărăziseră cunoașterea atîtor trăiri omenești — nu-i putea ascunde tensiunea în care petrecuse noaptea, și care acum se domolise și o stăpînea cu credința și puterea ei din tinerețe, de dragul și pentru realizarea lui Tudor Comșa. Poate tot pentru el, și desigur și pentru copii, recăpătase această putere. Sau, mai degrabă, amara experiență a grelei încercări din care abia ieșise o învățase să-și apere pînă la capăt fericirea ! Oricum, o simțise dispusă, din hotărîre proprie, să-și destăinuie fără întîrziere gîndurile pentru care îl căutase seara tîrziu la telefon.

— V-am așteptat să bem cafeaua împreună, spuse, arătînd înspre ceștile de pe măsuța din hol și așezîndu-se și ea pe celălalt fotoliu, ca pentru un taifas mai lung... Ați tot amînat să vorbim despre două momente importante, în care a fost implicată și persoana mea, din tot acest nefast angrenaj... cel din 1951 și cel de acum... și n-am înțeles de ce !

— Trebuia să începem, totuşi... cu începutul ! se eschivă Burada. Acum, dacă ne este clar aproape tot ceea ce s-a petrecut în iulie 1944, am putea merge mai departe... Sînt convins că vă daţi seama că a mai fost cineva atunci care a stat în spatele Ortansei Fabian... dar, poate, şi în ghearele lui Walter Jung !

— Asta, tocmai asta mă neliniştește acum şi de aceea v-am chemat... Cum să vă spun ? Mi se pare că lucrurile au fost legate anume între ele de cineva sau că acesta este cel puţin mijlocitorul legăturii... Trebuie totuşi să vă povestesc mai pe îndelete, ca să fiu mai clară !

— Desigur, acceptă Burada ca pe o concesie ce i-o făcea, pentru ca ea să se elibereze în sfîrşit de orice apăsare... Dealtfel, doar asta mai rămăsese să vă întreb... vă ascult !

După ce sorbi o gură de cafea, Liviu Burada rămase cu ţigaretul de chihlimbar între degete, surprins încă dar şi mulţumit de această nouă atitudine a Elenei Comşa. Aceasta nu se mai temea şi nici nu arăta vreo vinovăţie faţă de trecut, ci dimpotrivă o hotărîre şi o îndîrjire feminină, mai mult instinctive, într-o acţiune pe care o dorea cu ardoare dar care nu-i mai era destul de clară şi tocmai de aceea îl chemase pe el. Peste noapte retrăise desigur acele trei momente mari din viaţa ei, de nenumărate ori, în cele mai mici amănunte, aşa că ajunsese acum la o maximă sistematizare a tot ceea ce i se părea esenţial să povestească.

— La cele petrecute în iulie 1944, fiindu-ne acum deopotrivă de clare, n-am să mă mai opresc. Aş vrea să vă reamintesc că, neştiind nici atunci şi nici mai tîrziu ceea ce se petrecuse cu adevărat cu Florin Mănoiu şi încă semnînd declaraţia smulsă de Walter Jung, am fost urmărită mult timp de un sentiment confuz de remuşcare şi teamă, deşi nu mă ştiam cu nimic vinovată... Anii însă au trecut şi au venit alte vremuri, în care eu mi-am găsit cu adevărat fericirea alături de Tudor, aşa cum doar în vis nădăjduisem. Apoi, plecînd din Bucureşti, mă îndepărtasem pînă şi de amintirea acestui moment şi încet, încet, preocupată de întemeierea noului nostru cămin, m-a furat viaţa şi am uitat cu totul de el... şapte ani încheiaţi, pînă

în toamna lui 1951, cînd Tudor, numit asistent la facultate și cercetător la institut, am revenit la București... primul copil, Eugen, avea doi ani și eu eram din nou însărcinată, în a cincea lună, cu Cornelia... Pe Tudor nu-l vedeam decît noaptea tîrziu, că era foarte ocupat, și la facultate, și la institut, și cu teza de doctorat, și ajunsesem să trăiesc cam singuratică, în euforia așteptării noului copil... N-aveam decît grija căminului, a lui Tudor și a lui Eugen, cu care începusem să mă înțeleg... Lui Tudor nu știu cine îi băgase în cap, că trebuie să fac neapărat și sistematic cît mai multă mișcare, tocmai pentru că eram însărcinată. Îmi făcusem astfel un obicei, să ies la plimbare cu Eugen, cu cărucior, și înainte de prînz și înspre seară. Uneori mă prindea întunericul pe stradă sau prin parcuri, împingînd cărucior. Nici în timpul ploilor de toamnă, tîrzii, nu renunțasem la acest obicei ; mă înfofoleam și plecam singură, să mă bată vîntul și ploaia, să mă călesc pentru clipa nașterii care urma... Ei, și-acum vine al doilea moment, cel din 1951 !

Într-una din aceste seri, pe la sfîrșitul lui noiembrie, m-am simțit urmărită de cineva, de-o umbră care se ținea la douăzeci-treizeci de pași de mine, tot timpul în întuneric, dar nu m-am gîndit la nimic rău... dimpotrivă, mi s-a părut chiar firesc ca o femeie singură și atît de tînără să nu scape de privirea bărbaților, căci silueta era a unui bărbat... Au trecut însă zilele și am uitat de asta, pînă la începutul lui decembrie cînd, într-o seară m-a prins șuvoiul de oameni care tocmai ieșea de la unul dintre cinematografele de pe bulevard... eram înghesuită și n-am putut decît urma drumul șuvoiului, înspre stația de tramvai, sub burnița care îndesea și mai mult întunericul străzii... după numai cîțiva pași însă, am simțit pe umăr vîrful unui baston și am dat să văd cine era în spatele meu... „Nu întoarce capul și mergi liniștită înainte ! mi-a poruncit o voce de bărbat. Îți va fi destul, dacă am să-ți amintesc un nume : *Spuk* !"... Mi-am adus aminte dintr-o dată de ziua de 5 iulie 1944, de casa Ortansei Fabian, de Florin Mănoiu și de Walter Jung, de bombardament și de declarația pe care o dădusem atunci și am început să tremur... aveam mîinile în buzunare și am simțit

cum mi-a virît un plic în pumnul stîng, înghiontindu-mă din nou cu vîrful bastonului... „E pentru doamna Fabian, care — ar fi trebuit să știi ! — are tutungerie aici pe bulevard, la numărul 12 ! Pînă la închidere, nu mai este decît un sfert de oră, mergi și i-l dai ! Atît și nimic mai mult ! Nici o vorbă, nici ei și nimănui altcuiva ! După această clipă ai uitat iarăși de tot ! Altfel, un simplu denunț la securitate, despre declarația dată *Gestapo*-ului în iulie 1944, și gata !... Ești însă o fată de înțeles, cum ai fost și atunci ! Eu mă opresc și te urmăresc pînă ce intri în tutungerie. Acolo aștepți, să rămîi doar cu ea... la închidere, spui *Spuk*, lași plicul și pleci fără nici un alt cuvînt !"... Am făcut desigur asta în același tremur nestăpînit, de care n-am scăpat pînă ce nu m-am văzut în siguranță acasă...

— Și n-ați încercat să vedeți cine era ?

— Ba da... În ușa tutungeriei am întors totuși pentru o clipă capul... dar n-am văzut decît silueta înaltă și cenușie, a unui bărbat care se oprise la marginea șuvoiului mulțimii, învăluită în întuneric și pulberea de ploaie.

— Poate era a lui Walter Jung ?

— Nu... a lui Jung arăta ca de bivol... cea de acum era subțire și dreaptă, de plop cenușiu...

— Și n-ați reținut nimic ?

— Capătul bastonului, atît... avea vîrful alb, poate de argint...

Lui Liviu Burada îi era clar că, în fapt, Elena Comșa nu făcuse decît să transmită Ortansei Fabian un mesaj de care n-avusese cunoștință în nici un fel. Era desigur vorba de ziua și ora la care avusese loc întîlnirea lui Ulea cu Ortansa Fabian, în ajunul Crăciunului din 1951. Necunoscutul însă nu putea fi nici Walter Jung, nici Ulea, căci ei erau în Germania de vest, și nici Margopăț, care era încă în munți...

— După asta l-ați mai văzut pe acest om, v-a mai acostat vreodată ?

— Niciodată... în orice caz nimeni, alți nouă ani, pînă în primăvara asta...

— Povestiți, vă rog !

— Uitasem iarăși de tot... și de iulie 1944, și de decembrie 1951... Tudor ajunsese profesor la facultate, director al institutului, șef de proiect al șantierului din munți... copiii, în primii ani de școală... iar eu mai fericită decît oricînd, încît mă simțeam parcă vinovată față de cealaltă lume tocmai pentru fericirea asta a mea... pînă acum în aprilie, cînd am găsit în cutia de scrisori un plic pe numele meu... înăuntru, o singură hîrtiuță pe care era scris, cu litere mari de tipar, tăiate din ziar, doar cuvîntul *Spook !*

— Mai aveți hîrtiuța ?

— Nu... am rupt-o în chiar clipa aceea, speriată... de-altfel nu era nimic deosebit, o pot oricînd reconstitui... numai că însemna oricum o nouă chemare, un nou avertisment... cineva își adusese iarăși aminte de mine... parola fiind de fapt aceeași, mi-a fost clar că și fantoma asta nu putea fi decît aceeași cu cea din 1944 și 1951 !... Ceea ce m-a înfricoșat însă mai mult, retezîndu-mi orice inițiativă și orice efort de împotrivire, a fost faptul că și după atîția ani nu scăpasem de urmărirea ei și că ea rezistase, și timpului, și tuturor schimbărilor prin care trecuse țara pînă acum... De data asta nu m-am gîndit doar la mine, ci și la Tudor, și la copii !... „Cine știe, ce-mi mai cere, amenințîndu-i, pe ei ? !" mi-am spus... Și chiar așa a fost !... În ajunul acelei nopți pe care n-o s-o uit în viața mea, seara tîrziu, am fost de i-am cumpărat lui Tudor o cravată mai potrivită pentru noul costum, pe care voiam să-l îmbrace la întîlnirea de a doua zi cu ministrul... era o zi însemnată pentru el, trebuia să obțină aprobarea definitivă a noului proiect legat de șantierul din munți și voiam să mă simtă oricum alături de el... Mai mult, știți acum că urma ca dimineața să-i bat la mașină chiar referatul cerut personal de ministru !... După ce i-am luat cravata, în îmbulzeala de la ieșirea magazinului „Victoria", am simțit că cineva se ținea foarte aproape, iar, de mine... în stradă am dat să mă întorc, dar m-a oprit capătul aceluiași baston așezat pe umărul meu... precum și avertismentul aceluiași cuvînt, pronunțat de data asta în englezește. *Spook*... adică, exact cum înțelesesem din scrisoare !... „Nu te întoarce și mergi !" m-a

împins în strada slab luminată. Am luat-o chiar prin fața Miliției Capitalei, încercată de-o fărîmă de curaj... „Mîine, a urmat vocea aceea, bați și pentru noi o copie după referatul lui Tudor Comșa, cel cu care e așteptat de ministru. O să-ți spun la telefon, ce să faci apoi cu ea. Sînt convins că n-o să încerci nimic necugetat, căci doar nu vrei ca Tudor să piardă și catedra, și direcția institutului, și să nu-și vadă realizat nici proiectul !"... „Uite, sîntem chiar lîngă miliție, am încercat să-mi înfrîng tremurul și să mă agăț de fărîma aceea de curaj... intru direct pe poarta miliției, și gata !..." „Poftim, a zis vocea, merg după dumneata !... Tovarăși, am recunoscut-o pe stradă, dumneaei este cea care l-a dat pe Florin Mănoiu pe mîna *Gestapo*-ului ! Cea care a făcut legătura Ortansei Fabian cu transfugii de peste hotare ! Poftim, hai !"... Mi s-au înmuiat picioarele și n-am mai intrat la miliție... „Păi, vezi ! a triumfat vocea. De ce vrei să trișezi ? De-acum încolo, fetițo, n-avem ce face ! Soarta ne este legată la amîndoi ! Fii cuminte, deci, fă copia și așteaptă cu încredere. La revedere !"... Dar cum era să le fac acest rău, tocmai eu, lui Tudor, copiilor mei ? Data trecută îmi ceruse un lucru de nimic, să duc o scrisoare... de data asta, însă, să trădez ! N-am putut-o face și, cum n-am găsit nici o altă scăpare într-o singură noapte, am ajuns la gestul acela desperat... Acum îmi dau seama că am greșit, dar de unde era să știu eu ce se întîmplase cu adevărat în 1944 și 1951 ?

— Dacă ne chemați, cum ne-ați chemat aseară, poate că apucați să știți...

— Dar ce credeți, aseară eu doar pentru asta v-am chemat ? Păi, asta vă puteam povesti și mîine, și poimîine... din moment ce știți de acum totul despre cele petrecute și în 1944 și în 1951, ce rost avea să mă grăbesc ? !

— Atunci ? mormăi Burada, și-și încleștă dinții în țigaretul de chihlimbar.

— Destul de simplu... mi s-a părut că printre siluetele celor de ieri de la crematoriu am zărit și silueta celui care m-a acostat, și în 1951, și acum, vinerea trecută... cenușie și subțire, la fel de înaltă, numai ceva mai adusă,

împovărată de ani, pierdută în umbra singerie a zidului de marmură roșie...

— Păi, acolo nu erau decît foști tovarăși de-ai lui Florin Mănoiu și...

— N-am spus, îl corectă repede Elena Comșa, decît că am întrezărit-o parcă printre ei... restul e treaba dumneavoastră ! Eu însă sînt hotărîtă să vă ajut oricum pînă la capăt... să nu-și mai joace nimeni cartea pe fericirea mea !

XV

Liviu Burada, incitat de dezvăluirea neașteptată a Elenei Comșa, își simți din nou atițată setea de acțiune. Iată, dar, că ipoteza lor — a existenței unei legături necesare între aceste trei cazuri atît de îndepărtate în timp, precum și a unui singur om sau a unui singur grup, aceleași, în spatele aceste-i legături —, adeverită de avalanșa ultimelor descoperiri, era confirmată și de cele trei momente de impact, revelatoare prin relatările Elenei Comșa. Cineva rămăsese deci încă ascuns în umbră, atîția ani! Nu se mai îndoia; era absolut cert că *el* exista, că a existat în tot acest timp în care numai foarte rar, în clipa de absolută necesitate, scosese capul la lumină, că era o „piesă de rezistență și de drum lung" — cum spunea, convins, Ștefan Varduca, și mai ales că încă exista, în oraș, pe stradă, printre oameni! Oare cine putea fi? Înlocuitorul lui Walter Jung, cineva lăsat de atunci fără de nici o urmă sau abia acum, în anii de după Eliberare, reimplantat în țară? Și ce putea fi în spatele său? Restul rețelei lui Walter Jung, izbită și destrămată în momentul insurecției din august, rețeaua de rezervă a acestuia, sau alta, nouă, înființată de el de acolo, sau de Watt, noul lui stăpîn? Sau poate rezultatul mezalianței dintre aceștia, un hibrid de rețea aflat acum în mîna noului centru străin? Și dacă nu rămăsese decît *el*, singur

rezidentul, rătăcitor ca umbra unui mort printre vii ?! De ce, însă, reapăruse tocmai acum Robert Field, pe care îl aşteptaseră deopotrivă şi ei şi Elvira Marian ? Şi asta, exact în momentul celui de-al treilea impact, decisiv, al Elenei Comşa cu *el*, cel care o ţinuse peste cincisprezece ani în evidenţa lui ! Şi încă, în momentul în care Tudor Comşa îşi încheia proiectul acelui mare obiectiv din munţi ! Obiectiv pe al cărui şantier abia deschis, deşi doar în laboratorul staţiei-pilot lucra şi Elvira Marian ! Phii ! Luni, marţi, miercuri, joi... patru zile, în care — prinşi de vîrtejul acestor descoperiri care năvăliseră toate deodată trase una după alta de acelaşi fir care lega cele trei cazuri, „Cronos", „Ochean" şi „Alfa", între ele — uitaseră tocmai de Elvira şi Robert Field ! Şi dacă întoarcerea lui Robert Field avea într-adevăr vreo legătură cu tot acest angrenaj, destrămat acum pînă aproape de ultima lui rotiţă ? Atunci va trebui să se îndrepte oricum, neapărat, şi Robert Field spre *el* ! Vor trebui să treacă deci la o nouă pîndă, poate la fel de lungă, dar aproape siguri de succes, căci — fie pe firul cercetărilor lor, întărit de dezvăluirea Elenei Comşa, fie pe firul tribulaţiilor poate numai pretins amoroase ale lui Robert Field — ei tot vor ajunge la el. Din 1944, pînă în 1951, cînd puseseră mîna pe Ortansa Fabian şi pe Ulea, şi apoi pe Margopăt, trecuseră şapte ani ; iar de atunci şi pînă acum, în 1960, cînd au ajuns să dezlege misterul celor trei întîmplări şi să dezvăluie legăturile întregii încrengături, alţi opt ani. Oare cît va ţine noua lor veghe şi drumul care îi va duce în sfîrşit spre *el* ? Elena Comşa îi dezvăluise însă că întrezărise silueta acestuia în umbra singerie a crematoriului, pierdută între celelalte siluete, majoritatea ale unor foşti ilegalişti. Să fie oare dintre aceştia ? Posibil, dar greu de spus şi mai ales greu de dovedit ! Dar dacă ea a inventat această nălucire, tocmai spre a-i deruta, spre a-i abate de pe drumul sigur pe care poate se găsesc ? La fel de posibil ! Şi dacă este totuşi adevărat ? Atunci numai Ştefan Varduca poate înţelege şi întreprinde ceva !

La sediu, Liviu Burada urcă direct la colonel, fără să-i mai telefoneze ca de obicei.

— Te aşteptam, îl întîmpină Ştefan Varduca. Mi se pare că am ajuns pe o treaptă în care nu ne-ar strica o clipă de reflecţie, de răgaz activ... Nu simţi nevoia unor paşi imediaţi, dar poate mai calculaţi ?

— Ba da, sări Burada, aproape entuziasmat şi cu dorinţa lui de acţiune aprinsă ca de un chibrit... de aceea am şi venit !... Apoi ceru permisiunea şi rememoră cu glas tare şi pas cu pas, ca Ştefan Varduca să-l poată mai lesne urmări, toate gîndurile ce-l frămîntaseră pe drumul de la Elena Comşa la sediu... Mi se pare, încheie convins, că aşteptarea noastră activă a fost destul de fructuoasă... dar că, după un drum atît de lung şi un ocol atît de larg, am ajuns exact în punctul de unde am plecat... la dosarul cazului „Alfa", adică la întoarcerea lui Robert Field... şi la aceleaşi întrebări : după ce şi la cine a venit ?

— Da, întări Varduca... dar pe o altă treaptă, cu un alt orizont şi cu dosarul aproape complet... fără această veghe neîntreruptă şi acest ocol n-am fi ajuns aici !

— Absolut, recunoscu Burada. Ceea ce mă nelinişteşte însă este că *el* există, după încă atîta timp... că Bob a venit la *el*, din moment ce Elvira îl leagă de tot acest angrenaj... şi că *el* se pare că a fost chiar la crematoriu... Trebuie să-mi spun gîndul pînă la capăt, tovarăşe colonel, printre ilegalişti !

— Da, arătă Varduca spre hîrtiile de pe birou... am raportul Ilenei Dragomir, depus ieri după-prînz, cînd ai stat acasă... Şi ei i s-a părut suspectă starea Elenei Comşa la crematoriu şi mai ales încercarea acesteia de a descoperi pe cineva în mulţime !... Am aici lista aproape completă a celor care au fost acolo, afară de cinci-şase necunoscuţi... Dacă e vorba de ilegaliştii de atunci, care au cunoscut misiunea lui Florin Mănoiu, apoi lucrul acesta este cel mai uşor, căci n-am fost decît trei : El, Florin Mănoiu... eu, care am stat în faţă lîngă Simona... şi tovarăşul Dobre de la Externe, căruia eu îi dădeam atunci copiile documentelor, dar care n-a fost la crematoriu, fiind plecat din ţară cu o delegaţie... Aşa că *el* trebuie să fie din grupul celorlalţi, al lui Walter Jung, Ortansa Fabian, etc., etc... Astfel stă în picioare şi ipoteza noastră, pînă acum verosimilă, că Robert Field a venit la Elvira pentru *el*... adică pentru ceea ce îi putea da *el* ! Or, ne este

clar acum, *el* trebuia să ia lucrul ăsta de la Elena Comșa... ! Așa că, într-un fel, ai totuși dreptate : cercul se închide tot aici !... Ce propui ?

— Cum prima ipoteză este deci exclusă, nu ne rămîne decît alternativa ei : *el* se află obligatoriu între ceilalți... și nu putem ajunge la *el*, decît, fie pornind de la Elena Comșa, singura care ne este cunoscută din acest angrenaj, fie urmărind drumul lui Robert Field... și ori unul, ori altul, ne-ar putea duce la *el* !... Dacă însă *el* este și mai aproape, în cercul din jurul Elenei Comșa, vom veghea mai departe noi : eu, Barna, Ileana Dragomir... iar dacă ține de cercul Elvirei Marian, atunci rămîne mai departe în sarcina lui Ion Lupșa... Numai că de la Lupșa nu mai avem nici o știre de marți !

— Cum n-ai ? îi reproșă colonelul. Bea cu Bob și dansează cu Elvira... ăștia au terminat cu mînăstirile, pînă sus la Putna, și-acum s-au înfundat într-un han... și Lupșa le ține hangul, seară de seară, apărînd ca șef al „ocolului silvic" din zonă... Ai vrut o favoare, poftim ! răbufni colonelul și îi împinse și raportul lui Ion Lupșa.

Ștefan Varduca încheie discuția pe această replică tăioasă. Apoi se ridică, întîrzie cîteva clipe în fața ferestrei, doar cu gîndurile lui, și se întoarse iar la Burada. Ultimul sfat nu se mai referi la obiectivul misiunii lor, ci la cunoscutul lor stil de muncă, așezat și prevăzător, inspirat tocmai de el, de colonel.

— Tot fără clopoței și tot fără nici o bruscare a lucrurilor... acum putem din nou aștepta un timp... ne trebuie *el*, și, dacă există, neapărat rețeaua ! Și nu uitați, în jurul obiectivului „Hercules" din munți, mai departe, un adevărat blindaj !... Și Tudor Comșa, și Elvira, în într-un fel și Elena Comșa, toți sînt de *acolo* ! Robert Field pentru asta a venit !

Liviu Burada se îndreptă spre biroul său, în care abia așteptă să-și limpezească gîndurile, înainte de a face pașii următori. O căută pe Ileana Dragomir, singura cu care ar mai fi putut schimba o părere, dar aceasta îi lăsase vorbă că plecase în misiune și că-i va raporta apoi. Tot năduful lui căzu astfel asupra lui Ion Lupșa, pe care l-ar fi vrut alături în această clipă de răgaz, clipă în care mai ales spiritul său pragmatic, și chiar flegmatic,

își putea dovedi valoarea. Lupșa însă își petrecea veacul în munți, „englezește", ținînd trena Elvirei Marian ca într-o călătorie de plăcere... „Ce crezi, l-o fi amețit și pe el nufărul ăsta negru, ai cărui genunchi rotunzi îl înnebunisera de-a binelea pe Marteș, «cocoșelul pleșuv» !..." „Să-l vezi cum tremură cu ochii la ei, își aminti vorbele lui Năstase, șoferul, ți se face milă !"... Numai că Lupșa nu este dintre cei care tremură, el frînge în pumni și pune la pămînt... „Sigur, doar asta ne mai lipsea !" tresări Burada, cu gîndul la favoarea pe care i-o ceruse lui Varduca... „În fond, dumneavoastră mi-ați dat misiunea asta, auzi aievea riposta hotărîtă a căpitanului... de informare, de derută și întîrziere !"... Da, era adevărat. Dar uite, sosise timpul să lase lucrurile „să curgă în voia lor", căci numai astfel îi vor conduce poate la *ei*. Cum Robert Field nu primise nimic de la Elena Comșa, din cauza neprevăzutei și desperatei ei împotriviri, a întregului tărăboi dezlănțuit de încercarea ei de sinucidere, era firesc ca acum să sară peste această treaptă și să acționeze direct asupra obiectivului din munți, prin Elvira, sau să facă personal pasul decisiv, ultimul, spre *ei*, silueta de umbră care o urmărise pe Elena Comșa ca o fantomă cincisprezece ani și tot ca o fantomă apăruse, poate, și la crematoriu !... „Ce bine că ne-am creat acest răgaz !" reflectă totuși mulțumit Burada. Într-un fel trebuia avertizat de toate acestea și Ion Lupșa și ridică receptorul centralei telefonice, care îi putea aranja o convorbire directă cu el...

— Aici 223... vreau o convorbire directă cu 224, care se află în zona R... astă-seară, oricît de tîrziu !

— Păi, v-a fixat-o 224, tovarășe maior, turul în receptor o voce de femeie... acum cîteva minute ! Cum nu v-am găsit în birou, am trimis nota lui 222... e vorba de ora douăzeci !

— O să-mi faci, te rog, mie legătura ! hotărî Burada și alergă la secretara lui Ștefan Varduca, să-i ia nota, înainte de-a o înmîna colonelului care parcă abia aștepta să-i reproșeze orice altă inițiativă prea îndrăzneață a căpitanului.

Nota însă fixa doar ora convorbirii și arăta caracterul ei de seamă : urgent !... Trebuia să fie oricum ceva impor-

tant, căci Lupșa nu era omul care să se alarmeze degeaba. Pînă atunci îi rămăsese aproape toată după-amiaza, să gîndească în liniștea de care avea atîta nevoie, cu toate cărțile încă nedezlegate din nou pe masă. Numai că nu se putu bucura prea mult de acest răgaz, în care gustase iar doar amintirea fumului de tutun din țigaretul de chihlimbar. Spre seară, Ileana Dragomir îi telefonă din oraș să o aștepte neapărat și se trezi cu ea, curînd, așa cum venise de pe stradă, obosită și îmbujorată, cu geanta spînzurîndu-i în mînă și pardesiul pe braț.

— În sfîrșit, răsuflă ea lung și se așeză în fotoliul arătat de maior... pisicuța a început să-și scoală ghearele !

— Despre cine vorbești ?

— Despre Elena Comșa... să vedeți...

— Faptele ! o somă Burada, a cărui convorbire cu Elena Comșa, atît de proaspătă și surprinzătoare, revelatoare pentru schimbarea hotărîtă a acesteia, Ileana Dragomir n-avea de unde s-o cunoască... Mai întîi faptele, reveni cu glasul scăzut, și apoi interpretarea lor !

Ce se întîmplase ? Elena Comșa ieșise în mod neașteptat din cercul preocupărilor ei obișnuite. Lăsase copiii singuri acasă, intrase în cel mai apropiat magazin alimentar, de unde cumpărase niște lămîi, portocale, biscuiți și ceai, apoi într-o farmacie, după care oprise primul taximetru și alergase undeva la marginea Bucureștiului, în cartierul plin de verdeață de dincolo de lacul Herăstrău, dinspre aeroportul Băneasa... Oprise în fața unei case cu gardul înalt, de scîndură verde, și intrase în curte fără să mai sune sau să bată, pe o alee de trandafiri tăiată drept printre niște pomi...

— La cine credeți că a fost ?

— La cine ? mormăi, calm încă, Burada.

— La Titus Obreja...

— Da, da ! îngînă liniștit, spre dezamăgirea Ilenei Dragomir, care nu-l văzu prea surprins... Și ?

— Și ! izbucni ea. După un sfert de oră a ieșit, a luat taxiul care a așteptat-o în poartă și s-a întors acasă...

— Și ? insistă Burada, care pretindea că orice informație să fie completă, pînă la capătul faptelor povestite și, dacă se putea, și cu motivarea acestora...

— Și... urmă Ileana, aproape derutată. Obreja îi telefonase că este bolnav și nu putea veni la meditație și ea a găsit poate doar motivul să-i ducă ceva, în fond să-l întîlnească... De ce ? Și de ce tocmai astăzi, după scena de ieri de la crematoriu ? Cînd a fost cu adevărat sinceră, ieri sau azi ? Și de ce tocmai la Titus Obreja ?

— Da, e într-adevăr ceva nou și demn de reținut ! recunoscu Burada după o clipă. Te-ai trădat cu ceva ?

— Absolut cu nimic...

— Bine, Ileana ! o încurajă, pe gînduri. Urmărește acum doar asta... dar tot așa, de departe, să nu te simtă nici frunza ! E clar ?

— Clar, tovarășe maior ! întări Ileana, mulțumită în sfîrșit, și se ridică.

Faptele intraseră totuși într-o desfășurare a lor, rapidă, coapte parcă tocmai de veghea și așteptarea de pînă acum. Stăteau parcă să cadă singure, asemenea unor fructe gata pîrguite de sevă și lumină. Și așa își dădu seama că nu mai putea avea răgazul în care sperase, ca să pregătească ultimul asalt. Spre deosebire de Ileana Dragomir, care n-avea de unde să știe, el credea cu adevărat în schimbarea Elenei Comșa, a cărei înțelegere tîrzie dar hotărîtă îi trezise îndîrjirea cu care luptase în tinerețe pentru fericirea sa. Numai că inițiativa asta a ei de a lupta de una singură le-ar putea încurca toate socotelile ! Ileana Dragomir avea totuși dreptate ; ce-a căutat tocmai la Titus Obreja ? De ce o duseseră oare gîndurile și pașii, în primul rînd la el ? Ce-i trezise această primă suspiciune ? Faptul că nu mai venise la ora de engleză a copiilor, a doua zi după ce aflase poate de ceremonia de la crematoriu ? Să fi recunoscut Elena Comșa, în silueta de umbră de la crematoriu, — aceeași și acum, și în 1951 —, silueta lui ? În seara cînd plecase să cumpere cravata pentru Tudor Comșa însă, Titus Obreja rămăsese acasă cu copiii ! Și ce dacă ? O jumătate de oră tot ar fi putut lipsi, plecînd după ea și venind înaintea ei de la magazinul Victoria, cu un taxi ! Oare, cine ar putea să știe asta ? Numai Zoia, femeia de serviciu de la mansardă, cea care cunoștea tot rostul casei soților Comșa și se bucura și de încrederea lui Titus Obreja... „Cine, domnul consul ? își aminti uimirea ei. Păi, dumnealui e mai ceas

ca ceasul" !... Tot Zoia fusese și cea de a doua persoană, singura după Tudor Comșa, care aflase de gestul necugetat al Elenei Comșa și o văzuse cu un picior bine înfipt dincolo de viață, în moarte... „Poate n-ar strica să-l întreb și pe Barna !" își spuse Burada și formă numărul de telefon al acestuia.

— Petrică, gata dosarul ?

— Mîine, tovarășe maior, că mi-au căzut altele pe cap... mîine, trec oricum pe la dumneavoastră...

— Nu voiam, de fapt, decît să te mai întreb despre Zoia, femeia de serviciu de la mansardă...

— A, păi cu ea e ceva nou, tovarășe maior !

— Ce ?

— I-am luat urma după fișele de flotant, pe unde a tot stat mai înainte, și unde credeți că am ajuns ? La Titus Obreja... pînă acum patru ani a fost femeia lui de serviciu !

* * *

Avalanșa faptelor însă nu se opri aici. Ele fuseseră prinse pînă acum ca într-un vîrtej ascuns care le purtase și le tot legase ani întregi la rînd, pînă ce ei reușiseră să-i taie dintr-o dată puterea. Și acum, tot ceea ce se adunase ca într-o gură de balaur, cădea ca din senin, grămadă. Liviu Burada avu o clipă în minte chiar imaginea unei adevărate ninsori care i se tot așeza pe birou, gata să-l copleșească. Mai mult, deși dorită și așteptată de ei, întrezărită chiar, desfășurarea aceasta îl surprinse apoi, cînd o nouă întorsătură a lucrurilor îi confirmă tocmai ipoteza existenței unui singur lanț care le lega pe toate și a unui singur centru care le ținea în mînă. Așteptă telefonul lui Ion Lupșa, cu dinții încleștați pe țigaretul de chihlimbar, căci „englezul" echipei nu-și pierdea aproape niciodată firea în timpul misiunii. Cînd lucrurile se încurcau însă pe neașteptate și el nu găsea încă nici un răspuns, punea mîna pe telefon și silabisea în receptor, nedumerit, celebra replică a lui Hamlet. Și Liviu Burada înțelegea că trebuia să se aștepte la o nouă întorsătură a lucrurilor. Reluă în minte firul întregii povești dintre

Robert Field și Elvira, pînă în momentul în care ea ajunsese în laboratorul stației-pilot din munți, unde Tudor Comșa tocmai verifica fundamentarea noului său proiect, și apoi la cel al întoarcerii lui Bob, cînd sună în sfîrșit telefonul firului direct. Burada apăsă clapa magnetofonului de sub măsuță și ridică receptorul :

— Căpitan Ion Lupșa, cu tovarășul maior Liviu Burada...

— Eu sînt, Lupșa... te ascult !

— Să trăiți, tovarășe maior ! tresări căpitanul, aproape solemn. Apoi glasul îi deveni prietenos, dar grav, șoptit între ei... *Boss ! To be, or not to be, that is the question !*

— Nu poți să fii ceva mai clar ? îi ceru Burada aproape iritat, căci replica pe care tocmai o așteptase nu prevestea nimic bun... Pe scurt !

— Ba da... Bob și Elvira și-au amînat căsătoria ! S-au repudiat într-o scenă aproape publică... Să se știe ! Mîine dimineață, se întorc bosumflați la București... Prima ipoteză : logodna n-a fost decît o farsă care le-a îngăduit să poată sta mai mult timp împreună, să pregătească un drum mai lung... A doua : Elvira n-a avut, n-a putut sau n-a vrut să-i transmită nimic concret, și Bob s-a supărat c-a făcut drumul degeaba... („Ce era să-i transmită, se întrebă Burada, dacă referatul lui Tudor Comșa n-a mai ajuns la ea ? !")... A treia : Elvira i-a șoptit totuși ceva despre obiectivul din munți și Bob a hotărît că este, desigur, mai de folos să rămînă aici, decît să plece cu el... A patra : Și ruperea logodnei ar putea fi o farsă, pentru a ne deruta ! De ce ? Ceva din bagajul lui Bob a rămas totuși la Elvira acasă ! Un dar de logodnă mai însemnat, de care, alarmați poate de cele întîmplate acolo, vor să scape imediat. Așa că n-aveți decît noaptea asta !... A cincea ipoteză...

— Cîte mai ai ? răbufni Burada, parcă speriat că avalanșa acestor noi fapte posibile nu mai sfîrșea.

— Asta, singură... dar e cea mai gravă !... Elvira a refuzat să mai continue jocul, de teamă sau poate pur și simplu că s-a trezit... și-a renunțat astfel la toată combinația !

---

[1] A fi sau nu a fi, aceasta este întrebarea !

— Să nu i-o fi stricat dumneata ! îl provocă Burada.
— O, *Boss*-ule... aş fi vrut eu !
— Atunci de ce ţi se pare atît de gravă ?
— ...pentru că, ştiind prea multe, Bob ar putea încerca s-o suprime, să scape de ea ! Pînă la urmă, asta e chestiunea : vreau aprobarea să pot acţiona la nevoie, direct şi imediat !

O clipă, pe fir se instăpini tăcerea, iar în cameră foşnetul surd al bandei de magnetofon. „Iată ce ne mai trebuia, tresări Burada şi ţigaretul de chihlimbar îi trosni sec între dinţi... o nouă crimă şi poate o altă victimă ! Şi tocmai acum, cînd nu ne-a rămas decît să strîngem pumnul !"

— Lupşa, reveni îngîndurat... sună-mă, te rog, din nou exact peste un ceas !

— *All right*, tovarăşe maior.

Liviu Burada recapitulă totul în minte. Ileana Dragomir era la postul ei de veghe, de ocrotire a Elenei Comşa. După cele relatate de ea şi de Barna, pusese sub observaţie şi casa lui Titus Obreja. Obiectivul din munţi şi tot ceea ce făcea Tudor Comşa acolo erau vegheate, de asemenea, nu doar de un singur ochi. Dezlegarea rapidă a întregului mister, care învăluise pînă acum şi cele petrecute în 1944 şi cele petrecute în 1951, îi adusese pe o poziţie nouă, solidă şi sigură, avansată faţă de tot ceea ce ar mai fi putut urma. Intuise pînă şi Ion Lupşa, care fusese în aceste zile atît de departe de ei, că un nou moment de impact, poate ultimul, se apropia, dar nu aceasta îl alarmase, ci evidenţa tot mai multelor şi gravelor înfăţişări pe care el, acest nou moment de impact, l-ar putea lua. Desfăşurarea precipitată a lucrurilor însă ajunsese pe un aliniament, dincolo sau dincoace de care orice mişcare a oricărui posibil intrus nu le mai putea scăpa. Singurul care nu arăta prea multă grabă era Ştefan Varduca. Şi asta, pentru că „Bătrînul" nu ţintea doar rezolvarea „cazului Alfa", ci eradicarea completă a tuturor fantomelor ; nu doar a celor cunoscute, ci şi a celor posibile, vechi sau noi, rămase de la Walter Jung sau trimise acum de Watt, să rătăcească prin grădina ţării. De aceea, se temea că nu va aproba nici o nouă acţiune, ci dimpotrivă va ordona o nouă aşteptare, intrarea într-un nou

somn de veghe, cu toți cei o mie de ochi la pîndă, asupra noilor înfățișări pe care le-ar putea lua mai departe *the Spook*. Hotărîrea însă, cel puțin a acestor prime acțiuni, îi trebuia neapărat smulsă, pentru ca ei să poată ține mai departe sub control întreaga desfășurare a lucrurilor. Or, pentru asta nu-i rămăsese decît să-l pună și pe el în fața acestei noi avalanșe de fapte, dezvăluite într-o singură după-amiază de Ileana, de Barna și de Ion Lupșa. Decuplă deci magnetofonul și se anunță iarăși la colonel.

Teama-i presimțită se adeveri ; Ștefan Varduca nu se lăsă așa de ușor impresionat, deși faptele îi captaseră tot interesul. Îl ascultă, tot mai mulțumit, dar și fața-i roșcovană, și ochii-i liniștiți rămaseră aproape impasibili, cînd îi sugeră să ceară aprobarea procurorului pentru percheziționarea locuinței Elvirei și să-i îngăduie lui Lupșa inițiativa de a acționa la nevoie, independent și sigur. Murmură, pentru sine doar, cu gîndurile în altă parte :

— Obreja... Titus Obreja... da, s-ar putea ca el să fie într-adevăr cel menționat în declarația lui Pătru Grosariu !... Deocamdată, un gol cît mai mare și mut, în jurul lui... atît ! Să putem vedea orice mișcare, spre sau dinspre el... Încolo, nimic altceva !

— Și cu Elvira ? Cu Lupșa ? insistă Burada.

— Hai să ascult și eu convorbirea... cedă doar pentru o clipă colonelul.

Liviu Burada așează magnetofonul pe birou, înfipse capătul șnurului în priză, rulă banda și căută apoi vocea căpitanului Lupșa. Colonelul ascultă tot mai atent întreaga convorbire, dar nici acum nu ieși din neclintire, pînă la sfîrșit, cînd întrebă :

— Asta e tot ?

— Tot... deșperă Burada.

— Cererea pentru percheziție nu e suficient de motivată, ajunge să supravegheați casa... Iar în ce privește Lupșa, teama lui este prematură. Robert Field nu poate renunța la Elvira, atîta timp cît are încă acel important obiect la ea în casă. Apoi, speră să-i fie încă de folos pentru informațiile despre obiectivul „Hercules" din munți, despre care încă n-a putut afla nimic, și el doar pentru asta a venit !... Și mai ales, deocamdată, n-o poate folosi decît pe ea pentru a ajunge la *Spook*, cel puțin în această

fază, a primului contact... Tocmai pentru asta, cred, au şi stricat logodna ! Şi încă pentru a ne deruta ! Căci Bob nu poate renunţa tocmai la o astfel de piesă, aici în ţară, cum ar putea fi Elvira... singura care i-a rămas să poată face mutarea următoare !

* * *

Golul creat în jurul fostului consul n-a putut fi însă păstrat la gradul de sterilizare absolută, dorit de Ştefan Varduca. Viaţa care curgea în mod firesc mai departe cuprindea şi ţesătura ascunsă a mişcărilor lui Titus Obreja, în umbra abia întrezărită a jocului cunoscut doar de ei. Şi orice control prea exagerat al acestui spaţiu de joc, acum destul de limitat, ar fi dus la un rezultat exact contrariu. Rapida dezvăluire a tot ceea ce mai însemna mister în explicarea deplină a celor două întîmplări din trecut, precum şi a legăturii acestora cu tot ceea ce cuprindea acum cazul „Alfa" — întoarcerea lui Robert Field, trezirea Elenei Comşa şi tentativa de pătrundere în sanctuarul obiectivului din munţi —, precipitaseră faptele, precum o picătură de acid tare o soluţie chimică într-un pahar. Aşa că avalanşa acestor fapte, mici sau mari, sesizată pe bună dreptate de Liviu Burada, nu putuse fi oprită. În chiar zilele următoare ea le ceru un spor de precauţie şi de reflecţie, de rezistenţă împotriva ispitei de a trece imediat la acţiunea decisivă.

Casa lui Titus Obreja, ascunsă şi uitată pînă acum şi de Dumnezeu în oceanul de verdeaţă al cartierului de dincolo de parcuri şi de salba lacurilor din nordul Capitalei, deveni în mod firesc ţinta unor vizite dealtfel aşteptate. Prima care îi deschisese poarta a doua zi în zori fu Zoica, femeia de serviciu de la mansarda blocului în care locuia şi familia Comşa, la care lucra de la un timp. Înştiinţat de unul dintre ofiţerii din parc care veghea dintre florile încărcate încă de rouă, Liviu Burada opri orice altă apropiere de casă sau urmărire a femeii care nu întîrzie la Titus Obreja decît ca la un sfert de oră. Într-un fel, vizita aceasta fusese provocată chiar de el, căci îi ceruse căpitanului Barna să la Zoiei o

completare la declarația dată în noaptea tentativei de sinucidere a Elenei Comșa, despre perioada petrecută în serviciul lui Titus Obreja... „În evidența miliției nu te-am găsit trecută acolo!" motivase Petre Barna... „Păi cum, sărise femeia, speriată, nu mă duc eu la dom' consul?!" Și iată că și venise, să-i ceară desigur socoteală.

După această primă suflare de vînt rece asupra lui Titus Obreja, veni rîndul lui Petre Barna să-i încerce pînza de păianjen. Spre prînz, acesta apăsă lung butonul soneriei, îngropat în stîlpul porții, dar Obreja îi deschise destul de degajat, fără să se lase surprins în nici un fel de uniforma lui de căpitan de miliție. După ce se prezentă, în chiar capătul aleii de trandafiri, Barna îi spuse că nu voia decît să vadă cartea de imobil și că lucrul acesta l-ar putea face și afară, la masa de răchită de sub vișinul din fața casei...

— Vai de mine, tovarășe căpitan, se arătă Obreja aproape ofensat... o dată ce ați venit, poftiți, vă rog, în casă!

Și fără să mai aștepte răspunsul căpitanului, Titus Obreja îl și conduse în holișorul casei, onorat de această vizită. Fostul consul, cu părul complet sur, avea pielea albă a feței încă întinsă pe obraji și se ținea încă drept, parcă într-o îndărătnicie a firii de a nu ceda prea ușor trecerii timpului, marcată de obicei de viața singuratică și egoistă a celibatarilor. De la pantofii negri, bine lustruiți, la pantalonii de flanel de culoarea cenușii și jacheta de casă din postav vișiniu, cu gulerul matlasat și batistă albă la buzunarul de la piept, toată ținuta lui de lucru acasă, la birou, era aproape impecabilă! Nici un fir de praf, nici pe el și nici în casă, dealtfel modestă, construită — se vedea — doar pentru nevoile unei bătrîneți liniștite, într-o vreme ca aceasta de mari răsturnări. Ușile deschise însă, și înspre biroul cu unul din pereți complet căptușit cu cărți, și înspre dormitorul cu un singur pat în mijloc, lăsau să se vadă că tot ce era înăuntru — de la covoare, la mobila franțuzească, la tablouri și cele cîteva vase de porțelan și două mici statuete de marmură albă — fusese adunat cu grijă într-o viață de om, și cu gust, dintr-o mie de alte asemenea lucruri din care putuse alege. Și totul era învăluit în

aerul proaspăt și răcoros al lunii mai, încărcat de parfumul suav al trandafirilor de afară.

— E liniște și plăcut la dumneavoastră ! observă Petre Barna, cu ochii măriți de lentilele groase ale ochelarilor ca de niște lupe.

— Dacă n-aș fi avut cărțile și nu mi-aș fi găsit o nouă ocupație, în predarea limbilor străine, mi-ar fi fost totuși destul de greu... Singur, la bătrînețe, ajungi ca un cîine urgisit... trebuie să faci neapărat ceva, mai ales flacăra spiritului s-o menții vie, cît poți !

Apoi îi aduse cartea de imobil, de-a dreptul de pe birou, și Petre Barna o deschise dintr-o dată la rubrica celor plecați din casă.

— E vorba de Zoia, femeia care a lucrat la dumneavoastră, lămuri el, profesional... trebuie să-și schimbe buletinul și nu i-am mai găsit vechile fișe de flotant...

— A fost într-adevăr la mine, dar a plecat de mult... poftiți ! arătă Obreja cu degetul data plecării... Mai vine cîteodată și acum : duminica, dimineața mai ales, cînd este liberă, pentru curățenie și spălat... în rest mă descurc singur, cum pot !... Și astăzi a venit, speriată că n-o mai găsiți în fișele de evidență, fapt pentru care tocmai voiam să trec eu pe la dumneavoastră, cu cartea de imobil...

Petre Barna plecă contrariat, sigur că Zoia nu putea fi prinsă decît poate fără știrea ei, în toată această țesătură și chiar îndoit de faptul că, în sihăstria și seninătatea lui, fostul consul ar fi întreprins ceva ireparabil, dăunător țării.

— Am fost într-un fel și eu omul legii, tovarășe căpitan ! îl asigură el pe Barna la despărțire.

Numai că, după-amiază, la o jumătate de oră după ce Liviu Burada fu înștiințat de Ion Lupșa de întoarcerea „porumbeilor" la cuib, la poarta de ulucă verde a fostului consul sună „nufărul negru", cu cîteva cărți la subsuoară și c-o rochiță albă, modestă și simplă, de studentă cam întîrziată, recunoscută însă de departe după genunchii albi și flacăra neagră a părului abia potolită pe umeri. Graba cu care Robert Field o împinsese direct spre Titus Obreja putea fi provocată fie de nerăbdarea cu care așteptase poate pînă acum ceva din partea acestuia — și acest

lucru nu putea fi decît copia referatului cerut Elenei Comșa de *Spook* —, fie de hotărîrea lui de a trece — în pragul plecării — la o acțiune ultimă, rapidă. Pasul Elvirei Marian îl alarmă pînă și pe Ion Lupșa, care alergă deconcertat și chiar întristat la Liviu Burada.

— Ce chestie ! se zbuciumă sincer dezamăgit căpitanul. Proasta... ce-i trebuie asta ?

— Lasă, nu te mai văicări ! îl repezi Burada. Bine că ne-am lămurit ! Acum vezi neapărat de Bob... e rîndul lui !

Socotelile însă le fură din nou răsturnate tot de Elena Comșa, care trecu iarăși peste rînd. Spre seară, cînd tocmai începuseră ploile liniștite și mărunte, încă reci de la sfîrșitul lui mai, ea coborî dintr-un taximetru, apăsă butonul soneriei și așteptă în ploaie, cu o îndîrjire ascunsă, pînă ce Titus Obreja ieși, în mersu-i statuar, sub umbrela-i veche, englezească.

— Domnule consul, vă iau și vă aduc cu mașina... numai să nu piardă copiii lecțiile...

— Dacă n-ați fi dumneavoastră ! se arătă Obreja îndatorat și apoi repede, cu privirea înviorată, curtenitor... Evident, cum vă pot rezista ?

Inițiativele Elenei Comșa, personale și imprevizibile, le puteau zădărnici într-adevăr tocmai acum îndelungata și răbdătoarea lor strădanie de a încheia și cazul „Alfa". După intrarea în acțiune și a Elvirei Marian, care nu putuse desigur veni la Obreja decît folosind tot cuvîntul *Spook*, era imposibil ca fostul consul să nu intre de la sine într-o stare de maximă precauție. Faptul însă că acceptase ieșirea din cerc putea dovedi, ori că nu avea să se teamă de nimic, că nu era implicat în nici un fel în țesătura bănuită de ei, ceea ce acum li se părea improbabil, ori că, destul de stăpîn pe propria-i poziție, nu voise decît să încerce puterea și să descopere limitele acestui cerc. Or, îndîrjirea aproape oarbă, pătimașă a Elenei Comșa de a descoperi singură și imediat, prin aceste repetate tatonări, adevărata identitate a siluetei de umbră ce-o chinuise atît, nu putea duce, — datorită lipsei sale de discernămînt și experiență, necunoașterii întregului angrenaj în care *Spook* se mișcase atît de sigur și de liniar, coaxial —, decît la dezvăluirea prematură, aproape sigură a întregii lor mișcări de prindere în fla-

grant a lui Titus Obreja. Trebuia, deci, prevenită însăși Elena Comșa de acest pericol și, la nevoie, liniștită prin cointeresarea ei în încheierea cu succes a acțiunii. Pasul acesta nu-l putea face decît Burada, pe propriе răspundere și încă imediat. Cu atît mai mult, cu cît Ștefan Varduca se gîndea încă la o nouă așteptare, la o veghe încă prelungită ce i-ar putea conduce și dincolo de Titus Obreja, dacă dincolo de el, aici în țară, mai exista cineva.

— Doar este clar, căută Burada să smulgă hotărîrea colonelului... asupra lui Titus Obreja, nu mai avem nici o îndoială !

— Nu mai avem, îl asigură Varduca, liniștit... Uite, am și copia dosarului lui din arhiva Ministerului de Externe... datele date de Pătru Grosariu corespund ! Dar pe noi, acum, nu ne interesează numai el !

— E imposibil însă ca zbuciumul ăsta ascuns al Elenei Comșa să nu-i trezească nici o bănuială, să nu-l facă să simtă umbra noastră deasupra lui...

— Bine, ceda Ștefan Varduca... deși sînt convins că bănuiala asta îi este deja trezită de vizitele de azi și, mai ales, de cea a Elvirei Marian !... În definitiv, reveni apoi, nici n-ar fi rău să se simtă încolțit ! Poate așa îl vom obliga să iasă într-un fel mai repede la drumul mare...

Peste un sfert de oră, Liviu Burada suna la ușa Elenei Comșa, scuturîndu-și pantofii de apă, căci ploaia se așezase. Nu-și anunțase vizita prin telefon, pentru ca Titus Obreja să nu poată fi prevenit, iar Elena Comșa să fie surprinsă în ipoteza ei de gazdă primitoare a fostului consul.

— Iertați-mă, se scuză el cam stingherit... treceam pe aici și am văzut lumină în birou... s-a întors tovarășul profesor ?

— A, nu ! scutură capul Elena Comșa, într-adevăr surprinsă. E domnul consul Obreja, arătă spre umbrela agățată în cuier... meditează copiii !

Liviu Burada rămase cu privirile la vîrful argintiu al umbrelei din care apa picura în micul jgheab de tablă al cuierului, plescăind sec și ritmic. Și tot cu capul întors la umbrelă, intră după Elena Comșa și în hol.

— Bine c-ați venit, șopti Elena Comșa, căci din birou se auzeau glasurile copiilor repetînd tot mai clar niște cuvinte englezești... Tot voiam să vă caut ! Știți, mi se pare că am să pot identifica pînă la urmă silueta aceea ! Astăzi mi-am adus aminte că parcă am mai văzut-o o dată, în primăvara anului 1944, în birou la doamna Fabian... distinsă și solemnă, subțire, toată în negru, asemenea unui plop cenușiu cu frunzele încremenite... Era atît de elegantă, că nici n-am îndrăznit să ridic ochii la ea !... I-am auzit doar șoapta din ușă, unde discuta cu doamna Fabian, și-abia pe urmă glasul îndreptat spre noi... „Păi, *madame* Fabian, dumneata ai aici o mică constelație de *filmstars* !... Adevărul e că doamna Fabian își alegea fetele : eram eu, Doina Marian, Simona Trandafir... tot una și una !... „Vino mai des !" a glumit doamna Fabian, dar domnul acela n-a mai venit... Am impresia că știu cine este, dar lăsați-mă să mă conving mai întîi singură. Vreau, șopti cu îndîrjirea ei ascunsă, ca eu să vi-l dau în mînă !

Liviu Burada își dădu seama că era mult mai grav decît crezuse, că nu mai putea s-o potolească și mai ales să-i destăinuie direct adevărul. Și totuși, nu putea lăsa lucrurile așa ; apucă brațul Elenei Comșa și o conduse înapoi în vestibulul luminat doar prin geamul ușii de lampa din hol.

— Faceți cîțiva pași ! o îndemnă. Vă rog !... Și-n timp ce cu o mînă o împinse ușor, cu cealaltă luă umbrela din cuier și-i puse vîrful de metal al acesteia, — alb ca al unui baston de argint — pe umăr, șoptind : *Spook !*

— Ih ! făcu Elena Comșa și amuți, ca sugrumată... Apoi se întoarse și rămase cu fața în palme, zguduită afund și tremurînd... Se regăsi însă repede, cuprinsă de aceeași îndîrjire vindicativă, și murmură : El este !... Ce trebuie să fac ! ?

— Nimic, absolut nimic... de asta am și venit !

XVI

Urmase o noapte liniştită, chiar prea liniştită faţă de gradul încordării surde la care ajunsese desfăşurarea acestor ascunse evenimente. Titus Obreja plecase acasă mai grăbit ca niciodată, refuzînd cu o politeţe exagerată, suspectă chiar, ceaiul cald pregătit de Elena Comşa şi mulţumîndu-i pentru taxiul care revenise şi îl aşteptase în stradă. După cum spusese, ploaia şi frigul îl demoralizaseră şi devenise nerăbdător să se vadă acasă, în patul său, moale şi cald.

— E timpul să ne gîndim la marea odihnă, stimată doamnă Comşa...

— Vai, domnule consul, tocmai dumneavoastră vorbiţi aşa !

— *Acta est fabula* [1]... zîmbise silit, în vestibul, unde îşi luase umbrela şi sărutase lung mîna Elenei Comşa.

Aceasta alergase apoi în balcon şi, în semiobscuritatea străzii, îndesită încă de ploaia măruntă şi liniştită, îi deslușise dintr-o dată silueta de umbră, grăbindu-se spre maşină. Era într-adevăr aceeaşi, aşa cum o întrezărise şi în 1951, şi acum în 1960, şi în ajun la crematoriu ; numai ceva mai adusă, parcă frîntă pe umbrela pe care n-o mai desfăcuse pentru cei cîţiva paşi prin ploaie. Acasă însă, veioza lui Titus Obreja însîngerase geamurile dormitoru-

[1] Piesa este jucată !...

lui pînă spre miezul nopții, cînd casa întreagă fusese năpădită de întuneric. Elena Comșa, în schimb, lăsase lampa din hol, puternică, să bată toată noaptea, și în ușa de cristal a dormitorului și în geamurile largi dinspre balcon. Singură Elvira Marian stinsese lumina mai devreme, de îndată ce Robert Field plecase să-și petreacă noaptea ca de obicei la hotel. Numai că, toată după-amiaza, după ce se întorsese din nordul Moldovei și-n vremea în care Elvira rătăcise printr-o jumătate de oraș pînă ajunsese la Titus Obreja, el nu părăsise micul ei apartament.

Oricum, ideea creării unui vid aproape total în jurul lui Titus Obreja, la care aspirase Ștefan Varduca, pînă la urmă se împlinise. Dacă nu simțise în nici un fel apropierea atitor invizibile antene întinse spre el, Titus Obreja se va trezi curînd într-o adevărată stranie izolare, ce-i va deveni suspectă și-l va neliniști. Cum însă era aproape sigur că simțise toate aceste antene, fiind destul de inteligent și de versat, mai ales această stare neașteptată, suspectă, de vid din jurul său îl va neliniști și, aproape provocat de ea, va încerca, poate desperat, o cît de mică acțiune... „E chestiune de timp, susținuse Ștefan Varduca. Dacă Robert Field nu face pasul următor, Obreja n-are încotro, se va da singur în vileag !"

Numai că, această liniște precară, clădită cu atîta răbdare și trudă și vegheată de toți ca o încărcătură de trotil în prag de explozie, fu pe neașteptate amenințată de chiar unul dintre ei, de Ion Lupșa. Dimineața, deși venise mai devreme la sediu, mînat de precipitarea lui tipică, atît de drastic frînată de colonel, Liviu Burada îl găsi pe căpitan în biroul său... „E și el îngrijorat de acest moment !" se bucură Burada.

— Nici dumneata n-ai avut somn ?

— Ce somn ? Am stat de veghe ! mormăi Lupșa... Proasta ! pufni apoi cu privirile în geam. Arde pămîntul sub ea și ea doarme...

— Despre cine vorbești ? îl fixă Liviu Burada, cu mărgeluțele negre și vii ale ochilor parcă suspendate între ei. De Elena Comșa ?

— Nu... de Elvira Marian.

— E-he ! făcu mirat maiorul. Te-a apucat mila, așa deodată ! Încă nu m-am gîndit la o „sucursală a societății

de salvare a oilor rătăcite", deschisă aici la noi... că te-aș fi propus președinte !

— Chiar așa ! tresări Ion Lupșa. Nu tot spunem noi că facem muncă de prevenire ? De ce s-o lăsăm să alunece pînă la gît în păcat ! ?

— Ce gît ? E pînă peste cap... nici de părul ei lung și negru n-o mai poți apuca...

— Lăsați-mă să încerc ! se însufleți Lupșa.

— Asta-i ! făcu Burada, intrigat. Și-a găsit „cocoșelul pleșuv" perechea ! Dar ce, noi am împins-o pe șantier ? Noi am pus-o să se încurce cu Bob ? Noi am trimis-o la Obreja ?... Și încă acum, cînd ne-ar putea răsturna c-un picior ciubărul cu lapte !

— *Boss !... „As by lot, God wot !"* [1] spune Hamlet.

— Va să zică, nu glumești ! se sperie Burada, care îi cunoștea replicile învățate pe dinafară.

— Nu... Hai să-l convingem și pe „Bătrîn" !

— N-ai decît să te duci singur... raportează-i însă că eu sînt împotrivă...

Ion Lupșa plecă totuși la colonel, încrezător și încălzit încă de speranța ce și-o pusese în această neobișnuită îndrăzneală, pe care — temîndu-se de-o inevitabilă catastrofă — n-o mai putuse tempera. Dar nu trecură decît cîteva minute, atît cît urcase și coborîse apoi scara de la etajul de deasupra, că se și întoarse, alb la față.

— Ei, *my lord ?* îl întepă Burada.

— ...consemnat pînă la noi ordine în biroul dumneavoastră ! îngăimă Lupșa, dezamăgit. Misiunea mea va fi preluată de Ileana, care tot nu mai are ce face pe lîngă Elena Comșa...

— O, tresări Burada, l-ai supărat tocmai acum...

— Și încă cum... pur și simplu, m-a dat afară !

Ion Lupșa se așeză în fotoliu, trezit ca dintr-un vis trăit cu ochii deschiși. Deși dreaptă și de neclintit, hotărîrea colonelului avea o logică pe care, cu tot efortul pe care îl făcea, nu o înțelegea... „O vedem cum se îneacă, de ce s-o lăsăm ? se tot întreba și tot singur își răspundea. Să vedem de ce se agață sau cine îi sare în ajutor !"... „Ce să-ți fac, fetițo ?" ridică umerii, întristat... „Nu mai plec, domnule ! îi șoptise la ultima lor încrucișare de

[1] Ce-n sorți se scrie, Domnul știe !

drumuri, în Moldova. Doar n-o să mă mărit c-un sloi. Sună-mă la București !"... „Și dacă tocmai asta urmărise, să mă prindă și pe mine în pinza lor de pățanjen ?"... Pînă la urmă, tot „Bătrînul" era totuși mai înțelept !

Liviu Burada îl privea dintr-o parte, cu mușțiucul țigaretului între dinți și un zîmbet îngăduitor în colțul gurii. Căpitanul se oprise în fața ferestrei, înalt și drept, urmărind îngîndurat țesătura de plumb a ploii de afară. Ajunsese flăcău tomnatic, de cînd tot alegea. Și iată, că tocmai acum... Poate de aceea se și îmbrăcase ca pentru o vizită de prezentare, cu costumul său cel mai distins, azuriu-cețos, cu dungulițe de umbră ascunse în urzeala stofei, cu haina tăiată pe șolduri, lung, și cravata galbenă-șîngerie, flacără potolită pe piept. Ochii de cer înnorat și părul cînepiu lăsau în urmă mult frumusețea nordică a lui Robert Field, după care oftase atîția ani Elvira... „Te pomenești că și ea, tresări Liviu Burada... poate de aceea a și stricat logodna !... Adevărul este, recunoscu apoi maiorul, că și el și nufărul negru au știut ce aleg ! Sînt făcuți unul pentru altul, amîndoi !"

— Hai, îl zori, arătîndu-i hîrtiile de pe birou, cel puțin să aducem dosarul la zi...

Intrară astfel și ei într-o clipă de răgaz forțat, asemănătoare cu starea de vid urmărită de colonel. Și clipa asta s-ar fi putut iarăși prelungi, vreme îndelungată, pînă ce puteau descoperi toate firele din pumnul lui Titus Obreja sau țesătura acestora de dincolo de el. Numai că întîmplarea le jucă pe neașteptate o farsă, și dulce și amară ! Abia se apucaseră de lucru, că-i întrerupse telefonul :

— Să se ducă Lupșa pînă jos la poartă ! ordonă Ștefan Varduca.

Căpitanul coborî scara, într-un mers înțepenit. În fața subofițerului de serviciu, strîns în curele și cu pistolul pe șold, aștepta destul de calm un domn mult mai în vîrstă, subțire și înalt, cu pardesiul lung și cenușiu, de modă veche, și melonul la fel, doar c-o unghie lăsat pe sprînceana dreaptă, sprijinit în umbrela-i strînsă de pe care apa se scurgea, alene, lîngă galoșii de cauciuc cu luciul aproape șters. Privirile-i tulburate pînă atunci își recăpătară calmul imediat, mulțumite și aproape surprinse

de înfățișarea distinsă, chiar protocolară, a celui ce cobora scara.

— Tovarășe căpitan, salută subofițerul intrigat, dumnealui nu vrea decît la un șef, un cît mai mare șef...

Ion Lupșa, care măsurase cu privirea încă de pe scară pe acest neobișnuit vizitator, își luă rolul de gazdă în serios :

— Căpitan Ion Lupșa... vă rog, cu cine am onoarea !

Bătrînul vizitator agăță umbrela de încheietura mîinii stîngi, scoase portofelul negru de la piept, iar din acesta o carte de vizită pe care o întinse căpitanului, cu melonul doar de două degete ridicat. Ion Lupșa citi cartea de vizită, fără să clipească și fără să-și trădeze surpriza prin nici un gest nestăpînit.

— În ce problemă, vă rog ?

— Pentru mine, poate numai personală... pentru dumneavoastră, însă, cred că destul de importantă !... Adică, asta dumneavoastră veți hotărî !...

— Mă rog, se detașă Lupșa, protocolar... poftiți !

Căpitanul îl conduse într-o cameră de oaspeți, alăturată, unde îi arătă cuierul de lemn din perete și se întoarse la telefonul ofițerului de serviciu, cu cartea de vizită în mînă. Cînd reveni, distinsul oaspete — care își lăsase umbrela, pardesiul și melonul în cuier — se aplecase, suplu încă, să-și scoată și galoșii. După ce smulse primul picior, trase de pe pantoful de lac o căpută de ciorap subțire care apărase luciul de oglindă neagră al pielii.

— Altfel nu e chip, cu ploaia și noroiul de afară... se scuză el și trase din galoș și celălalt picior.

Ion Lupșa așteptă pînă ce oaspetele își netezi și părul sur, privindu-se în oglinda din perete, își săltă pantalonii reiați, ca dunga să cadă absolut perpendiculară pe vîrful pantofilor, și își potrivi batista albă la haina neagră de croială veche, acum însă cam largă pe pieptul lui împuținat. Deși costumul era cam uzat, ținuta îi era într-adevăr impecabil și vizitatorul nu avea pe el nici un fir de praf, poate nici pe tălpile pantofilor. Lupșa îi arătă apoi scara cu mocheta vișinie pe mijloc și se ținu pe urmele lui, încă răbdător, pînă în pragul biroului lui Ștefan Varduca. Aici îi făcu semn să aștepte și intră singur la colonel, cu cartea de vizită în mînă. Acum abia ieși de sub stăpî-

nirea ce-i înghețase simțurile, zîmbi sibilic și întinse colonelului cartea de vizită, sigur de surpriza pe care aceasta trebuia să i-o producă. Ștefan Varduca însă rămase în obișnuita-i neclintire, privind lung cartea de vizită, și numai după ce pe fața-i roșcovană și adînc brăzdată flutură ca o părere de lumină, murmură :

— În sfîrșit... să intre !

Cînd distinsul său oaspete apăru în pragul ușii, în ținuta-i ceremonioasă și cu chipul aproape impasibil, colonelului nu-i fu greu să-i simtă, de departe, în mersu-i țeapăn și în ochii ca de pește fiert, o înfrigurare potolită și tristețe voit ascunsă, de om inteligent, care părea numai învins. Și-n clipa ce-i mai despărțea, își și dădu seama că victoria sa, urmărită atîția ani la rînd, era astfel infinit mai valoroasă, decît dacă el sau Burada, sau Lupșa, ar fi înfipt gheara, acum sau mai tîrziu, în ceafa fostului consul. Se ridică, rămase neclintit în spatele biroului, așteptînd apropierea celuilalt ca pe a unui alergător de cursă lungă, căruia abia-i mai ajungea sufletul pînă la linia de sosire, și îi arătă unul dintre fotoliile din față. Titus Obreja își plecă fruntea c-o semeție discretă, dar nu se așeză decît după ce Ștefan Varduca se lăsă pe scaunul său, luînd iar cartea de vizită în mînă. Și timpul parcă înțepeni în tăcerea înfruntării mute și aspre dintre ei, spre uimirea căpitanului Lupșa, care, rămas în picioare, abia acum începuse să guste frumusețea, solemnă totuși, a clipei. Ochii colonelului se ridicară apoi, liniștiți ca o apă care se așeza :

— Vă așteptam, domnule consul... și, ca să fiu drept, mă bucur că ați venit !

— *Finis coronat opus* [1], domnule colonel ! murmură Titus Obreja, cu demnitatea-i înghețată.

— Depinde la ce sfîrșit vă gîndiți... observă Ștefan Varduca.

— La acesta, pe care eu mi l-am ales ! stărui fostul consul. Celălalt, rezervat de dumneavoastră, oricare ar fi, nu mă mai interesează...

— Doar n-ați vrea să negați c-ați fost obligat de noi să faceți acest ultim pas ?

---

[1] Sfîrșitul încoronează opera.

— Nu, n-ar fi de demnitatea mea... Dar puteam să-l fac într-o mie de alte feluri... Vă rog să notați că am venit singur, din proprie inițiativă, aici ! Și încă înainte de ultima mutare !

— Asta e adevărat, recunoscu Varduca, bărbătește... însă erați deja *mat* ! Poate numai dacă făceați această ultimă mutare în afara tablei de șah ! îl înțepă, neiertător și dur. Doar n-ați venit să revendicați ceva, ci să vă ascultăm !... Tovarășe căpitan, hotărî apoi, autoritar... cheamă-l, te rog, și pe tovarășul maior Burada... Și aduceți și dosarul, și un magnetofon !

— *Pro forma* ? tresări Obreja.

— Da și nu... mai degrabă, *pro memoria* !

*

* *

Titus Obreja nu mai arătă după asta nici un fel de neliniște ascunsă. Dar nici nu-și trădă severa disciplină a spiritului și a gîndirii, deloc ostentativă, cu care își controla fiecare mișcare, fiecare cuvînt. Tocmai de aceea, dacă părea evident că luase hotărîrea acestei vizite din proprie inițiativă, rațiunea însăși a gestului său nu putea fi deocamdată nici măcar întrezărită. Versat desigur din diplomație în dialectica dialogului succint și sibilinic, mai mult abuziv decît direct, cuvintele-i bine cîntărite erau pronunțate rar și distinct, cu o intonație care mai degrabă sugera un imens efort de gîndire ce abia urma să fie descoperit. Adevărul este că el sesizase de la început, — înapoia feții imobile a colonelului, precum și în adîncul ochilor lui limpezi —, forța acestuia, teribilă și grea, neascunsă. Titus Obreja simțise dintr-o dată toată această putere concentrată în însăși miezul ființei colonelului, și așa își și explică siguranța acestuia, mocnită și derutantă, ofensivă fără a brusca. Gustîndu-și tacticos cafeaua, fostul consul îl studie pe Varduca mai departe, cu o discreție ireproșabilă, interesat, dar abia îndreptîndu-și spre el privirile filtrate prin genele întredeschise. Pe ceilalți doi, pe Liviu Burada și Ion Lupșa, aproape că-i uitase și numai din politețe se mai sucea din cînd în cînd și înspre ei. Ca fost diplomat, prețui favoarea pe care i-o făcuse colonelul, ca el să înceapă cînd va voi și

cum va voi, și, parcă încolțit tocmai de răbdarea celor trei, amînă să-și aprindă țigara aleasă din cutia deschisă pe măsuță.

— Sînt ca într-o cușcă aici, ripostă parcă provocat de tăcerea colonelului... dar nu uitați că singur am intrat în ea !

— Mă rog ! zîmbi Varduca, concesiv. Eu mă gîndeam că abia ați ieșit din ea...

— Am venit, nu să mă justific, reluă Obreja, căci n-ar mai avea acum nici un rost, ci ca să mă explic. Și asta, pentru ca să înțelegeți că ceea ce am făcut, — în orice caz nu atît de grav, precum poate credeți ! — am făcut-o silit și că n-am trecut niciodată de limitele ce mi-au fost impuse... Mă socotesc o victimă a vremurilor care au fost, deși asta n-are nici o importanță pentru caracterul la fel de obiectiv al cercetărilor și misiunii dumneavoastră... dar, — trebuie să recunosc — și a ambiției mele din tinerețe de a lucra neapărat în diplomație !

Apucă țigara aleasă, dar încă nu și-o aprinse ; își lăsă capul în cealaltă palmă, nu pentru a-și aduna gîndurile, ci pentru a se opri doar la cele care mai puteau avea un rost pentru el și un interes pentru redutabilii săi interlocutori. Sălță capul și rămase cu mîinile pe măsuță, drept în fotoliu, ca la fotograf, privind în față, undeva departe, înflorescența desigur uscată a unui timp trecut de mult.

— N-am să repet ceea ce sînt convins că știți... c-am fost singurul fiu al unor oameni cu oarecare stare și că așa am ajuns să-mi termin cu bine studiile... și apoi, să-mi iau doctoratul în drept internațional la Paris, la începutul anilor treizeci, într-un mod cu adevărat strălucit. Dar nici diploma și nici cîștigarea concursului de ocupare a unui post în diplomație nu mi-au ajutat să-mi văd visul împlinit... posturile de la Externe se repartizau mai mult după interese de castă, de familie, de grupuri mafiote, de partide și uneori în urma unor încuscriri convenționale cu cei care voiau să-și vadă fetele pe la ambasadele din străinătate... N-aveam și nici n-am acceptat nimic din toate acestea ! A trebuit să mă mulțumesc cu un post de simplu curier diplomatic pentru Paris și Londra. O întîmplare nepreväzută însă a făcut ca, în

1939, să ajung secretarul comisiei diplomatice care trata la Paris și Londra acordarea de către cele două puteri a garanțiilor cerute de guvernul român, în cazul unei noi conflagrații europene. Secretarul comisiei dispăruse într-un misterios accident de avion și, cum eu cunoșteam și lucrările și cifrul comisiei, precum și limbile franceză, engleză și germană, am fost numit pe loc secretarul ei provizoriu. Evenimentele însă s-au precipitat, Hitler începînd războiul, comisia s-a întors acasă cu mîinile goale, iar eu am rămas la Paris, ca o permanență a ei, pe lîngă ambasadele noastre de la Paris și Londra. Prăbușirea Franței și căderea Parisului, în mai 1940, m-au prins acolo... Personalul legației, redus dintr-o dată, a plecat la Vichy... la Paris am rămas doar eu, ca locțiitor al consulului, cu o mînă de oameni, pentru treburi mărunte, curente de consulat... În vara lui 1940, eram deci, în Parisul ocupat de nemți, ca diplomat al unei țări care rezistase pînă atunci poftelor hrăpărețe ale lui Hitler. Niște fapte pe care nu le-am regretat niciodată mi-au impus atunci, în vara lui 1940, o întîlnire cu autoritățile nemțești de ocupație...

— Prima întîlnire, murmură colonelul, cu privirile neclintite și doar mișcînd buzele uscate... cu *Gestapoul* !

— Va să zică, știți ! tresări Obreja și se dezumflă asemenea unui balon după o primă înțepătură.

— Continuați, vă rog ! îl somă Varduca. Am vrut numai să fiți cît mai exact !

— E destul de simplu, își reveni Obreja, după ce aprinse și supse lung țigara... în drumurile destul de dese pe care le făceam cu Pierre, intendentul legației, între Paris și Vichy, între Franța ocupată și Franța liberă, luam mai totdeauna — într-o parte sau alta — pe încă cineva, din rezistența franceză, cunoscut doar de el, dar cu pașaport provizoriu românesc, iscălit de mine... Uneori, la întoarcere, aduceam și cîte o ladă de arme sau muniții pe care o lăsam într-o pădure aproape de Paris, într-un loc știut tot de Pierre... Asta pînă în august, cînd sînt invitat la Comandatura germană și ajung în fața unui colonel care răspundea de relațiile cu diplomații străini din capitala Franței... „Sînt obligat să vă previn, *meine Herr*, în numele tot mai strînsei prietenii dintre

țările noastre, că mașina dumneavoastră oficială e urmărită de poliția militară !"... Am protestat, desigur, dar el m-a sfătuit să cercetez singur cauza urmăririi. I-am mulțumit, i-am trimis o ladă de vinuri și conîacuri și am continuat să fac drumurile în teritoriul liber al Franței, singur, lăsîndu-mă o dată chiar controlat pe șosea de-o patrulă militară germană, ca să îndepărtez bănuielile... Pe la sfîrșitul lui august însă, mă trezesc cu Pierre, desperat, că vrea să ascundă doi aviatori aliați, un englez și un canadian, timp de o săptămînă, în podul consulatului... Îi îngădui, desigur, dar peste două zile Pierre e arestat de *Gestapo* și noi rămînem cu aviatorii în pod... Nu știu de unde, dar a știut de aviatori și Jean, valetul meu... că aveam valet ! ținu Obreja să accentueze... Și-n plină zi, îi ia cu o furgonetă de gunoi și-i duce acasă la mine, la demisol, unde era locuința lui... Așa că la prînz, cînd a venit *Gestapo*-ul și a cercetat — împotriva protestului meu vehement — toată clădirea consulatului, n-a găsit nimic. După-prînz, protestez și la comandatură, unde primesc scuzele cuvenite, dar Pierre a rămas pentru totdeauna arestat... Trei zile, timp în care Jean trebuia să-i dea pe aviatori în grija rezistenței, plec din Paris... cînd mă întorc, totul pare în ordine, dar dispare și Jean și mă trezesc cu *Gestapo*-ul și la locuința mea... A doua zi mă duc și protestez din nou la comandatură. Aceasta își declină și răspunderea și puterea și mă sfătuiește să las lucrurile baltă și să-mi văd în mod strict doar de misiunea și atribuțiile mele de consul... Numai că *Gestapo*-ul n-a vrut să lase lucrurile baltă și mi-a trimis o invitație la unul din sediile sale, la Paris... Acolo n-am apucat să intru, că a ieșit un civil, cu alură de boxer, care m-a poftit în mașina lui, făcîndu-i semn șoferului meu să plece și m-a scos departe, la marginea Parisului, la un mic castel inundat de verdeață. Aici, am fost condus de-a dreptul în pivnița castelului, un adevărat depozit de sticle de vin... „Singuri, doar între patru ochi, e altceva ! a zis boxerul. Putem discuta fără nici o grijă, și încă la un pahar de vin" ...Cineva ne-a adus într-adevăr o sticlă de vin și am rămas apoi doar noi, față-n față. Eu am refuzat să beau, cerînd, încă mai insistent decît pînă atunci, explicații asupra acestui tratament inacceptabil și nepriete-

nesc... „Da ?" s-a înfuriat boxerul și mi-a trîntit dintr-o dată pe masă dosarul întocmit de agenții *Gestapo*-ului, cu toate rapoartele lor de pînă atunci, precum și cu declarațiile lui Pierre și Jean, iar la urmă fotografiile cadavrelor lor aproape descompuse. Fuseseră atît de schingiuiți, că abia i-am mai recunoscut... Știam, dealtfel, că odată căzut în ghearele lor, rar mai putea scăpa cineva din ele ! Am cercetat totuși dosarul, tremurînd de ură și mînie, cu ochii înghețați...

— *Machenschaft !* [1] am strigat, trîntindu-l apoi pe masă.

— Se poate, mi-a spus liniștit și sigur de sine boxerul, care am uitat să vă spun că știa românește... Apoi a vîrît dosarul în geantă și mi-a întins o declarație gata scrisă, un fel de angajament pe care trebuia doar să-l semnez... „N-aveți de ales ! m-a sfătuit. Tot ceea ce vă pot promite este că n-o să vă deranjăm prea mult... în schimb, veți avea asigurată cariera de diplomat !"

Titus Obreja întinse mîna după chibrit și își aprinse, în sfîrșit, țigara din care trase lung, cu sete. Apoi reluă :

— Asta a fost, deci, prima întîlnire cu...

— ...cu Walter Jung ! completă, spre uimirea lui, colonelul.

Fostul consul se clătină o clipă, dar își reveni, cu o siguranță de invidiat :

— Un motiv în plus ca să mă înțelegeți !... După asta, m-au lăsat într-adevăr în pace, parcă uitaseră cu totul de mine... Dealtfel, ce mare lucru mai puteam face eu la Paris, cînd ei aveau în mînă toată Europa, iar Antonescu îi adusese și în țară la noi ? M-am gîndit însă, că tot e mai bine să dispar de la Paris și, în martie 1941, aranjez să fiu chemat în țară... Dar tocmai cînd credeam că scăpasem de urmărirea *Gestapo*-ului, mă trezesc — în toamna lui 1941 — numit pe neașteptate, din oficiu, consul la Berlin... Hitler era în culmea gloriei, căci ajunsese și în răsărit pînă la Leningrad, Moscova și aproape de Don... Vă închipuiți ce era atunci la Berlin !... Eu lucram la cifrul ambasadei și eram destul de prins, noaptea mai ales, dar tot îmi făceam timp să-mi plimb superbul frac, făcut la Londra, pe la fel de fel de recepții și reuniuni. Și tocmai cînd mi-era lumea mai dragă, la o

[1] Înscenare !

recepție de la ambasada Spaniei, pe la începutul anului 1942, unul dintre valeți îmi aduce pe tabla de argint un plic. *Gestapo*-ul își adusese totuși aminte de mine ! Era o invitație la o nouă întîlnire, a doua, într-o vilă din cartierul...

— ...*Niedershönhausen !* îl surprinse iar Varduca, spre a nu-i da timp să se gîndească prea mult la întrebarea următoare... Cu cine și ce vi s-a cerut ?

— Cu Walter Jung, desigur... eram în mîna lui ! „E timpul să vă onorați angajamentul, domnule consul ! a hotărît el. O dată pe săptămînă, ne vedem aici. Ne interesează orice..."

Evident, eu urma să hotărăsc ce anume puteam să-i dau, dar de la această obligație nu mă mai puteam sustrage... dosarul meu era acum la centrala lor ! M-am gîndit însă să dau cu o mînă și să iau cu două și i-am cerut introducerea treptată în cele mai largi și mai înalte cercuri diplomatice din Capitala Germaniei. În mod sigur, nu le-am dat decît ceea ce știau tot atît de bine direct de la București. Era mai mult un fel de control a ceea ce primeau de acolo. În schimb, cîte n-am aflat și cîte n-am pus la cale în iarna aceea ! În arhiva Ministerului de Externe există un dosar întreg... În 1943, ajunsesem totuși la o limită peste care nu mai puteam trece și iar am aranjat să fiu rechemat la București... Am trecut doar pentru o lună pe la Berna și apoi am rămas pentru totdeauna în centrală, la direcția cifrului, strunga oricăror relații secrete ale diplomației noastre de atunci. Aici...

— Cunoaștem asta din arhive, îl întrerupse Ștefan Varduca, refuzîndu-i astfel plăcerea de a retrăi și chiar etala un adevărat eroism al muncii de atunci... Soarta războiului se schimbase, frontul se apropia de granița țării, neliniștea și incertitudinea, opoziția dinăuntru creșteau, România, izolată pînă acum, căuta cu desperare drumul de înțelegere spre aliați...

— Exact, tresări Obreja... Începuserăm, deci, tatonările și apoi tratativele secrete de pace, neștiute de nemți, în toate direcțiile : la Stockholm, Ankara, Cairo, Lisabona și Madrid... Și Palatul, și Antoneștii, și Ministerul de Externe, și comuniștii, și partidele istorice, toți încercau cîte ceva și toate mesajele erau cifrate și descifrate „pînă

la cheie" de mine... În primăvara lui 1944, cînd frontul din est ajunsese pe pămîntul țării, acțiunea aceasta a luat dintr-o dată avînt... La sfîrșitul lui aprilie, însă, m-am trezit cu Walter Jung la București... România devenise dintr-o dată unul din obiectivele principale ale tuturor serviciilor secrete germane... și nu numai germane! Acum am înțeles că Walter Jung nu era în serviciul *Gestapo*-ului, din ghearele căruia mă furase, ci într-ale lui Canaris... Ne-am întîlnit a treia oară...

— ...la restaurantul Bordei de lîngă Parcul Herăstrău! citi Ștefan Varduca pe una din filele dosarului pe care le tot întorsese pînă atunci în față... În seara zilei de 2 mai, a doua zi după deschiderea acestui restaurant de vară, cu clienți încă puțini... Ce v-a cerut acum?

— Copii după documentele tratativelor de pace... atît!

— Și?

— Am refuzat, motivînd că eu doar transmiteam și primeam mesajele cifrate dintre minister și ambasade și că nu eu aveam „cheia" cifrului. „Faci rost de ea", mi-a poruncit și mi-a pus în față o hîrtie a *Gestapo*-ului, prin care eram cerut a doua oară de la ei... Acum mi-a dat o parolă, *Spuk*, prin care puteam recunoaște pe oricine și puteam fi recunoscut de oricine, în numele lui și legat de el...

— ...precum și numele persoanei căreia să-i predați documentele!

— Evident... lucrase ca dactilografă la Ministerul de Externe și o cunoșteam: Ortansa Fabian!... Restul sînt convins că știți... pentru că, pe la începutul lui iunie, Ortansa Fabian m-a întrebat: „Domnule consul, îmi cer și comuniștii cîte o copie, le dau?"... „Dă-le, am dezlegat-o, poate ei or să reușească mai repede ceva!"... Și știu că v-a dat!

— Știți și cui?

— Nu... și nici nu mă interesa... Și Walter Jung și *Gestapo*-ul era pe urmele mele și ar fi însemnat să vin cu focul după mine...

— Și nu știați nici că omul nostru a fost ucis tocmai de Walter Jung?

— Nici... Adică n-am știut pînă acum, cînd am aflat întîmplător de la Elena Comșa și apoi de la crematoriu, unde am fost să mă conving... Ortansa Fabian nu mi-a

spus niciodată nimic !... Adevărul este că, odată cu 23 August 1944, m-am bucurat că scăpasem de coşmar şi am răsuflat şi eu uşurat... Dar m-am înşelat. După mulţi ani, în 1951, m-am trezit din nou cu umbra lui Walter Jung !... Mai întîi, cu un plic în cutia de scrisori, în care n-am găsit decît noua parolă, *Spook !* Apoi cu un mesaj, care trebuia transmis Ortansei Fabian, şi numele unei persoane căreia trebuia să-l înmînez...

— ...Elena Comşa !

— Exact... este ceea ce am şi făcut ! Aveam desigur şi eu un plan, dar... cînd am vrut apoi să dau de Ortansa Fabian, am aflat că ea nu mai este... Nu vă ascund, oricît ar fi de sinistru, că totuşi m-am bucurat... Am crezut că scăpasem într-adevăr pentru totdeauna de coşmar, pentru că în ţară doar ea singură ştia de legătura mea cu Walter Jung... iar acesta, după tot ce-a lăsat războiul în Germania şi după atîţia ani, nu mai putea fi liber şi poate nici viu !... Aveam acum pensie şi am început să-mi văd de grădină şi să caut un rost nou, care să-mi placă iar, în predarea limbilor străine. Mă regăsisem şi eram mulţumit. Şi nu atît pentru cît cîştigam — că cîştig destul ! — cît pentru că scăpasem, uitasem de coşmar... Dar asta, iar, pînă într-o zi, acum în primăvară, cînd, după atîţia ani, apare iar umbra lui Walter Jung... tot aşa, mai întîi cu parola în plic, ca un preaviz... apoi cu o cerere precisă : să obţin de la Elena Comşa informaţii despre ceea ce făcea Tudor Comşa în munţi !... Acum n-am mai acceptat, însemna să intru direct în joc ; dar iar am fost ameninţat cu dezvăluirea colaborării mele... nu cu comuniştii, ci cu *Gestapo*-ul !... şi n-am avut ce face ! Mi-am făcut iarăşi un plan, dar de data asta Elena Comşa mi l-a dat peste cap... Restul îl ştiţi... poate afară de un singur lucru, *ca-pi-tal*, pentru care am şi venit !

Dezinteresul colonelului, chiar numai aparent, faţă de această ultimă dezvăluire pe care Titus Obreja o pregătise ca pe o lovitură de teatru, îl deconcertă pe fostul consul. Rămăsese cu privirile aţintite în ochii lui Ştefan Varduca, dar clipa tăcerii dintre ei se prelungea... „Oare nu-i mai interesează sau te pomeneşti că ştiu şi asta ? !" se întrebă Obreja şi îşi căută iar ţigara, stinsă pe marginea scrumierii, cu mîna tremurînd...

— De ce n-ați venit atunci, după Eliberare, la noi ? îi întoarse Varduca gîndurile, cu mult înapoi. Sau în 1951, sau acum, în aprilie 1960 ?

— Credeam că ați înțeles ! murmură Obreja, complet dezamăgit. Atunci, imediat, mi-a fost frică... și de *Gestapo*, care mă putea denunța, și de dumneavoastră !

— De noi, de ce ? tresări colonelul, interesat.

— Ați făcut atîta tărăboi despre colaborarea cu nemții și i-ați fiert pe toți într-o singură oală, încît n-am crezut că aveți și puterea unui discernămînt lucid... Or, după cum vedeți, lucrurile au fost destul de complicate și numai timpul le-a lămurit complet... Și dumneavoastră n-aveați atunci atîta timp !

— Și acum ?

— Acum mi-a fost și mai greu... pentru că aveam în minte planul de care v-am vorbit și la care nu puteam renunța... Și trebuia să mă folosesc de Elena Comșa, singura care mai părea legată de *Spook*, oricum prinsă în lațul acestei fantome... și eu mă îndoiam de vinovăția ei ! A trebuit să mă conving că e cu adevărat o victimă, credulă și naivă...

— Și n-a fost legată în nici un fel ?

— În nici un fel... pentru că nu putea fi legată decît prin mine !

— Dar prin Ortansa Fabian ? Poate că a rămas în locul ei...

— Atunci nu mi s-ar fi cerut mie să ajung la ea ! Sub mine nu mai era nimeni, în mod absolut sigur...

— Dar poate alături, pe un alt fir rămas de atunci... de la Jung, sau Ortansa Fabian, sau poate de la cineva mai aproape de noi ?

— Nici... știu la ce vă gîndiți... dar în iulie 1944, Ortansa Fabian era îngrijorată că comuniștii nu mai veniseră să ia documentele de la ea... ceea ce însemna că firul acela — eu abia acum am aflat de moartea lui Florin Mănoiu ! — nu mai fusese reînnodat de nimeni... fie dintr-o prudență explicabilă, fie că pur și simplu n-au mai avut nevoie ! Doar erau total angrenați în însăși actul insurecției și ajunseseră curînd să știe tot !

— Și nici deasupra, în sus ?

— În sus, da ! își recăpăta Obreja vigoarea și încrederea. N-ați reținut poate... de asta am și venit !

— Ba da... E vorba de ceva *ca-pi-tal*, după cum ați spus?

— Da... fantoma, poate chiar Walter Jung, în orice caz trimisul lui e aici... *în ța-ră !* silabisi iar Titus Obreja, victorios. Apoi tăcu, cu glasul frînt anume, de parcă lăsase pe masă între ei un proiectil ce trebuia să facă explozie... Pentru prima dată, ieri, am auzit spus de cineva cuvîntul *Spook !* Pînă acum el numai mi-a fost transmis în scris... Or, *Spuk*, era parola lui Walter Jung !

— Unde... și de către cine v-a fost spus ? întrebă senin colonelul.

— La mine acasă... de o femeie !

— Ați mai văzut-o ?

— Nu... pînă acum numai parola am știut-o, atît !

— A venit cu vreun mesaj ?

— Da... mîine spre ziuă, pe întuneric încă, voi primi vizita cuiva care îmi va lăsa ceva... „Ce ?" am întrebat... „Nu știu, dar toată ziua a meșterit la el !"... „Vizita cui ?"... „Nu știu !" a repetat... „Atunci ce știi ?"... „Numai parola cu care se va prezenta... aceeași *Spook !*"... Așa că vedeți, vă dau pe tavă tot ! Eu n-am vrut și nu mai vreau acum nimic, cer numai ocrotirea legii !

— V-ați adus aminte cam tîrziu de ea !

— Asta e altă poveste, domnule colonel !... Dar prinderea lui Walter Jung sau a trimisului său, meritâ chiar și acest preț !... Uite că se face seară și nu ne mai rămîne decît o noapte, noaptea asta, pînă mîine dimineață ! De lege o s-avem timp destul...

— Știți însă că ea este neiertătoare...

— Dacă va cîntări totul exact, verdictul ei nu mă mai sperie... Spuneți-mi, vă rog, ce am de făcut pînă atunci ?

— Să mergeți acasă și să așteptați... la fel de liniștit, cum ați venit aici... De rest, avem noi grijă...

— A, nu ! se scuturâ Titus Obreja, hotărît : Eu am terminat, acasă nu mă mai duc ! Nu vreau să dau ochii cu *Spook !* Și nici să primesc nimic de la el ! Poftiți, cheile ! Am așteptat șaisprezece ani momentul ăsta... e rîndul dumneavoastră acum !

Hotărîrea și demnitatea fostului consul erau de neclintit. Ele ascundeau ceva mai mult decît încăpățînarea-i

de bătrîn : un dor mocnit de răzbunare și grava neliniște de a nu pierde tocmai acest moment al răfuielii directe, pîndită poate și de el aproape douăzeci de ani. Depunînd cheile casei pe măsuța dintre el și colonel, își recunoștea nu înfrîngerea, ci, dimpotrivă, trăia aproape transfigurat, ca într-o delectare ascunsă a minții, bucuria reținută dar sigură a triumfului. Da, era adevărat ! O spuneau și privirea și înfățișarea lui. Din clipa în care îi plăti lui Walter Jung, pentru lunga înjosire a credinței și demnității sale, legea nu-l mai speria. Severitatea acesteia, sigură, putea fi mai dorită chiar și decît judecata oamenilor din fața lui, care, cunoscînd atîtea grele și încurcate ciudățenii ale vieții, se gîndeau poate tocmai la clemență.

— Nu se poate totuși să nu bănuiți, cît de cît, ceva... îl măguli Varduca.

— Ba da... nu știu însă cît v-ar putea ajuta ! Cert este că el, Jung, sau poate cel trimis de el, a dorit neapărat și acum ceva, destul de însemnat, o copie după un referat al lui Tudor Comșa. Cum însă planul i-a fost dejucat de Elena Comșa, n-a mai apucat să pună mîna pe nimic... A venit, cum s-ar spune, după lină și trebuie să se întoarcă acuma tuns ! Și încă repede, cu focul după el ! Așa că nu i-a rămas decît noaptea asta, să aranjeze lucrurile în fugă, iarăși pentru un timp... Ce mi-ar putea lăsa ? Păi, dacă pleacă și a meșterit atît, un aparat de legătură, desigur... poate și o listă, ceea ce e mai greu de crezut, pentru că între noi nu a fost decît femeia de ieri... poate ea să aibă cine știe ce legături !... Atunci de ce-a mai apelat la mine și la Elena Comșa ? Era o cale mai scurtă și mai sigură ! Da, dar calea asta a rămas acum în suspensie !... Așa că, i-am rămas doar eu, cel mai supus și mai prost credincios dintre toți ! Păi, asta m-a revoltat încă și mai mult ! Mă aflu adică, după douăzeci de ani, tot sub călcîiul și amenințarea lui ? Nu, domnule Walter Jung, sînt alte condiții acum ! E timpul să-ți plătesc, că doar n-am așteptat degeaba, atît ! ...Uite, pentru asta am venit, domnule colonel !

— Atunci, de ce vă temeți de întîlnirea cu el ? îl incită Varduca.

— Nu mă tem... dar singur n-am atîta putere și s-ar putea să-mi scape !

— În cazul ăsta, hotărî Ştefan Varduca... va merge ori maiorul Burada, ori căpitanul Lupşa cu dumneavoastră... sînteţi poate singurul lui cunoscut aici şi va evita să dea ochii cu altcineva !

— Şi dacă nu mai e nimeni, ci doar femeia ? Căci nici Jung nu s-ar aventura ca un prost !... Poate ea însăşi este *Spook*, acum !

— Cu atît mai bine, îl încredinţă Varduca. O să vedem atunci...

— Tovarăşe colonel, sări Ion Lupşa, permiteţi să mă duc eu !

— Nu eu hotărăsc, se eschivă „Bătrînul"... ci domnul Titus Obreja...

— Atunci să mergem, se ridică fostul consul, recăpătîndu-şi ţinuta oficioasă şi privind îngrijorat înserarea din ferestre.

În ochii curaţi şi aspri, şi-n pasu-i destul de hotărît, Titus Obreja avea ceva din demnitatea lui din tinereţe, recîştigată acum pe deplin, lucru pe care ceilalţi trei nu-l puteau decît bănui. Şi-n timp ce el ieşea, condus de Liviu Burada, colonelul Ştefan Varduca îi făcu semn lui Ion Lupşa să-l aştepte lîngă uşă. Aici, „Bătrînul" îi apucă un nasture de la haină şi-l smuci, pînă ce căpitanul îi prinse privirile-i severe.

— Fii atent... dacă nu e Bob, ci e ea, să nu fii prea brutal ! O vezi, de cum deschide poarta... cu plete, cu fustă, cu poşetă ! Stai şi aştepţi... să schimbe parola, să-i predea aparatul, poate ultimele instrucţiuni şi abia apoi apari... „Stai aşa, mîinile pe perete şi nici o mişcare !"... Cîteva clipe, că Burada va fi pe aproape ! E clar ?

— Clar, tovarăşe colonel ! se angajă Lupşa.

După ce îi lăsă nasturele, Varduca ridică un deget în faţă, murmurînd.

— ...că nu se ştie, poate-o să mai avem nevoie de ea !

— Şi dacă este Bob ?

— Atunci se schimbă socoteala, şopti colonelul şi rămase îngîndurat... În cazul ăsta nu dumneata, ci Titus Obreja trebuie să stea ascuns ! Adică, ia stai... mai stai o clipă, să ne mai gîndim... Trebuie să vedem şi ce facem cu cel care îi lăsa lui Obreja poruncile de dincolo, în cutia de scrisori...

XVII

Lucrurile însă nu se petrecură întocmai așa ; după ce stătură toată noaptea la pîndă, în casa cu luminile stinse, — Ion Lupșa pe un scaun la fereastră, iar Titus Obreja lungit pe-o canapea —, spre ziuă întrezăriră în sfîrșit poarta mișcîndu-se parcă singură. Nu auziseră nici zgomotul mașinii, lăsată desigur undeva mai departe, și nici al porții, lăsată anume descuiată. Din umbra acesteia apărură apoi două siluete apropiate și în același pas, ca ale unor tineri îndrăgostiți care veneau parcă plutind și însetați de fericire la cuib. Pe aleea trandafirilor se opriră și ascultară cîteva clipe, toț așa, lipiți în aceeași răsuflare, liniștea nopții din jur, a străzii din urmă și a casei ascunsă de noaptea și mai deasă a pomilor. Umbra bărbatului, înaltă și bine legată, pe care Lupșa o recunoscu de îndată că era a lui Robert Field, împinse apoi umbra femeii înainte pe alee. Ion Lupșa îi făcu semn lui Titus Obreja spre ușă, care era de asemenea descuiată, iar el rămase cu privirile la umbra lui Bob care se chircise, prevăzătoare, între trandafiri. Ajunsă la ușă, femeia șopti aceeași veche parolă, *Spook*, așteptă răspunsul lui Obreja, dar nu trecu pragul ușii.

— Totul e-n regulă, domnule consul ? recunoscu Lupșa glasul Elvirei Marian și inima i se strînse.

— *All right*, domnișoară ! o asigură Obreja, și-i făcu loc să intre în întunericul dinăuntru.

Femeia însă se retrase și se întoarse pe aleea trandafirilor, pînă la umbra chircită a lui Robert Field. Aici rămase ea la pîndă, mai aproape de poartă și de stradă, și o porni Bob pe alee, pe vîrfuri și cu pașii mari, grăbit, purtînd parcă o mașină de scris în mînă. Ion Lupșa țîșni de la fereastră, îl trase pe Obreja în întunericul casei și trecu el în umbra groasă a ușii. Avea și înfățișarea și pumnii de flăcău american și știa și să se bată și, de asemenea, să și tragă cu pistolul, la fel. Ștefan Varduca însă îi interzisese toate acestea. În casa lui Titus Obreja, cunoscută de încrengătura *Spuk* ca bună ascunzătoare de aproape douăzeci de ani, nu trebuia să se întîmple nimic suspect. Robert Field păși pragul, precaut și cu geamantănașul în stînga, cu dreapta în buzunar și coada ochiului pe alee și la poartă. Rămase însă în vestibul, cu fața în lumina nopții de afară și măsurînd silueta la fel de înaltă a celui ce nu ieșise din întunericul ușii. Acesta îi apucă brațul și încercă să-l conducă în casă :

— *Be pleased* ! [1]

— *I have no time... quick* [2] Plec cu mîinile goale ! îi reproșă pe românește, stilcit.

— Regret, domnule, se arătă Lupșa depășit... dar sînteți informat, cred, de tot ceea ce s-a întîmplat ! Persoana indicată...

— *The more's the pity, sir !* [3] îl întrerupse autoritar Robert Field.

— Dar a rămas ea, care lucrează direct acolo, și ne va fi mai ușor ! îl asigură Lupșa, supus... *Safe place, sir !* [4]

— *Certainly... yet... look out !* [5] E cam ca-pri-ci-oa-să ! silabisi iar, cu insistență, cuvîntul cel mai potrivit.

— Fiți liniștit, *sir ! I'll attend to it !* [6]

După ce mai privi o dată afară, într-adevăr, mai liniștit, Robert Field îi înmînă cutia, explicîndu-i că era un aparat de radio emisie-recepție fixat la o anumită undă, necunoscută nici de el, prin care putea comunica în fiecare *zi de cinci* a fiecărei luni, la această oră, *cinci* înspre

[1] Poftim ! [2] N-am timp... sînt grăbit ! [3] E cu atît mai regretabil, domnule ! [4] Loc sigur, domnule [5] Desigur... dar... fii atent ! [6] O să am eu grijă !

ziuă. Cu cine ? Nici asta nu știa ! Parola însă rămînea aceeași, *Spook*, dar codul îl va găsi peste o săptămînă în cutia de scrisori. El nu-i putea da acum decît „cheia", care era tot cifra cinci...

— Sînt însărcinat să vă amintesc, *sir*, că Walter Jung e convins că nu va trebui să amintească nimănui, nimic de trecut... și încă tocmai acum !

— *Absolutely, sir !*

— *That's about all !* [1] ridică Robert Field umerii și îi întinse mîna... *Good-bye, sir !*

— *I wish you a good, sir !* [2]

Ion Lupșa rămase în umbra ușii, cu privirile după el și mîna înfiptă în brațul lui Titus Obreja, care se repezise din casă, nemulțumit, pe urmele celui care îi amintise încă o dată de Walter Jung. Pe alee, Elvira răsări dintre trandafiri și apucă iar, cu aceeași tandrețe, brațul lui Robert Field, dar acesta o opri să mai iasă cu el. Elvira rămase nehotărîtă, pînă ce auzi zgomotul înăbușit al porții și abia apoi porni grăbită pe alee, să-l ajungă din urmă pe fugar... „O s-o prindă cu el !" îl fulgeră pe Lupșa un ultim gînd și, de data asta, fu rîndul lui să se repeadă după ea...

— Stai așa ! scrîșni, amintindu-și de ordinul „Bătrînului"... Mîinile pe gard și nici o mișcare !

Peste cîteva clipe, auziră motorul mașinii lui Robert Field duduind și văzură apoi, surprinși, cum mașina acestuia, tutunie, trecu nestingherită pe strada încă pustie și liniștită ! Mai mult, în chiar fața lor, Bob își aprinse pipa c-o mînă pe volan, luminîndu-și imprudent fața roșie și prelungă și aruncînd apoi bățul de chibrit peste geamul lăsat al portierei...

— Păi, ce, așa ne-a fost vorba, tovarășe căpitan ? ajunse și Titus Obreja, aproape turbat la poartă. Luați-o cel puțin pe ea în casă, că trebuie să știe tot !

În poartă însă se opri altă mașină, din care coborî Liviu Burada. Acesta o conduse pe Elvira Marian în față lîngă șofer și așteptă să se apropie și Ion Lupșa. Căpitanul însă a trebuit să-l ia și pe Titus Obreja, care i se agățase de braț, aproape strigînd :

— Nu se poate... merg la colonel !

---

[1] Cam asta e tot ! [2] Drum bun !

La sediu, după ce o predară ofițerului de serviciu pe Elvira Marian, ceilalți trei urcară la Ștefan Varduca. Dintre toți, însă, numai Liviu Burada era mai senin, cu mărgelușele negre ale ochilor sclipind într-un zîmbet încă reținut, ascuns. Ion Lupșa urca treptele întunecat, încercat ca de bucuria unui succes amar și chinuit. Titus Obreja, dezamăgit, tăcut și îmbufnat, urca parcă înțepenit treaptă cu treaptă, doar îndoindu-și ușor genunchii și pregătit parcă în hainele-i solemne, negre și fără nici un fir de praf pe ele, de cel mai violent protest diplomatic ce-l putea face aici. La colonel însă nu intră deocamdată decît Liviu Burada, ceilalți doi rămînînd să aștepte în anticameră, pe scaunele arătate de un subofițer în uniformă. Ion Lupșa aproape că se prăbuși pe scaun, ca în fața unui zid, dincolo de care nu mai vedea nimic. În schimb, Titus Obreja rămase în picioare, înțepenit, ca unul care o viață întreagă respectase regulile ultimului protocol și nu fusese obișnuit să aștepte. Dar numai peste cinci minute, colonelul ieși grăbit, cu Liviu Burada după el, se scuză față de fostul consul, căci erau chemați la general, comandă cafele și dispăru, urmat de asemenea de maior. Se întoarseră însă repede, cînd fostul consul abia își terminase cafeaua pe care o băuse tot în picioare. Liviu Burada îi făcu semn lui Lupșa și plecară să încheie și dosarul „Cazului Alfa", pînă la punctul discretei substituiri a fostului rezident al lui Walter Jung prin căpitan. Dosarul rămînea astfel deschis, la acest „cap de pod" pe care Watt îl stabilise aici prin Robert Field. Conducîndu-l în sfîrșit în biroul său, colonelul aștepta ca Titus Obreja să se așeze în fotoliu să devină astfel mai accesibil, căci fostul consul încă fierbea. Și abia după încă o clipă, fața lui roșcovană și adînc brăzdată schiță o fărîmă de zîmbet în colțurile gurii :

— Văd că sînteți nemulțumit, domnule consul...

— Păi, domnule colonel, izbucni Titus Obreja, sincer frămîntat și uitînd de protocolul discuției ferme și pline de demnitate la care se gîndise... de la Eliberare, de-aproape șaisprezece ani, am așteptat clipa asta ! Să-i

plătesc cu vîrf și îndesat lui Walter Jung, pentru tot ce-am îndurat de la el aproape douăzeci de ani !... Am încercat orice, numai să mă răzbun într-un fel, să ajung să-l am și eu pe el în mînă, cum m-a prins el în 1940 !... Am așteptat, căci eram convins că Hitler va pierde războiul, că nu se putea altfel, pentru că tot ceea ce făcea era nedrept, împotriva firii. Mai mult, în 1944, am acceptat ca Ortansa Fabian să predea un rînd de copii după documentele tratativelor de armistițiu și comuniștilor. Speram astfel că poate se vor împiedica și ei de Jung, și-n cazul ăsta îi vor plăti ei, cu vîrf și îndesat, căci nu puteau accepta să le stea în drum. Dar s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat cu Florin Mănoiu... Apoi a venit insurecția, și Jung a fugit... și n-am mai putut face nimic !... Dar tocmai cînd mă obișnuisem cu gîndul că am pierdut, doar trecuseră șapte ani, m-am trezit din nou cu umbra lui, în 1951... Am socotit că de data asta nu-mi mai scapă și am aranjat întîlnirea Ortansei Fabian cu Ulea, convins că data următoare va veni chiar el. Nu-mi rămînea decît să vă dau de știre... dar iar n-am avut noroc... dumneavoastră v-ați grăbit, iar Ortansa Fabian, proasta, s-a sinucis !... Și iar am așteptat și eram gata să-mi pierd și ultima fărîmă de speranță, pînă acum în aprilie, cînd i-ar m-am trezit cu umbra lui. Ceea ce îmi ceruse nu-i puteam da decît lui în mînă și eram sigur că ne vom întîlni direct, fără nimeni între noi. Ne puteați lua ca din oală, că nu eram nebun să-i dau referatul profesorului Comșa, fără să știți !... Acum aveam și avantajul că nu mai intervenea decît o singură persoană, Elena Comșa... dar tocmai ea mi-a dat cel mai superb plan, din nou peste cap... Era momentul să vin totuși să vă spun, dar am simțit fojgăit ca de șoareci în jur și mi-am spus că domnul Jung n-a renunțat și că va ajunge totuși la mine... Și iată că a ajuns ; nu el, dar oricum trimisul lui direct... și vin să vi-l dau pe tavă... și aflu cu bucurie nemărginită că știți tot... și stabilim împreună să punem mîna pe el... Dar dumneavoastră îl faceți cu bună-știință scăpat, scăpat pentru totdeauna ! Pentru ce ? Pentru ce am mai ajuns pînă aici, și am așteptat, și am răbdat atît ?

— Asta, pentru că ați încercat să rezolvați singur ceea ce era foarte greu, aproape cu neputință ! îl admonestă Ștefan Varduca, mai mult ca să-l liniștească.

— Puteam ! răbufni Titus Obreja, cuprins încă de ascunsa lui îndîrjire. Dar știți cum s-au înlănțuit toate, pe deasupra mea, legîndu-se și cu alte întîmplări...

— Iar în ceea ce privește rezolvarea noastră de azi, nu e adevărat că l-am scăpat pe domnul Walter Jung sau pe trimisul lui... dimpotrivă, abia acum îi avem cu totul în mînă... vor lucra cu noi și vom ști astfel precis, și ce vor și cînd vor mai veni... poate va veni chiar Walter Jung !... sau poate Watt ! Cine ne va împiedica să punem atunci mîna pe ei ? Nu credeți și dumneavoastră, că nu mai are nici un rost să ne grăbim ?

— Eu știu ?! se clătină Titus Obreja, fără însă să poată renunța la dorul lui de răzbunare.

Ștefan Varduca apăsă atunci pe unul dintre butoanele interfonului de ebonită albă din dreapta sa și vorbi răspicat, cu fața puțin întoarsă :

— Colonel Varduca... vreau să știu unde este acum Robert Field, mașina „Cortina" galbenă-tabac ?

— A trecut de Predeal, tovarășe colonel... coboară în viteză serpentinele spre Brașov... Ordonați !

Ștefan Varduca luă degetul de pe butonul aparatului și își fixă privirile limpezi și severe, încălzite de-o fărîmă de zîmbet, drept în ochii fostului consul.

— Ați auzit, asta e situația... Vă înțeleg... vă admir și vă prețuiesc tocmai pentru acest nestîs dor de răzbunare, răbdarea și așteptarea dumneavoastră, atîția ani la rînd !... Vreți o satisfacție personală, pe care, recunosc, aveți tot dreptul s-o revendicați !... Poftim, sînt gata să v-o accept, dacă vă mulțumiți doar cu atît !... Un simplu ordin, și Robert Field va fi oprit. Și-n cel mult trei ore, va fi înapoi. Îl veți avea în față, între santinele !... Dar rămîne cel care vă pune scrisorile în cutie... și rămîne Jung... și rămîne Watt ?!

Titus Obreja încremeni în cea mai solemnă ținută pe care o putuse lua, drept, cu spatele lipit de fotoliu și palmele întinse pe genunchi, cu fața albă și imobilă, și doar cu ochii, inteligenți și vii, umeziți ca de un abur de lumină. Încrederea colonelului îl copleșise cu adevărat.

Ea îi răscumpărase, în această singură clipă, toate umilințele îndurate, toate nopțile de spaimă și înfrigurare petrecute în zbuciumul și credința lui în adevăr și dreptate, toată trista amăgire a visului său din tinerețe și primii lui ani de diplomație. Și se simți dintr-o dată mai puternic, neclintit în demnitatea cu care dorise atît de mult să-și servească țara...

— Aștept, domnule consul, îl zori Ștefan Varduca, cu ochii la ceas... pînă la postul de control de la intrarea în orașul Brașov, Robert Field nu mai are decît cinci minute...

— Lăsați-l să treacă... murmură Titus Obreja, cu un efort vizibil, și se ridică.

Se ridică și colonelul, ocoli biroul și îi strînse prietenește mîna :

— Vă mulțumim pentru încrederea pe care ne-ați acordat-o... și ieri, și acum ! Și fiți sigur, că și în somn vom sta de veghe !

Apoi îl conduse pînă la ușă, unde făcu semn subofițerului să-l însoțească pînă la poartă, dar nu se putu stăpîni și ieși să-i privească silueta cenușie și pe coridor, cum se îndepărta în același mers sigur și demn, ca de plop umblător, veșnic în picioare...

* * *

Liviu Burada, Ion Lupșa și Ileana Dragomir lucrară tot restul zilei, revăzînd și ordonînd hîrtiile, adnotînd și completînd rapoartele, întocmind schița concluziilor ce trebuiau definitivate de Ștefan Varduca, precum și a noului plan de măsuri pentru viitor. Deși încheiat deocamdată, dosarul „Cazului Alfa" rămînea încă deschis. Un ochi dintre cei atît de mulți care vegheau liniștea țării rămînea încă ațintit asupra urzelii din afară, ajunsă într-un singur fir, iar altul, mare și treaz, asupra obiectivului „Hercules" din munți, patronat de Tudor Comșa. Cu nelipsitu-i țigaret de chihlimbar între dinți și cu stiloul în mînă, masiv și aplecat aproape întreg deasupra hîrtiilor de pe birou, Liviu Burada recitea, concentrat, tocmai aceste ultime file pe care Ileana Dragomir aștepta

să le prindă și pe ele sub șina dosarului. Ion Lupșa, în schimb, se îndreptase spre fereastră și înțepenise în fața perdelei subțiri, cu mîinile în buzunare și privirile pierdute în înserarea de afară, abătut ca un ciine urgisit.

— Așa e cînd dă năpasta peste om... murmură Burada și întinse filele, mulțumit, Ilenei Dragomir.

Cum, însă, Ion Lupșa nici nu tresărise din gîndurile lui, maiorul se ridică și se apropie cu pași ușori de el, cu ochii încălziți de-o tandrețe bărbătească. Vîrî țigaretul în buzunarul vestei și apucă brațul căpitanului, înghinînd complice, cu glasul ruginit :

— ...de cine dorul se leagă, nu-l lasă cu mintea-ntreagă !

Apoi îi plesni umărul cu palma și dădu într-un rîs sănătos, cu toată gura deschisă. Ion Lupșa zîmbi numai. Avea în mînă una din fotografiile Elvirei Marian, luată chiar de el, în peregrinarea ciudată a acesteia cu Robert Field pe la mînăstirile din nordul Moldovei. O arătă și maiorului, de departe, așa cum o ținea ascunsă în umbra palmei făcută căuș. În rochia-i bogată și albă, cu clinurile largi și gulerul înalt, cu părul și ochii nopțatici, Elvira Marian părea într-adevăr un nufăr negru, învolt, trăind într-o veșnică dimineață.

— O să te provoace Marteș, „cocoșelul pleșuv", la duel ! glumi Burada... Acuma însă ferice de temniceri... o s-o șteargă mereu de pe listele de amnistieri !

— Nu... *acolo, la ele*, și paznicii-s tot femei ! îl corectă Lupșa, ceea ce însemna că se gîndise pînă acum la toate.

— Și-o să te duci *acolo*, în fiecare duminică după prînz, cu sacoșa în mînă ?

— Mă duc, îi destăinui Lupșa, care, pe cît era de înalt și de bine legat, pe atît părea mai copil... De ce să nu mă duc ! Doi ani, că nu poate să ia mai mult, ca mîine trec !

— Și-apoi...

— Și-apoi, ce, n-ai mai văzut oameni renăscînd din cenușa lor ?

— ...da, din dragoste mai ales ! îl zeflemisi Burada.

Îi întrerupse telefonul, care sunase ca într-un pustiu. Ileana Dragomir își văzu mai departe de munca ei și se întoarse Burada la birou, de ridică receptorul.

— E gata, tovarăşe colonel ! tresări. Am înţeles, vin cu dosarul la dumneavoastră...

Liviu Burada înşfăcă dosarul din mîinile Ioanei Dragomir, carnetul şi stiloul de pe birou şi se îndreptă spre uşă. În drum însă, Lupşa îi tăie calea şi îl opri cu mîna pe clanţa uşii şi ochii nordici, limpezi şi trişti, înmuiaţi de rugă :

— *Boss*, aţi ştiut totdeauna cum să puneţi problemele... Încercaţi şi acum... cine ştie, poate o să aveţi prilejul ! Altfel, vă rog să mă scoateţi la raport...

— Ce, eşti nebun ? se sperie pînă şi Burada.

— Deloc... tocmai pentru că sînt prea normal !

Liviu Burada ştia că „Bătrînul" nu putea glumi c-o astfel de chestiune şi intră la el întunecat. Lăsă dosarul pe birou, cu cele cîteva file ale concluziilor deasupra, şi apoi se aşeză, la semnul colonelului. Acesta întoarse primele file pe rînd, doar petrecîndu-le cu privirea, şi se opri la planul măsurilor propuse.

— *A propos*, ridică după un timp privirile-i mulţumite... trebuie să ştii că Tudor Comşa a primit aprobarea definitivă a noului său proiect şi că în munţi vor începe curînd toate lucrările... Obiectivul „Hercules" va trece acum pe primul plan şi, după cum am văzut, e un lucru care ne priveşte şi pe noi... trebuie să mai trimitem pe cineva acolo... şi m-am gîndit la Lupşa !

— E cel mai potrivit, tovarăşe colonel, sări Burada, cu gîndul de a-l îndepărta cît mai repede pe căpitan de prăpastia în care da să cadă, ca orb... Ion Lupşa ştie acum totul despre şantier, iar peste un an sau doi va putea lucra chiar în meseria lui de electronist !... Dar aici ?

— Aici vedem noi, luăm pe altcineva...

— Numai că, mai e o chestiune... încercă Liviu Burada să dezlănţuie furtuna, dar se împotmoli, oprit de ochii colonelului, severi şi bănuitori, dintr-o dată...

— Ce chestiune... sau te-ai molipsit şi dumneata de peroraţiile lui hamletiene !

— Vrea să iasă la raport... într-o problemă strict personală !

— Care ? îl zori colonelul şi împinse dosarul deoparte, temător parcă să nu-i strice tocmai acum socotelile.

— Știți, începu Burada, tot alergînd pe urmele Elvirei Marian...

— Și ce vrea, mormăi colonelul, cu fața ascunsă repede între palme... să i-o scot eu din închisoare sau să se ducă el acolo, după ea ?!... Eh ! făcu apoi, într-un fel din care Burada simți că îl încerca un rîs abia stăpînit, care nu suna a bine... Să vină căpitanul Ion Lupșa la mine ! ceru la telefon.

Ion Lupșa parcă așteptase pe coridor, pentru că numai după o clipă se și treziră cu el, dînd buzna în birou.

— ...la ordinul dumneavoastră, tovarășe colonel !

— Ce ordin... dumneata ai cerut să ieși la raport...

— Știți că...

— Da, știu de la Burada, îi ușură colonelul situația... În primul rînd, însă, aș vrea să știu cum vezi dumneata, ofițer de securitate, o asemenea... hai să-i zicem, tot chestiune ?!

— Păi, să vedeți... e vorba de un sentiment cu adevărat sincer, tovarășe colonel... și știți că...

— Da... că focul dragostei topește și reclădește tot... că poate călî și fierul cel mai rău...

— Exact, tovarășe colonel ! sări Lupșa, însuflețit.

— Dar cum vine asta ? Reții pe cineva, — știi pentru ce ! — și nici n-aștepți judecata și vrei să ți-o adjudeci ca pe o pradă !... Să zicem, reluă Varduca repede, că s-ar putea... dar pe ea ai întrebat-o ?

— N-am avut cum, tovarășe colonel... nu mi-am permis ca, tocmai în timpul...

— Mai înainte, îl întrerupse colonelul, lucrul ăsta se întîmpla numai în cazul cînd cineva voia să salveze un condamnat care urca pe eșafod... Vrei doar s-o salvezi ?

— Nu doar asta, tovarășe colonel, își recăpătă Lupșa pe loc prestanța-i de spirit obișnuită... O și iubesc !

— Asta-i bună ! pufni colonelul, surprins cu adevărat. Poftim, o s-o chem și pe ea aici, să vedem !... Ridică receptorul și ordonă, cu glasul reținut : Să vină Elvira Marian, cea adusă în zori de Lupșa și Burada... să intre singură în birou !

Ștefan Varduca le întoarse apoi spatele, parcă supărat, și rămase pe gînduri cu ochii la fereastra umbrită și mai mult de înserarea de afară. Cei doi, Lupșa și Burada,

intrară într-o așteptare mută, dezarmați deopotrivă în fața soartei ce-l aștepta pe căpitan... „Doar tu ai vrut-o !" spuneau privirile lui Burada. Ușa trosni, împinsă cu putere de Elvira Marian, îmbrăcată acum într-o fustă gri și o bluză gălbuie, ca de serviciu, și cu umbra părului neagră, adunată toată la ceafă. Ștefan Varduca însă nu se întoarse de la fereastră, pînă nu auzi și glasul răspicat al fetei :

— Să trăiți, tovarășe colonel... am venit la ordinul dumneavoastră !

— Faceți cunoștință, vă rog, zîmbi Ștefan Varduca și se opri doar la cîțiva pași în fața lor... locotenentul-major Elvira Marian... și căpitanul Ion Lupșa !

— Ne cunoaștem, tovarășe colonel ! zîmbi și Elvira.

— Dumneata... dar el ! Știi poate și ce vrea !

— Asta nu... ridică umerii Elvira, dar ochii îi străluceau ca la pisici.

— Atunci, duceți-vă dincolo și reveniți cînd v-ați înțeles...

Ion Lupșa păși ca ametit, încă necrezîndu-și nici ochilor, nici urechilor, și deschise ușa cu mîna tremurîndă, înaintea Elvirei. Înăuntru, Liviu Burada dădu pe neașteptate în rîsul lui puternic și sănătos, satisfăcut și el de surpriza ce le-o rezervase colonelul.

— Ce să faci ? se arătă Varduca parcă strîmtorat de împrejurare, dar fără să-și ascundă mulțumirea... Uneori, și întîmplările tot Dumnezeu le potrivește !, Nici că se putea mai bine, vor pleca amîndoi acolo !

Așteptarea însă le fu întreruptă de soneria unuia dintre telefoanele de pe birou, care îi trezi pe amîndoi din gînduri. Ștefan Varduca ridică receptorul, se suci cu fața spre Liviu Burada, făcîndu-i semn cu ochiul și șopti, vinovat :

— Eu sînt, Liuța... te ascult !

— Nene Fane, răsună vocea Liuței, pînă la Burada... am nevoie de un martor la proces și m-am gîndit că nimeni nu știe adevărul mai bine ca dumneata...

— Dar ce proces ? făcu Varduca ochii mari înspre maior.

— De divorț... se auzi glasul Liuței, sec.

— Poate-mi spui și motivul ?

— Desigur... cel mai important și pe care nu se poate să nu-l știți... neglijarea domiciliului familial ! Păi, de-o săptămînă nu l-am mai văzut, nene Fane...

— Bravo ! dădu în rîs colonelul. Apoi reveni, cu glasul schimbat, dezvăluind o hotărîre luată pe loc... Șmecherul, a vrut să-ți facă o surpriză ! Uite, îți spun eu mai înainte... mai avea și alte zile de recuperat, mai de mult, și i-am dat o săptămînă... Eu cred c-ar fi bine să plecați undeva ! Repede, că nu se știe...

— O, îți mulțumesc, nene Fane ! Îmi retrag cererea, dar n-o rup, că poate mai am nevoie ! Numai că nu-l găsesc, răspunde altcineva la telefonul lui, o femeie...

— E lîngă mine... poftim !

Liviu Burada, surprins încă o dată de perspicacitatea dar și de mobilitatea minții colonelului, apucă receptorul și mormăi :

— Ce faci, dragă, alarmezi tot Ministerul de Interne ?

— Păi, dacă altfel nu merge ! Unde plecăm ?

— Dar copiii ?

— Lasă copiii... o s-o rog pe mama să vină, să rămînă cu ei !

— Păi, unde ? Auzi, hai la *Inge* și la Didi, la Sibiu... pînă ajung eu acasă, dă-le, te rog, un telefon și aranjează tot... mîine seară sîntem la ei, iar poimîine plecăm în munți... E bine ?

— Este !...

— Atunci rupe cererea... la revedere !

Abia lăsase receptorul, că se și treziră cu Elvira Marian și Ion Lupșa, împingîndu-se ca doi copii pe ușă.

— Tovarășe colonel, permiteți-mi să vă raportez... zvîcni Ion Lupșa cu ochii lui de nordic calm, aprinși ca niciodată.

— Dumneata mi-ai mai raportat ! îl opri Ștefan Varduca. Pe Elvira vreau s-o aud...

— *All right*, tovarășe colonel ! zvîcni și Elvira.

Apoi așteptară amîndoi alături, pînă ce „Bătrînul", emoționat peste măsură, le strînse mîinile tăcut și îi îmbrățișă, urîndu-le cu glasul înecat, să aibă parte de fericire. După ce făcu același lucru și Burada, colonelul le arătă tuturor ușa, și-i mînă de la spate pînă pe cori-

dor. Cînd se întoarse, chemă subofițerul de serviciu și îi întinse niște bani :

— Te duci și-mi alegi două mari buchete de garoafe, albe și roșii... Pe cele albe le trimiți cu șoferul, cu o carte de vizită pe care am să ți-o dau, Elvirei, acasă... Pe cele roșii le aduci încoace...

Aprinse apoi lampa de pe birou și se apucă să citească în liniște, cu creionul în mînă, filele lăsate de Burada deasupra dosarului închis. Nu-l mai deranjă decît un singur telefon, după un timp, cînd o voce plină, baritonală, îi raportă că mașina galbenă-tutunie, marca „Cortina", condusă de Robert Field, tocmai trecea granița de vest pe la Episcopia Bihorului. Și iarăși trecu un timp, pînă cînd apăru subofițerul în pragul ușii și îi raportă că cel de-al doilea buchet de garoafe, roșii, era în mașina care îl aștepta la poartă. Ștefan Varduca virî și cele cîteva file în dosar, apoi dosarul într-un dulap de metal, din care luă o pungă de hîrtie cerată și pe care abia apoi îl încuie. După ce apăsă sigiliul din belciugul cheilor pe nuca de ceară roșie, se întoarse la birou, scoase din pungă verigheta și ceasul lui Florin și apucă receptorul :

— Simona, fată dragă... Uite, astă-seară pot scăpa mai devreme și aș fi vrut să trec, să vă mai văd !

* * *

A doua zi era iarăși sîmbătă, se împlinise exact o săptămînă de cînd gestul desperat al Elenei Comșa dezlănțuise această furtună, și Tudor Comșa veni iar, ca de obicei la sfîrșit de săptămînă, la București. Se oprise însă direct la minister, de unde telefonase parcă ceva mai degajat acasă. Supărarea îi mai trecuse desigur și drojdia amărăciunii din glas se sedimentase, acoperită de-o undă de lumină. Îl chemase iarăși ministrul, personal, și tot în legătură cu cutezătorul său proiect de restructurare și modernizare a obiectivului din munți, după noua sa idee, verificată de stația-pilot de pe șantierul abia deschis. Graba aceasta trădă, oricum, importanța care se acorda obiectivului din munți, însă ea putea însemna, ca fiind deopotrivă posibile, și aprobarea, dar și respin-

gerea lui. Elena petrecu astfel toată dimineața fără să-și găsească loc, agitată ascuns, cu auzul ațintit cînd la ușă, cînd la telefon, și gîndurile toate acolo la el, pe care și-l închipuia în fața unui zid prin care el trebuia să treacă, dar pe care nu-l putea sparge decît cu capul, cu ideile lui. Și ea tocmai acum, în acest atît de important moment pentru el, găsise prilejul să răstoarne cu o singură lovitură de picior ciubărul aproape plin cu lapte !... „Doamne, ce proastă, fără de minte am fost ! se tot frămînta. Cum mi-am pierdut dintr-o dată capul !"

La prînz aranjă masa în sufragerie, pentru toți, așa cum numai duminica obișnuia, iritată de cîntecul parcă prea vesel al Zoiei care trebăluise toată dimineața la bucătărie. Cînd veniseră copiii de la școală, îi condusese cu o excesivă atenție și o vinovăție nemărturisită, să-și schimbe uniformele și să se spele, și apoi le dădu doar lor să mănînce, vorbindu-le și răspunzîndu-le la întrebări, ca dintr-o altă lume. După ce-i adormi în camera lor, se trezi iar singură și parcă uitată în casa atît de pustie. Își pierdu răbdarea și telefonă la cabinetul ministrului, întrebînd îngrijorată de Tudor, cum nu mai făcuse niciodată pînă acum, căci știa că lui nu-i plăcea să fie ca urmărit de soție.

— A, doamnă Comșa, ciripi secretara, doar au venit... c-au fost plecați, undeva sus, de dimineață !... Să vă fac legătura ?

— Nu, se grăbi Elena... voiam numai să știu, că-l aștept cu masa...

— Ce să vă spun ? Abia au cerut niște cafele...

— Dar, murmură Elena timidă... știți, era vorba de un proiect, de proiectul lui...

— A, fiți fără grijă ! o asigură secretara, atotștiutoare și autoritară... Eu zic că e bine, că *tovarășu'* a dat telefon de *acolo*, să nu plece nimeni din conducerea ministerului, chiar dacă este sîmbătă... să-l aștepte toți... Și-apoi, am auzit eu, cînd am intrat cu cafelele... „Dragă Tudore, zicea *tovarășu'*, nici nu-ți închipui cît mă bucur pentru tine !"... Așa că vedeți, pregătiți și-o sticlă de șampanie...

Elena Comșa lăsă receptorul cu mîna moale, căci o năpădiseră lacrimile și simțise dintr-o dată un nod cît pumnul în gît. Păși cu pașii aproape stinși în dormitor și se lungi pe pat, cu fața în jos și capul între palme, cînd

înecată de plîns, cînd gîlgîind de rîs, ca o nebună... Doamne, cum o părăsise voința tocmai acum și cît ar fi putut să strice cu un singur gest necugetat ! se mustră din nou... Cînd se liniști, își dădu seama că secretara avea dreptate, trebuia oricum și-o sticlă de șampanie, și se ridică, grăbită s-o trimită pe Zoia să cumpere una... Și-așa se văzu, dintr-odată, toată, în oglinda toaletei din colț... era în aceeași rochie de casă, îmbrăcată de dimineață, cu fața parcă boțită și ochii plînși... „Dacă vine tocmai acum ?" tresări speriată și alergă în bucătărie pe vîrfuri, să nu trezească copiii. Întinse Zoiei banii, prin deschizătura ușii, și pentru un tort, — „Unul mare și frumos, Zoie !" —, și se întoarse tot pe vîrfuri, în baie și apoi repede din nou în dormitor. În cîteva minute doar, își împrospătă fața, îmbrăcă o altă rochie, de flanel rubiniu, să-i împlinească și să-i aprindă trupul de trestie, atît de chinuit în această săptămînă, și-și lăsă pletele lungi, ploaie cînepie pe umerii rotunzi. Și tocmai cînd era cu totul gata, auzi și ușa deschisă de Zoie și soneria telefonului adus în dormitor...

— Lenuș, eu sînt... îi mîngîie urechea vocea lui Tudor Comșa, la fel ca în anii lui de studenție, cînd o căuta la biroul Ortansei Fabian. M-ai căutat... De ce ?

— Așa, îngăimă ea, copleșită, căci îi simțise tot zvîcnetul inimii în glas... am vrut să știu !

— E bine ! o încredință el, cu toată gura. Am aprobarea proiectului în geantă și totul începe imediat... Așa că o să stau mai mult pe șantier...

— Hai mai repede, șopti ea, gata să dea din nou în gîlgîitul acela de plîns și de rîs... te aștept !

— Da, dar trebuie să plec chiar astăzi, înapoi... Îți dai seama...

— Merg și eu, se hotărî ea pe loc... pînă mîine doar !

— Și copiii ?

— Îl rog pe domnul Titus Obreja să vină mai devreme azi, iar mîine să iasă dumnealui cu ei la plimbare, că știi că-i place... încolo, o să le dea să mănînce și-o să-i adoarmă Zoia...

— Bine, pregătește-te atunci...

Ce să se mai pregătească ? Nu-și luă decît cîteva lucruri, pentru o noapte și o zi, într-un geamantanaș

în care aruncă toate, tot într-o fugă. Îl căută apoi pe Titus Obreja la telefon, despre care aflase totul seara tîrziu de la Ileana Dragomir, și tocmai cînd lăsă receptorul în furca aparatului, auzi iar clanța ușii. Era desigur Tudor Comșa, căruia îi și sări înainte ca o fetișcană, de i se agăță de gît. Comșa o cuprinse cu dreapta pe după mijloc și o purtă așa, cu servieta în stînga, pînă în dormitor, unde o așeză pe pat. Și tot ca atunci, cînd îi adusese diploma de inginer, și apoi pe cea de doctor, și apoi atestatul de profesor universitar, îi lăsă și acum, pe genunchi, aprobarea noului proiect și brevetul de invenție, cu cerneala încă proaspătă. Și la fel îi apucă degetele și le sărută pe rînd, aproape pierdut, pînă cînd ea îi îmbrățișă capul, cu părul aspru și rar, albit la nici patruzeci de ani, și-l strînse, scîncind de fericire, la piept.

Și-n timp ce copiii încă dormeau, mîncară cu ochii încă aprinși, mai mult ciugulind cîte ceva din farfurii. Cînd ajunseră la tort, la șampanie și la cafea, îl așteptară și pe Titus Obreja. Fostul consul apăru curînd, în aceeași impecabilă ținută a vechilor diplomați, la fel de drept și aproape încremenit în demnitatea-i neintinată, asemenea unui plop cenușiu. Era nu doar mulțumit, ci și profund recunoscător soților Comșa, care nu numai că nu renunțaseră la serviciile lui, ci dimpotrivă îl rugaseră să-i ajute și mai mult. Și, cît timp ei, bărbații, își băură cafelele, povestind, Elena dădu Zoiei ultimele sfaturi și deșteptă copiii. Nu-i putu însă ține de mîini, decît pînă ce îl zăriră pe Tudor Comșa, că se și repezîră gălăgioși la el. Tatăl o luă pe Cornelia în brațe, iar pe Eugen pe după gît și făcură de cîteva ori ocolul holului, la fel de fericiți. Și tot așa îi purtă apoi pînă în birou, unde îi sărută și îi lăsă în grija fostului consul. La plecare, se opriră amîndoi în ușa vestibulului, ascultîndu-le alăturați glasurile cristaline, repetînd primele cuvinte, scandate rar și clar, de Titus Obreja...

— *Every man in the arhitect of his own fortune!*[1]

Pe drum, primul care le aduse aminte de șantier și de munții spre care plecaseră ca într-o excursie de plăcere fu Năstase, șoferul. Acesta tăcu pînă ce ieșiră din oraș și

[1] Fiecare om este făuritorul norocului său.

apucară pe panglica de asfalt, cam aglomerată la sfîrșit de săptămînă. Așa cum conducea, mic și negricios, ghemuit pe volan, Năstase parcă voia să ajungă în zbor pe șantier. Cînd șoseaua le apăru mai liberă în față, Năstase începu nerăbdător, în felul său mucalit, încremenind la volan și cu privirile cînd înainte, cînd în oglinda în care îi zărea pe soții Comșa umăr la umăr.

— Dimineața, v-am văzut cam abătut, tovarășe inginer... și nu v-am spus !

— Ce ? tresări Comșa.

— De domnișoara inginer Elvira... ne-am trezit aseară cu dumneaei din nou pe șantier !... Phă ! pufni Năstase, admirativ. Ce ziceam noi ? Că Buzea, că dom' director Marteș, că englezul, pe care se zice că l-a purtat o săptămînă de nas prin țară... că, cine mai știe ! Pe toți îi amețise ! Însă, nimic ; le-a tras clapa la toți ! Ha-ha-ha ! I-a lăsat pe toți să spere, să se înghesuie, ca pe întuneric... Și-odată, pac ! Aprinde lumina !... Năstase se întrerupse, purtă mașina pe lîngă alte mașini, ca pe o barcă pe valuri, și reveni, savurînd întîmplarea... Aseară, cu cine credeți că pică pe șantier ? C-o cadră de om ! Ce om, brad adevărat ! Mai englez decît englezul ! Faceți cunoștință, vă rog... inginerul Ion Lupșa, logodnicul meu !... Dom' director Marteș să cadă jos... A înghițit mai întîi în sec, și-a mîngîiat apoi a pagubă chelia și abia după asta a întins mîna... Acum chiar așa, tovarășe inginer, și să mă ierte doamna !... Cum și-o fi închipuit dumnealui că una ca domnișoara Elvira se uită la el ? !...

Elena se ghemuise toată lîngă Tudor Comșa, cuprinzîndu-i pieptul pe sub haină și abia stăpînindu-și rîsul ce o zguduia pe ascuns. Tudor Comșa mai schimbă cîteva vorbe cu Năstase, înveselit și el de istețimea și spontaneitatea plină de miez a acestuia. Cînd ajunseră la pădurica de salcîmi de pe șoseaua de centură ce ocolea Ploieștii, îi ceru să oprească și coborîră doar ei.

— Năstase, mai găsim noi niște flori ?

— Vai de mine, tovarășe inginer... Păi, pentru doamna înfloresc salcîmii din nou !

Intrară amîndoi în pădurice, dar pierdură ca la o jumătate de ceas pînă se întoarseră iar la șosea. Destul

de greu, dar Tudor Comșa tot reușise să-și umple brațul cu ultimii ciorchini de floare, parcă mai albi și mai încărcați de parfum. Năstase porni din nou mașina, cu ochii la munții care abia se întrezăreau în înserare. Elena se lipise de Tudor, cu florile de salcîm, albe, pe genunchi, cu ochii mari ațintiți la drumul acesta, al regăsirii lor totale, care ar fi vrut să nu se sfîrșească niciodată...

— SFÎRȘIT —

Lector : MAGDALENA BEDROSIAN
Tehnoredactor : GHEORGHE CHIRU

Apărut 1977. Bun de tipar 30 08 1977. Tiraj 33 370. Format 16/54×84. Coli editură 15,77. Coli tipar 16,5. C. Z. pentru bibliotecile mari și mici 8R—31.

Comanda nr. 70 352
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București — Piața Scînteii nr. 1, Republica Socialistă România